

Kommentteja Tooraan eli viiteen Mooseksen kirjaan

Alkusanat

Tämä on ensimmäinen osa kirjoitelmasta Ajatuksia Raamatusta (liittyen Lars Lewi Leptonin käännökseen ja sisältäen Jumalan seurakuntien kommentaarin), ja se tarkastelee Ensimmäistä Mooseksen kirjaa. Kirjoitelma ei ole sitoutunut mihinkään uskonnolliseen, poliittiseen tai taloudelliseen ryhmittymään – pois se meistä! – vaan pyrkii yksinkertaisesti olemaan hengellinen tutkielma hengellisistä asioista. Niin ollen se on väistämättä vajavainen, ihmisethän tämän ovat tehneet, vaikka tutkittava kohde, Jumalan sana, onkin täydellinen ja virvoittaa sielun (Ps 19:7). Niin toivottavasti voi tehdä tämäkin kirjoitelma.

Yksi asia on, johon ehdottomasti sitoudumme: Jeesus Kristus ja Hänen evankeliuminsa. Hän on Herra, ja me olemme Hänen palvelijoitaan. Palvelijat kunnioittavat Jumalan sanan ilmoitusta ja toteuttavat sydämen rakkaudella Herransa tahtoa.

Kirjoitelma liittyy LLL-käännökseen, joka on tehty heprealaisesta tekstistä suomen kielelle. Apuna on käytetty monia käännöksiä niin käännöksen tarkkuuden kuin kielellisen ilmaisun parantamiseksi. Edelleen mukaan on koottu faktatietoja, ajatuksia, selityksiä, tulkintoja jne. Raamatun tekstistä jakeittain. Vaikkemme voikaan ottaa kaikkia käännösratkaisuja ja kommentteja omiin nimiimme (tarkoitamme hyviä ja onnistuneita), niin virheistä luonnollisesti kantaa vastuun ryhmän yhdyshenkilö. Lähestymistapa tähän osaan on ollut kysymyksen Mikä on ihminen? (Ps 8:5) näkökulma. Ensimmäinen Mooseksen kirja näkyikin antavan tuohon kysymykseen laaja-alaisen vastauksen.

Tämä kirjoitelma on kirjoitettu tavalliselle kansalle kansan kielellä ja kielikuvilla.

Yleisesti käytössä olevien lyhenteiden lisäksi on käytetty seuraavia lyhenteitä:

BHS = Biblia Hebraica Stuttgartensia eli hepreankielinen Vanhan testamentin pohjateksti
MT = masoreettinen teksti, Biblia Hebraica Stuttgartensia 1967/77
LXX = Septuaginta, Vanhan Testamentin kreikankielinen käännös, n. vuodelta 200 eKr.
Peshitta = syyriankielinen Vanhan Testamentin käännös, n. vuosilta 100 – 400 jKr.
Targum = arameankieliset Vanhan Testamentin käännökset, n. ennen vuotta 300 jKr.
Vulgata = latinankielinen Vanhan Testamentin käännös, n. 390 – 405 jKr.
UT = Uusi Testamentti, kreikankielinen teksti
B 1776 = Biblia, vuoden 1776 käännös
VT 1933 = Vanhan Testamentin käännös vuodelta 1933, ns. Kirkkoraamattu
UT 1938 = Uuden Testamentin käännös vuodelta 1938, ns. Kirkkoraamattu
VT 1992 = Vanhan Testamentin käännös vuodelta 1992, ns. uusi Kirkkoraamattu
VT 1993 = Vanhan Testamentin käännös vuodelta 1993, Saarnivaaran käännöskorjaus
AS = Aapeli Saarisalon Uuden Testamentin käännös vuodelta 1969
TK = Toivo Koilon Uuden Testamentin käännös Suuri ilosanoma vuodelta 1980
RK = Raamattu kansalle – yhdistys ja sen käännös vuodelta 2012
JRT = Jerusalemin Raamatun tutkijoiden tekeillä oleva Vanhan Testamentin käännös
LLL = Lars Lewi Leptoni – ryhmän käännös vuodelta 2024–2025

Espoossa 14.1.2025

Lars Lewi Leptoni

S I S Ä L L Y S L U E T T E L O

Kommentteja Tooraan eli viiteen Mooseksen kirjaan.....	1
Alkusanat.....	1
Ensimmäinen Mooseksen kirja, luvut 1 – 11: Alkuhistoria.....	3
Ensimmäinen Mooseksen kirja, luvut 12 – 23: Abraham ja Saara.....	26
Ensimmäinen Mooseksen kirja, luvut 24 – 36: Iisak ja Jaakob.....	47
Ensimmäinen Mooseksen kirja, luvut 37 – 50: Joosef.....	83
Toinen Mooseksen kirja, Exodus.....	120
Kolmas Mooseksen kirja, Leviticus.....	140
Neljäs Mooseksen kirja, Numeri.....	145
Viides Mooseksen kirja, Deuteronomium.....	157

Ensimmäinen Mooseksen kirja, luvut 1 – 11: Alkuhistoria

Tämän kirjan nimi on hepreaksi <berešiit> = alussa ensimmäisen sanan mukaan. LXX (samoin latinankielinen Vulgata) käyttää nimeä Genesis = alku, alkuperä. Tämä kirja kertoo koko luomakunnan alkuperän. Samoin syntiinlankeemuksen ja kirouksen alkuperän. Sen vuoksi Saatana vihaa tätä kirjaa ja on asettanut tämän kirjan todenperäisyyden kyseenalaiseksi hyvin monella suulla. Mikä hassuinta, myös monen teologin suulla. Noiden mielestään viisaiden pitäisi muistaa, mitä Jumala lupasi Jeremialle: Jer 15:19. Ei kannata antaa suutaan vihollisen käyttöön.

Tässä julkaisussa on kaksi palstaa, joista vasemman puoleisessa on Lars Lewi Leptonin käännös heprealaisesta tekstistä ja oikean puoleisessa hänen kommenttinsa jakeittain. Alla olevaan sisällysluetteloon on laitettu tämän osuuden väliotsikointi alkamiskohtineen. Ensimmäisen Mooseksen kirjan loppuosa käsittelee kantaisten eli patriarkkojen historiaa.

Sisällys:

1. ALKUHISTORIA.....	1 – 5
Luominen	1:1
Ihminen paratiisissa	2:4
Syntiinlankeemus	3:1
Kiros synnin seurauksena	3:14
Karkotus paratiisista	3:20
Kain ja Aabel	4:1
Kainin jälkeläiset	4:17
Seet ja Enos	4:25
Aadamin jälkeläiset	5:1
Seetin jälkeläiset	5:6
2. VEDENPAISUMUS SYNIN SEURAUKSENA.....	6 – 11
Ihmissuvun turmelus	6:1
Nooan arkki	6:13
Vedenpaisumus	7:1
Nooan uhri	8:15
Jumala tekee liiton Nooan kanssa	9:1
Nooan juopumus ja häpeä	9:18
Nooa kiroaa Kanaanin	9:24
Nooan jälkeläiset	10:1
Baabelin torni	11:1
Seemin jälkeläiset	11:10
Terahin jälkeläiset	11:27
3. KANTAISIEN HISTORIA.....	12 – 50

- 1:1 Taivas = <šaamajim> on heprean kielessä kaksikkomuodossa eli duaalissa. Sanalla on kaksi merkitystä: a) näkyvä taivas (päivällä ja yöllä tähtitaivas), b) Jumalan asuinsija. Sana esiintyy 421x BHS:ssa, esim. Ps 11:4.
Jumala = <'eloohiim> on monikkomuodossa oleva sana. Sana esiintyy 2603x BHS:ssa.
Yksikkömuoto <'elooah> (57x) = 1. Jumala, 2. jumala. Ks 5Ms 32:15.
Sen sijaan verbi luoda = <baaraa'> on yksikössä, vrt. 1Ms 1:26.
Koko Jumaluus – Isä, Poika ja Pyhä Henki – joka kuitenkin on yksi, oli mukana luomistyössä.
Tätä verbiä luoda = <baaraa'> käytetään Raamatun hepreassa vain Jumalan luomistyöstä. Sana esiintyy 48x BHS:ssa, ks. esim. Ps 51:12.
- 1:2 Autio ja tyhjä = <tohuu wavohuu> kuvaa täydellistä kaaostilaa, jossa ei ole minkäänlaista muotoa tai järjestystä. Sanayhdistelmä esiintyy tämän lisäksi Jes 34:11 ja Jer 4:23. Näissä raamatunkohdissa kuvataan täydellistä autiutta ja sekasortoa. Ja maa oli autio ja tyhjä voidaan kääntää myös Ja maa tuli autioksi ja tyhjäksi, koska ko. verbi <haajaah> voi merkitä myös tulla joksikin, kuten on käännettykin esim. 1Ms 3:20 hänestä (Eevasta) tuli kaiken elävän äiti. Tätä käännettä näyttäisi tukevan Jes 45:18 Sillä näin sanoo Herra, joka on luonut taivaan – Hän on Jumala – joka on valmistanut maan ja tehnyt sen; Hän on sen vahvistanut, ei Hän sitä autioksi luonut, asuttavaksi Hän sen valmisti: Minä olen Herra, eikä toista ole. Tällöin jakeiden 1 ja 2 väliin jää Maa-planeetan historiassa aikakausi, joka voi olla hyvinkin pitkä. Käännöksemme pyrkii ottamaan huomioon molemmat mahdollisuudet.
Liikkui = sm: leijui tai liiteli (niin kuin haukka tai kotka paikallaan ilmassa, 5Ms 32:11). Tässä esiintyy myös Jumalan Henki mukana luomistyössä.
- 1:3 Jae alkaa hepr. sanalla <wajjoomer>, jonka VT 1933 kääntää ja sanoi. Kyseessä on ns. konsekutiivinen imperfekti, jossa etuliite <wa> ei kuitenkaan merkitse ja tässä yhteydessä, vaan se ilmaisee kerronnan jatkumista. Tästä syystä VT 1992, 1993, JRT ja tämä käännös (FIN Toora v2020) jättävät sen kääntämättä tai käyttävät tekstiyhteyden vaatimaa konjunktiota eli sidesanaa.
Konsekutiivinen imperfekti on hepr. VT:n yleisin verbimuoto, ja se esiintyy edelleen jakeissa 4,5,6 jne.
Valkeus t. Valo = <'oor> = sm: valo, valkeus, kirkkaus. Ks. jae 14.
Valkeus/ valo viittaa selvästikin myös Messiaaseen, joka tuli maailman valkeudeksi/ valoksi ja elämän valkeudeksi/ valoksi meille uskoville, Jh 8:12. Hän on myös totinen valkeus/ todellinen valo, joka valistaa eli valaisee jokaisen ihmisen, Jh 1:9.
- 1:4 Jumala erotti valkeuden pimeydestä, teki eron valkeuden ja pimeyden välille. Hän on erottanut myös hyvän pahasta. Jos ihminen oman viisautensa varassa yrittää tehdä eron ja vetää rajan hyvän ja pahan välille, on se vaikeaa, itse asiassa aina suhteellista ja objektiivisessa mielessä mahdotonta.
Mielenkiintoinen onkin kysymys, jonka joku antiikin filosofi esitti: Mikä siinä on, että hyvä on parempi kuin paha? Mutta Jumala on se Täydellinen Persoona, joka on tämän erotuksen tehnyt ja rajan vetänyt. Niinpä ihmisen onkin viisaampi tunnustaa nöyrästi tämä tosiseikka, eikä yrittää olla viisaampi kuin Maailmankaikkeuden Luoja! Hyvän ja pahan eroa objektiivisessa, absoluuttisessa mielessä ei määrittele ihmismielipide, vaan Jumala sanassaan.
Luonnolliset valot, aurinko, kuu ja tähdet, luotiin vasta neljäntenä päivänä.
- 1:5 Päivä = <joom> kuvaa VT:ssa sekä päivää että ajanjaksoa. Tässä luomistyön vaiheessa ei ollut vielä vuorokausia, sillä aurinko ja kuu luotiin myöhemmin, neljäntenä päivänä (jae 14). Sana esiintyy 2291x BHS:ssa.
Tekstissä käytetty lukusana "ensimmäinen" = <'echad> = yksi on varsinaisesti perusluku. "Edeltävien tapahtumien – 'tuli ilta ja tuli aamu' – summa on kokonaisuus eli yksi päivä. Järjestyslukua ei vielä tarvittu väittää JRT, mutta kyseistä sanaa kyllä käytetään myös järjestyslukuna, esim. 1Ms 2:11, 8:5,13. Näin helposti erehdymme kaikki.

- 1:6 Taivaanvahvuus = <raqii'a> = sm: laaja taotun näköinen, kova pinta. Ks. myös 2Ms 39:3, 4Ms 16:38, Hes 1:22, Dan 12:3. Vanhat käännökset käyttävät sanaa vahvuus (B1776) tai taivaanvahvuus (VT 1933) ilmaistakseen sanan juurikirjainten merkityksen taottu, joka puolestaan viittaa kovuuteen tai vahvuuteen. LXX käyttää sanaa <stereooma> = 'vahvuus', latinal. Vulgata samaa merkitsevää sanaa firmamentum ja NIV sanaa expanse = 'laajuus'. Sana esiintyy BHS:ssa 17x. <stereooma> esiintyy LXX:ssa 29x ja kerran UT:ssa, nimittäin kohdassa Kol 2:5, jossa puhutaan uskon lujjuudesta.
- 1:7 Ja tapahtui niin sanotaan luomisen yhteydessä kuusi kertaa, tämän lisäksi jakeissa 9,11,15,24,30. Kun Jumala päätti jotakin, tapahtui niin. Tämä on hyvä uskoa myös profeettallisen sanan suhteen, sekin tulee tapahtumaan juuri niin kuin Jumala on päättänyt, 2Pt 1:19.
- 1:8 Jumala antoi taivaalle sen nimen. Jotkut ihmisviisaat yrittävät vesittää raamatunkäännöstyötä selittämällä, että kaikki sanat on käännettävä tekstiyhteyden mukaisesti, koska ei niillä ole mitään taivaassa annettua merkitystä. Osittain totta, koska selvää on, että sanoilla on merkityskenttä, joka voidaan verrata alueeseen eikä suinkaan pisteeseen, ja niin ollen samalla hepr. sanalla voi olla eri tekstiyhteyksissä eri merkitys tai ainakin eri vivahde. Mutta tuon väitteen perustelu on pötyä. Jumala, joka on ilmoittanut sanansa ihmiskunnalle, on nimenomaan antanut ilmoituksen taivaasta maan päälle. Sanojen merkityksen ja koko Raamatun asia- ja ajatussisällön voi ymmärtää vain jos tuntee Herran mielen. Niinpä jokainen rehellinen raamatunkääntäjä on joutunut ensin ratkaisemaan omassa elämässään suhteensa Jeesukseen Kristukseen, jotta on voinut saada syntinsä anteeksi ja syntyä Jumalan lapseksi. Sen jälkeen hän voi ryhtyä lukemaan ja opiskelemaan ahkerasti Raamattu omalla äidinkielellään, sitten opiskelemaan Raamatun alkukieliä (heprea, kreikka ja aramea). Vasta sen jälkeen hän voi toimia raamatunkääntäjänä, ehdolla että hänellä on nöyrä mieli Herran edessä ja hän haluaa etsiä Jumalan mielen mukaista käännöstä Raamatun teksteille. Näin jokainen raamatunkääntäjä ja –tutkija ja ylipäätään jokainen hengellisen työn tekijä on riippuvainen Pyhän Hengen ohjauksesta, sen sijaan uskonnolliset kivisydämet eivät sitä tarvitse, hehän tietävät kaiken jo muutenkin. Vaan eivätpä lainlaatijat ja yhteiskunnan päättäjätäkään kilju riemusta, jos kielenkääntäjät kääntävät lakitekstejä sen mukaan kuin heitä sattuu huvittamaan oman sisäisen näkemyksensä mukaisesti siitä syystä, kun pykälämaakarit eivät muka tarkoita sanoillaan varsinaisesti mitään, vaan kääntäjät antavat sanoille merkityksen! Raamatussa asia on toisin: Jumala antoi jo sanalle taivas nimen ja merkityksen eikä suinkaan ihminen.
- 1:9 Näin luotiin alkumanner. Sitä ennen oli jo alkumeri.
- 1:10 Jumala nimitti myös maan ja meren niin kuin oli nimittänyt taivaankin. Siinäpä ne tärkeimmät ovatkin, ihminen sai myöhemmin nimittää eläimet, 1Ms 2:20. Jumala on laatinut elämäämme päälinjat, meille Hän antaa mahdollisuuden vaikuttaa ratkaisuiltamme pienempiin ympyröihin. Meri <jammiim> on itse asiassa monikossa, ja niinhän onkin monia meriä, mutta ne kaikki ovat yhteydessä toisiinsa.
- 1:11 Verbi <daašaa'> = 'viheriöidä, vihannoida' esiintyy 2x BHS:ssa, nimittäin Jl 2:22 perusmuodossa (qal) ja tässä hif'il-muodossa, joka tarkoittaa 'tuottaa vihantaa, versoa'. Tästä tulee myös subst. <deše'> = 'vihanta ruoho, vihreät kasvit', joka esiintyy 14x BHS:ssa. VT 1933 käännös hedelmää, jossa niiden siemen on on sananmukainen. Hedelmässä on uuden elämän siemen. Näin on myös uudessa liitossa, kun Pyhä Henki vaikuttaa uskovissa Hengen hedelmää, ks. Gal 5:22. Siinä hedelmässä on siemen uuteen elämään. Pyhä Henki ei halua vaikuttaa uskovassa pelkkiä siemeniä ilman hedelmää, eikä hyvää hedelmää ilman siemeniä. Näin Hengen hedelmä (pyhitys) ja siemenen kylväminen (evankeliointi) käyvät käsi kädessä. Niin luomakuntaan kuin Jumalan valtakuntaan on asetettu voimaan lisääntymisen laki.
- 1:12 Ihmeellinen on se voima, jonka Jumala on luomakuntaan laittanut. Joka kevät näemme talven jälkeen, kuinka maa alkaa tuottaa vihantaa, monenlaisia ruohoja ja kasveja. Jeesus mainitsikin, että

tämä on automaatio: maa tuottaa itsestään (= automaattisesti, kr. <automatee>) viljan, Mk 4:28.
Maailman historian ensimmäinen automaatti. LXX:n mukaan toinen oli Jerikon muurien sortuminen, Jos 6:5, ja UT:n mukaan kolmas oli vankilan portti apostolien aikaan, Apt 12:10.

- 1:13 Ihmiselämä on rytmitetty monella tapaa. Tässä on päivä- tai vuorokausirytm. Lyhin säännöllinen rytmi lienee sydämenlyöntirytm.
- 1:14 Tässä valo = <maa'oor> = sm: valaisija, valon antaja on johdettu jakeen 3 sanasta <'oor>, ja on siis eri sana. Sana esiintyy 19x BHS:ssa.
- 1:15 Niin kaukana kuin tähdet ovatkin, ne todella loistavat maan päälle asti.
- 1:16 Aurinko hallitsee päivää ja kuu yötä. Kuu ei säteile omaa valoaan vaan heijastaa auringon valoa. Jeesuksen kasvot ovat kuin aurinko, kun se paistaa täydeltä terältä, Ilm 1:17. Hän on todellakin maailman valo. Jumalan seurakunta on niin kuin kuu. Se valaisee tätä pimenevää maailmanaikaa, mutta ei säteile valoa omasta takaa vaan heijastaa Kristuksen valoa. Tähdet eivät pysty valaisemaan maata, mutta voivat osoittaa suuntia ja aikoja. Ja ovathan ne kauniita, Mt 2:10, Ps 8:4, passaa niitä ihmisen katsella.
- 1:18 Jumala erotti valon ja pimeyden. Valo on hyödyllisempi pimeyttä. Sen ymmärtää jokainen joka voi nähdä. Samoin viisaus on hyödyllisempi tyhmyyttä, ks. Srn 2:13. Senkin ymmärtää jokainen, jos suostuu näkemään.
- 1:20 Kehitysopin kannattajat ovat siinä oikeassa, että ensin luotiin vesielävät ja sitten linnut.
- 1:21 Näitä eläinlajeja oli paljon, kuka tietää kuinka monta? Raamattu ei kerro sitä, toteaa vain, että se oli hyvä.
- 1:22 Tässä Jumala siunaa ensimmäisen kerran. Jumalan siunaukseen kuuluu: a) hedelmällisyys, b) lisääntyminen ja c) annetun tilan täyttäminen. Tämä siunaus toistuu Raamatussa uudelleen ja uudelleen.
Hepr. <jaam> tarkoittaa merta mutta myös suuria järviä kuten Gennesaretin eli Kinneretin järvi.
- 1:24 Matelijat (1933), pikkueläimet (1992) = <remes>, joka tarkoittaa lähellä maan pintaa liikkuvia pieniä eläimiä, sekä matelevia että käveleviä. Sana esiintyy 17x BHS:ssa, tässä luvussa myös jakeissa 24,25,26 ja 30.
Villieläimiä = sm: maan eläimiä.
- 1:25 Jälleen tuli uusia eläinlajeja, emme tiedä kuinka monta, mutta se oli hyvä.
- 1:26 Tässä käytetään Jumalasta jälleen monikollista nimeä <eloohiim>, ja myös verbi tehkäämme = <'aasaah> on monikollisessa muodossa (kohortatiivi monikon 1. persoona) kuten on esim. 1Ms 35:7, vrt. 1Ms 1:1. Samoin myös 'kuvaksemme' ja 'kaltaiseksemme' viittaa monikon 1. persoonaan. Isä, Poika ja Pyhä Henki tekivät tämän päätöksen.
Kuva = <tselem>, joka merkitsee muoto, malli, todellisen peilikuva. Sana esiintyy 17x BHS:ssa.
- 1:27 Jeesus mainitsee tämän asian UT:ssa Mt 19:4 ja Mk 10:6. Jumala on luonut ihmisen mieheksi ja naiseksi täydentämään toisiaan niin kuin vasen ja oikea käsi täydentävät toisiaan. Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, vaikka sittemmin syntyinlankeemus turmeli tuon kuvan. Samoin kuin Jumala on kolminainen – Isä, Poika ja Pyhä Henki, Mt 28:19 – niin on ihminenkin kolminainen: henki, sielu ja ruumis, 1Ts 5:23. Oikea, täydellinen ja virheetön Jumalan kuva on Kristus, Hpr 1:3. Jumala loi ensin miehen, mutta nainen oli jo tuossa luomistyössä kätkeytynä hänessä, nimittäin kylkiluussa. Sanat <zaakhaar> = 'miespuolinen, mies,maskuliini(nen)' (82x BHS:ssa) ja <neqeevaah> = 'naispuolinen, nainen, feminiini(nen)' (22x BHS:ssa) esiintyvät usein rinnakkain eri tekstiyhteyksissä, esim. 1Ms 5:2, 6:19, 7:3,9,16, 3Ms 3:1,6, 27:3–7, 4Ms 5:3 ja 5Ms 4:16.

Poikkeuksen muodostaa Jer 31:22, jossa sanotaan, että nainen miestä piirittää. Siinä mies on <gever>, joka tarkoittaa urhoollista miestä, sankaria. Ei naisillekaan kelpaa mikä tahansa mies ihailun kohteeksi.

- 1:28 Jumala oli ensimmäinen opettaja, Hän opetti ja neuvoi ihmistä. Hän ilmoitti ihmiselle elämäntarkoituksen ja -tehtävän ja antoi sen ylle siunauksen. Lisääntymistä edeltää hedelmällisyys ja seuraa maan täyttäminen. Näin on myös hengellisessä maailmassa: missä Jumalan Pyhä Henki saa vaikuttaa hedelmää, siellä tapahtuu myös lisääntymistä eli uusia ihmisiä uudestisyntyy Jumalan lapsiksi. Tämä on esikuvallisesti lähetyskäsky, vrt 1Kn 8:41–43, 2Ak 6:32–33, Mt 28:18–20, Mk 16:15–18, Lk 24:44–49, Jh 20:21–23,30–31, Apt 1:7–8.
Jumala on asettanut valtakuntaansa ja seurakuntaansa lisääntymisen lain, 2Kr 4:15.
Vrt. jatkuvuuden laki, Jl 1:3, 2Kn 8:19.
- 1:29 Katso = <hinneeh>, 807x BHS:ssa, on sana joka korostaa jotain asiaa, ilmaisee yllätystä tai elävöittää kertomusta. Sanalla ei ole selvää yksikäsitteistä merkitystä, vaan pikemminkin tehtävä. Lauseen sisältö määrää, mitä sana <hinneeh> kussakin tapauksessa merkitsee. VT 1933 kääntää sanan aina katso, mutta JRT vain silloin, kun lauseen verbi viittaa näkemiseen, mutta muulloin esim. huutomerkillä (1Ms 12:19), sanalla yhtäkkiä (1Ms 37:7) tai jättää kääntämättä sen.
- 1:30 Silloin syötiin kasviksia. Hyvä niitä on syödä nykyäänkin.
- 1:31 Kaikki Jumalan luomistyö oli hyvää, se sanotaan jo seitsemännen kerran (ks. jakeet 4,10,12,18,21,25 ja tämä), niin myös ihminen. Mutta syntiinlankeemus toi luomakuntaan turmeluksen, ks. luku 3.
- 2:1 Joukko = <tsavaa>, 484x BHS:ssa, kuvaa hyvässä järjestyksessä olevaa, määrättyjen lakien mukaan toimivaa joukkoa: tähtiä ja taivaankappaleita, sekä myös sotajoukkoa. Tässä viitataan taivaan ja maan harmonisesti järjestäytyneeseen kokonaisuuteen. LXX ja Vulgata ilmaisee tämän sanomalla ko-meudessaan, kauneudessaan. Kaksi Jumalan nimistä, Jumala Sebaot = (sota)joukkojen Jumala = <'elohiim tsevaoot> (9x BHS:ssa) tai <'elohie tsevaoot> (25x BHS:ssa), ja toisena Herra Sebaot = (sota)joukkojen Herra = <'adonaj tsevaoot> (286x BHS:ssa), tulee tästä sanasta.
- 2:2 Levätä = <šaavat> = sm: lopettaa, lakata, vrt. 1Ms 8:22. Sapatinpäivä tulee tästä verbistä ja tarkoittaa päivää, jolloin ei tehdä mitään työtä. Sana esiintyy 71x BHS:ssa, esim. Jes 14:4 ja Val 5:15.
UT:ssa Hpr 4:4 lainaa tätä jaetta.
- 2:3 Jumala siunasi ja pyhitti lepopäivän. Niin on ihmisen hyvä pitää lepopäivä, se koituu siunaukseksi.
- 2:4 Siihen aikaan, kun = sm: päivänä, jona. Tästä alkava tekstijakso ei ole toinen erilainen, kenties eri lähteestä oleva luomiskertomus kuin edellä oleva on, vaan se kertoo tarkemmin ihmisen luomisesta. Tämän luvun tärkein asia on, että Jumala asetti avioliiton: miehen ja vaimon toisilleen elämäntovereiksi ja perheen perustajiksi. Sen sijaan avoliittoa Jumala ei säätänyt.
- 2:5 Keto = <tsade> esiintyy 333x BHS:ssa. Sanan merkityskenttä on laaja: a) viljelty pelto tai laidun, esim. 1Ms 37:7 ja 31:4; b) viljelemättömät luonnonvarassa olevat maa-alueet, esim. 1Ms 2:19 (villieläimet), 3:18 (luonnonkasvit) ja 25:29. Tulee muistaa, että Lähi-idän keto ei vastaa ominaisuuksiltaan suomalaista ketoa; c) määrätyn henkilön omistama maa-alue, esim. 1Ms 25:9 (Efronin maapalsta) ja 2Sm 9:7 (Saulin maaomaisuus); d) vieras maa tai sen osa, esim. 1Ms 32:3 (Edomin alue) ja Rt 1:1 (Mooabin maa tai ylätasanko).
- 2:6 Sumu = <'eed> on harvinainen sana, se esiintyy vain 2x BHS:ssa (Job 36:27 LXX:ssa <nefeelee> = pilvi). Akkadin kielessä se merkitsee maan uumenista pulppuava vesi. LXX kääntää sen lähde = <peegee>, samoin Vulgata ja Peshitta.

- 2:7 Tehdä (VT 1933) ja muovata (VT 1992) = <jaatsar> = muotoilla (JRT) kuvaa mm. savenvalajan tai kuvanveistäjän työtä, esim. Jer 18:6 ja Jes 44:10. Sana esiintyy 40x BHS:ssa.
Tomu = <'afar> = sm: multa, ks. esim. 1Ms 26:15 ja 3Ms 17:13. Sana esiintyy 110x BHS:ssa.
Heprean kielessä maata merkitsevä sana <'adamaah> ja ihmistä merkitsevä sana <'adam> ovat äänteellisesti lähellä toisiaan. Ks. myös 1Ms 3:19.
Raamattu osoittaa, että Jumala voi tehdä (ja on tehnytkin) ihmisen neljällä eri tavalla: a) miehestä ja naisesta (normaali tapaus, esim. sinä ja minä); b) ei kummastakaan (Aadam); c) miehestä ilman naista (Eeva, 1Ms 2:22); d) naisesta ilman miestä (Jeesus, Lk 1:30-35). Jumala loi ensin miehen, mutta nainen oli kätkeytynä hänessä, nimittäin kylkikuuna. Raamattu ei kerro minä päivänä tämä tapahtui. Mutta asiayhteys osoittaa, että Aadam, siis mies, luotiin jo aiemmin, mutta kuudentena päivänä sitten tehtiin Eeva.
Verbistä <naafach> = 'puhaltaa, lietsoa (tulta)' (12x BHS:ssa, mm. Hes 37:9) LXX käyttää tässä verbiä <emfysaoo> = puhalttaa päälle t. sisään, joka esiintyy 9x, mm. 1Kn 17:21, Hes 21:36, 37:9, ja kerran UT:ssa, hyvin tärkeässä kohdassa: Jh 20:22.
Jumalan Hengen vaikutuksesta ihmisestä tuli elävä sielu, itsenäinen persoonallisuus. UT:ssa lainataan tätä kohtaa 1Kr 15:45. <nešaamaah> = 'henki, henkäys' esiintyy 24x BHS:ssa, esim. Job 27:3, 32:8, 33:4, Ps 150:6, Snl 20:27, Jes 57:16.
- 2:8 Sana paratiisi tulee persian kielestä ja merkitsee puutarha. Raamatunkäännöksiin se on tullut kreikan kielestä.
- 2:9 Paratiisin puut olivat kauniita ja niissä oli hyvät hedelmät. Eipä ihme, että ihminen haluaisi päästä sinne takaisin.
- 2:10 Paratiisissa ei ollut kuivuutta eikä vesipulaa.
- 2:12 Bedellion-pihka on läpinäkyvää, kristallimaista pihkaa, jota vuotaa Cammiphara-puusta. Sana esiintyy 2x BHS:ssa, toisen kerran 4Ms 11:7, jossa mainitaan mannan olleen ulkonäöltään sen kaltaista. LXX käyttää tässä sanaa <anthraks>, joka tarkoittaa hiiltä, hehkuva hiiltä ja niin ollen syvänpunaista jalokiveä eli ilmeisesti rubiinia. Mielenkiintoista on, että UT:ssa sana esiintyy kerran, Rm 12:20, jossa kehoitetaan keräämään tulisia hiiliä vihamiehen pään päälle.
Onyks-kivi on kallisarvoinen, luultavasti punertava kivi. Se oli yksi Aaronin rintakilven kivistä. Sana esiintyy 11x BHS:ssa.
- 2:13 Kuus oli Haamin poika, 1Ms 10:6. Tutkijoilla on eriäviä mielipiteitä, missä Kuusin maa on. Yleisin käsitys on se, että maa on Etiopia, Nuubia tai nykyinen Sudan, siis Egyptistä etelään.
- 2:14 Hiddekel perustuu hebr. nimeen <chiddeqel>, kun taas Tigris on tutumpi kreikankielinen nimi, joka perustuu persialaiseen nimeen Tigra.
- 2:15 Asettaa = <lehaniich> on verbin <nuuach> = 'pysähtyä, asettua, levätä' (141x BHS:ssa) hif'il-muoto ja tarkoittaa 'antaa lepo ja rauha, asettaa levolliseen olotilaan, panna, asettaa'. Tämä muoto esiintyy 104x BHS:ssa, esim. 1Kn 5:18, Jes 63:14, Jer 27:11.
Alun perin ihminen tehtiin paratiisin viljelijäksi ja varjelijaksi, maanviljelijä hänestä tuli vasta myöhemmin, 1Ms 3:23. Moni haluaisi ruveta paratiisin viljelijäksi jo nyt, mutta se ei ole mahdollista tässä maailmanajassa vaan vasta tulevassa. Synti ja sen seurauksena tullut kirous estää sen.
- 2:16 Jumala antoi ihmiselle vapaan tahdon valita synnin ja kuuliaisuuden välillä, jolloin seuraukseksi tuli syntiinlankeemus. Sen jälkeen ihmisellä ei enää ole täyttä vapautta valinnoissa, sillä hän voi valita pelastuksen vain silloin, kun Jumala kutsuu häntä, Jh 6:44. Sen tähden älä sulje korviasi Jumalan kutsulta.
- 2:17 Älä syö (VT 1933 ja 1992), et saa syödä (JRT). Tässä on hebr. ehdoton kielto sana <loo'>: sellaista ei saa tapahtua. Subjektiivinen hebr. kielto sana on <'al> = älä: mitä ei tahdota tai toivota tapahtuvan.

Ihminen luotiin kiellon alaiseksi. Myöhemmin tuli lain alaisuus Mooseksen kautta ja armon alaisuus Kristuksessa.

- 2:18 Apu = <'ezer> merkitsee apu, tuki, ja se kuvaa useimmiten Jumalan apua, esim. 2Ms 18:4 ja Ps 20:3. Sana esiintyy 21x BHS:ssa. On hänelle sopiva = sm: vastaa häntä tai on vastakohta hänelle niin kuin oikea käsi vasemmalle. Monet naiset ihmettelevät miesten avuttomuutta, mutta mitä ihmettelemistä siinä on, sehän on aivan Raamatun sanan mukaista. Mutta jos aviovaimot ihmettelevät miestensä avuttomuutta, niin voidaanpa kysyä, että missä noiden ukkomiesten apu sitten on?
- 2:19 Ihminen antoi nimet kaikille eläimille. Aikamoinen työ. Nämä eläimet eivät muuten olleet vielä villieläimiä sanan nykyisessä merkityksessä, vaan metsän eläimiä. Ne elivät sulassa sovussa ihmisen kanssa. Villieläimiä niistä tuli vasta syntiinlankeemuksen jälkeen, osasta oikeita villipetoja. Mutta tulevaisuudessa Messiaan valtakunnassa tämäkin ongelma saa ratkaisunsa, Jes 11:1s, 65:17s.
- 2:20 Eläimet parhaimmillaankaan eivät voi korvata elämäntoveria. Eivät hevoset eivätkä koirat, kissoista nyt puhumattakaan.
- 2:21 Tässä on myös esikuva siitä, mitä Kristuksen piti kärsiä, kun hän hankki itselleen morsiamen, seurakunnan. Hänen kylkensä puhkaistiin Golgatan ristillä, ja Hänen täytyi vaipua kuoleman uneen. Näin hankittuna seurakunta eli morsian on Jeesukselle rakas ja lähellä Hänen sydäntään niin kuin kylkiluu on lähellä miehen sydäntä. Eipä suotta Raamattu kehota miehiä rakastamaan vaimojaan samoin kuin Kristus rakasti seurakuntaa antaen itsensä alttiiksi sen edestä, Ef 5:25. Tässä on syvä viisaus avioelämään: Jumala otti vaimon miehen kyljestä. Ei siis pääläestä, hallitsemaan miestä, eikä kantapäätä, joutumaan miehen alistettavaksi tai poljettavaksi, vaan kyljestä, olemaan miehen rinnalla, lähellä sydäntä. Ja vaimon paras paikka onkin aviomiehensä kainalossa. Mies, ethän sulje sydäntäsi ja rakkauttasi vaimoltasi! Ja vaimo, ethän pidä halpana miehesi rakkautta, vaan reagoi siihen vastarakkaudella ja kunnioituksella!
- Raskas uni = <תַּרְדֵּמָה> = <tardeemaah> = syvä uni, unitila. Sana esiintyy 7x BHS:ssa ja useimmiten silloin, kun Jumala vaivuttaa ihmisen uneen: 1Ms 15:12, 1Sm 26:12, Job 4:13, 33:15 ja Jes 29:10. Sitten on vielä Snl 19:15, jossa uneen vaivuttaakin laiskuus. LXX käyttää tässä sanaa <ekstasis>, joka kuvaa sielun tilaa. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun ihminen oli unessa, ja seuraukset olivat todella merkittävät: Aadam sai Eevan. Kannattaa levätä ja nukkua hyvin.
- 2:22 Mies luotiin (muovattiin kuten eläimetkin) maan mullasta, vaimo tehtiin nyt vähän jalostuneemmasta aineesta, miehen kylkiluusta. Mutta molemmat ovat fyysiseltä olemukseltaan maan multaa, mies suoraan ja vaimo mutkan kautta. Vaimo tehtiin taidokkaammin, hänet rakennettiin. Ilmankos naiset ovat kauniimpia.
- Mitähän Aadam arveli, kun näki Eevan? Mitäpä se mies ajattelee, kun näkee maailman ihanimman naisen? Voi, kun tuon saisi omakseen... Entä mitä ajatteli Eeva? Mitäpä se nainen ajattelee, kun näkee maailman uljaimman miehen? Voi, kun tuo rakastuisi minuun...
- 2:23 Alkutekstissä on tässä sanaleikki: hepreaksi mies = <'iish>, nainen = <'iishaah> = miehetär. Näin jo alussa nainen sai nimensä miehensä mukaan, ja näin on ollut siitä lähtien. Ja turhapa on potkia tätä tosiasiaa vastaan, sillä jos nainen haluaa naimisiin mennessään säilyttää oman sukunimensä, niin ei se itse asiassa ole hänen omansa, vaan hänen isänsä nimi, ja jos hän haluaisikin ottaa äitinsä nimen, niin sekin olisi tosiasiasa hänen äitinsä isän nimi, jne. Tämä on samalla esikuvallista: miehen seuralaista kutsuttiin nimellä miehetär, ja Kristuksen seuraajia alettiin kutsua kristityiksi, Apt 11:26.
- 2:24 Luopukoon (VT 1933) on hepreassa tavallinen imperfektimuoto sanasta, joka merkitsee hylätä, jättää, lähteä pois, joten jättää (VT 1992 ja JRT) on tarkempi käännös. Näin kääntävät myös LXX, Vulgata ja esim. NIV. Jumalan sanan selkeä linja on, että avioitumisen jälkeen miehen (kuten myös vaimon) oma perhe tulee ensimmäiselle sijalle ja lapsuuden koti jää toiselle sijalle. Entisiin aikoihin nimittäin mies jäi yleensä asumaan isänsä kotiin, kun taas tyttäret lähtivät pois isänsä kodista, esim. 1Ms 24.
- Verbin <daabak> merkitys on syvempi ja laajempi kuin käännös voi ilmaista: se tarkoittaa

liittymistä, yhdistymistä, yhtymistä, uskollisena pysymistä ja jopa takertumista.

UT:ssa tätä sanankohtaa lainataan neljästi: Jeesus kahdesti, Mt 19:5 ja Mk 10:7-8, ja Paavali kahdesti, 1Kr 6:16 ja Ef 5:31. Siten tällä Raamatun kohdalla on erityisen suuri merkitys. Tämäkin on samalla esikuvallista: Kristuskin luopui omasta asemastaan seurakuntansa hyväksi, Fil 2:5-11.

- 2:25 Puhtautta ei tarvinnut hävetä. Nykyäänkin ihminen voi olla Kristuksen verellä puhdistettuna Jumalan edessä alastomana, sellaisena kuin on, ilman häpeätä, Hpr 4:12-13.
- 3:1 Kavaluus ei ole ominaista Jumalan Hengelle, vaan käärmeelle eli sielunviholliselle. Jumalan Hengelle taas on ominaista totuudellisuus, 1Jh 5:6. Käärme asetti Jumalan sanan kyseenalaiseksi, ja samaa taktiikkaa se noudattaa nykyäänkin. Tässä Saatana esiintyi käärmeenä, mutta hän saattaa tekeytyä myös valon enkeliksi, 2Kr 11:14.
Tässä ilmenee riivaajien viisaus, Jk 3:15. Jumala oli kieltänyt ihmistä syömästä vain yhdestä puusta, 1Ms 2:16, mutta käärme käänsi asian pääläelleen, ikään kuin kaikki puut olisi kielletty ihmiseltä.
- 3:2 Vaimo teki tyhmästi, kun alkoi keskustella käärmeen kanssa.
- 3:3 Jumala oli antanut tuon käskyn Aadamille, ja tämä oli ymmärtänyt varoittaa ja neuvoa vaimoansa.
- 3:4 Käärme valehteli. Hän on ollut valehtelija alusta asti ja on valheen isä, Jh 8:44.
- 3:5 Käärme itse lankesi ylpeyteen, Jes 14:13-14, ja samaa tietä hän tarjosi (ja tarjoaa vielä nykyäänkin) ihmisellekin: te voitte olla ja tietää niin kuin Jumala.
- 3:6 Maailmassa vallitsee lihan himo, silmäin pyyntö ja elämän korska, 1Jh 2:16, ja siihen ansaan nyt Eeva meni. Ihminen on oman näkökykynsä piirissä petettävissä, ja sitä käärme käytti ja käyttää edelleenkin hyväksi johtaessaan ihmisiä harhaan. Raamattu neuvookin ihmistä turvaamaan Herraan, eikä nojautumaan omaan ymmärrykseen, koska se kuitenkin on varsin rajallinen, Snl 3:5.
- 3:7 Ihminen menetti Jumalan kirkkauden ja yritti peitellä häpeätään omilla teoillaan. Synti tuo häpeän.
- 3:8 Illan viileydessä = sm: päivän tuulessa.
Piiloutuivat Herran Jumalan kasvojen edestä voidaan kääntää myös: menivät Herraa Jumalaa piiloon.
- 3:9 Herra Jumala oli ensimmäinen evankelista. Hän etsi syntiinlangennutta ihmistä. Ja nimenomaan miestä! Miehellä oli suurempi vastuu Jumalan edessä tuolloin, ja niin on nykyäänkin avioliitossa. Myöhemmin hän kysyi ihmiseltä (Kainilta): Missä on sinun veljesi?, 1Ms 4:9.
Ja edelleen myöhemmin hän kysyi ihmiseltä (orjatar Haagarilta): Mistä tulet ja minne menet?, 1Ms 16:8.
Herra kysyi profeetta Elialta kahteen kertaan: Mitä sinä täällä teet?, 1Kn 19:9,13.
Jeesus kysyi kirjanoppineilta: Mitä varten te ajattelette pahaa sydämessänne?, Mt 9:4.
Jeesus kysyi opetuslapsilta: Mistä te keskustelitte?, Mk 9:33.
Jeesus kysyi Pietarilta kolmeen kertaan: Rakastatko sinä minua?, Jh 21:15-17.
Nuo kysymykset ovat helppoja, mutta niihin on monesti vaikea vastata.
- 3:10 Pelko tuli ihmisen elämään synnin seurauksena, mutta se karkottuu rakkauden seurauksena, 1Jh 4:18.
- 3:11 Ihmisen ei olisi tarvinnut tietää kaikkea.
- 3:12 Yksi syntiinlangenneen ihmisluonnon eli lihallisen mielen ominaispiirteitä on oman syyllisyyden vierittäminen toisten niskoille: mies syytti vaimoaan, ja siten epäsuorasti Jumalaa, joka oli vaimon hänelle antanut. Ja minä söin oli kuin itsestään selvä seuraamus edellä esitetylle syylle.
- 3:13 Pettää = <naašaa> = 1. pettää, huijata (hif) 2. pettyä, joutua petetyksi (nif) esiintyy 14x BHS:ssa, esim Jes 36:14, 37:10, Ob 1:3,7.

Vaimo puolestaan syytti käärmettä, missä hän olikin osittain oikeassa. Ja minä söin oli hänellekin kuin itsestään selvä seuraamus edellä esitetylle syyille.

- 3:14 Syntiin langettaminen tuo kirouksen. Viettelijälle olisikin parempi, että hänelle pantaisiin myllynkivi kaulaan ja hänet heitettäisiin meren syvyyteen, Mk 9:42.
Kirottu = <'aaruur> esiintyy tässä muodossa 35x ja se tulee verbistä <'aarar> = kirotta, asettaa kirouksen alaiseksi, joka esiintyy kaikkiaan 63x BHS:ssa, erityisesti juuri Toorassa (1Ms–5Ms). Laki tuo synnin takia kirouksen, mutta evankeliumi tuo armon vuoksi siunauksen.
Vatsa = <gaachoon> tarkoittaa nimenomaan matelijan vatsapuolta, ja se esiintyy vain tässä ja 3Ms 11:42.
- 3:15 Synti tuo vainon ja vihollisuuden. Se onkin yksi tämän maailmanajan vitsaus.
Se on polkeva rikki sinun pääsi, ja sinä olet pistävä sitä kantapäähän (VT 1933) = sm: Hän on murskaava sinun pääsi, ja sinä olet iskevä Häntä kantapäähän (JRT). Heprea viittaa mieheen (maskuliinimuoto), Messiaaseen, joka murskaa käärmeen pään. Tämän kohdan perusteella juutalaiset rabbit saattoivat ennustaa, että kun Messias tulee, Häntä haavoitetaan kantapäähän. Ja näin kävikin, sillä kun Golgatalla lyötiin naulat Hänen jalkoihinsa, ne lyötiin niin, että ne lävistivät kantapää, mutta luita ei rikkoutunut, kuten oli ennustettukin, Jh 19:36. Tämä on protoevankeliumi eli alkuevankeliumi, sillä tässä ennustetaan ensimmäisen kerran Messiaasta, Ihmisen Pojasta, joka tulee murskaamaan käärmeen pään. Jotkut jumalattomat teologit kuulemma ovat nähneet paljon vaivaa todistellessaan, ettei tässä ole mitään viittausta Messiaaseen. Turha hakata päätänsä kallioon, kallio on ja pysyy.
- 3:16 Synti tuo kivut ja vaivat. Raskautesi vaivat = sm: raskautesi ja vaivasi.
Halu = <tešuqaah> (3x BHS:ssa) merkitsee voimakas kiintymys, kaiho jopa himo, kuten myös jakeessa Ll 7:10, ja näin onkin: maailmassa mies vallitsee vaimoan, koska Jumala sääti niin. Tämä lainalaisuus ei poistu millään ihmisopilla, vaan ainoastaan Kristuksen rakkaudella, Gal 3:23-28.
Sana esiintyy myös negatiivisessa merkityksessä, 1Ms 4:7, jossa Jumala varoittaa Kainia, että synti väijyy ihmistä ja sen halu on päästä hallitsemaan ihmistä ja kietoa ihminen valtaansa, Hpr 12:1.
- 3:17 Koska kuuntelit vaimosi puhetta = sm: koska kuultit vaimosi ääntä. Ilmaus <šaama' le qool> (= kuulla jnk ääntä) esiintyy BHS:ssa 12x ja se tarkoittaa jonkun äänen/ puheen/ sanojen kuulemista/ kuuntelemista, ja sen mukaan tekemistä – siis kuuliaisuutta puhujalle. Miehen ei pidä kuunnella vaimoan silloin, kun vaimo neuvoo häntä väärin. Liikenneturvallisuuteen onkin keksitty slogan: Kuuntele vaimosi neuvoja, aja silti oikein!
Synti toi kirouksen koko luomakuntaan ja myös työelämään. Sen takia olemme nyt siinä tilanteessa missä olemme: joillakin ei ole työtä ollenkaan ja joillakin liian kanssa, niin että ihmiset ahdistuvat ja väsyvät. Tämäkin kirous poistuu Kristuksessa, koska Hän kutsuu luokseen kaikki työtätekevät ja raskautetut, Mt 11:28. Marx, Lenin, Engels ja kaiken maailman kapitalistit eivät ole kyenneet tätäkään ongelmaa ratkaisemaan. Eivätkä kykene vastaisuudessakaan.
- 3:18 Nyt ihmiselle annettiin uusi työmääräys: hänestä tuli (kirotun) maan viljelijä. Siunauksen aika oli ohi, vrt. 1Ms 2:15.
- 3:19 Raskas ja hikin työ leivän eteen tuli synnin kirouksena, mutta evankeliumin työ on tullut uskoville siunaukseksi.
Maasta sinä olet, ja maaksi pitää sinun jälleen tuleman = sm: multaa sinä olet ja multa sinä palaat. Tämä on syntiinlankeemuksen tuoma kirous, eikä suinkaan siunaus, joten tämän tekstin käyttö hautaan siunaamisena on vähintäänkin kyseenalaista. Kristuksessa on uskoville tullut ylösnousemuksen siunaus, 1Kr 15:42-44.
Synti toi katoavaisuuden, Rm 5:12s.
- 3:20 Nimi Eeva, hepreaksi <chawwaah> (= elollinen, elävä), muistuttaa verbiä <chaajaah> = elää. Sananmukainen käännös on kaikkien elävien äiti. Aadamilla oli kuitenkin Jumalan lupauksen, protoevankeliumin, vuoksi uskon ote, kun hän nimitti vaimonsa kaikkien elävien äidiksi, sillä yhtä

hyvin hän olisi voinut epäuskossa nimittää hänet kaikkien kuolevien äidiksi. Kumpi katsantokanta hallitsee sinun sydämessäsi?

Nainen sai nimensä Eeva vasta syntiinlankeemuksen jälkeen, sitä ennen hän oli nainen = <'iššaah>, joka on sanan <'iīš> = mies feminiinimuoto. VT-1933 käyttikin kerran käännöstä miehetär, 1Ms 2:23.

- 3:21 Kaikkialla ei ole ratkaistavissa, onko <'aadaam>—sanaa käytetty erisnimenä vai tarkoittaako se ihmistä yleensä. Tämä oli ensimmäinen uhri: viaton eläin surmattiin syntiinlangenneiden ihmisten vuoksi, jotta saatiin nahkavaatteet peittämään ihmisten alastomuutta. Samalla tämä on esikuva Messiaan sovituskuolemasta, Jh 1:29 ja Hpr 9:22. Herra Jeesus antaa omilleen paremmat vaatteet, Ilm 3:18, 19:8, nimittäin lahjavanhurskauden, vrt Ef 6:14.
- 3:22 Olisi kauheaa, jos ihminen synneissään eläisi ikuisesti.
- 3:23 Synti toi karkotuksen. Tämä oli maailman historian ensimmäinen pakolaisongelma. Sen jälkeen asia on toistunut ja toistunut. Ihminen ei enää ole paratiisinviljelijä vaan maanviljelijä.
- 3:24 Tämä on hengellinen kuolema = ero elävästä Jumalasta, Ef 2:1-10. Kristus on tullut tekemään hengellisesti kuolleet eläviksi. Paratiisiin ei ollut enää pääsyä ennen Golgatan tapahtumia, Lk 23:43 ja Ilm 2:7.
Leimuava = sm: kääntyilevä.
- 4:1 Tästä alkoi seksin historia.
Yhtyä = <jaada'> = tuntee, tietää on yksi VT:n ilmaisu seksuaalisista suhteista. Sana ei tarkoita ainoastaan objektiivista, ulkopuolista tietoa, vaan sisältää VT:ssa kokemuspäisen tuntemisen, esim. Ps 1:6.
Herran avulla = sm: Herran kanssa, ks. esim. 1Ms 21:20 ja 39:2, tai olen saanut miehen, Herran, esim. Luther käänsi: sain miehen, Jumalan. Nämä vaihtoehdot perustuvat <et>—partikkelin kahteen eri merkitykseen: a) objektin merkinä tai b) kanssa -prepositiona. Tämä lause on Eevan toteamus tilanteesta.
Nimi Kain muistuttaa heprean verbiä <qaanah> = saada, ostaa, hankkia.
Jakeen alussa on <haa'aadaam>, joka viittaa Aadamiin ja tarkoittaa miestä, ihmistä. Jakeen lopussa on <'iīš>, joka tarkoittaa miestä, poikaa tai poikalasta. Se viittaa Kainiin, mutta voisi periaatteessa viitata myös Aadamiin, jolloin Eevan ajatus olisi ollut se, että yhtymisen, raskauden ja synnytyksen avulla hän sai hankittua itselleen Adamista miehen. Tämä kaava ei ole tuntematon ihmisten maailmassa kautta historian, mutta kylläkin tarpeeton, koska Jumalahan oli jo yhdistänyt Aadamin ja Eevan toisiinsa.
- 4:2 Aabel oli ihmiskunnan historian ensimmäinen paimen. Evankeliumin työssä näkyy olevan niin, että paimenen saa tappaa. Näin kävi Aabelille, niin tehtiin meidän Hyvälle Paimenellemme Jeesukselle ja niin on tehty monelle Hänen työmiehelleen Herran työssä. Paimenet sen sijaan eivät tapa lampaita, eivät edes pahasisuisimpia päsejä.
- 4:3 <miqqeets jaamiim/ šaanaah> = jonkin ajan kuluttua: esiintyy 22x BHS:ssa, mutta yleensä välissä on tarkempi ajan määrite. Tässä muodossa se on toisen kerran 1Kn 17:7, muualla esim 1Ms 8:6, 16:3, 41:1, 2Ms 12:41, Jes 23:15,17.
Kain on esikuva farisealaisesta, ulkokultaisesta uskonnollisuudesta. Hän toi Jumalalle verettömän uhrin, kirotun maan hedelmiä.
- 4:4 Aabelin uhrissa veri toi sovituksen. Hän toi tämän uhrin uskon kautta, Hpr 11:4, ja tuo uhri oli esikuva Kristuksen veriuhrista Golgatalla. Se onkin ainoa täydellinen ja siten Jumalalle kelpaava uhri syntien maksamiseksi.

- 4:5 Tässä tulee ilmi ensi kerran uskonnollisuuden ja hengellisyyden ero: uskonnollisuus pyrkii pohjimmiltaan tappamaan hengellisyyden. Näin on koko ihmiskunnan kuin evankeliumin työn historiassa, näin on kirkoissa kuin seurakunnissakin, ja mikä pahinta, sama taistelu on myös yksityisen ihmisen sydämessä. Ihmisen lihallinen mieli taipuu kyllä uskonnollisuuteen, hyvinkin hurskaaseen nöyristelyyn, mutta ei hengellisyyteen, eikä se voikaan, Rm 8:7. Sen vuoksi ihmisen täytyy syntyä uudesti, ylhäältä, että hän voi olla hengellinen ja Jumalalle mieluinen. Leimallista uskonnollisuudelle on viha ja synkeys.
- 4:6 Herra tarjosi Kainille mahdollisuutta itsetutkiskeluun. Se ei Kainia kuitenkaan kiinnostanut. Samanlaisen kysymyksen Jeesus esitti uskonnollisille kirjanoppineille, Mt 9:4, mutta hänellekään ei vastattu.
- 4:7 Synti etsii kanavia voidakseen tuoda esille hedelmiään. On parempi antaa itsensä Herran käyttöön kuin synnin kanavaksi, Rm 6:13. Uskonnollisuus ja synti käyvät käsi kädessä, mutta hengellisyys ja synti ovat vastakohtia. On merkille pantavaa, että hepr ilmaus (synti haluaa sinut valtaansa, mutta hallitse sinä sitä) on samanlainen, minkä Jumala sanoi Eevalle syntiinlankeemuksen jälkeen, 1Ms 3:16.
- 4:8 Sm: Kain sanoi veljelleen Aabelille. (hepr. teksti ei kerro, mitä hän sanoi.) Joihinkin käännöksiin on LXX:n mukaisesti lisätty sanat: menkäämme kedolle (VT 1933, NIV), mutta niitä ei ole hepr. tekstissä.
Lihan mukaan syntynyt vainosi Hengen mukaan syntynyttä, Gal 4:29 ja 1Ms 21:9, mutta ei päinvastoin. Niin oli silloin ja niin on tässä ajassa aina oleva. Ihmisestä tuli veljesmurhaaja. Heitä on maailman historiassa ollut paljon, ja Jumalan silmissä vielä enemmän, 1Jh 3:15.
- 4:9 Kain valehteli Jumalalle päin naamaa! Tämä on ihmisen lihalliselle mielelle tyypillistä, nimittäin syyllisyyden kieltäminen ja kiertäminen. Kain selitti, ettei hän ollut vastuussa veljensä turvallisuudesta. Ehkäpä se antoi hänelle itselleen luvan vahingoittaa Aabelia.
- 4:10 Herra kysyi Kainilta, mitä sinä olet tehnyt, eikä mitä joku muu on tehnyt. Ja näin Jumala kysyy meiltä jokaiselta. Herran edessä meidän ei tarvitse vastata toisten teoista, vaan omistamme. Kun samarialainen nainen tuli uskoon, hän totesi saman asian Jeesuksen edessä, Jh 4:29,39. Aabelin veri huusi kosta Jumalan edessä Kainille. UT:ssa viitataan tähän asiaan Hpr 12:24, kun todetaan, että Kristuksen veri puhuu parempaa eli armahdusta Jumalan edessä meille syntisille, joiden syntien vuoksi Herra Jeesus kuitenkin tapettiin. Kaikki muu vuodatettu veri tuo syyllisyyden, vain Kristuksen veri tuo armahduksen.
- 4:11 Synti toi jälleen kirouksen ja karkotuksen. Jakeen alku voidaan kääntää olet kirottu pois maanpakoon tai "olet karkotettu tältä maaperältä kuten yleensä suomalaiset käännökset tekevät, tai olet kiotumpi kuin tämä maaperä (Svenska Folkbibeln 1998). Jumala kirosi maan ihmisen lankeemuksen takia, 1Ms 3:17, mutta omalla teollaan Kain hankki vielä suuremman kirouksen ylleen.
- 4:12 Maa ei anna satoaan, sm: voimaansa. Synti koituu tappioksi maanviljelyllekin. Kulkija ja pakolainen (VT 1933), koditon kulkija (JRT), maankiertäjä ja kulkuri (RK 2012), harhaileva pakolainen (LLL) on sm: harhaileva ja vaeltava. Vrt. 4Ms 32:13, 2Sm 15:20, Jer 14:10.
- 4:13 Nyt Kain puhui totta, hän älysi syyllisyytensä suuruuden. Sm: syntini on suurempi kuin voin kantaa. Sanayhdistelmä kantaa syntiä tarkoittaa VT:ssa anteeksiantoa, ks. 4Ms 14:18 ja Mka 7:18. Yhdistelmä esiintyy 3x BHS:ssa.
Itse asiassa jokaisen ihmisen syntitaakka on liian raskas hänen itsensä kantaa. Siitä antaa hyvän kuvan esim. Jeesuksen vertaus velkaantuneesta miehestä, Mt 18:21s. Mutta meidän onneksemme Kristus kantoi kaikkien meidän syntivelkamme Golgatan ristillä. Sen vuoksi Johannes Kastaja saattoikin sanoa Jeesuksesta: Katso Jumalan karitsa, joka ottaa pois maailman synnin Jh 1:29.

- 4:14 Vainiolta = sm: tämän maan päältä.
Uusi pakolaisongelma ja vainolaisuus jatkuu.
- 4:15 Tästä alkoi kostonkierre, joka vain pahenee kertoimella 7.
- 4:16 Sana Nood merkitsee pakolaisuus, vrt. jakeet 12 ja 14.
- 4:17 Jotkut ovat pohtineet kovasti, mistä Kain sai vaimonsa. Siihen on tarkka vastaus: Raamattu ei kerro sitä. Noh, se on helppo päätellä, Aadamin ja Eevan tyttäristä.
- 4:18 Lemek oli samaa sukupolvea Kainin puolelta kuin Hanok Seetin puolelta, nimittäin seitsemäs sukupolvi ihmiskuntaa. Ja kuitenkin nuo miehet olivat ihan eri kaliiberia.
- 4:19 Lemek lienee ollut ensimmäinen, joka keksi ottaa kaksi vaimoa. Keksintö sekin.
- 4:20 Jaabal ilmeisesti keksi teltan. Hän oli käytännön lahjakkuus.
- 4:21 Jaabalin veli Juubal oli taiteellinen sielu, muusikkojen kantaissä.
Soittaa = <taafaš> = sm: käsitellä, tarttua, ottaa kiinni. Ilmeisesti Juubal oli taituri sekä soittimien valmistamisessa että niiden soittamisessa.
- 4:22 Lemekin kolmas poika Tuubal-Kain onkin sitten maailman metalliteollisuuden synnyttäjä ja alullepanija. Lemekillä tuntuu olleen älykkäät geenit.
- 4:23 Lemek oli anteeksiantamattoman mielen ja kostonhalun esikuva. Hän oli uskonnollisuuden huipentuma ja farisealaisuuden kantaJes Ja samalla maailman kaikkien hirmuhallitsijaisen kantaJes Ethän sinä tahdo olla hänen hengenheimolaisensa? Vrt. Snl 20:30, joka osoittaa päinvastaisen tien.
- 4:24 Niin... tai Sillä... Tämä Lemek oli ilmeinen puhujalahjakkuus. Hän osasi pitää tulikivenkatkuisen puheen runomuodossa ja lopuksi kiteyttää sen jylisevään johtopäätökseen.
Väkivallan kierre vain syveni: Kain kostettiin 7-kertaisesti ja Lemek nyt jo 77-kertaisesti! Ei ihme, että tuomio oli jo tulossa maan päälle, 1Ms 6:5-7. Meidän Herramme Jeesus ylittää kirkkaasti molemmat nuo väkivallan miehet, mutta ei kostamisessa, vaan anteeksiantamisessa, Mt 18:22.
- 4:25 Nimi Seet = <šeet> muistuttaa heprean verbiä <šiit> = asettaa, suoda. Nimen antoi hepr. tekstin mukaan Eeva.
Poika = <ben> tarkoittaa poikaa, lasta tai jälkeläistä.
Jälkeläinen = <zera'> tarkoittaa siementä tai jälkeläistä riippuen tekstiyhteydestä.
- 4:26 Huutaa avuksi Herran nimeä = sm: huutaa Herran nimeen esiintyy tässä ensimmäisen kerran ja kaikkiaan 14x BHS:ssa, esim. 1Ms 12:8, 13:4 ja 2Ms 20:7. Täsmällisestä merkityksestä ei ole varmuutta. Sanonnan arvellaan tarkoittavan määrättyä jumalanpalvelusmuotoa tai rukoustapaa. Tai sitten yksinkertaisesti sitä, että ihmisillä alkoi olla hätä, ja he huusivat Jumalan puoleen apua pyytäen, jolloin käänös on oikeaan osuva.
Nimi Enos = <'enooš> merkitsee ihminen, ihmissuku, kuten myös Aadam, mutta sanassa <'enooš> on ihmisen kuolevaisuuden ja heikkouden vivahde. Se esiintyy BHS:ssa 52x, joista 7x Mooseksen kirjoissa, 18x Jobin kirjassa, 12x Psalmeissa, 8x Jesajalla ja kerran Jeremiällä, jolla esiintyy 3x juuri <'aanaš> = olla sairas, heikko. Paratiisin ulkopuolella alkoi ihmissuvun heikentyminen. Heikkouden vallassa alettiin huutaa avuksi Herran nimeä.
- 5:1 Aadamin sukuluettelo (VT 1933) = <seefer tooldoot aadaam> = kirja Aadamin suvun vaiheista (JRT). Hepr. sana <tooleedoot> johtuu sanasta <jaalad> = syntyä, ja se esiintyy 39x BHS:ssa (aina konstrukti-muodossa). Kyseessä ei ole ainoastaan sukuluettelo, vaan kronologia, jossa kuvataan tapahtumien kulku määrätystä henkilöstä alkaen. VT esittää tällaisen kuvauksen seuraavien 12 perhekunnan vaiheista: Kain (4:17-24), Aadam (5:1-32), Nooa ja Nooan pojat (10:1-32), Seem

(11:10-26), Terah (11:27-32), Ismael (25:12-18), Iisak (25:19-28), Eesau (36:1-43), Jaakob (46:8-27), Leevi (2Ms 6:16-30), Mooses, Aaron, Peres (Rt 4:18-22).

Aadam ja siis ihminen oli alun perin luomistyön pohjalta Jumalan kaltainen, ks. jae 3.

- 5:2 Kaikkialla ei ole ratkaistavissa, onko <adam>-sanaa käytetty erisnimenä vai tarkoittaako se ihmistä yleensä, vrt. 1Ms 3:21.
- 5:3 Seet, joka merkitsee asetettu (toiselle sijalle); korvaus, oli syntiin langenneen isänsä kaltainen. Ja niin ovat kaikki ihmiset, koska polveutuvat Aadamista, hänen kaltaisiaan. Mutta kukaan ei voi kuitenkaan vierittää synneistään vastuuta Aadamin harteille, sillä vaikka olemmekin hänen kaltaisiaan ja synnissä syntyneitä, Ps 51:7, olemme myöskin jokainen itse tehneet syntiä Jumalaa vastaan, Rm 3:23. Onneksi ilmestyi toinen Adam, Jeesus Kristus, 1Kr 15:45-49, joka kantoi kaikkien meidän syntivelkamme, 1Pt 2:24.
Nyt sanotaan, että Adam antoi pojalle nimen Seet, ks. 1Ms 4:25. Ilmeisesti Eeva keksi ja antoi tämän nimen lapselle, nyt Adam puolestaan vahvisti asian. Kaiken tapahtuneen jälkeen Adam ja Eeva varmasti ymmärsivät yksimielisyyden merkityksen lapsen hoidon ja kasvatuksen suhteen.
- 5:4 Aadamin ja Eevan muista pojista ja tyttäristä ei kerrota enempää, mutta ilmeisesti heitä syntyi paljon. Aikaakin oli 800 vuotta.
- 5:5 Eliniät olivat tuohon aikaan aivan eri luokkaa kuin nykyään. Adamilla ja Eevalla oli ihmisen geenit puhtaimmillaan, heillä ei ollut niitä vaivoja, jotka myöhemmin rupesivat tekemään myyräntyötään ihmiskunnassa. Toisekseen Jumala myöhemmin lyhensi ihmisen elinikää, 1Ms 6:3, ja Mooses totesi sen vielä lyhentyneen nykyiselle tasolle, Ps 90:10. Mutta vielä saamme nähdä senkin ajan, jolloin ihmisen elinikä tässä lihan ruumiissa on palautettu alkuperäiselle tasolleen, nimittäin Messiaan rauhanvaltakunnassa, Jes 65:20s.
Adam eli 930-vuotiaaksi.
- 5:6 Seet tuli isäksi 105-vuotiaana.
- 5:8 Seet eli 912-vuotiaaksi.
- 5:9 Enos tuli isäksi 90-vuotiaana.
- 5:11 Enos eli 905-vuotiaaksi.
- 5:12 Keenan tuli isäksi 70-vuotiaana.
- 5:14 Keenan eli 910-vuotiaaksi.
- 5:15 Mahalalel tuli isäksi 65-vuotiaana.
- 5:17 Mahalalel eli 895-vuotiaaksi.
- 5:18 Jered tuli isäksi 62-vuotiaana.
- 5:20 Jered eli 962-vuotiaaksi.
- 5:21 Hanok tuli isäksi 65-vuotiaana. Hän pani pojalleen nimeksi Metuselah, joka tarkoittaa mahd. 'Jumalan sankari' tai 'keihäsmies'. Tämän nimen alkuliite tulee sanasta <mat> = 'ihminen', joka tarkoittaa kuolevaista ihmistä ja se esiintyy 22x BHS:ssa. Ks. selitystä Ps 17:14. Metuselah eli ihmisistä pisimpään, peräti 969 vuotta, vaan kuolevainen oli hänkin nimeään myöten.
- 5:23 Hanok eli 365-vuotiaaksi maan päällä.
- 5:24 Sitten hän kuoli sanotaan kaikista muista paitsi Hanokista. UT:ssa Hpr 11:5 lainaa tätä kohtaa ja osoittaa, että uskon kautta Hanok oli Jumalalle mieluinen ja hänet otettiin pois näkemättä kuolemaa.

Tämä on esikuva uskovien ylöstempaamisesta, 1Ts 4:13-18.

Kaikkialla ei ole ratkaistavissa, onko <adam>-sanaa käytetty erisnimenä vai tarkoittaako se ihmistä yleensä.

5:25 Metuselah tuli isäksi 187-vuotiaana.

5:27 Metuselah on ihmiskunnan vanhin edustaja, hän eli 969-vuotiaaksi. Vaan kuoli hänkin, mutta missä olosuhteissa? Ks. jae 30.

5:28 Lemek tuli isäksi 182-vuotiaana.

5:29 Nimi Nooa = <nooach> = lepo muistuttaa sanaa <nicham> = lohduttaa, keventää mieltä. Nooan isä oli oikeassa: ihminen tarvitsee lohdutusta työn vaivoissa. Jh 14:16-17 ilmaisee, että Pyhä Henki on puolustaja, lohduttaja ja rohkaisija. Valitettavasti monet ihmiset etsivät lohdutusta arjen vaivoihin vääristä paikoista ja asioista.

Vaivannäkö = sm: käsiemme vaiva.

Tässä ilmaistaan maanviljelyksen syvin ongelma: joudumme tässä ajassa viljelemään maata, jonka Herra on kironnut.

5:30 Lemek kuoli viisi vuotta ennen vedenpaisumusta. Herra otti hänet luokseen pois tästä maailmasta näkemästä tuomiota. Sen sijaan hänen isänsä Metuselah kuoli viisi vuotta myöhemmin eli kenties juuri vedenpaisumuksessa.

5:31 Lemek eli 777-vuotiaaksi. Hän oli mielenlaadultaan aivan erilainen mies kuin kaimansa Kainin suvusta, 1Ms 4:23,24.

5:32 Nooa oli jo kypsässä iässä, peräti 500-vuotias, kun hän sai kolme lasta, kenties kerralla. Näin ei kuitenkaan liene, vaan Nooan ikä on 'noin ikä', 1Ms 11:10.

Jaafetin oikea nimi oli Jefet, mutta hänet on opittu tuntemaan nimellä Jaafet, joka on nimen pausa-muoto.

6:1 Jumala on asettanut maailmaan lisääntymisen lain. Niin on myös evankeliumin kautta hengellisessä elämässä, Mt 28:19, 2Kr 4:15.

6:2 Jumalan pojat (VT 1933, JRT, NIV the sons of God) voidaan kääntää myös jumalien pojat (VT 1992), koska sana <elohim> voi merkitä yksikköä tai monikkoa eli Jumalaa tai jumalia. Raamatun tutkijoilla on ollut aikojen kuluessa kolme eri selitystä siitä, keitä Jumalan tai jumalien pojat ovat: a) jumalallisia olentoja niin kuin enkelit, esim. Job 1:6 ja 2:1; b) kuninkaita tai mahtavia hallitsijoita, esim. 2Sm 7:14 (Daavid); c) hurskaita Jumalan miehiä, valitun Seetin jälkeläisiä, vastakohtana Kainin jälkeläisille, esim. 2Ms 4:22. Oli miten oli, yhdessä asiassa he olivat oikeassa: he huomasivat, että naiset ovat ihania. Sellaisiksihan Jumala on heidät luonut ja tarkoittanut. Ei ihme, että miehet rakastuvat naisiin.

6:3 Hepr verbi <duun> esiintyy vain tässä ja se merkitsee mahd. 'vallita, hallita, olla, pysyä'. LXX kääntää sen verbillä <katamenoo> = pysyä, jäädä.

Tässä tulee esille Hengen ja lihan vastakohtaisuus: Herran Henki on iankaikkinen, mutta lihalle asetettiin nyt 120 vuoden rajoitus. Liha = <basar> edustaa ihmisen ns. ruumiillista puolta. Ks. 1Ms 6:12.

Tämän kirjan alkuosa osoittaa, että ihmisten ikä aleni pikku hiljaa. Edelleen 5Ms 34:7 osoittaa, että Mooses saavutti 120 vuoden iän, mutta juuri hän lausui uuden vieläkin pätevän rajoituksen: Ps 90:10.

6:4 Jättiläiset = <nefiiliim> esiintyy vain tässä ja 4Ms 13:33 (2x). LXX kääntää <hoi gigantes> = 'jättiläiset, mahtavat miehet'.

- 6:5 Tämä on syntiin lankeemuksen jälkeinen yleismaailmallinen ilmiö: ihmistä vaivaa sydäimestä lähtevä pahuus.
- 6:6 Ihmisen sydämen pahuus murehduttaa Jumalaa ja aiheuttaa myös monia murheita ihmisille itselleen ja läheisille, Mt 19:8, niin kuin lisääntyvä avioerojen määrä osoittaa. Uskovia varoitetaan murehduttamasta Jumalan Pyhää Henkeä, Ef 4:30.
- 6:7 Synti tuo lopulta Jumalan tuomion. Herra sanoi pyyhkivänsä ihmisen pois maan päältä. Näin lopulta käykin. Kaikki liha kuolee ja katoaa, ainoastaan Pyhästä Hengestä uudestisyntyneet ihmiset saavat omistaa Jumalan valtakunnan, uuden taivaan ja uuden maan. Silloin on entisen maailman muistokin pyyhitty pois, Jes 65:17, 25:8, 43:25, 44:22. Sitä ennen on pyyhitty pois kyynelöt, ja sitäkin ennen synnit, pahat teot ja rikkomukset.
- 6:8 Nooa sai armon tuomionkin keskellä. Tämä on esikuvallista Kristuksessa saatavasta Jumalan armosta, Jh 1:17, Rm 8:1.
- 6:9 Nooan tilanne ei ollut helppo. Hän halusi elää sydämessään Jumalan yhteydessä, mutta ulkopuolinen maailma oli jo täysin jumalattomuuden vallassa.
"Hurskas = <tsaddiiq> = 'oikeassa oleva, vanhurskas, oikeamielinen, hurskas, viaton, syytön' esiintyy 206x BHS:ssa.
"Nuhteeton = <taamiim> = 'täydellinen, ehjä, virheetön, moitteeton, nuhteeton, vilpitön' 91x BHS:ssa.
- 6:10 Olivatkohan Seem, Haam ja Jaafet peräti kolmoset? Täysin mahdollista. Ks. 1Ms 5:32.
- 6:11 Turmelus ja väkivalta käyvät käsi kädessä. Siksi nykyäänkin väkivalta lisääntyy.
- 6:12 Ihmiskunta turmeli vaelluksensa tuolloin, ja niin se on tehnyt sen jälkeenkin. Seurauksena on ollut tuomio.
Kaikki liha = <kol-basar> ilmaisu tarkoittaa vedenpaisumuksen yhteydessä kaikkea elollista, sekä ihmisiä että eläimiä, 1Ms 6:17,19, 7:15,16,21, 8:17, 9:11,15-17. Muissa raamatunkohdissa sanonta tarkoittaa vain ihmisiä, esim. Jer 25:31. Ilmaisua esiintyy 36x BHS:ssa ja niistä 13x Genesiksessä. Ks. 1Ms 6:3.
- 6:13 Väkivallan seurauksena tulee loppu, vrt. Mt 24.
- 6:14 Honkapuu (VT 1933), sypressipuu (VT 1993, JRT), sanan merkitys epävarma, koska se esiintyy vain tässä kohdassa.
- 6:15 Mitat ovat suunnilleen pituus 150 m, leveys 25 m ja korkeus 15 m, eli korkeudeltaan vastaa 6-kerroksista taloa.
- 6:18 Tämä on ensimmäinen liitto, joka Herra teki. Hän teki liiton Nooan kanssa ennen tuomion tuloa Nooan ja hänen perheensä pelastukseksi.
Liitto = <beriit> (284x) = <diatheekee> (33x UT:ssa). Erilaisia liittoja, jotka Jumala on tehnyt:
1) Nooan kanssa: pelastuksen arkki
2) luomakunnan kanssa: merkinä sateenkaari, 1Ms 9:9–17
3) Abramin kanssa: maa Abramin siemenelle, 1Ms 15:18
4) Abrahamin kanssa: kansojen paljous, merkinä ympärileikkaus, 1Ms 17:2–14
5) Iisakin kanssa: ikuinen liitto, 1Ms 17:19,21
- 6:19 Jumala säilytti kaikki eläinlajit, mutta kaikki aloitettiin alusta. Kun syntinen ihminen tulee uskoon, onneksi hänkin saa aloittaa alusta, synti jää taakse ja edessä on uusi elämä.

- 6:22 Tämä on oikeaa kuuliaisuutta. Nooa teki, mitä Herra käski hänen tehdä. On myös väärää kuuliaisuutta, ks. 2Kn 16:10-16. Apostolit eivät taipuneet väärään kuuliaisuuteen, vaan henkensä kaupalla noudattivat oikeaa kuuliaisuutta, Apt 4:18-20. Ja niin tulee kaikkien Jumalan palvelijoiden tehdä.
- 7:1 Jumalan antama käsky tai kehoitus pelastuksen saamiseksi oli hyvin yksinkertainen: Mene sinä ja koko perheesi arkkiin. Ei tarvinnut muuta kuin uskoa tämä Jumalan sana ja totella. Jos jotkut nuoret sanoivat, että kyllähän tuo on hyvä asia, mutta kerkiäähän sitä sitten vanhana, tai jotkut vanhat, että emme me enää miksikään muutu, niin heille kävi ihan samoin kuin niille, jotka viisveisasivat koko asiasta.
- 7:2 Puhtaat eläimet tarkoittavat rituaalisesti puhtaita uhrieläimiä, esim. 1Ms 8:20.
- 7:3 Jumala säilytti kaiken elävän siemenen elossa uuteen aikakauteen. Niinpähän maanviljelijäkin syksyllä panee talteen siemenviljan seuraavaa kevättä varten, ei suinkaan koko ensi kesän satoa. Tämä perustuu siihen, että siemenessä on uusi elämä, mahdollisuus lisääntymiseen.
- 7:4 Hävittää = <maachaah> = 'pyyhkiä' esiintyy 36x BHS:ssa ja se on yleensä käännetty LXX:ssa verbillä <eksaleifoo> (52x LXX:ssa ja 5x UT:ssa), tosin muutaman kerran verbillä <apaleifoo> (8x LXX:ssa), esim. 1Ms 6:7. Tässä vaiheessa Jumala pyyhki pois turmeltuneen ihmiskunnan, myöhemmin hän lupasi pyyhkiä pois Amalekin muiston pois taivaan alta, 2Ms17:14, 5Ms 25:19. Jumala pyyhkii kirjastaan ne, jotka tekevät syntiä, 2Ms 32:32-33, ja lähellä oli, ettei koko Israelin kansaa pyyhitty pois, 5Ms 9:14. Kun Daavid oli langennut, hän ymmärsi anoa Herralta armoa, että hänen syntinsä pyyhittäisiin pois, Ps 51:3,11. Sen evankeelinen profeetta Jesaja myöhemmin vahvistikin ennustaessaan uuden liiton aikakaudesta, Jes 43:25. Ja sen vahvistaa UT, kun ihmisiä kehoitetaan parannukseen, että heidän syntinsä pyyhittäisiin pois, Apt 3:19, sen vuoksi että Jeesus Kristus on sovitustyöllään pyyhkinyt pois kirjoituksen, joka oli meitä vastaan, Kol 2:14. Kun olemme Kristuksessa, ei meidän nimeämme pyyhitä pois elämänkirjasta, Ilm 3:5, vaan meidän kyyneleemme pyyhitään pois silmistämme, Ilm 7:17, 21:4. Lohdullinen tulevaisuus Herran Jeesuksen omilla! Näin yksi ainoa heprean ja kreikan verbi todistaa koko pelastussuunnitelman, ja siinä sivussa ihmiskunnan historian. Raamatun alkukielten opiskelu ei ole turhaa, kun se tapahtuu Pyhän Hengen ohjauksessa.
<jekuum> = 'elävä olento, elollinen' esiintyy vain 3x BHS:ssa: 1Ms 7:23, 5Ms 11:6.
- 7:5 Nooa teki niin kuin ihmisen olisi parasta tehdä: olla kuuliainen Herralle.
- 7:6 Nooa oli 600-vuotias ja hänen poikansa 100-vuotiaita.
- 7:7 Vain 8 ihmistä noudatti Jumalan valmistamaa pelastussuunnitelmaa, 1Pt 3:20.
- 7:9 Raamattu ei kerro tarkemmin, miten tämä meneminen tapahtui, vaikka se meidän uteliaisuuttamme syyhyttääkin. Pitikö Nooan jotenkin houkutella noita eläimiä, kenties vislata merkkivihellys, huutaa eläinkunnan edustajat koolle, vai yksinkertaisesti marssivatko nuo eläimet arkkiin Jumalan Hengen vaikutuksesta? Raamattu ei yleensääkään tyydytä meidän inhimillistä uteliaisuuttamme, vaan kertoo asiat hengellisestä, pelastuksen kannalta tärkeästä, näkökulmasta. Tätä eivät uskonnolliset teologit ole joko älynneet tai tahtoneet tunnustaa, ja sen vuoksi heidän raamatuntutkimuksensa monesti heittääkin häränpyllyä pahemman kerran. Parasta uskoa se, mikä meille on kerrottu, eikä ruveta tekemään teorioita siitä, mitä ei ole kerrottu.
- 7:10 Aika loppui, tuomio tuli. Näin käy tämänkin maailmanajan lopulla, Mt 24:37s, Lk 17:26s. Onneksi sitä ennen Herra Jeesus tulee ja noutaa omansa pois, 1Ts 4:13s. Samoinhan Hanokkin oli otettu pois (jo 669 vuotta aiemmin, siis 69 vuotta ennen Nooan syntymää) ennen tuomion tuloa.
- 7:11 Vettä tuli sekä ylhäältä että alhaalta.

- 7:13 Nooa perheineen ei viivytellyt arkkiin menemisen kanssa, eikä ollut syytäkään. Vettä tuli niin paljon, että jo ensimmäisen päivän iltana kuolonuhrien määrä on täytynyt olla suuri.
- 7:16 Herra sulki pelastuksen arkin oven niin, ettei Nooa, eikä kukaan muukaan voinut enää avata sitä. Ks. Ilm 3:7.
- 7:17 Sitä mukaa kuin nousi vesi, nousi myös arkki. Nooalla ja hänen perheellään ei ollut mitään hätää eikä pelkoa ulkomaailman asioista.
- 7:18 Oliko arkki tuuliajolla? Oli, mutta onneksi puhalsi Jumalan tuuli.
- 7:19 Nyt ei ollut vuoristoistakaan apua. Eikä olisi ollut Baabelin tornistakaan, mutta sehän olikin myöhäisempi keksintö.
- 7:20 Vuorten huippujen yläpuolella oli n. 7,5 metriä vettä. Niinpä pelastusmahdollisuutta arkin ulkopuolella ei ollut. Samoin Herra Jeesus on pelastaja, Hänen ulkopuolellaan ei ole pelastusta.
- 7:21 Väitetään, että hukkumiskuolema on ihmiselle helppo tapa kuolla. Mutta onko kuolema koskaan ihmiselle helppo? Meihin on laitettu elämänvietti niin syvälle, että normaalisti haluaisimme pitää kynsin hampain elämästä kiinni. Ja kuitenkin meidän jokaisen on kerran kuoltava, Hpr 9:27-28.
- 7:22 Kaikki kuivan maan eläimet ja ihmiset kuolivat. Kalat ja muut vesielävät eivät olleet millänsäkään, vaan söivät raatoja.
- 7:23 UT:ssa 1Pt 3:20-21 ja 2Pt 2:5 viittaavat tähän jakeeseen ja osoittavat, että Jumala pitkämielisesti kutsui ihmisiä pelastukseen, Nooan rakentamaan arkkiin, mutta koska ihmisille ei kelvannut Jumalan armo, niin lopulta tuomio tuli synnille ja jumalattomuudelle ja hukutti niiden harjoittajat. Samoin käy myös tämän maailmanajan loppuksi kuten Jeesus sanoi puhuessaan tulemuksestaan, Mt 24:37-39.
- 8:1 Jumala ei unohtanut Nooa, vaikka Nooa perheineen saattoikin välillä vapista arkissa pelosta. Eikä Jumala ole unohtanut sinuakaan, Jes 49:14s.
Jumala pani tuulen puhaltamaan ja viemään vedet, mutta minne? Ei kerrota. Tosin nykyään jotkin tutkimukset osoittavat, että Maan kuorikerrokseen on varastoitunut vettä sellainen määrä, joka vastaa viisinkertaisesti merien vesimäärää.
- 8:2 Verbi sulkeutua = <saakhar> (nif. homonyymi 1) esiintyy vain tässä ja Ps 63:12. Lisäksi homonyymit 2 ja 3 esiintyvät kumpikin kerran, Esr 4:5 ja Jes 19:4, mutta niillä on eri merkitys.
- 8:3 Veden nouseminen tapahtui aika nopeasti, se kesti vain 40 päivää, mutta veden väheneminen vei huomattavasti enemmän aikaa. Näin on Jumala asettanut luonnon laiksi: entisen tuhoaminen käy nopeasti, mutta uuden rakentaminen hitaasti. Niinpä kannattaa purkaa ja keriä harkiten.
- 8:4 Viisi kuukautta oli tämä merimatka kestänyt, ja nyt ajettiin karille.
- 8:6 Ensimmäinen yhteys ulkomaailmaan, Nooa avasi arkin ikkunan. Jumala ei kertonut suoranaisesti Nooalle, mikä oli tilanne ulkona, vaan Nooa sai opetella tiedonhankkimismenetelmiä. Ehkä se tapahtui meitä varten, että oppisimme.
- 8:7 Kaarne eli korppi, joka oli saastainen eläin, 3Ms 11:15, on raadonsyöjä, joten se lepäili kelluvien raatojen päällä, eikä palannut arkkiin. Siitä ei ollut viestintuojaksi tässä tilanteessa. Nooa ei saanut mitään tietoa ulkomaailman tilanteesta tällä menetelmällä.
- 8:8 Nyt Nooa lähetti matkaan kyyhkysen, joka on puhdas eläin.
- 8:9 Nooa sai tällä tavoin tiedon, ettei vesi ole vielä laskenut paljoakaan.
- 8:10 Nooa suoritti nämä kokeensa viikon välein.

- 8:11 Nooa ymmärsi kyyhkysen toiminnasta, että vesi on vähentynyt, mutta ei vielä tarpeeksi.
- 8:12 Nyt Nooa ymmärsi, että vesi on laskenut tarpeeksi.
- 8:13 Vuosi alkoi kevätpäiväntasauksen jälkeisenä uudenkuun päivänä eli maaliskuuhuhtikuun vaihteessa nykyisen kalenterimme mukaan.
Katto (VT 1933 ja 1992), peite (JRT, NIV: covering) = <mikhse> kuvaa yleensä nahoista tehtyä telttapeitettä, esim. 2Ms 39:34. Sana esiintyy 16x BHS:ssa, vain Mooseksen kirjoissa. Mahdollisesti tämä peite peitti arkin valoaukon, 1Ms 6:16.
Mitä ajatteli Nooa katsellessaan maisemaa? Varmaan jotain tähän tapaan: Ei koskaan enää sellaista mielettömyyttä, joka johti tähän. Ei koskaan enää jumalattomuutta ihmiskunnassa.
- 8:14 Takana oli ankara vuosi, mutta onneksi se kaikki oli nyt ohi.
- 8:17 Kaikki alkoi alusta uudelleen. Jumalan tahto on hedelmällisyys ja lisääntyminen luomakunnassa, mutta ei synty ja jumalattomuus, koska ne väijäämättä johtavat tuhoon.
- 8:20 Nooa rakensi alttarin Herralle, eikä arkille, koska se olisi ollut epäjumalanpalvelusta, ks. 2Kn 18:4.
- 8:21 Suloinen tuoksu = sm: miellyttävä, rauhoittava tuoksu. Tämä hepr. sana esiintyy aina polttouhrien yhteydessä, esim. 2Ms 29:18. Sana esiintyy 45x BHS:ssa.
Jumala tietää, millaiset ovat ihmissydämen ajatukset ja aikeet jo nuoruudesta asti. Viisas Salomo myönsi saman asian, Snl 22:15, ja antoi siihen jopa lääkkeenkin. Ihminen ei kykene näkemään toisen sydämen, eikä aina omansakaan, perimmäisiä vaikuttimia. Ainoastaan Jumalan sana voi tuomita ihmissydämen ajatukset ja aikeet oikein, Hpr 4:12. Onneksi Jumala on antanut sanansa meille ensisijaisesti pelastukseksi eikä tuomioksi.
- 8:22 Tässä mainitaan ensi kerran kesän ja talven vaihtelu.
- 9:1 Jumala siunasi Nooan, ja siunauksen sisältö oli jälleen Olkaa hedelmällisiä ja lisääntykää ... Jumalan siunaus ei tähtää varallisuuden lisäämiseen vaan jälkeläisten, siis uuden elämän, lisääntymiseen. Ks. 1Ms 17:6.
- 9:2 Jumala on asettanut tämän ihmiselle suojaksi. Normaalisti eläimet kaihtavat ihmistä. Jopa sellainenkin peto kuin tiikerikissa väistää ihmistä. Noh, tietenkään tämä ei ole ehdoton sääntö, mutta pahempaakin on, sen tiesi Salomo, Snl 17:12.
- 9:3 Raamatun mukaan kasvissyöjät saavat tästä eteenpäin syödä myös lihaa.
- 9:4 Mutta veren syönti kiellettiin. Ja se kielto on voimassa edelleenkin, Apt 15:20,28-29.
Sanalla <nefeš> on laaja merkityskenttä, tässä se voidaan kääntää 'sielu' tai 'elämä'.
- 9:5 Jumala sääti, että ihmisen veren vuodattaminen aiheuttaa koston. Se olisi kuitenkin paras jättää Jumalan toteutettavaksi. Nimittäin, kun ihminen itse lähtee kostamaan, toteuttamaan ns. verikostoa, sen seurauksena tulee uusi kosto jne. eli alkaa koston kierre. Siitä on maailman historia todisteita täynnä.
- 9:6 Jumala sääti koston toteuttajaksi ihmisen. Periaatteessa on kaksi mahdollisuutta. Joko toteuttaa Jumalan lain mukainen rangaistus, kuolemantuomio, 4Ms 35:9-34, Rm 13:4, tai kosta ihmisen kostonhalun mukaan. Edellisen pitäisi päättää silloin sen rikoksen käsittely, jälkimmäinen taas varmasti johtaa koston kierteeseen. Tosiasiassa ensimmäistäkin vaihtoehtoa ihminen on läpi historian käyttänyt väärin, 1Kn 21:7s, Jh 18:30s. Joka tapauksessa jo ensimmäinen murha on aiheuttanut koston kierteen joka yhä jatkuu.
Jeesus ratkaisi tämän ongelman. Kun murhamies Barabbas olisi pitänyt tappaa, hänet vapautettiin, koska Jeesus haluttiin tappaa. Herra Jeesus otti Barabbaan rangaistuksen kärsittäväkseen, Mk 15:7-15

ja Lk 23:18-19. Ja kun aviorikoksesta kiinni otettu nainen olisi pitänyt kivittää, Jeesus vapautti hänet, koska otti itse hänen tuomionsa kantaakseen, Jh 8:1-11.

- 9:7 Jumala päättää puheensa taas tärkeimpään, siunaukseen. Tämä siunaus toteutui myöhemmin kirjaimellisesti Israelin kansan ollessa Egyptissä, 2Ms 1:7, jolloin heitä vilisi kaikkialla Egyptissä. Ks. 1Ms 17:6.
- 9:8 Jumala puhui Nooalle ja hänen pojilleen. Eikö vaimoille? Kyllä vaan, vaimohan on yksi liha miehensä kanssa, mutta miehellä on päävastuu kuulla Jumalan sanaa ja noudattaa Hänen liittoaan.
- 9:9 Jumala teki liiton pelastamiensa ihmisten kanssa heidän hyväkseen.
- 9:10 Myös eläinkunta kuuluu tämän liiton piiriin.
- 9:11 Vedenpaisumusta ei enää tule. Vaikka tulvia kylläkin, Mt 7:25s, mutta nekään eivät hävitä kaikkia ihmisiä, 1Ms 9:15. Sen sijaan nämä nykyiset taivaat ja maa on talletettu tulella tuhottaviksi, 2Pt 3:5–7.
- 9:12 Ikuisiksi ajoiksi (VT 1933, JRT), ainiaaksi (VT 1993) = <ledooroot ’oolaam> tarkoittanee maapallon olemassaolon aikaa. Hepr. <’oolaam> tarkoittaa pituudeltaan tuntematonta aikaa – joko mennyttä tai tulevaa, aikakautta, ikuisuutta yms.
- 9:13 Sanan <qešet> (x BHS:ssa) varsinainen merkitys on ’jousi (ase), jousipyssy’, mutta se tarkoittaa myös sateenkaarta jakeissa 1Ms 9:13,14,16, Hes 1:128 sekä apokr. Sir 43:11, 50:7. Joka kerta, kun sateenkaari näkyy taivaalla, se muistuttaa tästä liitosta Jumalan ja luomakunnan välillä.
- 9:14 Jumala antaa sateen. Hän antaa sataa niin väärille kuin vanhurskaillekin, Mt 5:45.
- 9:15 Jumala muistaa liittonsa, ihmistenkin olisi hyvä muistaa se.
- 9:16 Todennäköisesti maapallon aurinkoisella puolella sataa joka hetki jossakin päin, joten kaari on aina pilvissä.
- 9:17 Tämä oli toinen liitto, jonka Herra teki ihmisen kanssa.
- 9:19 Koko ihmiskunta on sukua keskenään, ei ainoastaan Aadamin kautta, vaan Nooan ja hänen poikiensa kautta. Jotkut tosin yrittävät puolustella pahoja tekojaan sanoen olevansa Kainin jälkeläisiä. Turhaa puhetta, Kainin suku hukkui vedenpaisumuksessa. Noh, entäs jos kuitenkin joku Nooan miniöistä oli Kainin sukujuurta. Oli tai ei, Raamattu laskee sukuuettelot aina miesten mukaan, joten turha yrittää säilyttää syytä omista synneistä Nooan vaimon tai miniöiden niskoille. Sinun se on kaduttava omia syntejäsi, eikä Nooan miniöiden, ja käännäytävä niistä Herran puoleen. Muuten, Pielavedeltä olen kuullut seuraavanlaisen jutun:
«Pielavedellä oli joskus aikoinaan kunnanlääkärinä muuan Kolehmainen. Kerran hänen vastaanotolleen tuli muuan puheripulinen emäntä, joka oli myös Kolehmainen. Aikansa kotkoteltuaan kaikenlaista joutavaa emäntä keksi ruveta juohattelemaan: Lietännöönkö tuota lähheisijäkkii sukulaesija, kun ollaan molemmat Kolehmaesija? No Aadamin kautta ärähti kunnanlääkäri. Voe voe tokkiisa kuitennii. Tuota minen oo tiennykkää, että se Uatamikkii olj Kolehmaesija! riemastui emäntä.»
Tuo tutkimustulos Aadamin sukunimestä kuulostaa aivan yhtä uskottavalta kuin moni muukin teologinen tutkimus.
- 9:20 Nooa taisi olla luonteeltaan Pietarin kaltainen: halusi olla ensimmäinen vähän joka paikassa, jopa viinitarhurina. Eipä ihme, että Jeesus sanoi: Minä olen oikea/ tosi viiniköynnös (/ viinipuu), ja minun Isäni on viinitarhuri.. Jh 15:1. Nooalla tämä homma meni kirjaimellisesti poskelleen.

- 9:21 Ihmiskunnan historian ensimmäiset humalat, ja vielä uskovainen mies! Ei uskovaisten tarvitse ihan joka asiassa kunnostautua. Sanoihan sen Paavalikin meille, 1Kr 14:20.
Verbin <gaalaah> (187x) = paljastaa, ilmoittaa, kertoa, hitpa'el-muoto = sm: paljastaa itsensä (fyysisesti tai henkisesti) esiintyy 2x varsin kuvaavalla tavalla: 1Ms 9:21; Snl 18:2.
- 9:22 Isänsä alastomuuden (VT 1992, JRT) = sm: isänsä hävyn (VT 1933), samoin seuraavassa jakeessa. Haam edustaa tässä inhimillisen eli lihallisen mielen linjaa. Kun hän näki isänsä häpeällisen tilan tämän omassa teltassa, hän meni ulkopuolelle kertomaan asiasta. Hän vain totesi tilanteen ja uutisoi sen, mutta ei tehnyt mitään tilanteen korjaamiseksi. Hän lieneekin ns. likasankojournalistien kantaJes Hehän kärkevät kuin hyeenalauma avuttomien ihmisten ympärillä, kenet saisivat repiä.
- 9:23 Seem ja Jaafet edustavat hengellistä linjaa suhtautumisessa häpeälliseen tapaukseen. He eivät kertoneet juttua eteenpäin, eivät edes halunneet nähdä tilannetta omin silmin, vaan menivät isänsä telttaan ainoastaan peittämään hänen häpeänsä. Todellinen rakkaus peittää rikkomukset ja häpeän, jopa syntien paljouden, Snl 10:12 ja 1Pt 4:8. Joosefilla oli samanlainen suhtautuminen morsiamieensa Mariaan, Mt 1:19. Olkoon kaikilla uskovilla tällainen suhtautumistapa häpeällisiin asioihin.
- 9:24 Ihmiskunnan historian ensimmäinen krapula. Takoikohan silloinkin seppä päässä? Ainakin Nooan olo oli hyvin kätttyinen, ja nyt siihen piti löytää joku syyllinen.
- 9:25 Taas on Nooa ensimmäinen: hän lausuu maailman historian ensimmäisen krapularunon, kirouksen Kanaanille. Kuinka moni mies, ja nykyään jo naisenkin, on jatkanut tätä samaa linjaa, kiroillut läheisiään krapulassa. Ikään kuin se olisi heidän syy, että seppä takoo päässä. Ja pitäisi meidän ihmisten sen verran ymmärtää, ettei se kaikki ole taidetta ja kulttuuria, mitä sillä nimellä yritetäänkin puolustaa.
- 9:26 Sikunoissaan Nooa yltyi lausumaan vielä kiitostakin Herralle, mutta sotki samaan syssyyn kiroukset Kanaanille. UT:ssa Jaakob varoitti meitä uskovia tällaisista meiningeistä, Jk 3:9s, niin hurskailta kuin ne tuntuisivatkin. Krapularunoudessa yhdistyvät kiitokset ja kiroukset sikin sokin ja sekaisin.
- 9:27 Ja vielä tulee siunausta Seemille ja Jaafetille, mutta päätteeksi kiroukset Kanaanille. Varsinainen sukuselvitys! Amerikassa kuulemma aikoinaan puolustettiin neekerijoutta tämän jakeen pohjalta, Afrikan neekerit kun mukamas olivat Kanaanin jälkeläisiä. Amerikka taitaakin olla oikea krapularunouden tyyssija. Siksi toisekseen, kuinkahan monen meidänkin esi-isistä löytyisi joku Kanaanin (ja siis Haamin) jälkeläinen, jos asiaa päästäisiin oikein perin juurin tutkimaan. Joka tapauksessa olemme joka iikka sekä Nooan että Aadamın jälkeläisiä, jotta rotupuhtautta meissä kyllä riittää.
Nimi Jaafet muistuttaa heprean sanaa <jaft> = tehköön laajaksi.
- 9:28 Raamattu ei kerro, uusiko Nooa juopottelunsa, mutta todennäköisesti hän viisastui kerralla, yksi kunnan krapula riitti. Hänestä nimittäin annetaan myöhemmin pelkästään hyviä lausuntoja, Hes 14:14,20, Lk 17:26-27, Hpr 11:7, 1Pt 3:20, 2Pt 2:5.
- 9:29 Nooa eli 950-vuotiaaksi, hän oli viimeinen pitkäikäinen mies. Vedenpaisumuksen jälkeen oli voimassa "120:n rajoitus.
- 10:1 Nyt seuraa koko ihmiskunnan alkuhistoria, kaikkien meidän sukuluettelo aivan alkutaipaleelta. Halusimmepa tai emme, tästä eteenpäin luetellaan esi-isiamme.
Jotkut tosin yrittävät selittää, että ihminen polveutuu kantaihmisistä, joka puolestaan kanta-apinasta, joka puolestaan alemmista selkärangaisista, jotka puolestaan selkärangattomista, jotka puolestaan alkusoluista tai jotakin sinne päin. Välissä on kuulemma puuttuva rengas. Taitaa olla montakin, ja itse asiassa kokonainen puuttuva ketju. Tosin Aleksandr Solženitsyn teoksessaan Vankileirien saaristo esitti, että ehkäpä puuttuva rengas ovatkin Neuvostoliiton aikaisen Arkipelagin vangit, jotka hänen mukaansa muodostivat selvästikin oman kansakuntansa ja jopa homo sapiensista eroavan

alemmen biologisen lajinsa! Noh, Solženitsyn osaa käyttää syvälle luotaavaa huumoria kirjoissaan. Hän kiteyttikin koko opetuksensa lauseeseen: Ihmiset ovat unohtaneet Jumalan. Siitä aiheutuivat suuren ja mahtavan supervallan ongelmat, niin kuin aiheutuvat nykyisen länsimaailmankin ongelmat. Viisaiden miesten opetukset kannattaisi ottaa vakavasti.

- 10:2 Nimi Goomer tarkoittaa kimmeriläisiä, Maadai Meediaa ja Jaavan Kreikkaa eli Jooniaa. Tuubal ja Mesek heimoina sijoittuvat Vähään-Aasiaan, mutta myöhemmin Hes 39:2 mukaan pohjan perille ja Tiiras tarkoittaa luultavasti etruskeja. Maagog tarkoittanee Mustanmeren pohjoispuolta.
- 10:4 Todennäköisesti kyseessä ovat roodanilaiset eivätkä doodanilaiset, ks. 1Ak 1:7. Näin on myös LXX:ssa, samarialaisessa Pentateukissa ja muutamissa hepr. käsikirjoituksissa. Roodanilaiset olivat Rodoksen asukkaita. Doodanilaiset taas olivat Danuan asukkaita Tyyron pohjoispuolella.
- 10:6 Kuus on sama kuin Nuubia, Misraim tarkoittaa Egyptiä, Puut Libya.
- 10:7 Eteläarabialaisia ja nuubialaisia heimoja.
- 10:8 Sm: Nimrod alkoi valtiaaksi maan päällä. Ihminen on kumma olio. Osa haluaa olla pomona ja suurin osa haluaa itselleen jonkun päällepäsmärin. Se on vähän niin kuin lammaslaumassa: jos ei ole paimenta, niin pässit ryhtyvät pomoiksi. Ihminen onkin tarkoitettu lampaaksi Herran laumaan, Ps 100:3, 23:1. Jeesus sanoi olevansa hyvä paimen, Jh 10:11. Hän onkin meidän ylipaimenemme, 1Pt 5:4, ja Hän on asettanut Herran laumaan myös (ali)paimenet, joiden tehtävänä on pitää huolta laumasta ja ruokkia sitä Jumalan sanalla. Siitä huolimatta Herran laumassakin aina silloin tällöin pässit haluavat ruveta pomoiksi!
- 10:9 Nimrod oli mahtava mies. Mahtavat miehet haluavat hallita muita. Jeesus neuvoi opetuslapsiaan toisella tavalla, Mt 20:25s. Paavali noudatti tuota linjaa, 2Kr 1:24.
- 10:10 Erek on sama kuin Uruk, muinainen sumerilainen kaupunki, nyk. Warka. Sinear on Babylonian toinen nimi.
- 10:11 Mahtava mies rakensi mahtavan kaupungin, Niiniven.
- 10:15 Kanaanista polveutuvat kansat, jotka asuivat Israelin alueella silloin, kun Israel palasi Egyptistä takaisin luvattuun maahansa.
- 10:21 Nimestä Eeber = <'eeber> voidaan johtaa <'ivrii> = heprealainen, joka siis tarkoittaa Eeberin jälkeläistä.
- 10:22 Nimi Aram viittaa Syyrian aramealaisiin.
- 10:24 Eeberistä arvellaan johtuvan kansan nimi heprealaiset.
- 10:25 Hepr. teksti voi merkitä maan jakautumista tai maan asukkaiden jakaantumista. Nimi Peleg = jako t. puro tulee heprean verbistä <paalag> = jakaantua, hajaantua, ks. 1Ak 1:19 ja 1Ms 11:16, jonka mukaan Peleg syntyi 101 vuotta vedenpaisumuksen jälkeen.
- 10:30 Itävuori sijaitsee mahdollisesti Etelä-Arabiassa, mutta sen sijaintia ei tiedetä.
- 11:1 Yksi puheenparsi (VT 1933), samat sanat (JRT) voidaan kääntää myös samat asiat, sillä sanalla <daavaar> on laaja merkityskenttä, se voi merkitä sana, asia tai puhe. Tällöin vallitsi ihannetila, ihmisten välinen kommunikointi oli vaivatonta, tulkkeja ei tarvittu. Koko tässä tapauksessa (jakeet 1-9) oli syvimpänä ongelmana yksimielisyys ilman Herraa. Sen seurauksena tuli sekoitus ja hajotus. Samanlainen yksimielisyys toistuu vielä lopun aikoinakin pedon ollessa vallan kahvassa, Ilm 17:17. Yksimielisyys on hyvä asia, kun toimitaan Herran mielen mukaan, Rm 15:5,6, Fil 1:27, 4:2, 1Pt 3:8.

- 11:2 On arveltu, että Sinear tarkoittaa Sumeria, Babylonian eteläosaa.
- 11:3 Maapihka (VT 1933), maapiki (JRT), asfalttipiki (VT 1992) = <chemar> tarkoittaa luonnon asfalttia.
- 11:4 Oliko tornin rakentamisen taka-ajatuksena suojautua uutta vedenpaisumusta vastaan? Siihen se oli ihan turha tekele, 1Ms 9:15. Tässä ilmenee ihmisen omahyväisyys ja itseriittoisuus: tehkäämme itsellemme nimi. Luonnollinen ihminen ei tahdo antaa kunniaa Herran nimelle, vaan omalle nimelleen. Ihmiset eivät halunneet hajaantua yli kaiken maan, vaikka Jumala oli nimenomaan antanut käskyn lisääntyä ja täyttää maa, 1Ms 1:28.
- 11:5 Suuri hanke tehtiin kysymättä Herralta mitään. Ihminen haluaisi olla oman itsensä herra, niin yksilönä kuin vielä varmemmin suurena joukkona. Herra tuli kuitenkin katsomaan tekelettä, vaikkei Häntä ollutkaan pyydetty tekemään mitään rakennustarkastusta.
- 11:6 Jumalattomienkin ihmisten yksimielisyydessä on suuri voima. Tämänhän aikoinaan osoittivat mm. sosialistit – niin kauan kuin sitä kesti.
- 11:7 Jumala antoi rakennushankkeesta yllättävän seurauksen, jota kukaan ei osannut etukäteen ajatellakaan.
- 11:8 Väärän yksimielisyyden keskuuteen Herra lähettää eripuraisuuden ja hajaannuksen, Tm 9:23. Samaa yrittää vihollinen, jos kyseessä on oikea yksimielisyys, 1Kr 1:10-11.
- 11:9 Baabel eli Babylon = <baabel> muistuttaa sanaa <baalal> = sekoittaa (yhteen), saattaa hämmennyksiin. Baabelin hengellinen merkitys onkin 'sekoitus': jos evankeliumin totuuteen sekoitetaan mitä tahansa ihmisoppia, tuloksena on Baabel, josta lopulta tulee riivaajien tyyssija, Ilm 18:2. Evankeliumin totuus puolestaan synnyttää Jumalan seurakunnan, joka on Pyhän Hengen asuinsija. Baabelissa kielet tulivat kiroukseksi, Pyhän Hengen vuodatuksessa helluntaipäivänä kielet tulivat siunaukseksi, Apt 2:1-11. Näin nämä kaksi tapahtumaa ovat toistensa vastakohtia. Tästä ei kuitenkaan pidä vetää sellaista uskonnollista johtopäätöstä, että helluntai oli jotenkin ylistämisen ja korostamisen arvoinen asia. Ei vaan meidän Herramme on ylistämisen arvoinen.
Verbi <baalal> esiintyy BHS:ssa 43x, enimmäkseen 4Ms ja 3Ms, joissa kerrotaan, että ruokauhriksi tuli tuoda öljyllä sekoitettuja lestyjä (eli hienoja) jauhoja.
- 11:10 Tässä jaksossa (10-26) seurataan Seemin sukua, koska hänestä polveutuu Abram ja edelleen hänen jälkeläisensä.
Seem tuli isäksi 100-vuotiaana.
- 11:11 Seem eli vielä 600-vuotiaaksi.
- 11:12 Arpaksad tuli isäksi 35-vuotiaana.
Jeesuksen sukuluettelossa on Arpaksadin ja Selahin välissä Kainan tai Kainam, Lk 3:35-36. LXX:n mukaan jakeet 12-13 kuuluvat: Kun Arpaksad oli elänyt 135 vuotta, hänelle syntyi Kainan. Arpaksad eli Kainanin syntymän jälkeen 430 vuotta, ja hänelle syntyi poikia ja tyttäriä, ja hän kuoli. Kun Kainan oli elänyt 130 vuotta, hänelle syntyi Selah. Kainan eli Selahin syntymän jälkeen 330 vuotta, ja hänelle syntyi poikia ja tyttäriä.
- 11:13 Arpaksad eli 438-vuotiaaksi.
- 11:14 Selah tuli isäksi 30-vuotiaana.
- 11:15 Selah eli 433-vuotiaaksi.
- 11:16 Eeber tuli isäksi 34-vuotiaana, ja Peleg syntyi 101 vuotta vedenpaisumuksen jälkeen.
- 11:17 Eeber eli 464-vuotiaaksi.

- 11:18 Peleg tuli isäksi 30-vuotiaana.
- 11:19 Peleg eli 239-vuotiaaksi.
- 11:20 Regu tuli isäksi 32-vuotiaana.
- 11:21 Regu eli 239-vuotiaaksi.
- 11:22 Serug tuli isäksi 30-vuotiaana.
- 11:23 Serug eli 230-vuotiaaksi.
- 11:24 Naahor tuli isäksi 29-vuotiaana.
- 11:25 Naahor eli 148-vuotiaaksi.
- 11:26 Terah tuli isäksi 70-vuotiaana.
- 11:27 Terahista polveutuvat Abram ja Loot, jotka lähtivät Kanaaninmaahan.
- 11:28 Terahia kohtasi raskas menetys Kaldeassa, hänen poikansa Haaran kuoli. Loot jäi isästään orvoksi. Kaldea tarkoittaa koko Babylonian, vaikka alkuaan ja varsinaisesti se tarkoittaa sen eteläosaa ja erityisesti Persian lahden luoteisrannikkoa. Ks. Jes 48:20.
- 11:29 Ehkäpä veljekset Abram ja Naahor tekivät sellaisen jaon Haaranin kuoleman takia, että Abram huolehti Lootista ja Naahor Milkasta ottamalla hänet vaimokseen. Mutta kuka huolehti Jiskasta? Sitä ei kerrota.
- 11:30 Hedelmällisyyden seurauksena tulevat jälkeläiset, mutta hedelmättömyys estää lasten saannin. Kehotus hedelmällisyyteen annettiin miehille, 1Ms 9:1, mutta hedelmättömyyden vaiva ilmeni naisessa. Mies ja vaimo ovat todellakin yksi liha. Hedelmätön = <'aakaar> esiintyy BHS:ssa 12x: 1Ms 11:30; 25:21; 29:31; 2Ms 23:26; 5Ms 7:14; Tm 13:2f; 1Sm 2:5; Job 24:21; Ps 113:9; Jes 54:1.
- 11:31 Vaikka kirkkauden Jumala ilmestyi Abramille Mesopotamiassa ja sanoi hänelle: Lähde maastasi ja suvustasi ja mene siihen maahan, jonka minä sinulle osoitan, Apt 7:2-4, myös Abramin isä Terah lähti mukaan Harraniin asti. Tietenkään Terah ei lähtenyt ainoastaan mukaan, vaan nimenomaan hän lähti johtamaan matkaa ja otti muut mukaansa. Ehkäpä Terahkin ymmärsi vanhoilla päivillään, n. 145-vuotiaana, että elämä Baabelissa on senkaltaista, että on viisainta lähteä. Tai kenties hän ei uskaltanut päästää penskoja yksin matkalle. Abramhan oli vielä alle 75-vuotias. Nimi Harran on babylonialais-assyrialainen muoto, Haaran on hepreasta translitteroitu muoto. Tässä käännöksessä pitäydytään kuitenkin nimien suhteen pääsääntöisesti VT 1933:n muotoihin jo pelkästään Ison Raamatun Tietosanakirjan vastaavuuden vuoksi. Lootilla ei ilmeisesti ollut vielä vaimoa tässä vaiheessa.
- 11:32 Terah eli 205-vuotiaaksi. Hän siis eleli Harranissa n. 60 vuotta. Hän ei lähtenyt sen pitemmälle ja Kanaanin maa jäi häneltä näkemättä. Miksi? Jumala ei kutsunut häntä sinne asti.

Ensimmäinen Mooseksen kirja, luvut 12 – 23: Abraham ja Saara

Tämä on toinen osa kirjoitelmasta Ajatuksia Raamatusta (sisältäen Lars Lewi Leptonin käännöksen ja Jumalan seurakuntien kommentaarin), ja se tarkastelee Ensimmäistä Mooseksen kirjaa.

Tämän kirjan nimi on hepreaksi <bereesiit> = “alussa ensimmäisen sanan mukaan. LXX (samoin latinankielinen Vulgata) käyttää nimeä Genesis = “alku, alkuperä. Tämä kirja kertoo koko luomakunnan alkuperän. Samoin syntiinlankeemuksen ja kirouksen alkuperän. Sen vuoksi Saatana vihaa tätä kirjaa ja on asettanut tämän kirjan todenperäisyyden kyseenalaiseksi hyvin monella suulla. Mikä hassuinta, myös monen teologin suulla. Noiden mielestään viisaiden pitäisi muistaa, mitä Jumala lupasi Jeremialle: Jer 15:19. Ei kannata antaa suutaan vihollisen käyttöön.

Tässä osassa Ensimmäistä Mooseksen kirjaa selvästikin Abraham ja Saara ovat “pääosissa, ja “sivuosissa ovat Loot ja Haagar. Heidän kunkin elämästä meillä on paljon oppimista, niin hyvän noudattamisessa kuin pahan karttamisessa.

SISÄLLYS:

1. ALKUHISTORIA.....	1 – 5
2. VEDENPAISUMUS.....	6 – 11
3. KANTAISIEN HISTORIA.....	12 – 50
Jumala kutsuu Abram	12:1
Abram ja Saara Egyptissä	12:10
Abramin ja Lootin tiet eroavat	13:1
Abram voittaa neljä kuningasta ja pelastaa Lootin	14:1
Melkisedek siunaa Abram	14:17
Herra tekee liiton Abram	15:1
Saara, Haagar ja Ismael	16:1
Herra tekee ympärileikkauksen liiton Abrahamin kanssa	17:1
Herra ilmoittaa Iisakin syntymän	17:15
Ismaelistä tulee suuri kansa	17:20
Herra ilmestyy jälleen Abrahamille	18:1
Abraham anoo armoa Sodomalle	18:16
Sodoman riettaus	19:1
Loot pelastetaan Sodoman tuhosta	19:12
Sodoman ja Gomorran hävitys	19:23
Mooabilaisten ja ammonilaisten syntyperä	19:30
Abraham ja Saara Gerarissa	20:1
Iisakin syntymä	21:1
Haagarin ja Ismaelin karkotus	21:9
Abrahamin ja Abimelekin liitto	21:22
Jumala koettelee Abrahamia	22:1
Lupaus siunauksesta	22:15
Naahorin jälkeläiset	22:20
Saaran kuolema ja hautaus	23:1

- 12:1 Sanotaan, että UT:ssa Stefanus lainaa tätä jaetta puheessaan, Apt 7:3. Tarkkaan ottaen Stefanus kertoo aiemmasta tapahtumasta Mesopotamiassa ennen Harraniin tuloa, ks. 1Ms 11:31. Nyt Jumala ilmestyy Abramille uudestaan ja kehottaa häntä lähtemään myös isänsä kodista. Lähde = sm: lähde sinä, kyseessä on erityinen kehotusmuoto, samoin myös 1Ms 22:2, Jos 22:4, Ll 2:10,13.
- 12:2 Herra lupasi tehdä Abramista siunauksen välikappaleen. Ehtona oli uskon kuuliaisuus. Ja sinä tulet olemaan siunauksena = sm: ja ole sinä, verbimuoto on imperatiivi.
- 12:3 UT:ssa Paavali lainaa tätä jaetta, Gal 3:8, samoin Pietari puheessaan Apt 3:25. Abramista polveutuu Messias. Ensimmäinen kirotta verbi on hepr <qaalal> (=olla pieni, vähäinen) verbin pi'el-muoto = 'julistaa mitättömäksi, turhanpäiväiseksi, kirotta', toinen sen sijaan verbi <'aasar> = 'kirotta, asettaa kirouksen alaiseksi'.
- 12:4 Abram lähti 75-vuotiaana jatkamaan matkaa kohti Kanaanin maata. Hänen isänsä Terah jäi Harraniin, ja Loot lähti Abramin mukaan. Oliko Lootin sydämessä halu kulkea Jumalan johdatuksessa vai oliko hän levoton sielu ja seikkailunhaluinen mies, joka ajatteli, että matkailu avartaa. Ilmeisesti jälkimmäinen. Tai ainakin muuttui iän myötä sellaiseksi.
- 12:5 Kaikki omaisuus piti raahata mukana. Se näkyy olevan ihmisen perusominaisuuksia. Ihminen on oman omaisuutensa suhteen kapitalisti, mutta yhteisen omaisuuden suhteen hyvin auliisti sosialisti. Niin myös toisten, varsinkin vauraampien, omaisuuden suhteen. Lootilla ei ilmeisesti ollut vielä vaimoa tässä vaiheessa.
- 12:6 Sikemin seudulla asui kanaanilaisia. Parikolme sukupolvea myöhemmin siellä kerrotaan asuneen hivviläisiä, jotka tosin polveutuvat Kanaanista, 1Ms 10:15,17, 34:2.
- 12:7 Sinun jälkeläisillesi = sm: sinun siemenellesi. Gal 3:16 osoittaa, että Abrahamin siemen on Messias. Vrt Jh 1:11. Siemen = <zera'> (229x) = 1. siemen. 2. jälkeläinen. Tutki tarkemmin!
- 12:8 Matkallaan Abram turvasi Herraan ja huusi avuksi Hänen nimeään.
- 12:9 Alussa oleva verbi <naasa'> tarkoittaa leirin purkamista ja liikkeelle lähtemistä. Ja tätä Abram jatkoi kulkien kohti Negeviä eli etelään päin.
- 12:10 Egypti oli ilmeisesti viljavaa seutua, koska sinne paettiin nälänhätää, 1Ms 13:10. Niin nyt kuin myöhemminkin, 1Ms 45:10s.
- 12:11 On hyvä, että mies tietää vaimonsa olevan kaunis nainen. Kuka nyt rumaa ottaisi? Kauneushan on katsojan silmissä, ja toisaalta Jumala on luonut naisen kauniiksi. Sen huomasi jo Aadam aikoinaan kun näki Eevan. Idän mailla näyttää kasvaneen paljon kauniita naisia: Saara oli kaunis, 1Ms 12:11, samoin Rebekka, 1Ms 24:16, Raakel, 1Ms 29:17. Myöhemmin mainitaan kauniiksi naisiksi Abigail (jolla oli myös ymmärrystä), 1Sm 25:3, Batseba, 2Sm 11:2, kaksi Taamaria, 2Sm 13:1, 14:27, Vasti, Est 1:11, Ahasveroksen vaimokandidaatit, Est 2:2–3, Ester, Est 2:7, Jobin tyttäret, Job 42:15, ja Salomon morsian, Ll 2:14. Myös sotavangeiksi jääneiden naisten joukossa saattoi olla kaunottaria, jotka haluttiin vaimoiksi Israeliin, 5Ms 21:11. Kaikkien naisten kohdalla kauneus ei koitunut siunaukseksi, niin kuin alan varsinainen asiantuntija kuningas Salomo joutuikin toteamaan, Snl 11:22.
- 12:12 Abram tiesi, että muutkin huomaavat Saarain kauneuden. Mutta ihmeellinen on sellainen kauneuskäsitys, joka johtaa miestappoon. Ei se ole Jumalasta.

- 12:13 Oliko Abram uskovainen luikero, joka puhui puolitotuutta? Joka tapauksessa se aiheutti surua heidän perheeseensä, Saarai joutui vaimoksi faraolle. Herra olisi voinut pelastaa Abram, jos hän olisi pysynyt totuudessa. Millä tavoin? Se jää meiltä nyt tietämättä tässä yksittäistapauksessa. Abram oli ilmeisesti melko flegmaattinen ja vähäpuheinen mies. Pitkä elämä lienee hänet muokannut sellaiseksi. Mutta nyt, kun oli henki katkolla, hän yltyi puhumaan varsin runollista tekstiä niin asiasisällöltään kuin kieliasultaankin. Suostuvatko miehet ilmaisemaan tunteitaan vasta hengenhädässä? Ja senkö takia tarvitaan sotia?
Abram on samalla kaikkien poliitikkojen jos ei kantaisa niin ainakin esikuva: totuudesta tuodaan ilmi vain se puoli, mikä on itselle edullista. Tosin nykypoliitikot ovat keksineet tuoda esille väritetystä totuudesta sen puolen, mikä on vastustajille epäedullista. Sitä ei Abram vielä keksinyt.
- 12:14 Eikö Egyptissä muka ollut kauniita naisia? Oli varmasti, mutta Saara, syvän kaunisti hänen kasvonsa, koska hän pelkäsi Herraa, Snl 15:13. Tämä kauneusvoide puuttui Egyptin naisilta, ja niin puuttuu nykyäänkin maailman naisilta, eikä sitä pysty millään pakkelilla tai tummelilla korvaamaan.
- 12:15 Ruhtinaatkin näkyivät olevan läpällään kauniin naisen perään. Eivätkö omat vaimot riittäneet? Ja faraon piti tietysti saada nähdä tämä ulkomaan elävä.
- 12:16 Onko rikkaus osoitus Jumalan siunauksesta? Ainakin nämä omaisuudet Abram sai, mutta ei Jumalan tahdon ja siunauksen tiellä, vaan Jumalan sallimuksen tiellä.
- 12:17 Vitsaus = <nega'>. Tutkijat arvelevat tämän olleen vakava ihosairaus, spitaali tai märkäpaiseet. Sana esiintyy 78x BHS:ssa. Ks. esim. 2Ms 9:9, 3Ms 13-14 ja 2Kn 15:5.
- 12:18 Farao oli pettynyt Abramiin, eikä suotta.
<lammaah> = 'miksi, mitä varten' (samoin seur. jakeessa). Noh, säästääkseen henkensä Abram valehteli.
- 12:19 Miltähän Saaraista tuntui olla faraon vaimona? Kenties hän oli iloinen saatuaan maistaa elämää muunkin kuin oman miehensä kanssa. Ja oikein ruhtinaallista elämää. Mutta vaikutus ei ollut hyvä tulevaisuutta silmällä pitäen, sillä juuri hän ehdotti Abramille yhtymistä Haagariin. Vai oliko Saara murheellinen ja koki itsensä hyljättyksi? Kenties kaikkea vuoron perään, mene ja tiedä.
Entä miltä tuntui Abramista, kun hän itse antoi vaimonsa toisen miehen vaimoksi?
Hepr. teksti sanoo lopuksi lyhyesti: Katso vaimosi, ota ja mene!, mutta LXX sanoo selittävämminkin: Ja nyt, siinä on vaimosi edessäsi, ota hänet ja juokse pois! Farao halusi sanoa Abramille, että suksi kuuseen eukkoinesi, kun en minä kerran voi häntä saada omakseni. Ihastusta seurasi karvas pettymys.
- 13:1 Abram lähti pois Egyptistä yhtä karvasta kokemusta viisaampana.
- 13:2 Tuleeko rikkaus siunauksen, sallimuksen (ks. 1Ms 12:16) vai ahneuden seurauksena? Riippuu varmaankin tapauksesta, mutta jälkimmäinen vaihtoehto lienee tässä maailmanajassa yleisin syy. Entä onko rikkaus siunaukseksi? Jumalan tahdon tiellä se voi koitua siunaukseksi muille, vähäosaisemmille. Mutta seuraavat tapahtumat osoittavat, että rikkaus aiheutti riitaa ja hajaannuksen.
- 13:3 Abram palasi Jumalan sallimuksen tieltä takaisin lähtöpisteeseen. Matkalla oli sentään levähdyspaikkoja.
- 13:4 Matkan päätteeksi hän huusi avuksi Herran nimeä.
- 13:5 Lootkin pääsi rikastumaan Abram, siivellä.
- 13:6 Tämäkö oli rikkauden siunaus: ero?
- 13:7 Eroa edelsi pakollinen riitaisuus. Se ikään kuin oikeuttaa eron.

- 13:8 Rikkaus aiheutti riitaa veljesten välille. Abram ymmärsi, ettei se ole hyvä. Hän vetosikin paitsi veljeyteen myös miehisyyteen. Elämäkokemus oli Abramille osoittanut, että riitaisuus kuuluu naisten elämään, mutta miehille se ei sovi. Iän ja ajan myötä hän vahvistui vakaumuksessaan... Kunpa miehistä kasvaisikin miehiä, niin että he voisivat elää ilman tappelemisia ja sotia. Naisten sanasodat eivät ole läheskään niin vaarallisia.
- 13:9 Rikkaus piti säilyttää, veljesyhteydestä ei niin väliä. Kuinka monesti tämä sama asia on toistunutkaan ihmiskunnan historian aikana. Vaan onkos päinvastaisia esimerkkejä? On varmaan niitäkin, mutta eipäs nyt tule mieleen. Uskovien olisi parasta uhrata varoistaan sen verran reilusti lähetystyöhön, etteivät puutteenalaiset veljemme maan ääriässä joudu kuulemaan viestejä yltäkylläisyydessä elävien veljiensä riidoista. Semmoinen äköttää ketä tahansa.
- 13:10 Ah, mikä uusi elämymatka oli odottamassa Lootia. Valitettavasti ihanan ulkokuoren alla pesi synti ja jumalattomuus.
- 13:11 Loot lähti Jumalan sallimuksen tielle, mihin tosin Abram oli häntä kehottanutkin. Lootilla oli ilmeisesti sydämessä viehtymys syntiin, koska hän lähti suunnistamaan kohti Sodomaa.
- 13:12 Loot siirtyi pikkuhiljaa Sodomaan asti, ja lopulta hän asui Sodomassa, 1Ms 14:12. Kohosipa hän siellä jonkinlaiseen yhteiskunnalliseen asemaankin, 1Ms 19:1,9, mistä tosin kaikki Sodomien miehet eivät olleet ilahtuneita.
- 13:13 Elinolosuhteet olisivat sodomalaisilla olleet todella hyvät, mutta sydämet olivat kääntyneet pois Herrasta. Ks. 1Ms 18:20+, 19:4+ ja Hes 16:48+, joka ilmaisee syvimmän ongelman.
- 13:14 Loot lähti valtaamaan Jordanin lakeutta, mutta Abramille Jumala lupasi kaikki nämä maat.
- 13:15 Ks. kommentti 1Ms 12:7. UT:ssa Gal 3:16 lainaa tätä jaetta.
- 13:16 Jumala vakuuttaa jälleen Abramille antavansa hänelle paljon jälkeläisiä. Se oli tärkeämpää kuin mikään muu.
Täydellisyyteen pyrkivät väestöluettelot ovat tässä ajassa mahdottomia: ei edes Abramin jälkeläisiä kyetä lukemaan ei laskemaan, saati sitten meitä muita pakanoita. Verottajille ynnä muille rekisterien pitäjille tämä on lohduton tieto.
Ks. 1Ms 15:5, 22:17, Jer 33:22, Hpr 11:22.
- 13:17 Abram sai matkailla Herran antamalla luvalla.
- 13:18 Ihmisen elämä on jatkuvaa liikettä johonkin suuntaan. Loot siirtyi kohti maailmaa ja sen syntielämää, Abram siirtyi lähemmäksi Herraa. Abram oli rakentanut alttarin Herralle aiemmin Mooren tammen luona, 1Ms 12:7.
- 14:1 Amrafel on todennäköisesti sama kuin Hammurapi, jonka nimisiä kuninkaita muinaisessa Mesopotamiassa hallitsi useitakin. Lainsäätäjänä tunnetuksi tullut Hammurapi hallitsi n. 1700 eKr. eli muutama vuosisata myöhemmin kuin Abraham eli.
- 14:2 Tämä sota oli kapinan kukistamissota.
- 14:3 Kuollutmeri (JRT, VT 1992) = <jam hammelach> = sm: Suolameri (VT 1933).
- 14:4 Alistaminen näkyy johtavan kapinaan, ja se taas edelleen sotaan. 12 vuotta alistamista ja alistumista, 13. vuonna kapina ja 14. vuonna sota, joka päättyi kapinoiden kukistumiseen ja lopulta vapauttamiseen, jonka Abram teki veljenpoikansa Lootin takia.
- 14:6 Vuoristo = <haaraar> on runollinen muoto tavallisesta vuorta merkitsevistä sanasta <haar>, joka esiintyy kaikkiaan 558x BHS:ssa. Edellinen muoto esiintyy tämän lisäksi 4Ms 23:7, 5Ms 8:9, 33:15,

Ps 30:8, 36:7, 50:10, 76:5, 87:1, 133:3, Ll 4:8, Jer 17:3 ja Hab 3:6. Sana <haraarii> esiintyy 5x yhdistyneenä henkilön nimeen (2Sm 23:11,33(2x), 1Ak 11:34,35). Se voi tarkoittaa silloin 1) vuoristolaista, 2) Hararin paikkakunnalta lähtöisin olevaa tai 3) Harar-nimisen miehen jälkeläistä.

14:7 Een-Mispat voidaan kääntää: Mispatin lähde (VT 1933).

14:11 Voittajat ottivat sotasaalista. Tapahtui omaisuuden uusjako. Ihmiselle on mieluista jakaa omaisuutta, siis toisten vaan ei omaansa.

14:12 Loot oli päässyt matkoillaan jo Sodomaan asti. Valitettavasti.

14:13 Tieto kulki silloinkin, joskin hitaammin ja vaivalloisemmin kuin nykyään. Tosin siitä johtuen jonninjoutavaa tietoa liikkui vähemmän.

14:14 Abram oli riippumaton Lootista, mutta ei kuitenkaan sydämetön ja rakkaudeton häntä kohtaan. Nuo 318 miestä olivat orjia, jotka olivat syntyneet omistajansa kotipiirissä, vastakohtana ostetuille palvelijoille tai orjille. Ks. esim. 1Ms 17:12,13,23,27.

Abramilla oli hengellisen sodankäynnin jalo periaate: veljeä ei jätetä vihollisen armoille, ei vaikka hän omalla toiminnallaan on osasyllinen tukalaan tilanteeseensa.

Daan lienee ikivanha kanaanilaisten kaupunki, siis eri alue kuin myöhempi Daan, Tm 18:27–29.

14:15 Uskon vaikutukset Abramien elämässä olivat: a) varjelus Sodoman saastaisuudesta, b) veljesrakkaus Lootiin ja c) voitto viholliskuninkaista.

14:16 Abram sai ryöstetyn sotasaaliin takaisin. Tapahtui varastetun tavaran palautus. Tapahtuisipa useamminkin.

14:17 Jakeissa 17-24 kerrotaan, että Jumala vahvisti Abramia Melkisedekin kautta silloin, kun saavutetun voiton jälkeen Sodoman kuningas tuli ehdotuksineen kiusaamaan häntä. Sanotaankin, että myötämässä on suurempi vaara kaatua kuin vastamässä.

14:18 Korkein Jumala = <eel eljon> esiintyy 5x BHS:ssa, tämän lisäksi jakeissa 19,20 ja 22 sekä Ps 78:35 Saalem tarkoittaa nähtävästi Jerusalemiä. Nimi esiintyy tässä muodossa vain 2x BHS:ssa, toisen kerran Ps 76:3. Melkisedek tarkoittaa vanhurskauden kuningas, ks. Hpr 7:1-3.

14:19 Luoja (VT 1933, 1992, JRT) = <qooneeh> = omistaja (VT 1993), possessor ((NIV), Green). Ko. sana on verbin <qaanaah> = 1. hankkia, omistaa; 2. luoda partisiippi, joten se merkitsee jatkuvaa omistamista, luominen taas on jo tapahtunut tosiasia. Samoin on jakeessa 22.

14:20 Tämä on Raamatun ensimmäinen maininta kymmenyksistä. Myöhemmin niistä tuli velvoite kaikille israelilaisille, ks. esim. 3Ms 27:30-33 ja 4Ms 18. Sana esiintyy 32x BHS:ssa.

14:21 Sodoman kuningas oli ovela: hän ymmärsi, että tavara kuluu ajan oloon, eikä ole ketä hallita, mutta väki lisääntyy ajan oloon ja kykenee myös hankkimaan tavaraa. Silloin on keitä hallita ja voi kerätä rikkauksia hallitsemiensa joukkojen avulla. Tätä oveluutta ovat myöhemmin monet tämän maailman valtiat käyttäneet.

Samalla tämä on esikuvallista: sielunvihollinen on valmis ja halukas antamaan uskoville tämän maailman rikkautta, mutta haluaisi viedä sielut mukanaan kadotukseen. Jeesus taas ei halunnut viholliselta tämän maailman loistoa, Mt 4:8-10, vaan halusi tehdä Jumalan tahdon elämässään.

Niinpä Jumala siunaa omiaan Kristuksessa niin hengellisesti kuin ajallisestikin, jotta voimme tehdä hyvää, 2Kr 9:8-11.

14:22 Abram ylensi sydämensä Jumalan puoleen.

14:23 Sodoman kuningas oli ovela: hän halusi saada kunnian Abramille tulevista siunauksista. Olisi ollut messevää kehua myöhemmin antaneensa alkusysäyksen Abramien rikastumiselle.

Jumalan siunaus merkitsi Abramille enemmän kuin Sodomian tavarat. Näin tulee olla uskovienkin kohdalla: tämä maailma ja sen aarteet katoavat, mutta pelastus Kristuksessa on iankaikkinen.

- 14:24 Abram hyväksyi ainoastaan kulukorvaukset palvelijoille ja liittolaisille. Heistä itsestään riippui, paljonko halusivat.
- 15:1 Herra puhui sotasankarille: Älä pelkää, Abram! Abram oli ihminen ja tarvitsi rohkaisua. Urheimmatkin miehet pelkäävät. Mutta kun Herra on kilpenä, niin heikkokin voi olla sankari, Jl 3:10.
- 15:2 Herra, Herra = <'adoonaj jhwh> = sm: Herrani, Herra. Tässä esiintyy kaksi Jumalan nimeä. Nimi <'adoonaj> kuvaa Abrahamin ja Jumalan välistä suhdetta tarkoittaen minun Herrani. Tämä nimi esiintyy 425x BHS:ssa. Jumalan pyhän nimen <jhwh> ääntämistapaa ei tunneta (todennäköisesti se on Jahve). Nimi esiintyy myös lyhemässä muodossa <jah>, esim. Jes 12:2 esiintyvät molemmat muodot rinnakkain. Yhteensä nimi esiintyy 6639x BHS:ssa.
Tässä vaiheessa vielä Abram kantoi huolta omaisuudestaan: perintö menisi palvelijalle eikä jälkeläiselle.
- 15:3 Abram purki epätoivonsa ja epäuskonsa Herran eteen, eikä lähtenyt kylvämään sitä kansan keskuuteen. Eivätpähän ihmiset olisi voineet auttaa häntä vaan Herra.
- 15:4 Tärkeintä Jumalan lupauksessa ei ollut perinnön siirtyminen, vaan jälkeläisen saaminen. Kyseessä on todellinen jälkeläinen ja perillinen, joka lähtee Abramien geeneistä. Ilmauksessa omasta ruumiistasi heprea käyttää sanaa <mimmee'eeh> = sm: sinun sisuksistasi. Sama ilmaus on jakeessa 2Sm 7:12. Tämä sana (yks. <mee'eeh> ja mon. <mee'iim>) tarkoittaa ihmisen sisintä, sisuksia, sisäelimiä. Yritäpä se kääntää tarkasti. Sana esiintyy BHS:ssa 32x, esim. 1Ms 25:23, 2Sm 7:12, 16:11, Job 30:27, Ps 22:15, 40:9, Ll 5:4,14, Jes 16:11, Jer 4:19, Val 1:20, Jna 2:1,2.
- 15:5 UT:ssa Paavali lainaa tätä jaetta, Rm 4:18, ja osoittaa, kuinka Abram pani toivonsa Jumalan lupaukseen, vaikkei inhimillisesti toivoa ollutkaan. Jumalan ensimmäinen lupaus oli suunnattoman suuri jälkeläisten määrä.
- 15:6 Tämän jakeen sisältö on hyvin tärkeä, ja siksi UT:ssa lainataan tätä jaetta kolmessa kohdassa, Rm 4:3,9, Gal 3:6 ja Jk 2:23, sanoen: Abraham uskoi Jumalaa.... Näin Raamatun kokonaisilmoitus osoittaa Abrahamilla olleen sekä uskon että kuuliaisuuden, vrt. Jh 3:36. Ja tällaisen uskon Jumala luki Abramille vanhurskaudeksi.
- 15:7 Nyt Herra antaa toisen lupauksen: Abram saa maan, johon Jumala on hänet johdattanut.
- 15:8 Abram oli epävarmuuden ja epätietoisuuden vallassa.
- 15:9 Hepr linnun <toor> virallinen nykysuomalainen nimitys on turturikyyhky, mutta epävirallista nimitystä metsäkyyhkynen on perinteisesti käytetty raamatunkäännöksissä. Vanhemmissa käännöksissä käytettiin nimeä toukomettinen (Biblia 1776). Esiintyy 14x: 1Ms 15:9; 3Ms 1:14; 5:7,11; 12:6,8; 14:22,30; 15:14,29; 4Ms 6:10; Ps 74:19; Ll 2:12; Jer 8:7.LXX:n vastine <trygoon> esiintyy myös jakeissa Ps 83:4 (84:4), Ll 1:10 ja UT:ssa Lk 2:24.
- 15:11 Petolintu = <'ajit> esiintyy 8x BHS:ssa: Job 28:7, Jes 18:6, 46:11, Jer 12:9, Hes 39:4. Missä raato on, sinne kotkat kokoontuvat. Niinpä heti kohta saapui petolintuja paikalle aterian toivossa, mutta Abram huitoi (sm: <naašav> = 'puhaltaa', hif. 'panna tuulemaan', esiintyy BHS:ssa 3x: Ps 147:18, Jes 40:7) niin, että niiden täytyi häipyä. LXX tosin väittää, että Abram istahti niiden seuraan (<sygkathidzoo>). Tuskinpa sentään...LXX:n kääntäjä on sekoittanut verbin <jaašav> = 'istua, asua' tähän tekstiin.
- 15:12 Abramien valtasi nyt kauhu ja synkkä pimeys. Näin oli myös meidän Herrallamme Jeesuksella, kun Hän kävi tekemään uutta liittoa meidän hyväksemme, Mt 26:38, Lk 22:41-44. Sitä ennen Abram oli vaipunut raskaaseen uneen. Niin kävi opetuslapsillekin, kun Jeesus oli rukouksessa. Uni <תַּרְדֵּמָה>, ks. 1Ms 2:21.

- 15:13 UT:ssa Stefanus lainaa tätä ja seuraavaa jaetta puheessaan, Apt 7:6-7.
Herra antoi Abramille epävarmuuden sijaan varmuuden: Niin tiedä totisesti, ja se meni varmaan Abramien sielun syvimpiin sopukoihin saakka.
400 vuotta oli Israelin Egyptissä olon aika yhden merkitsevän numeron tarkkuudella, tarkempi aika oli 430 vuotta, 2Ms 12:40-41. Ilmeisesti ensimmäiset 30 vuotta tulisivat olemaan parempaa aikaa, sitten tulisi 400 vuoden kausi, jossa hiljalleen alkaisi sorto.
- 15:14 Sortajakansaa kohtaa tuomio. Se on nähty todeksi läpi historian.
- 15:15 Raamatullista sanontaa ja sinä tulet/ saat mennä isiesi luo rauhassa (VT 1933) käytetään kuolemasta.
Sana <šaaloom> = rauha esiintyy tässä ensimmäisen kerran. Kaikkiaan se esiintyy 237x BHS:ssa.
Tutki: Harmaus: Sinut haudataan hyvän vanhuuden jälkeen / päästyäsi korkeaan ikään (JRT, RK 2102, LLL, samoin 1Ms 25:8) = sm: 'hyvässä harmaudessa' sanotaan myös Gideonista, Tm 8:32, ja Daavidista, 1Ak 29:28.
Sana joka on käännetty vanhuus = <שֵׁיבָה> = <seevaah> = 1. harmaat hiukset – 3Ms 19:32, אִישׁ שֵׁיבָה: harmaahiuksinen, vanhus, harmaapä – 5Ms 32:25, 2. hiusten harmaantuminen – Jes 46:4, 3. vanhuus – 1Ms 15:15. Sana tulee verbistä [שֵׁיב] = harmaantua, tulla vanhaksi (esiintyy 2x BHS:ssa: 1Sm 12:2, Job 15:10).
Sen sijaan VT 1992 käännös pääset hautaan on aika erikoinen lupaus...
- 15:16 Neljä sukupolvea voidaan laskea seuraavasti:
1. Leevi, ikä oli 137 v. (2Ms 6:16), josta Egyptissä 80 v.
2. Kehat, ikä 133 v.
3. Amram, ikä 137 v. ja
4. Mooses, ikä 120 v., josta 80 v. ennen Egyptistä lähtöä, eli yhteensä 430 v.
Amorilaiset tarkoittanee vuoristolaisia, niitä jotka asuvat vuorten huipuilla. He polveutuivat Haamin pojasta Kanaanista, 1Ms 10: 15-16. Amorilaisten syntivelasta ja sen seurauksista ks. 3Ms 18:24-28, 5Ms 9:4-5 ja Am 2:9-10.
- 15:17 Pilkkopimeä <עֵלְטָה> = <'alaataah> (4x): Hes 12:6,7,12.
- 15:18 Tämä oli kolmas liitto, jonka Herra teki ihmisen kanssa.
Sinun jälkeläisillesi = sm: sinun siemenellesi. Kuka sitten on Abrahamin siemen? Kristus, Gal 3:16.
- 16:1 Odottavan aika on pitkä, varsinkin jos odottaa lasta eikä ole vielä edes raskaana. Tämä selittää, miksi Saarai lankesi epäuskossaan seuraavaan tapahtumaketjuun, jolla on ollut maailmanlaajuiset seuraukset.
- 16:2 Saaraipa keksi antaa miehelleen neuvon, joka varmasti oli Abramille mieluinen. Jälkimainingit vaan eivät olleet kenellekään mieluisia.
Ehkä minä saisin lapsia hänestä = sm: ehkä rakennun hänestä. Saarailla oli oikea mieli, halu rakentua, mutta väärät keinot, ja sen hän joutui katkerasti kokemaan, jakeet 4s ja 21:9-11. Jumalan sanan tie on suora, ja se siunaa ja rakentaa ihmistä, mutta inhimilliset 'oikopolut' tuovat ahdistusta ja mutkia matkaan, sillä eihän suoraa tietä voi oikaista.
Myöhemmin Raakel halusi rakentua samalla tavalla, 1Ms 30:3.
- 16:3 Saarai halusi epäuskonsa vallassa päättää Haagarin elämästä. Saarai joutui oppimaan, ettei toisen ihmisen elämällä voi pelata omia pelejään, olkoon tuo toinen vaikka kuinka orja. Orjallakin on oma tahto ja oma elämä.
- 16:4 Haagar kosti omalla naisellisella tavallaan Saaraille alkaen ylenkatsoa emäntäänsä: Et sinä ole minun vertaiseni, kun et tule edes raskaaksi. Vaan minäpä hankin sinun miehellesi jälkeläisen, minä kun olen oikea nainen. Tilanne varmasti kirveli Saaraita sydänjuuria myöten. Myöhemmin Salomo puki tämän sanoiksi, Snl 30:23.

- 16:5 Kukaan ei voi loukata naista niin verisesti kuin toinen nainen. Saarain loukattu itsetunto yritti nyt tehdä Abramista syntipukin. Vaikeaa on ihmisen tunnustaa omia virheitään, niin miehen kuin naisenkin.
Vääryys = <chaamaas> = 'väkivalta, vääryys' (esiintyy BHS:ssa 60x, esim. 1Ms 6:11,13, 49:5, Snl 3:31, Jes 53:9). Henkinen väkivalta ei ole uusi keksintö, sitä on ollut aikojen alusta. Eritoten naiset ovat sillä rintamalla kunnostautuneet, kun miehet taas ovat mieluusti käyttäneet kättä pitempää selvitellessään välejä. Onpa nykyisin jokin terroristijärjestö oikein ottanut nimekseen <chamas>. Monikohan suomalainen tietää, mitä se merkitsee?
- 16:6 Abram halusi pestä kätensä koko sopasta. Hänhän oli jo saanut maistella nuoren naisen lempeää vaimonsa ehdotuksesta, mitäpä asia enää häntä liikutti: Tapelkoot akat keskenään, mitäpä mies siihen sotkeutumaan... Kaikissa meissä (meidän lihassamme) asuu pieni piilevä sovinisti, niin miehissä kuin varsinkin naisissa. Sen osoitti Haagar ylimielisyydellään, Saara raivollaan ja Abram välinpitämättömyydellään.
Saarain julmuutta kuvaa se, että hän kuritti raskaana olevaa naista. Kuritti (VT 1933 ja 1992), sorti (JRT) = sm: vaivasi, kidutti, nöyryytti, rökitti. Naiset osaavat olla julmia toisilleen, niin henkisesti (Haagar Saaraile) kuin fyysisestikin (Saara Haagarille), vaikka luulisi heidän olevan solidaarisia toisilleen. Sama tilanne oli Hannan ja Peninnan kohdalla, 1Sm 1:2-10. Moniavioisuus ei näytä tekevän ihmisiä onnellisiksi, jos ei aina yksiavioisuuskään tai edes yksinäisyyskään. Noh missä sitten on ihmisen hyvä olla? Paljon elämää nähnyt ja kokenut Aasaf sen tiesi: Minun onneni on olla Jumalaa lähellä, Ps 73:28.
- 16:7 Herra ei hylännyt sorrettua karkumatkalla olevaa orjatarta vaan etsi häntäkin.
- 16:8 Nöyryytetty Haagar puhui totta. Hän ei osannut sanoa, minne hän oli menossa, ainoastaan että hän oli pakomatalla.
- 16:9 Nöyryy hänen kätensä alle (VT 1933), alistu hänen kovaan kohteluunsa (JRT) = sm: kärsi hänen kätensä alla. Tämä on hyvä neuvo myös kaikille niille miehille, jotka ovat jättäneet vaimonsa ja lähteneet pakoon, jotkut jopa toisen naisen syliin.
Kuuliaisuus ja nöyryys käyvät käsi kädessä, ja niiden seurauksena tulee siunaus.
- 16:10 Varmaankaan Haagarille paluu Saarain luo ei ollut mieluista, mutta Jumalan lupauksen ja siunauksen tähden ja poikansa vuoksi hän valitsi tuon nöyryyden tien. Ja ehkäpä Saaraikin ymmärsi hävetä käytöstään.
Jälleen Jumalan siunaus ilmenee jälkeläisten paljoutena. Siunaus onkin tässä suhteessa ollut Haagarin osalla paljon suurempi kuin Saaran osalla. Riittää kun vilkaisee maailman karttaan ja katsoo väestötilastoja.
- 16:11 Nimi Ismael = <jišmaa'eel> merkitsee Jumala kuulee.
- 16:12 Ismaelistä tulisi oikein tosi mies lihansa puolesta. Hän lieneekin kaikkien machomiesten kantaisä. Hän on kaikkien veljiensä niskassa (VT 1933), hän on asettuva kaikkia veljiänsä vastaan (JRT) = sm: hän asuu vastapäätä kaikkia veljiään. Kyse on toisaalta asumaan asettumisesta, toisaalta silmille hyppimisestä, vastarannan kiiskenä olemisesta, 1Ms 25:18. Populistioppositiopolitiikkojen ja sensaatiojournalistien (noiden länsimaisen demokratian rakkikoirien) kantaJes
- 16:13 Suurin lohtu Haagarille ahdingon keskellä oli, että Herra ilmestyi hänelle. Kolmetoista vuotta myöhemmin Herra ilmestyi Abramille, 1Ms 17:1. Abramilla meni 13 vuotta perherauhan ja tasapainon ylläpitämiseen.
Tässä Jumala = <'eel>, 235x BHS:ssa. Tämä Jumalan nimi tarkoittaa Voima; voimallinen, väkevä, kaikkivaltias, korkein Jumala, ja se esiintyy usein osana eri nimissä, esim. Elia, ElJes Ks. myös 1Ms 14:18, 17:1.

Tässä on kaksi mahdollista lukutapaa: nimi <'eel-ro'ii> merkitsee 'ilmestyksen Jumala' ja <'eel-roo'ii> merkitsee 'Jumala, joka näkee minut'.

- 16:14 Lahai-Roin kaivo = <be'eer lachai roo'ii> merkitsee minut näkevän elävän (Jumalan) kaivo.
- 16:15 Varmaan Abram antoi mielellään ja kiitollisena pojalleen tuon nimen: Jumala oli kuullut heitä ja vastannut, niin että tilanne rauhoittui ja he saattoivat taas elää jokseenkin normaalia elämää.
- 17:1 Nyt Jumala ilmestyi Abramille, ja sanoma oli: Ole nuhteeton. Ei enää uusia kiemuroita. Ja Abram oli varmaan läksynsä oppinut, luultavasti myös Saarai.
Jumala, Kaikkivaltias (VT 1933 ja 1992), Jumala, Kaikkiriittävä (JRT) = <el šaddai> -nimi esiintyy tässä ensimmäisen kerran, kaikkiaan se esiintyy 48x BHS:ssa. <šaddai> -sanat arvelaan tulevan a) sanasta pelto = <sadaj> tai <sade>, joka esiintyy 13x BHS:ssa, esim. 5Ms 32:13, tai b) sanasta rinta = <šad> (21x BHS:ssa), jolloin nimi merkitsee Kaikkiravitseva, Kaikkiriittävä. Tätä tukee myös se, että juutalaiset tutkijat johtavat sanan merkityksen sanasta <še-dai> = Kaikkiriittävä, kuten myös Aquilas, Symmachos ja Theodotios, tai c) sanasta <šdd> = voima. LXX:n käännös Kaikkivoipa tukee tätä ajatusta, ja engl. Almighty tarkoittaa samaa. Suomen kieleen vakiintunut sana Kaikkivaltias on hieman epätarkka ilmaisu.
Nuhteeton = <taamiim> = täydellinen, ehyt, moitteeton, vilpiton, 91x BHS:ssa.
- 17:2 Liitto -sanat yhteydessä VT:ssa kolme eri verbiä: liitto annetaan = <naatan>, solmitaan = <kaarat> tai vahvistetaan = <quum> (hif.).
- 17:3 Abram oli nöyrä Herran edessä.
- 17:4 Jumalan siunaus ei ilmene korkeana asemana tai suurena varallisuutena vaan lasten paljoutena.
- 17:5 Nimi Abram = <'avram> merkitsee korkea isä ja Abraham = <'avraham> = kansanjoukkojen Jes Jumalan johdatuksessa miehen aikaisempi, asemaa korostanut nimi muutettiin nimeksi, joka osoittaa hänellä olevan paljon jälkeläisiä. Tämä on selvä esikuva: Jumalan Pyhä Henki ei tahdo korottaa ja korostaa uskovien asemaa, vaan sitä, että voisimme voittaa paljon sieluja Kristukselle evankeliumin sanalla. UT:ssa Rm 4:17 lainaa tätä jaetta.
- 17:6 Herra lupasi tehdä Abrahamin hedelmälliseksi. Näin myös uuden liiton aikana Herran Henki tekee uskovaiset hedelmällisiksi Kristuksessa kantamaan hedelmää ikuisen elämään, Jh 15:1s., Gal 5:22.
Tutki: Hedelmällisyys: verbi < פרה > = <paaraah> = qal: 1. tehdä hedelmää – Jes. 32:12, (part.fem.) hedelmäpuu – Jes. 17:6, 2. olla hedelmällinen, tuottaa jälkeläisiä – 1Ms 1:22. hif.: tehdä hedelmälliseksi. 1Ms 17:6.
= esiintyy 29x BHS:ssa: 1Ms 1:22, 28; 8:17; 9:1, 7; 17:6, 20; 26:22; 28:3; 35:11; 41:52; 47:27; 48:4; 49:22; 2Ms 1:7; 23:30; 3Ms 26:9; 5Ms 29:17; Ps 105:24; 128:3; Jes 11:1; 17:6; 32:12; 45:8; Jer 3:16; 23:3; Hes 19:10; 36:11
- 17:7 Ihminen tarvitsee jumalan itselleen, ja ellei taivaan Jumala saa olla hänen palvontansa kohde, niin ihmiselle tulee jumalaksi jokin epäjumala: raha, oma järki, politiikka, urheilu, uskonto tahi mikä muu hyvänsä, joka johtaa häntä harhaan, kun on kyse elämän tärkeimmistä asioista. Parasta siis nöyryä Jeesuksen herruuden alle, niin ei joudu harhaan.
Jälkeläistesi Jumala = sm: siemenesi Jumala. Jeesus vahvisti tämän sanan: Minä menen ylös, minun Isäni luo ja teidän Isänne luo, ja minun Jumalani luo ja teidän Jumalanne luo, Jh 20:17. Heti tämän jälkeen Tuomas tunnusti uskonsa Jeesukselle: Tuomas vastasi ja sanoi hänelle: "Minun Herrani ja minun Jumalani!", Jh 20:28.
- 17:8 Herra lupasi koko Kanaanin maan Abrahamille ja hänen siemenelleen ikuisiksi omaisuudeksi. Kuka on Abrahamin siemen? Sen kertoi meille apostoli Paavali: Gal 3:15–18. Siemen viittaa myös jälkeläisiin, niin kuin jakeen loppu sanookin: minä olen heidän Jumalansa. Ketä ovat nämä jälkeläiset? Senkin kertoo meille apostoli Paavali: Gal 3:22–29, Ef 2:11–22.

- 17:9 Abrahamin ja hänen jälkeläistensä velvollisuus on pitää Herran tekemä liitto. Eivät ole pitäneet tuota eivätkä mitään muutakaan liittoa.
- 17:10 Abraham sai ympärileikkauksen liiton merkiksi, ei lapsikasteen esikuvaksi, vaan uskonvanhurskauden sinetiksi, Rm 4:11.
Lihan ympärileikkaus tekee kipeää, 1Ms 34:25. Se suoritettiin ainoastaan miespuolisille, ei tytöille. Tyttöjen ympärileikkaus onkin pakanallinen irvikuva tästä asiasta, lisäksi hirvittävä ja hengenvaarallinen.
- 17:11 Abrahamin jälkeläiset ovat kyllä pitäneet tämän liiton merkin, ympärileikanneet poikalapset kahdeksan päivän vanhoina, mutta eivät ole ympärileikanneet sydäntään, vaan heidän sydämensä on ollut kaukana Herrasta.
- 17:14 Hävitettäköön (VT 1933), poistettakoon (JRT ja VT 1992) = sm: leikattakoon pois. Ellei miehestä leikattu pois sitä, minkä Jumala oli käskenyt, hänet itsensä leikattiin pois Jumalan kansasta. Tämä on esikuva: ellei Jumalan sana saa leikata ihmisestä pois sitä, mikä ei ole Jumalan mielen mukaista eli syntiä, niin Jumalan sana leikkaa ihmisen itsensä pois osuudesta Jumalan valtakuntaan. Tämä on myöskin hengellisen kurin perusajatus Jumalan seurakunnassa.
<paarar> = 'rikkoa (liitto), tehdä tyhjäksi, turhentaa'.
- 17:15 Nyt Jumala muutti Saarainkin nimen. Nimi Saara merkitsee ruhtinatar. Se kuvaa hyvin Saaran korkeata ja kaunista asemaa, hän on ruhtinatar. Tämä asema ei ole itsestään syntynyt, vaan se on Jumalan antama ja samalla miehestä riippuvainen, ruhtinatarhan on ruhtinaan puoliso.
- 17:16 Jälleen Jumalan siunaus ilmenee jälkeläisinä: Saara tulee saamaan pojan, jonka jälkeläisinä tulevaisuudessa on kansakuntia ja kansojen kuninkaita. Saaralle tämä lupaus oli varmasti paljon kallisarvoisempi kuin mitkään kultakorut tai tämän maailman aarteet.
- 17:17 Abraham oli jo vanha mies, joten hänen epäuskonsakin oli hyvin herttaista: hän naurahti Jumalalle tämän suuria lupauksia kuin äiti pienelle lapselle. Sen vuoksi lapsen nimeksi tulikin Iisak = <jitschak> = he laughs eli hän (maskul.) nauraa. Toisaalta Abraham oli jo hankkinut Ismaelin Haagarin kanssa, ja nähnyt mikä tappelu siitä syntyi naisten välille.
- 17:18 Nyt Abraham antoi jo isällisiä neuvoja Jumalalle! Vrt. Pietarin toiminta, Mt 16:22. Ihminen on hyvin lyhytnäköinen Jumalan mahdollisuuksien ja tulevaisuuden suhteen, mutta hyvin laajasydäminen ja ymmärtäväinen omassa (luulotellussa) viisautessaan.
- 17:19 Nimi Iisak merkitsee hän nauraa = he laughs (maskuliinimuoto). Päinvastoin kuin yleensä luullaan, tämän nimensä Iisak sai, koska Abraham nauroi (jae 17). Saara nauroi vasta myöhemmin, 18:12.
- 17:20 Jumala lupaa siunata Ismaelia: Ismael lisääntyy ylen runsaasti. Näin onkin käynyt. Aiemmin Saara ja Haagar olivat olleet tukkanuottasilla ja välirikossa, mutta se oli turhaa – Jumala lupasi siunata molempia naisia ja heidän lapsiaan. Ei Jumalan siunauksista tarvitse tapella, niitä riittää jokaiselle.
- 17:21 Liitto Abrahamin kanssa jatkuu liittona Iisakin kanssa.
- 17:22 Abraham näki ihmeen: Jumala, joka ilmestyi hänelle, kohosi ylös hänen luotaan. Viimeistään tuolloin Abraham ymmärsi, että Jumala oli puhunut hänelle, ja nyt oli tosi kyseessä.
- 17:23 Tämä oli varsinainen veljeskokous ja miesten piiri. Varmasti vitsit olivat vähissä, sillä kaikki ymmärsivät, että nyt on tosi kysymyksessä. Monet miehet haluaisivat elää tässä maailmassa hurvitellen häntäheikkeinä, mutta liitto Jumalan kanssa tarkoittaa juuri päinvastaista. Jos vanhan liiton merkki, esinahan ympärileikkaus, teki kipeää, niin uuden liiton merkki, sydämen

ympärileikkaus (Rm 2:29), tekee vielä kipeämpää. Erona on se, että vanhan liiton merkki koski vain miehiä, mutta uuden liiton merkki koskee kaikkia uskovia.

- 17:24 Ilmeisesti Abraham ympärileikattiin ensimmäisenä. Hän heimonsa johtajana näytti esimerkkiä muille.
- 17:26 Isällä ja pojalla oli ikäeroa 86 vuotta, mutta heidät ympärileikattiin samana päivänä.
- 17:27 Koko Abrahamin joukon miehet ympärileikattiin samalla kertaa. He viettivät varmaan sen jälkeen hiljaisia päiviä ja pohtivat syntyjä syviä. Naisten ei auttanut noina päivinä paljon tirskaa, kiistellä eikä muutenkaan ärsyttää miehiä.
- 18:1 Kun Herra ilmestyi Abrahamille, niin Abraham a) palveli Herraa varoillaan, 1Ms 18:6-8, b) seurusteli Herran kanssa omista asioistaan, 1Ms 18:9-15, ja c) rukoili Herraa toisten ihmisten puolesta, 1Ms 18:22-32.
- 18:2 Herra ilmestyi kolmen miehen hahmossa. Esikuvallista.
- 18:4 Hepr. teksti sanoo tarkasti: peskää jalkanne (imperatiivi mon. 2. pers. mask.), mutta varsin pienellä vokalisointimuutoksella olisikin kyseessä konsektiivinen perfekti mon. 3. pers., jolloin käännös olisi LXX:n mukainen pestäköön jalkanne eli palvelijat pesevät jalkanne.
- 18:5 Leipä (VT 1933 ja JRT), syötävä (VT 1992) = <lechem> = ruoka tarkoittaen mitä tahansa ruokaa, myös eläinten ravintoa. Ks. esim. 2Kn 18:32 ja Ps 136:25. Sana esiintyy 298x BHS:ssa.
- 18:6 Abraham ei vitkastellut vaan kiiruhti ja käski Saarankin toimimaan ripeästi.
- 18:7 Vaikka Abraham oli jo vanha mies, niin hän juoksi vieläkin. Tässäpä oivallinen esimerkki kunnon ylläpitämisestä meille tämän ajan kristityille, ettemme veltostuisi.
- 18:8 Juutalaisten kosher-sääntöihin kuuluu, ettei samalla aterialla saa tarjota maito- ja liharuokia, ettei rikottaisi lain käskyä älä keitä vohlaa emänsä maidossa, 2Ms 23:19. Abraham ei ollut kosher-ihmisiä. Jeesus nuhteli juutalaisia, jotka olivat tehneet kaiken maailman perinnäissääntöjä, joilla he itse asiassa tekivät tyhjäksi Jumalan sanan eivätkä suinkaan edistäneet sen noudattamista, Mk 7:13.
- 18:10 Saara oli salakuuntelija. Naisellista uteliaisuutta. Herra tiesi sen, mutta ei tuominnut sitä. UT:ssa Rm 9:9 lainaa tätä ja samoin jaetta 14.
- 18:11 Saaralla oli menopaussi jo takana päin. Inhimilliset mahdollisuudet vauvan saamiseen olivat menneet.
- 18:12 Saaran sydämellinen naurahdus: Oi niitä aikoja...voisivatko ne ihanat ajat vielä palata...kun me Abrahamin kanssa... Näköjään voivat vielä vanhuudessakin. Abraham naurahti kasvojen edessä, 1Ms 17:17, Saara selän takana, 1Ms 18:10. Voisiko tämä olla periaatteellinen ero miehen ja naisen luonteessa?
- 18:13 Miksi Saara nauroi? Tekstiyhteys näyttää osoittavan siihen kaksi syytä: a) koska hänellä ei enää ollut kuukautisia, 1Ms 18:11, ja b) koska hän toivoi vielä halunsa syntyvän Abrahamiin, vaikka ns. 80-rajoitus oli astunut voimaan hänen kohdallaan jo 10 v. sitten, ja Abrahamin kohdalla jo 20 v. sitten, 1Ms 18:12, 17:17.
- 18:14 Kysymys jota jokainen ihminen joutuu tässä ajassa elämässään pohtimaan. Monen omakohtainen havainto on, ettei Jumala voi tehdä kaikkea, koska kaikki ei toteudu niin kuin ihminen elämässään haluaa. Mutta se onkin kuuliaisuuskysymys: haluanko minä taipua Jumalan tahtoon vai odotanko, että Herra taipuu minun tahtooni. Jeesuksen mielenlaatu on paras esimerkki meille, Mt 26:39. Jeesuksen Kristuksen ilmestyminen, uskovien ylöstempaus ja ylösnousemus kuolleista sekä

Messiaan valtakunnan ilmestyminen Maan päälle tulevat antamaan lopulta konkreettisen vastauksen tähän kysymykseen: Jumalalle on kaikki mahdollista, Herralle ei mikään ole mahdotonta. Mutta sitä ennen on jokaisen ratkaistava omalta kohdaltaan, haluaako hän seurata Herraa Jeesusta pelastuksen tiellä.

- 18:15 Pelko aiheutti sen, että Saara poikkesi totuudesta. Perin inhimillistä. Jumala ymmärsi sen eikä kovistellut Saaraa.
- 18:17 Ei Herra tee mitään ilmoittamatta salaisuuttaan palvelijoilleen profeetoille, Am 3:7.
- 18:18 UT:ssa Gal 3:8 lainaa tätä jaetta, sen jälkiosaa.
<'aatsuun'> = 'mahtava, väkevä, suurilukuinen, lukuisa', 31x BHS:ssa. Abrahamista polveutuvan kansan mahtavuus perustuu sen suureen lukumäärään ja ennen kaikkea Jumalan siunaukseen, jonka se on saanut välittää maailman muille kansakunnille. Siinä sivussa on tullut paljon kaikenlaista muuta: kauniita kieliä, itämaista kulttuuria, ihmisviisautta ja tieteenharjoittamista, kaupankäyntiä, sosialistisia teorioita ja vallankumouksia, kapitalistista teoriaa ja käytäntöä jne. Niistä kaikista ei enää oikein tiedä, ovatko ne siunauksia vai vitsauksia ihmiskunnalle.
- 18:19 Tässä Jumala ilmoittaa miehen tärkeimmän tehtävän: miehen tulee pitää huoli perheestään ja lapsistaan niin, että Herran pelko ja Jumalan sanan kunnioitus siirtyvät seuraavalle sukupolvelle ja sen jälkeen seuraavalle jne. Eli Jumalan sanaan kuuluu jatkuvuus: 5Ms 4:9–10, 6:6–7, Snl 1:1s,8s, Jl 1:3, Am 5:24. Tämä ei ole mahdollista ilman sydäimestä lähtevää rakkautta, joka pohjautuu Jumalan armoon. Tällainen on oikea tosi mies Jumalan silmissä. Voi, kun kaikki miehet olisivat tällaisia. Tämän jatkuvuuden lain syvin perusta on tietenkin evankeliumi, Hpr 13:8.
- 18:20 Raskaat synnit aiheuttavat suuren valitushuudon. Vaan ketkä huusivat? Yleensä pienet lapset joutuvat kärsimään aikuisten jumalattoman elämän takia.
- 18:21 Ensin asia tutkittiin, sitten vasta hutkittiin.
- 18:23 Abrahamilla oli hätä veljensä Lootin puolesta.
Jumalaton (VT 1933 ja 1992), väärintekijä (JRT) = <raša'> kuvaa VT:ssa ihmistä, joka tekee väärin, tekee pahaa suhteessa yhteisöön ja Jumalaan. Sana ei tarkoita ensisijaisesti suhdetta Jumalaan, vaan elämänasennetta ja toimintaa, joka todistaa Jumalasta piittaamattomuutta. Sana esiintyy 263x BHS:ssa. Juuriverbi <raša'> = toimia väärin; luopua Jumalasta; olla syyllinen, esiintyy BHS:ssa 35x, esim. 2Sm 22:22, subst. <reša'> = väärä t. Jumalan tahdon vastainen toiminta, jumalattomuus esiintyy BHS:ssa 30x, esim. 5Ms 9:27, ja subst. <riš'aa> = väärä, jumalattomuus; väärä teko esiintyy BHS:ssa 14x, esim. 5Ms 9:4.
- 18:24 Säätää (VT 1933), armahtaa (JRT, VT 1992) = <naasaa'> = sm: nostaa pois sovellettuna hyvin monenlaisiin asioihin, myös syntitaakkaan. Ks. esim. 2Ms 28:38, Jes 2:9, Hos 1:6. Ehkäpä tässä on sama ajatus kuin Jh 15:1–2, jossa mainitaan oksa, joka ei tuota hedelmää. Ensin se nostetaan, sille annetaan mahdollisuus tuottaa hedelmää, mutta jos se tuottaa pelkkiä lehtiä eikä hedelmää, se karsitaan pois.
- 18:25 Elämässä näkyy ero vanhurskaan ja jumalattoman välillä, samoin tuomiossa, Mal 3:18.
- 18:27 Ihminen on Jumalan edessä vain tomu ja tuhka, tai hyppysellinen savea, Job 33:6. Se on hyvä tiedostaa, ettemme rupea turhaan isottelemaan. Maasta on Jumala meidät ottanut, maahan ruumiimme palaa. Tärkeää onkin sielu ja henki, jotka Jumala on meihin luonut, 1Ms 2:7.
- 18:28 Alkoi varsinainen kaupankäynti, jonka avulla Abraham ajatteli pelastavansa Sodomian. Toisin kävi.
- 18:32 Ilmeisesti Abraham laskelmoi, että siellä on Loot vaimoineen ja tyttärineen, joilla on jo varmaan kunnan miehet, eli yhteensä kuusi vanhurskasta. Ja täytyyhän niin isossa kaupungissa olla muutenkin

neljä vanhurskasta, ja jos ei ole, niin Loot on jo tähän mennessä voittanut neljä Herran tielle. Abraham olisi vielä voinut tiputtaa rajan viiteen ja hävinnyt. Jumalan kanssa ei kannata yrittää tehdä kauppaa, koska Hän on kaikkietävä.

- 19:1 Kaupungin portin alue toimi kaupungin hallinnollisena keskuksena. Siellä kokoontui mm. kaupungin neuvosto, johon kuuluivat kaupungin päättäjät. Ks. esim. 1Ms 34:20, Rt 4:1-4. Niin ollen Loot oli saavuttanut poliittisen aseman Sodomassa, ks. 1Ms 19:9. Ehkäpä siihen oli myötävaikuttanut se tosiseikka, että sodomalaisille olisi käynyt huonosti, kun he kapinoivat Kedorlaomeria vastaan, mutta Lootin takia Abraham joukkoineen hyökkäsi Kedorlaomerin joukkojen kimppuun, löi ne ja vapautti Sodomän kuninkaan ja väen, 1Ms 14:14s,21s. Loot osasi hyödyntää Jumalan sallimuksen tielläkin siunaukset, jotka tulivat Jumalan tahdon tiellä kulkevan Abrahamin osaksi. Kumpakohan tietä uskovien pitäisi kulkea?
Jotkut perustelevat tällä asialla, että uskovien pitäisi osallistua aktiivisesti politiikkaan: Loothan oli Sodomän portissa. Mutta Abraham ei ollut.
- 19:2 Loot oli varsinainen mielistelijä: toisaalta hän auliisti sanoi olevansa palvelija, toisaalta hän käski herrojaan pesemään itse jalkansa, 1Ms 18:4, Lk 7:44, Jh 13:5.
Taivasalla (VT 1933), ulkosalla (VT 1992), kaupungin aukiolla (JRT) = <rechoov> = aukio, leveä katu tai tie tai alue. Kaupungin aukiolle kansa kokoontui käreihin ja kaupantekoon. Se sijaitsi yleensä lähellä kaupungin porttia. Ks. esim. 2Ak 32:6 ja Neh 8:16. Sana esiintyy 43x BHS:ssa. Enkelit halusivat nauttia Abrahamin vieraanvaraisuudesta, 1Ms 18:1-8, mutta eivät Lootin, koska he eivät hyväksyneet Lootin hengellistä tilaa.
- 19:3 Loot osoitti kylläkin vieraanvaraisuutta,
- 19:4 mutta kaupungin miehet olivat toista mieltä näistä vieraista.
- 19:5 Ryhtyä (VT 1933), maata (JRT ja VT 1992) = <jaada> = tietää, tuntee; merkitsee myös seksuaalisia suhteita. Luonnottomat lihanhimot (perversiot), Jda 7, olivat päässeet Sodomassa yleisesti valtaan haureuden seurauksena. Niinpä tuomio olikin jo tulossa.
- 19:7 Lootia voisi luonnehtia hyvin suvaitsevaiseksi mieheksi, kun hän kutsui veljikseen noita jumalattomia öykkäreitä. Tosiasiassa hän oli hengellisesti sammumaisillaan ja sokeutumassa. Suvaitsevaisuus ei ole synti, vaan päinvastoin hyve, mutta synnille ja jumalattomuudelle ei pidä osoittaa suvaitsevaisuutta, Ilm 2:20-23. Liekö tässä lausuttu Seta:n syntysanat, kun Loot kutsui miehimyksiä veljikseen?
- 19:8 Lootin ehdotus oli täysin jumalaton: hän oli valmis uhraamaan omat lapsensa haureudelle päästäkseen tukalasta tilanteesta. Seurauksena oli, että tyttäret makasivat oman isänsä, 1Ms 19:31-38. Ehkäpä Loot ei pitänyt muutenkaan naisia kovin korkeassa arvossa.
- 19:9 Loot oli ilmeisestikin vallanhaluinen, Sodomän miehet taas väkivaltaisia.
Tämän ynseän kohtelun sai Sodomassa palkakseen hurskas Loot, joka kiusaantui joka päivä sielussaan sodomalaisten pahuudesta, 2Pt 2:6-10. Niin, hän oli vähällä saada turpiinsa.
- 19:10 Ilman Jumalan armollista apua Lootin olisi käynyt huonosti.
- 19:11 Sana <סְנוּרִים> = (tilapäinen, äkillinen) sokeus, <הִקָּה בְּסְנוּרִים> = sokaista, esiintyy vain 3x BHS:ssa: tässä ja kahdesti jakeessa 2Kn 6:18.
Synnin seurauksena ihminen sokaistuu niin, ettei löydä pelastuksen ovea, Jeesusta Kristusta, Jh 10:9, 6:44, 2Kr 4:3-4. On parasta käydä sisälle pelastuksen ovesta silloin, kun Herra kutsuu.
- 19:12 Nyt Lootin kanssa ei neuvoteltu, vaan hänelle annettiin selvät käskyt, jotta hän ja hänen omaisensa voisivat pelastua tuomion alta.

- 19:13 Huuto heistä = sm: heidän huutonsa, ks. 1Ms 4:10. Väkivallan ja haureuden uhrien veri huutaa kosta Jumalan edessä. Ja kosto ja tuomio tulee ajallaan. Kun meidän Herramme Jeesus Kristus tapettiin Golgatalla koko ihmiskunnan syntien tähden, Hänen verensä puhuu parempaa Jumalan edessä. Se puhuu armahdusta katuvalle syntiselle, Hpr 12:24. Sen vuoksi syntisen ja jumalattoman kannattaa kääntyä Jeesuksen puoleen ja pian!
- 19:14 Lootin vävyt olivat fantastisia humoristeja... tai sitten läpeensä tyhmiä. Kuolemanvakavassa tilanteessakin he vain naureskelivat appiukolleen, että johan vitsin murjaisit! Toisaalta vävyjen huumorintaju oli vähintäänkin omituinen: he leikkivät kuolemallaan. Ja hävisivät.
- 19:15 Loot onnistui viivyttämään lähtöä koko yön. Varsinainen poliitikko.
- 19:16 Loot yritti vieläkin vitkastella, koska hänen oli vaikeaa kohdata totuus silmästä silmään. Sodoma oli Lootille niin rakas paikka, että enkelien täytyi johdattaa hänet kädestä pitäen sieltä ulos. Tyttärien kihlauksetkin purkautuivat tässä johdatuksessa, 1Ms 19:14.
Sana <chemlaah> = 'sääliväisyys' (2x: Jes 63:9) tulee verbistä <chaamal> = tuntee sääliä, armahtaa, osoittaa laupeutta, säästää. Verbi esiintyy 41x BHS:ssa, esim. Mal 3:17.
- 19:17 Lakeus (VT 1933), tasanko (VT 1992), laakso (JRT) = <kikkar> kuvaa vuorten ympäröimää, pyöreähköä laaksoa, mm. Kuolleenmeren ympärillä olevaa seutua. Sana esiintyy 13x BHS:ssa. Ainut, minkä Loot saattoi pelastaa, oli oma henkensä, sen sijaan hänen elämäntyönsä meni hukkaan, 1Kr 3:10-15. Ei edes elämäntoveriaan Loot saattanut pelastaa, vaan vaimo jäi tuolle matkalle, 1Ms 19:26.
- 19:18 Hätä oli kädessä, mutta Loot vaan hyssytteli: Eihän toki niin... Jotkut ilmeisesti luulevat selviävänsä läpi elämänsä ja jopa kuolemasta hyssyttelemällä. Jossain vaiheessa on parasta avata silmänsä.
- 19:19 Loot oli pelkuri. Hänellä ei ollut uskon antamaa rohkeutta, koska hän oli sallimuksen tiellä.
- 19:20 Loot halusi pelastua mahdollisimman vähällä. Näin nykyäänkin monet suhtautuvat evankeliumiin. He haluavat kyllä pelastua, saada iankaikkisen elämän, mutta niin vähällä kuin suinkin. Synnistä ja maailmasta erottautuminen ja Jeesus-nimen tunnustaminen eivät heitä miellytä.
Vähäpätöinen (VT 1992), mitättömän pieni (JRT) = <mits'ar> = pieni, vähäpätöinen, mitätön. Tästä seurasi kaupungin nimi Sooar, ks. jakeet 21–22. Kaupunki pelastui Lootin hätärukouksen vuoksi.
- 19:21 Hävittää (VT 1933), tuhota (JRT ja VT 1992) = <haafakh> = mullistaa, kääntää ylösalaisin (niin kuin maanjäristyksessä). Sana esiintyy 95x BHS:ssa ja 5x muodossa qal inf. constr.
- 19:22 Nimi Sooar merkitsee pienuus, vähäpätöisyys, ks. jae 20.
- 19:23 Hädänkin keskellä Lootin elämässä nousi aurinko. Sodomalle ei enää noussut.
- 19:24 Sodoman ja sen alueen vilkas yöelämä oli juuri ehtinyt rauhoittua, ja ihmiset olivat kerinneet käydä nukkumaan, kun turmio yllätti heidät. Olisikohan nykyisellä läntisellä mässäilevällä juhlahumukulttuurilla jotakin opittavaa ja varottavaa tässä esimerkissä? Ks. Hes 16:49, Mt 10:15, Lk 17:29, 2Pt 2:6, Jda 7, Ilm 11:8.
Tulikivi = <נִפְרִית> = <gofriit> esiintyy 7x: 1Ms 19:24; 5Ms 29:22; Job 18:15; Ps 11:6; Jes 30:33; 34:9; Hes 38:22.
- 19:25 Tuho oli täydellinen.
Sana = <צִמָּח> = <tsemach> esiintyy 12x BHS:ssa. Se tarkoittaa 1. maan kasveja, kasvillisuutta, versoja, tuoretta kasvua, (1Ms 19:25; Ps 65:11; Jes 61:11; Hes 16:7; 17:9,10; Hos 8:7) mutta sitä käytetään myös 2. Messiaan nimityksenä Vesa, Verso (Jes 4:2; Jer 23:5; 33:15; Sak 3:8; 6:12), vrt. Jes 11:1.
- 19:26 Katsoi taakseen (VT 1933) = sm: katsoi/ kurkisteli hänen (maskuliinimuoto) taakseen. Loot oli siis joukon viimeisenä ja hänen vaimonsa meni katselemaan Lootin taakse. Lootin vaimo oli tottelematon hädän hetkelläkin, hän ei halunnut toimia miehensä ohjeiden mukaan vaan halusi itse päättää

tekemisistään. Hänestä tulikin varoittava esimerkki, Lk 17:32. Kuinkahan moni mies haluaisi olla naimisissa suolapatsaan kanssa?

- 19:28 Kaikki Sodomän yltäkylläisyys haihtui savuna ilmaan. Samalla tavoin nykyinen maa ja taivaat on talletettu tulelle, 2Pt 3:7.
- 19:29 Jumala pelasti Lootin Sodomän tuomiosta Abrahamin esirukousten tähden, 1Ms 18:23s, 2Pt 2:7. Abraham eli Jumalan tahdossa, Loot Jumalan sallimuksessa. Miten on sinun laitasi? Hävitys = <hafeekhaah> esiintyy vain tässä. LXX kääntää sen sanalla <katastrofee>, joka esiintyy LXX:ssa (10+8)x, esim. 2Ak 22:7 ja Snl 1:18–19, ja UT:ssa 2x: 2Tm 2:14 ja 2Pt 2:6.
- 19:30 Loot ei saanut Sooarissa rauhaa, lepoa ja turvallisuutta, vaan hän joutui pakenemaan sieltäkin, ks. jae 17. Näin käy, jos haluaa pelastua vain mahdollisimman vähällä. Uskovaisella on ainoastaan Kristuksessa rauha, lepo ja turva, vieläpä tuomiopäivänäkin, 1Jh 2:28, 4:17. Jumalan sallimuksen tiellä Lootin kohtalo oli surkuteltava: rikkaasta miehestä oli tullut luolamies. Jumalan tahdon tiellä olivat vainottuja luolamiehiä Daavid, 1Sm 22:1, 22:4, sata Herran profeettaa, 1Kn 18:4, ja Elia, 1Kn 19:9.
- 19:31 Naiset osaavat keskustella asioista niin, ettei mies oikein tiedä, mistä on kyse. Mutta he ymmärtävät toisiaan – kuulemma jopa sanoittakin. Olikohan tytöillä rima liian korkealla miesten suhteen? Vai ymmärsivätkö he, että tällä tiellä avioituminen paikallisen miehen kanssa tekee tilanteen vain entistä pahemmaksi? Vanhempi tytär = <bekhiiraah> = 'esikoinen (fem.), esikoistytär', 6x BHS:ssa, ja nuorempi tytär = <tse'iiraah> = 'vähäinen, pieni, heikko, nuori', 22x BHS:ssa. Vrt. 1Sm 14:49.
- 19:32 Naisen voimakas tarve: saada lapsia. Kunpa se vain aina toteutuisi Jumalan tahdon mukaan. Naiset osaavat olla toisilleen solidaarisia, kun on yhteinen etu kyseessä. Vrt 1Ms 31:14s.
- 19:33 Miehen voimakas tarve: siittää lapsia. Kunpa se vain aina toteutuisi Jumalan tahdon mukaan. Tarkkaan ottaen Loot ei pimeässä ja humalassa tiennyt, kuka tuli makaamaan hänen kanssaan. Hepr teksti vain ilmaisee, että tulija ja lähtijä oli naispuolinen (samoin jae 35). Se tieto siinä tilassa oli Lootille riittävä.
- 19:34 Saadaksemme isästämme jälkeläisen (VT 1933), että elämä jatkuisi isämme suvussa (JRT) = sm: herätämme eloon isämme siemenen samoin jakeessa 32. Tyttäret selittivät kielenkäytöllään tekevänsä hyvänkin työn isälleen, mutta tosiasiaassa heidän perimmäinen syynsä oli naisen perustarve eli saada lapsi. Yhtään jalommat eivät olleet Lootin vaikuttimet. Hän oli pahan kerran ajanut haaksirikkoon elämässään ja hänelle riitti miehisen lihan perustarpeet: saada päihtyä ja maata naisen kanssa.
- 19:35 Naisetkin näköjään osaavat olla tarpeen vaatiessa yksimielisiä ja solidaarisia toisilleen, vaikka monet epäilevät, ettei se ole mahdollista. Miehet sen varsinkin osaavat, kuten Joosefin veljien esimerkki osoittaa, 1Ms 37:18s. Erona oli se, että nämä naiset käyttivät solidaarista viekkautta uuden elämän synnyttämiseen, Joosefin veljet elämän tukahduttamiseen. Kumpikin toiminta seurauksineen on kyseenalaista.
- 19:36 Lootin molemmat työt tulivat raskaiksi ja saivat lapsen. Oliko tämä Jumalan siunaus vai sallimus? Olisi parempi ollut etsiä ensin Jumalan tahdon tietä ja vasta sitten hankkia lapsia.
- 19:37 Mooabilaiset on kansa, joka asusti Kuolleenmeren itäpuolella. 200x BHS:ssa. Nimi Mooab muistuttaa heprean sanaa <mee'aab> = isästä.
- 19:38 Ammonilaiset on kansa, joka asusti Jordan-virran itäpuolella, 122x BHS:ssa. Rabbat-Ammon tulee tästä nimestä. Mooabilaisista ja ammonilaisista tuli Abrahamin jälkeläisten pysyviä vihollisia. Ks.

esim. 1Sm 14:47 ja 2Ak 20:1. Nimi Ben-Ammi (<ben-'ammii>) merkitsee oman kansani poika ja viittaa ammonilaisiin (<ben-'ammoon>).

- 20:1 Gerar sijaitsee Gassan ja Beerseban puolivälissä.
- 20:2 Taas sama vilppi kuin aiemminkin, 1Ms 12:13s. Abraham ja Saara eivät olleet oppineet edellisestä kerrasta juuri mitään. Ihminen on kovin hidas oppimaan ja uskomaan. Sen takia tarvitsemme niin paljon kertausta, vaikka se monesti turhalta tuntuukin.
- 20:3 Perheen särkeminen on vakava rikos Jumalan silmissä.
- 20:4 Abimelek ymmärsi vedota Jumalan oikeudenmukaisuuteen.
Syytön = sm: vanhurskas kansa.
- 20:5 Abimelek oli vilpittömästi väärässä. Näin on ihminen monesti elämässään. Vilpittömyys ei todista oikeassa olemista vaan Jumalan vanhurskaus.
- 20:6 Jumala varjeli vilpittömän sydämen oikealla tiellä hairahtumasta syntiin.
- 20:7 Vilpittömyydestä huolimatta Abimelek oli väärässä, joten hänen oli korjattava tilanne.
Profeetta = <navi'>, 315x BHS:ssa. Abraham on ensimmäinen Raamatun henkilö, jota kutsutaan profeetaksi.
- 20:8 Jumalanpelko sai aikaan katumuksen.
- 20:9 Abimelek oli suoraluontoinen, Abraham oli luikero tässä tilanteessa.
- 20:10 Joskus ihmiset joutuvat ihmettelemään uskovaisten toilauksia, eikä syyttä. Ja sitten, jos nuo ihmettelijät tulevat uskoon ja lähtevät Herran tahdon tielle, he joutuvatkin ihmettelemään omia toilauksiaan, eikä syyttä. Ilmeisesti tästä syystä monet eivät halua lähteä uskon tielle, koska se on ristin tie. Mieluummin he katsovat syrjästä, päivittelevät ja pyörittelevät päätään uskovaisten heikkouksille, mutta varovat lähtemästä seuraamaan Herraa Jeesusta, koska silloin kävisi ilmi, että he ovat tosi paikan tullen aivan yhtä heikkoja kuin uskovaisetkin. – Sekin teki semmoista, vaikka on uskovainen, ajattele! En minä vaan ilkeäisi, jos olisin uskovainen... – Noh, miksi et sitten ole uskovainen?
- 20:11 Abimelek ymmärsi, että tähän oli jokin syy.
- 20:12 Tämän mukaan Abraham oli Jumalan silmissä lain rikkoja, ja lihan puolesta hänen yllään oli häpeä ja kirus, Rm 4:1ss., 3Ms 18:9, 20:17, 5Ms 27:22. Mutta Abrahamia ei vanhurskautettukaan lihan puolesta, vaan uskosta.
- 20:13 Lähetti kulkemaan (VT 1933), vei kauas (VT 1992), johdatti (JRT) = <taa'aah>, 50x BHS:ssa. Sanan perusmerkitys on 'harhailla, olla eksyksissä' ja hif. 'johdattaa harhaan', ks. esim. 1Ms 21:14, Jes 53:6, 35:8. Näennäisesti Jumalan suunnitelma johdatti harhaan, Abrahamin elämä ohjautui toiselle tielle kuin hän inhimillisesti oli suunnitellut. Toisaalta Abraham ehkä puolusteli harhautustaan vierittämällä syyn Jumalalle: Jumala on saattanut minut harhailemaan, enhän minä muuten tällaista tekisi... Abrahamilla ei vielä ollut täyttä uskon varmuutta, hän oli vasta matkalla. Tämä prosessi vaikutti Abrahamin sielunelämäänsä niin syvästi, ettei vaimonkaan – läheisimmän ihmisen – rakkaudella ollut muuta merkitystä kuin että jos jotenkin pysyisi hengissä. Paraskin ihmisapu on rajallista.
- 20:14 Abimelek hyvitti aiheuttamansa loukkauksen Abrahamille.
- 20:15 Abimelek ei kantanut kaunaa Abrahamille. Hän ymmärsi Abrahamin heikkouden, pelon oman henkensä puolesta, eikä ruvennut ivaillemaan Abrahamia: Olisihan sinun pitänyt luottaa Jumalaan...

- 20:16 Abimelek hyvitti aiheuttamansa loukkauksen myös Saarelle. Saaran ylle ei jäänyt ikävää varjoa asian johdosta.
Sekeli oli alunperin painomitta ja myöhemmin raha. Ensimmäiset varsinaiset rahat tulivat käyttöön Kanaanin maassa arkeologisten löytöjen mukaan vasta noin seitsemännellä vuosisadalla eKr.
- 20:17 Abraham rukoili Abimelekin puolesta Herraa. Samalla hän varmaankin joutui Jumalan edessä tunnustamaan oman tyhmyytensä: Herra, anna palvelijallesi anteeksi. Taas minä erehdyin aiheuttamaan tällaisen sotkun. Onneksi Jumala ei vastannut: Joko taas, koska Hän on armahtavainen ja antaa anteeksi.
- 20:18 Tämä oli kova rangaistus Abimelekin hoville. Sellaista ei hevin toivo kenellekään, paitsi profeetta Hoosea julisti tällaisen sanoman Herrasta luopuneelle Israelille, Hos 9:11,14s.
Aiheuttaakohan aviorikollinen elämä nykyään hedelmättömyyttä? Ainakin monissa länsimaissa syntyvyys on hälyttävän alhainen.
- 21:1 Pitää huoli = <paaqad> = vierailla, huolehtia, etsiä, rangaista, laskea, 223x BHS:ssa. Sm: käänös tässä olisi kohtasi Saaran, mikä tarkoittaa Jumalan konkreettista puuttumista asioihin sekä siunauksen että rangaistuksen kautta. Herra pitää omistaan huolen.
- 21:2 Jumalan aikataulu pitää täsmälleen paikkansa. Me vain emme aina saa sitä tietää etukäteen vaikka kuinka haluaisimme.
- 21:3 Nyt varmaan nauroi Abrahamkin, koska antoi pojalleen nimen Iisak, 1Ms 17:19. Ja varmaan Iisak oli nimensä veroinen lapsi, suu naurussa pitkin päivää. Ja mikäpä oli ollessa, kun hän oli isän ja äidin silmäterä, kauan toivottu ja odotettu lapsi. Kunpa kaikki lapset saisivat samanlaisen osan lapsuudessaan, silloin heille kehittyisi terve ja vahva itsetunto.
- 21:4 Iisak lienee ollut ensimmäinen, joka ympärileikattiin kahdeksan päivän vanhana. Se oli samalla tuskan päivä Iisakille, nyt kelpasi itkukin. Kivulla tulemme tähän maailmaan, tuskalla lähdemme ja monen ahdistuksen kautta kuljemme, Ap 14:22.
- 21:5 Iso ikäero teki isän ja pojan välille fyysistä eroa, mutta sydänten yhteys oli varmaan paljon läheisempi.
- 21:6 On saattanut minut naurunalaiseksi (VT 1933), on antanut minulle aiheen nauruun (JRT, VT 1992) = sm: teki minulle naurun(aiheen), minkä voi ymmärtää molemmilla käännostavoilla. Sana <tsechooq> esiintyy vain tässä ja Hes 23:32, ja se tulee verbistä <tsaachaq>, joka esiintyy 13x BHS:ssa (11x Genesiksessä)
Verbi <> = qal: 1. nauraa, naurahtaa (1Ms 17:17; 18:12,13,15(2x); 21:6), pi'el: 2. pilaila, laskea leikkiä, ilvehtiä (1Ms 19:14; 21:9), 3. hyväillä, pitää hyvänä (1Ms 26:8), 4. pitää pilkkanaan (1Ms 39:14,17; Tm 16:25), 5. ilakoida, pitää hauskaa, juhliä (2Ms 32:6).
Jumala antaa omilleen oikeanlaisen, puhtaan ilon ja naurun, Ps 126:1–3.
- 21:7 Kyllähän Herra oli sen sanonut Abrahamille jo aika päiviä sitten, vaan ei sitä tainnut uskoa kukaan. Ainakaan Saara itse. Ja hän vielä imettikin poikaansa.
- 21:8 Tämä oli toinen tuskan päivä Iisakille, hänet vieroitettiin äidistään. Se kuuluu ihmisen kasvuun. Huuto oli varmaan melkoinen, ja lienee Abrahamin flegmaattista huumoria, että hän laittoi suuret pidot tuolle päivälle. Kaitpa Abraham arveli, että kun lapsi parkuu joka tapauksessa, voidaan sitten metelöidä koko joukko! Lieneeköhän tämä tapaus vaikuttanut jotenkin Iisakin sielunelämän kehitykseen? Ks. 1Ms 26:30.
Abraham ja Saara elivät aivan oikein pienen lapsen ehdoilla. Valitettavasti monet lapset joutuvat elämään itsekkäiden vanhempien ehdoilla: lapset joutuvat parkumaan aikuisten metelöinnin ja tappelun takia. Se ei ole oikein.

- 21:9 Ismael oli luonteeltaan ilveilijä. Galatalaiskirjeen mukaan, Gal 4:28s, hän kuvaa lihan mukaan syntynyttä ihmistä, Iisak taas Hengestä syntynyttä ihmistä. Lihan mukaan syntynyt vainosi Hengen mukaan syntynyttä, mutta ei päinvastoin.
- 21:10 UT:ssa Gal 4:30 lainaa tätä jaetta.
Tämä oli inhimillisesti kovasydäminen vaatimus, mutta toimi samalla esikuvana. Jokainen ihminen on lihan mukaan syntynyt, mutta ei pääse perimään Abrahamin (hengellistä) omaisuutta sen pohjalta. Uudesti syntynyt uskovainen on Hengen mukaan syntynyt, ja hän saa periä Abrahamin (hengellisen) omaisuuden niin kuin Iisak. Ne jotka perustautuvat uskoon ovat Abrahamin lapsia ja siunataan yhdessä hänen kanssaan, sanoo Herran sana, Gal 3:7s. Tämän vahvisti myös Jeesus itse hyvin konkreettisesti, Lk 16:19-31.
Saaran itsetunto ei enää kestänyt tätä jakautunutta tilannetta, jonka tosiasiaassa hän itse oli aiheuttanut. Mustasukkaisuus ja kovasydämyisyys löysivät nyt purkautumistien. Tietenkään hän ei halunnut kantaa vastuuta tuosta tilanteesta, vaan syytti mieluummin muita, Abrahamia, Haagara, Ismaelia ja varmaan lopulta Jumalaa. Tämä taitaakin olla naisen sielunelämän syvimpiä ongelmia...
- 21:11 Nyt Abraham oli hyvin oikeudenmukainen, Ismaelhan oli hänen lapsensa, joten Saaran puheet loukkasivat häntä. Tätä Saara ei pystynyt ymmärtämään. Mutta silloin kun kyseessä oli Abrahamin henki, hän oli valmis lipsumaan totuudesta, 1Ms 12:10s, 20:1s. Miehen oikeudenmukaisuus ja totuus näkyy olevan hyvin suhteellinen asia... Ainut turva ihmiselle onkin turvautua Jumalan vanhurskauteen Kristuksessa.
- 21:12 Saara oli nyt valtansa kukkuloilla, ja se varmasti tyydytti hänen naisellista vallanhimoaan: minun lapseni on perheen keskipiste, mutta piikatyttö äpärälapsineen menköön mieron tielle. Kuinkahan monta kertaa tämä sama on toistunut pienen Suomen kansankin historiassa? Ja miten tämä kaikki vaikutti Saaran loppuelämään, jota kesti vielä 37 vuotta, sitä emme tiedä, sillä hänet mainitaan enää kuolemansa yhteydessä, 1Ms 23:1s. Miniäänsä ja lapsenlapsiaan hän ei saanut nähdä. Jumala on todella armollinen, kun Hän rakasti Saaraa, niin kuin sinua ja minuakin. Saaraa ei mainita Jeesuksen sukuluettelossa, Mt 1:1s, mutta kylläkin neljä muuta naista. Miksiköhän?
Iisakista sinä saat nimellesi jälkeläiset = sm: Iisakin kautta kutsutaan/ nimetään sinulle siemen, ks. esim. Jes 41:8. UT:ssa Rm 9:7 ja Hpr 11:18 lainaavat tätä jaetta.
- 21:13 Jumala lupasi Abrahamille pitää huolen myös Ismaelistä. Sekä Iisak että Ismael oli Abrahamin jälkeläinen = <zera'> = sm: siemen.
- 21:14 Vesileili = <chemet> esiintyy vain tässä yhteydessä 3x: jakeissa 14, 15 ja 19.
Abrahamin sanojen mukaan Jumala lähetti hänet harhailemaan, 1Ms 20:13, mutta nyt Abraham todellakin lähetti Haagarin harhailemaan. Mitähän Abraham ajatteli tässä tilanteessa sydämessään?
- 21:15 Pensaalle = sm: yhden pensaan alle.
- 21:16 Tämä oli varmasti Haagarin elämässä synkin hetki, hänen äidinsydämensä murtui – entä Saaran? Joissakin teksteissä on, että Ismael alkoi itkeä ääneen. Epäilemättä poikakin alkoi parkua kuullessaan äitinsä itkun. Valitus ja hätä oli yhteinen.
- 21:17 Jumalan enkeli lohdutti Haagara: Älä pelkää, Jumala on kuullut... Herra on luvannut kuulla kaikkensa menettäneiden rukoukset, Ps 102:17. Paavali menetti Kristuksen tähden kaiken ja lukikin kaiken roskaksi Kristuksen tuntemisen rinnalla. Herra piti hänestäkin huolen.
- 21:18 Jumala lupasi siunata Ismaelia, tehdä hänestä suuren kansan.
- 21:19 Jumala avasi Haagarin silmät ahdinon keskellä näkemään Jumalan mahdollisuudet. Ihminen itsessään on likinäköinen, suorastaan sokea.

- 21:20 Jumala oli Ismaelin kanssa. Messiaan nimi 'Immanuel' merkitsee 'Jumala meidän kanssamme'. Tämä on esikuvallista messiaanisesta siunauksesta. Mutta miksi Ismaelistä tuli mies kuin villiaasi (1Ms 16:12)? Onko tämä ihmiselämän laki, että isättömästä äidinpojasta tulee sellainen? Olihan Ismaelilla tosin lapsuudenkokemuksia myös paheksuvasta täti-ihmisestä, nimittäin Saarasta.
- 21:21 Haagarilla oli uskon ote elämään, hän hommasi miniän, koska halusi saada lapsenlapsia.
- 21:22 Abimelek tunnusti tosiasiat. Vrt. jae 20.
- 21:23 Abimelek ei uskaltanut luottaa Abrahamiin ilman valaa. Käytännön kokemus oli sen opettanut hänelle.
- 21:25 Abrahamin itsetunto nähtävästi tarvitsi tällaisen hyvityksen suhteessa Abimelekiin, 1Ms 20:14-16. Olisihan ollut aivan kohtuutonta, että hänen yllään on epäluotettavuuden häivä, mutta Abimelek on aivan moitteeton. Hyvä oli saada jokin nuhteen aihe. Tämmöinenkö se on ihmisen sielunelämä...
- 21:26 Abimelek ei voinut muuta kuin tunnustaa tietämättömyytensä koko asiasta.
- 21:30 Näin sai Abrahamkin hyvityksen kärsimästään loukkauksesta. Kuka sen sitten olikin tehnyt.
- 21:31 Nimi Beerseba merkitsee sekä valakaivo että seitsemäkaivo, vrt. 26:33.
- 21:32 Tämä on esimerkki ihmisten välisestä liitosta. Liiton perustana on luottamus ja luotettavuus. Ihmisten kesken ne vaan tuppaaavat olemaan kovin suhteellisia käsitteitä.
- 21:33 Tamariskipuu ei tuota hedelmää, mutta menestyy köyhässä, jopa suolaisessa maaperässä. Esiintyy 3x: tässä ja 1Sm 22:6, 31:13. Ks: <https://fi.wikipedia.org/wiki/Tamariskit> ja <https://en.wikipedia.org/wiki/Tamarix> . Abraham ymmärsi huutaa avuksi Herran nimeä.
- 21:34 Abraham saattoi luottaa Abimelekiin.
- 22:1 Ilman koetuksia uskovaisista tulee pelkästään tieto- tai tunnekristittyjä, joilla voi kyllä olla paljon tietoa tai monenlaisia tuntemuksia, mutta ei syvempää elämäkokemusta. Koetukset syventävät Jumalan tuntemista ja rakkautta Häneen, Jk 1:2-4. Tämä tietysti siksi, että Abraham kesti koetuksen.
- 22:2 Jumala ei pyytänyt Abrahamilta uhriksi rahaa vaan kaikkein rakkaimman, Iisakin, Abrahamin ja Saaran ainoan pojan. Tämä on esikuvallista ja viittaa siihen, ettei meitä ole ostettu synnin ja kuoleman vallasta rahalla, vaan Kristuksen kalliilla verellä, 1Pt 1:18-19. Jumala antoi koko ihmiskunnan edestä rakkaimpansa, ainokaisen Poikansa. Polttouhri on kokonaisuuhri, 3Ms 1:8-9.
- 22:3 Abraham ei neuvotellut Saaran kanssa. Parempi niin.
- 22:4 Kolmas päivä viittaa esikuvallisesti ylösnousemukseen. Abraham ymmärsi, että Jumala voi herättää kuolleistakin, Hpr 11:17-19. Sana <ma'akhelet> = '(teurastajan) veitsi, puukko' esiintyy vain 4x: 1Ms 22:4,10, Tm 19:29, Snl 30:14. Viimein kohta osoittaa, että on ihmisiä, joiden suuvärkki on miekkoja ja teurastajan vetsiä köyhien ja kurjien hävittämiseksi. Karneata sakkia, varsinkin jos pääsevät valtaan.
- 22:5 Rukoilla/ palvoa = (<šaachaah> hitpa'el- tai <chaawaah> histaf'el-muoto) = kumartaa, kumartaen rukoilla, palvoa. Sana esiintyy 170x BHS:ssa. Varmasti tilanne oli Abrahamille täysin järjen vastainen. Mutta hän päätteli sydämessään, että koska Herra oli johdattanut ja siunannut häntä tähän asti, niin hän palvoo nöyrästi Herraa – jospa Herra sittenkin osoittaa tien ulos tästä umpikujasta. Samanlaisia uskonkoetuksia on ollut muillakin Herran omilla: neljä spitaalitautista, 2Kn 7:3s, Ester, Est 4:16, Job, Paavali, 2Kr 1:8-11.

- 22:6 Iisak oli suunniteltu uhriksi, ja hän joutui itse kantamaan vielä polttouhripuutkin selässään. Kun Herra Jeesus kulki Golgatalle uhriksi meidän edestämme, Hän kantoi itse omaa ristiään, Jh 19:17. Vielä kauheampaa oli se, että Hänen täytyi kantaa meidän syntimme, 1Pt 2:24. Mutta Hän teki sen rakkaudesta meihin.
- 22:7 Iisak ei ymmärtänyt olevansa uhri.
- 22:8 Abraham ei voinut kertoa, kuinka asia on, mutta hän luotti Jumalaan. Uskon kautta hän ymmärsi, että tähän tilanteeseen on jokin jumalallinen ratkaisu, Hpr 11:17–19.
- 22:9 Tässä vaiheessa Iisakille selvisi, että hän onkin uhri. Ilmeisesti hän oli kuuliainen isälleen, koska muuten hän olisi helposti voinut karata tuosta tilanteesta. Jeesus olisi helposti voinut muuttaa oman tilanteensa, jos olisi tahtonut, Mt 26:52–54, mutta Hän oli kuuliainen Isälleen kuolemaan asti, Fil 2:8.
- 22:10 Tuo tilanne täytyi olla kaikkein hirvittävin, mitä Abrahamin elämässä sattui. Samalla tämä on meille vakavaksi opetuksiksi, ettei Jumala halua ihmisuhreja. Ainoastaan Hänen oma Poikansa Jeesus Kristus on voinut olla uhrina Jumalalle meidän edestämme.
- 22:11 Jumala vastasi Abrahamin epätoivoon viime hetkellä.
- 22:12 Koettelemus osoitti, että Abrahamille Herra oli vielä rakkaampi kuin Iisak. Ja oli syytäkin, sillä Herra oli lupauksensa mukaan antanut Abrahamille Iisakin. Tämä on esikuvallista siitä, että Jumala antoi ainokaisen Poikansa meidän syntiemme tähden uhriksi, Rm 8:32. Iisakia ei uhrattu todellisesti, koska kyseessä oli vain esikuva, mutta Jeesus uhrattiin, koska Hän on totuus ja todellisuus.
Verbi <שׁחַט> = 1. kieltää, 2. säästää, 3. pysäyttää, estää, 4. hillitä, 5. pidätellä, (27x), sama verbi jakeessa 16.
LXX käyttää tässä verbiä <φείδομαι> = 1. säästää, 2. pidättäytyä tekemästä jtk, joka on sama verbi kuin jakeessa Rm 8:32.
- 22:13 Jumala oli johdattanut paikalle pässin, ja sen Abraham nyt uhrasi polttouhriksi ja samalla varmaan kiitosuhriksi oikein koko sydäimestään. Ihmisille päteeikin neuvo: parempi uhrata pässi kuin poika.
- 22:14 Herra näkee = <jhwh jir'eeh>. Sanat näkee (qal impf) ja ilmestyy (nif impf) tulevat hepreassa samoista juurikirjaimista <r'h>. Verbillä <raa'aah> on myös merkitys pitää huolta, huolehtia.
- 22:15 Herra puhui Abrahamille uudelleen enkelinsä kautta.
- 22:16 Kuuliaisuudella on siunaus. Ei pelkästään Abrahamille vaan koko ihmiskunnalle. Vrt Rm 8:32.
- 22:17 UT:ssa Hpr 6:14 lainaa tätä jaetta.
- 22:18 UT:ssa Apt 3:25 ja Gal 3:16 lainaavat tätä jaetta: Messias on Abrahamin siemen, ja Hänessä on tullut pelastus kaikille ihmisille, myös meille pakanoille.
- 22:19 Abraham jäi asumaan Beersebaan, se oli hänelle kallisarvoinen paikka kaikkien ilojen, surujen ja koettelemusten jälkeen.
- 22:20 Abraham sai koetusten jälkeen kuulla ilouutisia veljestään.
- 22:22 Nuorimmainen oli Betuel. Hänet mainitaan BHS:ssa 9x, eikä oikein käy ilmi, mikä hän oli miehiään. Joka tapauksessa hänen suvustaan Jumala valitsi Iisakille vaimon. Mutta toisaalta ihmetyttää, miten tämä Betuel oli onnistunut siittämään sen kaltaisen suvun, kuin Raamattu kertoo hänen pojastaan Laabanista ja tyttärestään Rebekasta. Ehkäpä he olivat vain malliesimerkkejä ihmisestä? Siis meistä kaikista.
- 23:1 Saara eli 127-vuotiaaksi. Naiset pelkäävät yleismaailmallisesti vanhenemista, ja ilmeisesti siitä syystä Raamatussa ei juuri mainita naisten kuolinikää, mutta Saarasta sanotaan suorasukaisesti, että

vanha mikä vanha. Saara ei saanut nähdä miniäänsä eikä lapsenlapsiaan. Ehkä niin oli parempi, nimittäin miniän kannalta. Kenties Saara olisi suhtautunut miniäänsä kuin aiemmin Haagariin?

- 23:2 Abrahamiakin kohtasivat elämässä menetys, suru ja murhe. Elämäntoverin menetystä hän itki. Tämä onkin ainoa kerta, kun Abrahamin kerrotaan itkeneen. Tämä kertoo jotakin miehen sieluelämästä ja hänen tunteistaan. Suuren surun kohdatessa mieskin murtuu, mutta murheen jälkeen elämä jatkuu. Sen sijaan Iisakin uhraamisen yhteydessä ei kerrota Abrahamin tunteista mitään. Se ei ollutkaan suuri suru, vaan hirvittävä katastrofi, joka löi miehen tunne-elämän aivan lukkoon. Jos Abraham olisi menettänyt Iisakin, hän ei olisi enää itkenyt. Elämä ei olisi enää hänen kohdallaan jatkunut. Mutta Jumala armossaan ei antanut Abrahamille raskaampaa taakkaa kuin tämä olisi jaksanut kantaa. Saara kuoli Kirjat-Arbassa, anakilaisten kaupungissa. Miksiköhän? Oliko hän muuttanut sinne asumaan vai kuoliko hän kaupunkireissulla?
- 23:4 Abraham halusi hankkia perintöhaudan/ sukuhaudan tullakseen haudatuksi samaan hautaan Saaran kanssa. Kaunis ajatus.
- 23:6 Heettiläiset arvostivat uskovaista Abrahamia, he ymmärsivät, että hän on Jumalan mies.
- 23:8 Jos teille sopii, sama hepr ilmaus on jakeessa 2Kn 9:15.
Hautaan ja kätken vainajani = sm: hautaan vainajani pois kasvojeni edestä (samoin jae 4). Saara oli ollut eläessään kaunis nainen ja Abrahamin silmien ilo, mutta kuolleesta ruumiista Abraham halusi päästä pian eroon näkemästä sitä. Ja näin tulee käymään kaikille kauniille naisille, kuten muillekin. Ihmisessä ei olekaan tärkeintä hänen ulkonainen olemuksensa (ruumis), vaan sisäinen ihminen (sielu ja henki), ihmisen todellinen persoonallisuus.
- 23:9 Abraham ei halunnut tinkiä haudan ostossa, hän halusi maksaa täyden hinnan.
- 23:10 Jotka kulkivat hänen kaupunkinsa portista tarkoittaa kaupungin päätösvaltaisia asukkaita.
- 23:11 Efron sanoi kolmeen kertaan: Minä lahjoitan sen sinulle. Hän oli joko antelias tai sitten halusi vain esittää jalomielistä tuossa hetkessä, koska tajusi, että Abraham kyllä maksaa hyvän hinnan hautaluolasta. Hän halusi saada samalla kertaa sekä mainetta että rahaa.
- 23:15 Efron ja Abraham olivat rikkaita siihen aikaan suhteutettuna, kyseessä oli heille pikkuraha, tai sitten Efron halusi vain levennellä varoillaan. Vai halusiko hän rahastaa Abrahamia hädän hetkellä?
- 23:16 400 hopeasekeliä on babylonialaisen sekelin (= 11,5 g) mukaan laskettuna 4,6 kg hopeaa. Tämä on korkea hinta. Ks. esim. 1Kn 16:24 ja Jer 32:7-9. Efron tajusi, että surun hetkellä ihmiselle raha ja varallisuus eivät merkitse paljoakaan, joten nyt on oiva hetki vähän rahastaa Abrahamia. Toikohan tällainen rahastus Efronille siunausta? Sopii epäillä.
- 23:17–20 Näin Abraham hankki tuon maapalan itselleen ja jälkeläisilleen, se kuuluu heille. Heettiläiset ovat hävinneet historian hämärään, mutta Abrahamin jälkeläiset elävät edelleen.

Ensimmäinen Mooseksen kirja, luvut 24 – 36: lisä ja Jaakob

Tämä on kolmas osa kirjoitelmasta Ajatuksia Raamatusta (sisältäen Lars Lewi Leptonin käännöksen ja Jumalan seurakuntien kommentaarin), ja se tarkastelee Ensimmäistä Mooseksen kirjaa.

Tämän kirjan nimi on hepreaksi <berešiit> = alussa ensimmäisen sanan mukaan. LXX (samoin latinankielinen Vulgata) käyttää nimeä Genesis = alku, alkuperä. Tämä kirja kertoo koko luomakunnan alkuperän. Samoin syntiinlankeemuksen ja kirouksen alkuperän. Sen vuoksi Saatana vihaa tätä kirjaa ja on asettanut tämän kirjan todenperäisyyden kyseenalaiseksi hyvin monella suulla. Mikä hassuinta, myös monen teologin suulla. Noiden mielestään viisaiden pitäisi muistaa, mitä Jumala lupasi Jeremialle: Jer 15:19. Ei kannata antaa suutaan vihollisen käyttöön.

SISÄLLYS:

1. Alkuhistoria.....	1 – 5
2. Vedenpaisumus.....	6 – 11
3. Kantaisten historia.....	12 – 50
Abrahamin palvelija noutaa Iisakille vaimoksi Rebekan.....	24:1
muut jälkeläiset.....	25:1
Abrahamin kuolema ja hautaus.....	25:7
Ismaelin jälkeläiset.....	25:12
Eesaun ja Jaakobin syntymä.....	25:19
Eesau myy esikoisuutensa.....	25:29
Iisak ja Rebekka Gerarissa.....	26:1
Kiista kaivoista.....	26:17
Jumalan ilmestyminen Iisakille.....	26:23
Iisakin ja Abimelekin liitto.....	26:26
Eesaun vierasheimoiset vaimot.....	26:34
Jaakob saa petoksella esikoissiunauksen.....	27:1
Eesau pyytää siunausta.....	27:30
Jaakob joutuu pakenemaan.....	27:41
Eesaun ottaa vielä yhden vaimon.....	28:6
Jaakobin uni Beetelissä.....	28:10
Jaakob tapaa Raakelin ja Laabanin.....	29:1
Jaakobin vaimot.....	29:15
Jaakobin lapset.....	29:31
Jaakob rikastuu.....	30:25
Jaakob lähtee salaa Laabanin luota.....	31:1
Laaban tavoittaa Jaakobin.....	31:22
Jaakobin ja Laabanin sovinto ja liitto.....	31:43
Jaakob valmistautuu kohtaamaan Eesaun.....	32:1
Jaakobin paini.....	32:22
Jaakobin ja Eesaun sovinto.....	33:1
Diinan raiskaus ja Sikemin kaupungin hävitys.....	34:1
Hamor yrittää hyvittää poikansa rikoksen.....	34:6
Jaakobin poikien petollisuus.....	34:13
Simeon ja Leevi kostavat sisarensa häpäisyn.....	34:25
Jaakob palaa Beeteliin.....	35:1
Jumala antaa Jaakobille nimen Israel.....	35:9
Benjaminin syntymä ja Raakelin kuolema.....	35:16
Jaakobin pojat.....	35:21
Iisakin kuolema.....	35:27
Eesaun jälkeläiset.....	36:1
Seirin jälkeläiset.....	36:20
Edomin kuninkaat ja sukuuhtinaat.....	36:31

- 24:1 Elämänkaaren loppupäässä nähdään, mitä on tapahtunut kaiken kaikkiaan. Herra oli siunannut Abrahamia kaikessa, koetusten ja vaikeuksienkin keskellä. Suurin siunaus oli ollut Iisak.
- 24:2 Pane kätesi kupeeni alle (VT 1933), reiteni alle (JRT): tämä tapa on kuvattu sekä Abrahamin että Jaakobin yhteydessä, 1Ms 47:29. Tapa on suvun ja liiton jatkuvuuden symboli. 3x BHS:ssa.
- 24:3 Abraham oli vissiinkin nähnyt sen verran kanaanilaisten elämää, että hän tiesi, ettei avioliitosta kanaanilaisvaimon kanssa tule muuta kuin harmia. Elävän Jumalan palvelijan ja epäjumalien palvelijan avioliitolla ei ole kestäväää perustaa, 2Kr 6:14s.
- 24:4 Abrahamilla oli huoli seuraavasta sukupolvesta.
- 24:5 Palvelija oli viisas. Hän halusi ottaa huomioon kaikki mahdollisuudet, ettei tulisi epäonnistumista.
- 24:6 Myöskään takaisin ei saanut palata, sen Abraham ymmärsi selvästi.
- 24:7 Jälkeläisillesi = <zara'khaa> = sm: siemenellesi.
Abraham uskoi Jumalan johdatukseen tässä tärkeässä asiassa: Herra antaa Iisakille vaimon, jotta voi syntyä jälkeläisiä. Enää ei tarvitse etsiä ihmismielen kiertoteitä, jotka tuovat vain tuskaa ja vaikeuksia.
- 24:8 Jumalan tahdon tie oli tärkeämpi kuin vaimon saanti.
- 24:10 Mesopotamia eli Kaksoisvirranmaa on hepreaksi <aram-naharajim>.
Naahorin kaupungin arvellaan olevan sama kuin Marin kirjeissä mainittu Nakhur, joka on Harranin eteläpuolella. Aikoinaan oli Terah lähtenyt poikansa Abrammin kanssa Kaldean Uurista ja asettunut tänne asumaan. Nähtävästi Naahor oli seurannut isäänsä tänne sen jälkeen, kun Jumala oli kutsunut Abrammin lähtemään pois suvustaan ja isänsä kodista, ja siitä tuli kaupungille tämä nimi. Tai sitten Terahin isä, eli Abrammin isoisä, joka oli myös Naahor, oli alun perin asunut täällä ja siirtynyt myöhemmin Kaldean Uuriin.
- 24:14 Palvelija halusi laittaa tulevan vaimon kokeeseen: koeteltiin palvelualttiutta ja ahkeruutta. Viisas koe.
- 24:15 Milkan poika = sm: Milkan poika, jonka hän synnytti Naahorille. Ehkäpä Betuel tunnettiin äidin poikana. Tai sitten Milka oli niin hallitseva emäntä, että lapsetkin nimettiin hänen mukaansa. Mies oli hänellä lasten siittäjänä. Mene ja tiedä. Ehkä hän oli Niskavuoren Hetan ja Englannin Thatcherin kantaäiti...
- 24:16 Kauneus, ks. 1Ms 12:11.
- 24:22 Palvelija tunsu naisen sielunelämää: koruistahan se tyttö tykkää. Näin on aina ollut, näin on aina oleva... Miehet haluavat pelkkää omaisuutta, naisille siinä pitää olla vielä koristeellisuutta.
- 24:26 Ks. kommentti 1Ms 22:5.
- 24:27 Palvelija kiitti Herraa, koska Abrahamin osana oli Jumalan armo, totuus ja johdatus. Kristuksessa ne kuuluvat kaikille uskojille, joten kiittäkäämme mekin Herraa.
- 24:30 Laabanille tuli kiire mennä katsomaan, pitikö sisaren juttu paikkansa, vai oliko se vain hänen päiväuniaan. Ja pitihän se. Samanlainen epäily oli myöhemmin apostoleillakin, Lk 24:11.
- 24:32 Laaban = sm: hän, jonka arvellaan olleen Laabanin.
- 24:35 Tämä oli palvelijan käsitys Jumalan siunauksesta: mahtavuus ja varallisuus. Perin inhimillistä.
- 24:36 Palvelijan mielestä Iisakin syntymä oli kuin jonkinlainen lisä Jumalan siunaukseen.

- 24:47 Palvelija joko muisti tai halusi kääntää Rebekan vastauksen matriarkalisesta patriarkaliseksi: Betuel ei enää ollut Milkan poika vaan Naahorin poika. Ehkäpä Mesopotamiassa oli tuohon aikaan matriarkaalinen kulttuuri?
- 24:49 Sukurakkaus = <chesed> (245x), jonka merkitys on hyvin laaja: armo, armollisuus, laupeus, uskollisuus, velvollisuudentunto, yhteenkuuluvuus, vilpittomyys ihmissuhteissa. Vrt. Rt 3:10.
- 24:55 Lopussa oleva verbimuoto <teelekh> voi olla yksikön 2. persoonan maskuliini (saat lähteä) tai 3. persoonan feminiini (hän saa lähteä/ lähteköön).
- 24:59 Imettäjä = <meeneqet> (6x + 1x): 1Ms 24:59; 35:8; 2Ms 2:7; 2Kn 11:2; 2Ak 22:11; Jes 49:23, kerran kameleista: 1Ms 32:16. Sana on verbin <jaanaq> (24x) = imeä, hif: imettää, hif part fem -muoto. LXX:n vastine <trofos> on kerran UT:ssa, sitä käyttää nimittäin vertauksena apostoli Paavali itsestään, Timoteuksesta ja Silvanuksesta Kristuksen apostoleina!
Verbin hif (14x): 1Ms 21:7; 24:59; 32:16; 35:8; 2Ms 2:7,9; 5Ms 32:13; 1Sm 1:23; 1Kn 3:21; 2Kn 11:2; 2Ak 22:11; Jes 49:23; Val 4:3. LXX:n vastin <theeladzoo> (5x UT:ssa): Mt 21:16; 24:19; Mk 13:17; Lk 11:27; 21:23.
Verbin qal (10x): 4Ms 11:12; 5Ms 32:25; 33:19; 1Sm 15:3; 22:19; Job 3:12; 20:16; Ps 8:3; Ll 8:1; Jes. 11:8; 60:16; 66:11,12; Jer 44:7; Val 2:11; 4:4; Jl 2:16.
- 24:60 Siunaus kuulostaa vallan yltiöpäiseltä: tuhansia kertoja kymmenentuhattahan on kymmeniä miljoonia. Mutta historian saatossa se on kuitenkin toteutunut, ja jatkaa edelleen toteutumistaan. Sen ajan lukumäärät eivät oikein yltäneet suurten lukujen ilmaisemiseen, eikä Rebekan perhekunta ehkä ollutkaan matemaatikkoja täynnään.
- 24:61 Sana palvelijatar = <na'araah> (kaikkiaan 63x) on monikossa, eli palvelijattaria oli useita. Merkityksessä palvelijatar (11x): 1Ms 26:41, 2Ms 2:5, Rt 3:2, 1Sm 25:42, 2Kn 5:2,4, Est 4:4,16, Snl 9:3, 27:27, 31:15.
- 24:63 Käyskennellä (VT 1933), kävellä (JRT, VT 1992, LXX, Targum, Peshitta) = <suuach> = ajatella, mietiskellä (Vulgata, engl. käännökset). Lutherin tulkinta: rukoilla. Sanan merkitys on epävarma. Ilmeisesti Iisak oli mietiskelijätyyppi, joka halusi päivän päätteeksi yksikseen kävellä kedolla, selvittää ajatuksiaan ja rukoilla. Tuollaisella rukousretkellä hän nyt saikin tärkeän rukousvastauksen, elämäntoverin.
- 24:64 Laskeutui kamelin selästä (VT 1933), pudottautui (JRT, VT 1992) = sm: putosi kamelin selästä. Se oli todellista rakkautta ensi silmäyksellä ja tuli yhtäkkiä kuin kavio otsaan tai roska silmään!
- 24:65 Tutustumisvaiheessa Rebekka verhosi itsensä, eikä suinkaan paljastellut itseään.
- 24:66 Rebekalle oli varmaankin mieluista kuunnella palvelijan selitystä morsiamen hakureissusta. Ja syytti se Iisakinkin sydämen niin, että pari syntyi.
- 24:67 Tämä oli Jumalan Hengen mukainen avioliitto: nimenomaan avioitumisen jälkeen miehen tulee rakastaa vaimoaan. Ja tietysti myös vaimon miestänsä. Rakkaus ja lohdutus ovat tärkeitä miehellekin. Ja vielä enemmän vaimolle.
- 25:1 Abraham ei jäänyt haikailemaan leskeyttään vaan toipui Saaran menetyksestä ja otti vielä vaimon.
- 25:2 Abraham osoitti ihmeellistä mieskuntoa hankkimalla vielä kuusi poikaa! Jotkut vaan vanhetessaan paranevat. Keturan on kyllä täytynyt olla selvästi nuorempi, koska nämä pojat syntyivät ilman mitään kummempia Jumalan lupauksia.
Midianilaiset polveutuvat Abrahamista.
- 25:3 Myös assurilaiset polveutuvat Abrahamista.

- 25:6 Abrahamilla oli vaimonsa Saaran lisäksi sivuvaimoja: ensin lyhyt seikkailu Haagarin kanssa ja lopussa Ketura, muita ei nimeltä mainita. Aika sankari...ei ihme, että Paavali, yksinäinen mies, kysyykin: Mitä me siis sanomme esi-isämme Abrahamin saavuttaneen lihan mukaan?
Itään päin = <qedmaah>, sanan alkuperäinen merkitys on eteenpäin. Ilmansuunnat määrättiin nousevan auringon mukaan: edessä oli itä, takana länsi, vasemmalla pohjoinen ja oikealla etelä. Itäinen maa tarkoittaa idässä olevia maa-alueita, pääasiassa erämaata, mm. Syyrian erämaata ja Arabian niemimaan pohjoisosaa, ks. esim. 1Ms 29:1.
- 25:7 Abraham eli 175-vuotiaaksi, siis n. 175–137 = 38 vuotta Saaran kuoleman jälkeen. Hän ehti nähdä Eesaun ja Jaakobin syntymän. Pojat olivat 15-vuotiaita, kun hän kuoli.
- 25:8 Abraham sai elää hyvän, rikkaan ja värikkään elämän Herran omana. Ks. 1Ms 15:15 <seevaah>.
- 25:9 Iisak ja Ismael eleivät nähtävästi sovussa keskenään. Ainakin he yhdessä hautasivat isänsä. Varmaankin ikä ja elämäkokemus antoivat heille ymmärrystä: parempi elää sovussa keskenään kuin kyräillä toisiaan niin kuin heidän äitinsä olivat tehneet.
- 25:10 Eläessään Abraham oli mieluummin Keturan kainalossa, kuoltuaan pääsi Saaran viereen.
- 25:11 Jumalan siunaus ei pysähtynyt Abrahamiin, vaan jatkui Iisakin kohdalla. Abraham saattoikin kiteyttää elämäkokemuksensa Jumalan johdatuksessa lauseeseen: Jumalan siunaus elämässäni ei näy siinä, mitä minusta tuli, vaan siinä, mitä minun jälkeeni seuraa. Sopiva hautakirjoitus jokaiselle uskovaistalle.
Iisak eli lähellä Herraa, 1Ms 16:13-14.
- 25:12 Jumala piti lupauksensa mukaan Ismaelistä huolen ja siunasi häntä.
- 25:13 Ismael saikin paljon jälkeläisiä jo ensimmäisessä polvessa, ja lisääntyminen on jatkunut niin kuin nykyään voimme nähdä.
- 25:16 Kylä = <chatser> on pieni yhdyskunta ilman muuria, 44x BHS:ssa. Leiripaikka = <tira> on kiviaidalla erotettu leiripaikka, 5x BHS:ssa.
- 25:17 Ismael eli 137-vuotiaaksi, siis vielä 48 vuotta isänsä kuoleman jälkeen.
- 25:18 Hän kävi kaikkien veljiensä kimppuun (VT 1933, JRT, LLL) / Ismael joutui alinomaa vastakkain veljiensä kanssa (VT 1992) / Ismael asettui asumaan kaikkien veljiensä itäpuolelle (RK 2012), sm: hän putosi kaikkien veljiensä kasvoille. Tästä kohdasta on eri tulkintoja: RK:n mukaan kasvot viittaavat tässä itään. Tai sitten on kyseessä todelliset kasvot, eli kyse on silmille hyppimisestä. Näinhän hänestä oli ennustettukin, 1Ms 16:12. Ismael oli varsinainen riitapukari, hän hyppi kaikkien silmille. Hän ei säälinyt Keturan poikia, jotka olivat hänen veljiään, vaan kävi heidän kimppuunsa. Lienee siitä jossain vaiheessa Iisakin saanut osansa.
- 25:19 Raamatussa pääpaino on Iisakin suvussa, koska Messias polveutuu hänestä.
- 25:20 Iisak oli 40-vuotias ottaessaan vaimon. Kolme vuotta aiemmin oli kuollut hänen äitinsä Saara.
- 25:21 Vaikeassa asiassa Iisak kääntyi rukouksessa Herran puoleen.
- 25:22 Tästä sikiöiden toistensa sysäämisestä juutalaiset kirjanoppineet tekivät sen johtopäätöksen, että ihminen voi tehdä syntiä jo ennen syntymäänsä. Ks. Jh 9:2. Vilkas on ihmisen mielikuvitus, varsinkin ns. teologien...
Rebekka vissiin jo tunsu tätä sukua sen verran, että hän kauhuissaan ajatteli: Nyt on veljessota käynnissä jo äidinkohdussa.
Toisaalta tämä kuvaa Rebekan sielunelämää: mikään ei ole hyvä, ks. myös 1Ms 27:46. Varsinainen elämänsenne.

- 25:23 UT:ssa Rm 9:12 lainaa tätä jaetta.
Vanhempi palvelee nuorempaa = sm: lukuisampi palvelee vähäisempää.
- 25:24 Tämä oli ilmeisesti Rebekan ainoa synnytys. Kaksosissa varmaan riittikin paimentamista moneksi vuodeksi.
Kaksoset, ks 1Ms 38:27.
- 25:25 Nimi Eesau merkitsee karvainen, ja hänen myöhemmän asuinpaikkansa Seirin nimi viittaa sekin karvaiseen. Häntä kutsutaan myös nimellä Edom = punainen, ruskea.
- 25:26 Nimi Jaakob muistuttaa sekä heprean sanaa <'aaqeeb> = kantapää että sanaa <'aaqab> = hän pettää (ks. jae 27:36).
Iisak oli 60-vuotias, kun Eesau ja Jaakob syntyivät. Kun Iisak sitten kuoli 180-vuotiaana, pojat olivat jo 120-vuotiaita, 1Ms 35:28.
- 25:27 Hiljainen = <am> kuvaa vaatimatonta, nuhteetonta ja rehellistä ihmistä, ks. Job 1:1. Tässä merkityksessä 11x BHS:ssa, näistä 6x Jobin kirjassa. Veljekset olivat eri luonteisia. Eesau oli toiminnan mies, Jaakob enempikin mietiskelijä.
- 25:28 Valitettavasti perheessä oli jakautuma, nimittäin Iisakin ja Rebekan välillä, mutta se heijastui myös lapsiin.
Iisak rakasti Eesauta, koska riista maistui hänen suussaan, Rebekka taas Jaakobia, koska tämä pysytteli kotosalla hänen seuranaan. Vaikuttimensa kullakin.
- 25:29 Jaakob osasi kokata, niin Eesaukin, mutta Rebekka ei tainnut oikein olla keittiöihmisiä.
<פֶּיִשׁ> = nääntynyt, väsynyt ja nälkäinen, janoinen (17x: 1Ms 25:29,30; 5Ms 25:18; Tm 8:4,5; 2Sm 16:14, 17:29; Job 22:7; Ps 63:2, 143:6; Snl 25:25; Jes 5:27, 28:12, 29:8, 32:2, 46:1; Jer 31:25)
- 25:30 Miksi Eesau toisteli sanojaan? Ehkäpä hän änkytti. Silloin hän on ihmiskunnan historian ensimmäinen dokumentoitu änkyttäjä. Tai sitten hän oli niin uupunut, että hänen ajatuksensa katkeili. Papusopasta sai Edom eli kokonainen heimo nimensä. Ks. selitystä jakeeseen 1Ms 25:25.
- 25:31 Miksi? Tämä oli taas ihmisviisauden tie, jolla haluttiin auttaa Jumalaa toteuttamaan lupauksensa. Herra olisi voinut toteuttaa lupauksensa paljon paremmalla tavalla, mutta nyt lähdettiin menemään tätä reittiä.
Esikoisuus on esikuva osuudesta Kristukseen, sillä Hän on esikoinen, Kol 1:15,18, Ilm 1:5, 1Kr 15:20, Apt 26:23. Sen seurauksena, siunauksena, tulee ikuinen elämä.
- 25:32 Tämä on uskomattoman ristiriitainen ajatus: koskapa kuolen, en välitä iankaikkisuusasioista! Eesau oli välinpitämätön kaikkein tärkeimmästä asiasta. Pahinta on, jos tällainen välinpitämättömyys – penseys – pääsee valtaamaan seurakunnan, niin kuin kävi Laodikean srk:lle (Ilm 3:14–17), joka ei tajunnut omaa tilaansa. Onneksi Herra Jeesus rakasti tuotakin srk:aa ja osoitti sille katumuksen, kääntymyksen ja siunauksen tien, Ilm 3:18–22.
- 25:33 Myydessään esikoisuutensa, Eesau menetti myös esikoissiunauksensa. Samoin hyljätessään Jeesuksen ihminen menettää myös ikuisen elämän toivon.
- 25:34 Hernekeitto (VT 1933), papukeitto (VT 1992, JRT): sana <'adaašaah> (4x) = papu, linssi, latinalainen nimi on lense culinaris: 2Sm 17:18, 23:11, Hes 4:9.
- 26:1 Oliko Iisak Gerariin mennessään ja siellä ollessaan Jumalan tahdossa vai sallimuksessa? Ks. jakeet 6–7.
- 26:2 Ainakin Jumala varjeli hänet menemästä Egyptiin.

- 26:3 Jumala antoi Iisakille kallisarvoisen lupauksen: Minä olen sinun kanssasi. Saman lupauksen hän antoi myöhemmin Jaakobille (1Ms 31:3,13), Moosekselle (2Ms 3:12), Joosualle (5Ms 31:23), Gideonille (Tm 6:16), Daavidille (2Sm 7:9, 1Ak 17:8, Ps 23:4), Salomolle (1Ak 22:11), Jerobeamille (1Kn 11:38), Paavalille (Apt 18:10), Jumalan srk:lle (2Kr 13:11, Fil 4:19). Tämä lupaus toteutuu Messiaassa, jonka nimi on Immanuel (= Jumala meidän kanssamme), sillä Herramme Jeesus Kristus lupasi ylösnoustuaan kuolleista koko opetuslapsijoukkoille halki historian: Minä olen teidän kanssanne joka päivä maailman loppuun asti. (Mt 28:20)
- 26:4 Siunaus: jälkeläiset ja maa. Ennustus Messiaasta: Hän on Iisakin siementä eli Iisakin jälkeläinen ja hän on todellinen Abrahamin ja Iisakin siemen, Gal 3:16.
UT:ssa Apt 3:25 lainaa tätä jaetta.
- 26:5 Abrahamin kuuliaisuus toi Jumalan siunauksen. Se oli hyvä esimerkki Iisakille.
- 26:6 Jumalan tahdon mukaisesti Iisak jäi asumaan Gerariin, mutta puheissaan hän lähti sallimuksen tielle.
- 26:7 Tämä oli suurempi vale kuin se, jonka Abraham päästi, 1Ms 12:10-20, 20:1-18, sillä Rebekka oli ainoastaan pikkuserkku Iisakille, 1Ms 24:24, 11:27.
- 26:8 Hyväillä (VT 1933 ja 1992), pitää hauskaa (JRT) = <tsaachaq> = nauraa, pitää hauskaa; pitää pilkkanaan, 13x BHS:ssa, esim. 2Ms 32:6. Ks. kommentti 1Ms 21:6. Iisak osoitti hellyyttä vaimolleen, vieläpä julkisesti. Se kuuluukin oikeaan avioliittoon. Eikä leikinlaskukaan aviopuolisoiden välillä ole kiellettyä vaan päinvastoin, sehän piristää.
- 26:9 Iisak oli pelkuri niin kuin ihminen on.
- 26:10 Moraali oli Gerarissa mennyt kovasti alaspäin: Abrahamin aikana ei edes Abimelek maannut Saaraa, 1Ms 20:1-7, mutta nyt kuka tahansa kansasta olisi saattanut maata Rebekan. Siellä missä Jumalan sanasta pidetään kiinni, moraali ei rappeudu ajan myötä, mutta muutoin niin väistämättä käy, sillä pahuus on lisääntyvää lajia tavalla tai toisella.
- 26:11 Abimelek oli sitä mieltä, että kuoleman uhka estää synnistä. Tämä on sinänsä terve varoitus, koska kuolema tuli maailmaan synnin kautta, Rm 5:12s, ja syntihän lopulta aiheuttaa kuoleman, Jk 1:15. Toisaalta on myös niin, että jos pahaa tekoa ei heti seuraa rangaistus, ihmiset saavat rohkeutta tehdä pahaa, Srn 8:11. Abimelek oli ilmeisesti kokenut ja viisas valtiomies siihen aikaan.
- 26:12 Kun vale oli paljastunut ja tunnustettu, niin Herra siunasi häntä. Tästä seurasi mielenkiintoinen tapahtumaketju (jakeet 12-22): Siunaus ilmeni rikastumisena, joka aiheutti kateutta. Sen seurauksena astui kuvaan mukaan pahansuopaisuus ja tuli lopulta eroaminen. Edelleen seurasi riitaisuutta omistusoikeudesta ja lopulta jo vihollisuutta. Vasta sitten Iisak muutti niin kauas tilaville seuduille, että hän saattoi lisääntyä. Silloin Jumalan siunaus pääsi todellisesti vaikuttamaan, jae 24.
- 26:13 Iisak rikastui ja menestyi ajallisesti, mutta ei lisääntynyt Gerarissa.
- 26:14 Herran antama siunaus ja menestys saa aikaan kateutta ulkopuolisissa. Siksi ei kannata jäädä pelastuksen ulkopuolelle kadehtimaan, vaan tulla sisälle pelastukseen ja päästä osalliseksi myös siunauksesta Kristuksessa.
- 26:15 Kateus sai aikaan pahanilkisyyttä. Iisakille ei vielä iletty päin naamaa sanoa tai tehdä mitään, mutta selän takana hänelle tehtiin vahinkoa.
- 26:16 Lopulta Abimelek tajusi mistä nyt on kysymys ja totesi parhaaksi sanoa Iisakille rehellisesti, miten asiat ovat.

- 26:17 Iisak lähti mutta ei kovin kauas.
Laakso = <nachal> = '(joki)laakso, joenuoma, wadi, joki, puro'. Israelissa suurin osa joista ei ole ympäri vuoden virtaavia vaan ainoastaan sadeaikana. Muulloin ne ovat kuivia.
- 26:18 Iisak yritti hyödyntää isänsä elämäntyötä tältäkin osin, vaikka muut olivat yrittäneet turhentaa sen. Niin, eri suuntiin käy eri ihmisten ajatukset ja tavoitteet.
- 26:19 Juokseva vesi (VT 1933), hyvä vesi (JRT), raikas vesi (RK 2012) = sm: elävä vesi.
- 26:20 Nimi Eesek merkitsee väittely, kiista, riita, taistelu.
- 26:21 Nimi Sitna merkitsee syytös, vihollisuus, vaino. Sana tulee samasta juuresta kuin sielunvihollisen nimi.
- 26:22 Nimi Rehobot merkitsee tilavat t. avarat paikat, väljyys, avaruus, laajuus.
Kun Iisak ymmärsi vetäytyä pois tuolta alueelta, hän sai kokea armon avaruutta, ja Jumalan todellinen siunaus – lisääntyminen – pääsi alkamaan. Rikastuminen oli vain siunauksen esimakua, pieniä pisaroita, jotka kyllä tuntuvat ihmiselle maistuvan kaikkein makeimmin mutta joilla on omat, joskus karvaatkin, jälkiseurauksensa.
Lisääntyä = <paaraah> = sm: olla hedelmällinen, tuottaa hedelmää/ jälkeläisiä.
- 26:23 Nyt Iisak lähti riittävän kauas Gerarista.
- 26:24 Herran lohdutus ja rohkaisu Iisakille: a) älä pelkää, b) minä olen sinun kanssasi, c) minä siunaan sinua, d) minä annan sinun lisääntyä suuresti. Ja miksi tämä kaikki? Palvelijani Abrahamin tähden. Meille uuden liiton uskoville kuuluvat nämäkin siunaukset ja paljon muuta Kristuksen tähden.
- 26:25 Kaiken jälkeen Iisak ymmärsi kääntyä Herran puoleen. Ja vettäkin löytyi niiltä sijoilta.
- 26:26 Abimelek ei halunnut jättää suhteita Iisakiin noin huonolle tolalle vaan meni hänen luokseen. Se oli miehen teko. Evankeliumin historia on todistanut, että se on harvinaista. Vaatii todellista miehisyyttä mennä loukkaamansa veljen luo pyytämään anteeksi. Voi, jos kerran eläessään näkisi miehen... totesi eräs kaltoin kohdeltu evankeliumin julistaja.
- 26:27 Iisakkin ihmetteli tämän vierailun syytä. Hän ei ollut varma, tulivatko juonittelijat pyytämään anteeksi vai tekemään jotain vielä pahempaa.
- 26:28 Abimelek ystävineen oli oikeastaan henkisesti rohkea mies, kun uskalsi ajatella ja tunnustaa: Selvästi näkyy, että Herra on sinun kanssasi, mutta meidän kohdallamme tilanne ei olekaan yhtä selvä... Yleensä tällaista ei uskalleta edes ajatella ja vielä vähemmän tunnustaa. Sen sai kokea myös Herramme Jeesus. Harva uskalsi sanoa: Me tiedämme, että sinä olet Jumalasta, Jh 3:2, 4:42, 9:31. Monet kääntyivät Jeesusta vastaan ja sanoivat tietävänsä päinvastaista, Jh 9:24,29. Mistähän tietolähteestä he olivat tietonsa ammentaneet?
- 26:29 Tämä oli turha pelko ja löperöä puhetta. Tähän näköjään loppui Abimelekin rohkeus. On aika huvittavaa, kun jollekin tehdään selän takana pahaa, hänet ajetaan pois ja jälkikäteen käydään vakuuttelemassa, että olemme tehneet sinulle ainoastaan hyvää ja sallineet sinun lähteä rauhassa pois. Niin, emmehan me sentään tappaneet sinua! Iisak oli varmaan syvästi ilahtunut näistä lohdun sanoista. Ja päälle päätteeksi vielä esipaavillinen siunaus: Sinä olet nyt Herran siunattu. Olipa hyvä, ettei Iisak jäänyt siunaamattomaan tilaan.
Tällaista puhetta ilmenee nykyisessäkin maailman politiikassa: kun kiinalainen valtuuskunta pääministerinsä Wen Jiabaon johdolla vieraili Britanniassa v. 2011, Britannian silloin pääministeri David Cameron vakuutti puheessaan Britannian olleen aina Kiinan hyvä ystävä... mahtoi kiinalaisia joko huvittaa tai suivauttaa moinen lotkaus.

- 26:30 Iisak ilmeisesti arveli, että näistä pääsee helpoimmalla, kun järjestää pidot, syöttää ja juottaa ne oikein kunnolla. Niinhän Abrahamkin oli joskus tehnyt, 1Ms 21:8. Poika oli perinyt isänsä huumorintajun.
- 26:31 Edellisen sukupolven tekemä liitto täällä uudistettiin.
- 26:32 Herra todellakin siunasi Iisakia joko Abimelekin puheiden vuoksi tai niistä huolimatta. Samana päivänä löytyi vettä. Se on erämaassa hyvin tärkeää.
- 26:33 Siba = <šiv'a> = vala tai seitsemän. Siten kaupungin nimi <be'eer sheva> merkitsee valan kaivo tai seitse(mä)nkaivo. Vrt. 21:31.
- 26:34 Eesau otti vaimon, saman tien kaksi, aivan oman mielensä mukaan kyselemättä neuvoja sen enempää vanhemmiltaan kuin Herraltakaan. Niin sitä pitää...
- 26:35 Ihmiskunnan ikivanha tragedia: appivanhemmat ja miniät vastakkain, välissä katkeruus ja suru = mielipaha. Se toistuu ja toistuu kuin luonnonlaki. Ainoastaan Adam ja Eeva ovat tainneet olla tästä vapaita. Olihan heilläkin tosin vävyjä ja miniöitä, mutta omia lapsia nekin.
- 27:1 Luonnollisessa mielessä vanhuus ja sokeutuminen näkyvät käyvän käsi kädessä, niin ennen kuin nykyäänkin. Ihminen kuulemma tarvitsee iän myötä enemmän valoa, niin että (ehkä 20 ikävuodesta lähtien) 13 vuoden välein valon tarve kaksinkertaistuu. Niinpä 33-vuotias tarvitsee valoa tuplasti enemmän kuin 20-vuotias, 46-vuotias neljä kertaa enemmän, ja 59-vuotias jo kahdeksan kertaa enemmän jne.
- Vaan kuinkas on hengellisessä mielessä? Esimerkkejä on molempiin suuntiin:
- a) Tässä tapauksessa Iisak halusi antaa esikoissiuunauksen Eesaulle inhimillisen järjestyksen mukaan, koska hänen (hengellinen) näkökykynsä oli hämärtynyt. Siunaushan nimittäin kuului Jaakobille, 1Ms 25:23, 33-34.
- b) Eelin silmät hämartyivät, eikä hän pitänyt kurissa poikiaan, 1Sm 3:2,13, 4:15.
- c) Saarnaaja antaa kirjassaan hyvin varoittavan esimerkin (Srn 4:13): on kuningas joka vanhuudessaan on tullut niin tyhmäksi, ettei enää ymmärrä ottaa varoituksesta opikseen. Hän on lähellä omaa tuhoaan, ja mikä pahinta, vie vielä alamaaisensakin tuhoon. Ja mikä johtaa kuninkaan, tai ylipäänsä ihmisen, tuollaiseen tyhmyyteen? Ettei vain olisi se, että iän myötä ihminen rupeaa yhä enemmän luottamaan itseensä ja omaan viisauteensa. Ja silloin toteutuukin hänen kohdallaan se, mikä on sanottu Snl 26:12: Näet miehen, viisaan omissa silmissään – enemmän on toivoa tyhmästä kuin hänestä. Oikein rikkiviisas ihminen on pahempi kuin tyhmä. Tyhmähän voi viisastua, mutta rikkiviisas ei, hän kun on jo saavuttanut omasta mielestään viisauden korkeimman asteen. Ja mikä se aste on? Tosiasiassa ylpeys tai väärä ymmärrys, Snl 28:26, Srn 7:7, Jes 10:12s, Jh 9:39–41, Apt 13:11, 2Pt 1:9, Ilm 3:17.
- d) Samantapainen on hullun paimenen toiminnastaan saama siunaus, Sak 11:17.
- e) Job on esimerkki siitä, kuinka ihmisen silmät voivat hämartyä surusta ilman omaa syytä, Job 17:7.
- f) Mooses oli Jumalan mies elämänsä loppuun asti, 5Ms 34:7. Viimeisenä hän saikin nähdä luvattun maan. Saman kaliiberin miehiä oli mm. Stefanus, Apt 7:54s.
- g) pahimmat esimerkit näkökyvyn menetyksestä ovat Simson, Tm 16:21, ja kuningas Sidkia, 2Kn 25:7 sekä koko uppiniskainen kansa, Jes 6:9–10, Jh 12:37–43, Apt 28:23–29, Rm 11:7–10.
- h) Onneksi Jumalan Kristuksessa Jeesuksessa toimii toiseen suuntaan: Jeesus paransi monia sokeita: Mt 9:27–31, 12:22, 20:29–34, Mk 8:22–26, 10:46–52, Lk 7:21–22, 18:35–43, Jh 9:1–7. Jeesuksessa Kristuksessa toteutuivat profeetta Jesajan ennustukset: Jes 42:7, 61:1–2, Lk 4:16–21.
- 27:2 Iisak ymmärsi tietämyksensä vajavaisuuden. Hän tiesi kuolevansa, mutta ei sitä, milloin, Srn 8:8. Toisaalta hänen huolensa pikaisesta kuolemasta oli turha, hän kuoli vasta siinä vaiheessa, kun Joosef nousi Egyptissä valtaherraksi.

- 27:3 Tämä oli Eesaun mielipuuhaa, joten pyyntö tai käsky oli hänelle varmasti mieluinen.
Verbi <צוּר> = 1. metsästää, saalistaa 2. jahdata, ajaa takaa esiintyy 17x (1Ms 27:3, 5, 33; 3Ms 17:13; Job 10:16; 38:39; Ps 140:12; Snl 6:26; Jer 16:16; Val 3:52; 4:18; Hes 13:18, 20; Mka 7:2). Tutki tarkemmin!
- 27:4 Kuvaavaa on, että Iisak halusi elämänsä lopuksi syödä herkkuruokaa, jonka hänen poikansa laittaa. Hän tunnusti samalla rakastavansa ruokaa. Ilmeisesti suhteet vaimoon olivat iän myötä niin viilenneet, ettei hän enää loppumetreillä välittänyt vaimonsa läheisyydestä. Juonsiko tämä juurensa jo kaukaisuudessa tapahtuneesta jakautumisesta perheessä, 1Ms 25:28, vai Gerarin retkestä, jolloin Iisak ei uskaltanut tunnustaa Rebekkaa vaimokseen, 1Ms 26:7s, vai oliko Rebekka niin tempukas, ettei Iisak enää jaksanut pelata hänen kanssaan. Tämä tilannehan osoittaa, ettei myöskään Rebekka keskustellut tärkeästä asiasta miehensä kanssa, vaan junaili asiaa (vai juonitteli?) selän takana. Ehkei hän enää kunnioittanut miestänsä, ja Iisak vaistosi sen. Tähän Raamattu ei anna meille selvää vastausta, mutta herättää meidät ajattelemaan eri mahdollisuuksia. Sillä koko tuo mahdollisuuksien repertuaari on sittemmin toteutunut yhden jos toisenkin kohdalla.
Siunaisin = sm: sieluni siunaisi. Iisakille siunaaminen ei ollut vain muotomeno, vaan hän halusi tehdä sen koko sydäimestään. Tämä olkoon esikuva meillekin, sillä siunaamaan meidät on kutsuttukin, 1Pt 3:9.
- 27:5 Kuinkahan Rebekka tällaista kuuli? Kyttäsikö hän itse miestänsä, vai oliko hänellä palvelijoita, jotka hänen puolestaan hoitivat Iisakia, hän kun ei jaksanut olla kiinnostunut vanhasta sairaasta miehestä, mutta palvelijat uskollisesti suputtivat hänen korvaansa Iisakin asiat? Mene ja tiedä...
- 27:6 Rebekka oli tyypillinen suputtelija, hän kertoi heti salaisuuden luotetulle periaatteella salaisuus säilyy, mutta sakki suurenee.
- 27:7 Rebekka pystyi toistamaan hämmästyttävän tarkasti miehensä puheet, hän ei värittänyt niitä. Se kertoo siitä, että hän itse salakuunteli miestänsä ilman välikäsiä. Mutta niinhän oli tehnyt hänen anoppinsa Saarakin. Onkohan tämä naissukupuolen yleisominaisuus?
- 27:8 Niin, oliko tämä Herran tahto vai Rebekan tahto? Rebekan tahto saattoi toteutua vain tällä tavoin, mutta Herran tahto olisi voinut toteutua monella muullakin tavoin. Rebekasta olisi tullut loistava poliitikko – hän osasi yhdistää oman tahtonsa ja Herran tahdon. Vieläpä tässä tärkeysjärjestyksessä. Häntä voidaankin pitää kaikkien naispoliitikkojen, ns. rautarouvien kantaäitinä: 'Kaikki menee hyvin, kun teet mitä minä käsen sinun tehdä...'.
- 27:9 Rebekka näköjään osasi laittaa miehensä herkkuruuan, mutta milloinkahan hän oli sen edellisen kerran laittanut?
<אֵיָהּ> = nuori vuohi, kili, vohla (16x). Suomen kielessä on sanonta kilin ajatukset, jotka ovat pelokkaita ajatuksia. Kiliä käytettiin vain ruokana, uhrieläimenä tai jopa porton palkkana, joten sen osa oli pelätä. Mutta vasta Messiaan valtakunnassa kilitkin saavat elää rauhassa, Jes 11:6.
- 27:10 Rebekka kyllä tiesi, mitä muiden tulee tehdä! Hän on malliesimerkki ns. tahtoihmisestä, jonka seurassa on hyvä olla, kun tehdään niin kuin hän tahtoo. Mutta entäs jos ei tehdä...? Tahtoihmisen suurin henkilökohtainen ongelma on nöyrytyä Herran tahtoon, ja sen jälkeen tunnustaa muidenkin ihmisten oikeudet omaan mielipiteeseen ja tahtoon. Monille se on liian kova pala.
- 27:11 Vaikka veljekset olivat kaksosia, he olivat niin erilaisia, että sokeakin pystyi sen näkemään.
- 27:12 Jaakob oivalsi asiassa olevan vakavan erehtymisen mahdollisuuden. Hän ymmärsi, että siunauksen sijaan hän voi epärehellisellä toiminnalla saadaakin osakseen kirouksen. Äidille se oli mitätön pikkujuttu.
- 27:13 Varsin kepeällä mielenlaadulla Rebekka toivotteli ylleen kirousta. Hän ei varmaankaan ajatellut nenäänsä pidemmälle, mitä tästä kaikesta seuraisi.

Rebekka oli varsinainen pomo. Muulla ei väliä, kunhan vain poika tekee, mitä äiti käskää. Kun meidän Herramme Jeesus otti kantaakseen meidän syntimme ja tuli edestämme Jumalan edessä synniksi ja kiroukseksi, hän ei tehnyt sitä kevyin perustein, vaan raskaan taistelun jälkeen: Getsemanessa rukoillessaan hän kärsi niin, että hänen hikensä oli kuin veripisarat, Lk 22:44. Ja Golgatan ristillä hän kärsi häpeällisen ja tuskallisen kuoleman ansaitakseen meille syntisille pelastuksen.

- 27:14 Rebekka teki Iisakin herkkuruuan, mutta ei rakkaudesta Iisakiin tai halutakseen antaa Iisakille mielihyvää, vaan ryöstääkseen esikoissiunauksen Jaakobille. Jotenkin tuntuu, etteivät ihmissuhteet ja rehellisyys olleet Rebekan vahvinta aluetta.
- 27:15 Rebekalla oli naisille tyypillistä käytännön viisautta, hän piti takanaan Eesaun parhaat vaatteet, ilmeisestikin syystä, ettei poika pane niitä päälleen metsästysretkille ja röhöni niitä pilalle. Nainen on ollut yhtä viisas läpi ihmiskunnan historian.
Parhaat (vaatteet) = <chamudoot> = 'halutuimmat, arvokkaimmat, parhaat'. Ilmeisesti Eesau erämiehenä oli saanut saaliikseen sellaisia turkiksia, joita ei muilla ollut, joten hänen vaatteensa olivat arvokkaita ja haluttuja.
- 27:16 Jaakob oli nyt aikansa parhaiten puettuja miehiä. Naiset olisivat olleet häneen lääpäällä.
- 27:17 Tämä on esikuvallista: samalla tavoin menee syntinen ihminen, joka on luontojaan kuin Jaakob, taivaallisen Isän eteen lainavaatteissa (puettuna Kristuksen vanhurskauteen, Gal 3:27, Ilm 19:8) ja toisen tekemät ruuat käsissään lahjana, Jh 4:34, Ef 5:2, ja saa osakseen esikoissiunauksen, joka kuvaa ikuista elämää. Ihminen itse ei kykene sitä hankkimaan, vaan Kristus on sen meille hankkinut Golgatan ristillä.
- 27:18 Jaakobin ensimmäinen lause Isäni! oli aivan totta.
- 27:19 Jaakob valehteli isälleen. Hän ei pettänyt veljeään vaan isänsä. Hänen nimensä olikin Jaakob = 'petturi'.
Siunataksesi = sm: että sinun sielusi siunaisi, ks. jae 4.
- 27:20 Jaakob päästi oikein uskonnollisen emävaleen: Herra johdatti! Uskonnollinen vale on paljon tehokkaampi kuin tavallinen, vaikka kuinkakin paksu vale. Siinä otetaan Jumala takuumieheksi. Onnettominta valehtelijan kannalta on, että Jumala itse vaatii sellaisen luikeron tilille, ks. 1Ms 34:27. Jaakob ei tullut maininneeksi, että hänen äitinsä Rebekka oli vähän järjestellyt tätä johdatusta. Jaakob kutsuikin Jumalaa isänsä Jumalaksi, hän ei itse vielä tuntenut eikä palvellut Herraa sydämestään. Se aika koitti vasta myöhemmin.
- 27:21 Iisak epäili tätä selitystä niin hurskaalta kuin se kuulostikin.
- 27:22 Iisakin aistimukset kävivät kahtaalle, hän ei enää tiennyt, mitä uskoa.
- 27:24 Tämä oli Jaakobilta jo kolmas vale tässä tilanteessa. Samoinhan teki myöhemmin Pietari, Mk 14:30-31,66-72.
- 27:27 Suudelma on varsin läheinen tervehdys, vaan sillä nyt Jaakob petti isäänsä. Tämä koitui kuitenkin hänen onnekseen, koska Iisak tunsı poikansa ja hänen vaatteidensa tuoksun. Myöhemmin Juudas kavalsi Jeesuksen suudelmalla, mutta se koitui hänen tuhkukseen, Lk 22:48, Mt 27:3s, Apt 1:16s.
- 27:28 Iisakin antama siunaus koski enimmäkseen ajallisia asioita. Johtuukohan tämä siitä, että siunaus oli saatu petoksella, tai siitä, että Iisakin silmät olivat jo hämärtyneet? Ks. 1Ms 28:3-4.
- 27:29 Tähän siunaukseen sisältyi kunnioitettu asema veljien keskuudessa: herra = <geviir> = sm: voimallinen mies, joka johtaa toisia, esiintyy vain 2x BHS:ssa, tässä ja jakeessa 37. <geviir> tulee

sanasta <gaavar> = olla mahtava, voimakas; olla päällikkö, johtaja. Kirous ja siunaus: vrt. 1Ms 12:3, 4Ms 24:9.

- 27:30 Jaakob oli juuri lähtenyt...hepr tekstissä on myös vivahde, että hän oli todellakin lähtemällä lähtenyt, eli lähti aika livakasti siunauksen saatuaan, ettei jäisi ns. rysän päältä kiinni.
Eesau tuli omasta mielestään oikeaan aikaan, mutta auttamattomasti myöhässä. Ei voi ihminen päättää elämänsä aikoja, vaan Jumala määrää ne, Apt 17:26.
- 27:31 Eesau ei ollut mikään verbaalinen lahjakkuus: hän aloitti puheensa juhlallisesti 3. persoonassa, mutta muutti sen kesken kaiken 2. persoonaan. Mutta metsästäjänä hän oli mies parhaasta päästä.
Metsästäjän onkin parempi osata olla hiljaa kuin puhua.
Siunataksesi = sm: että sinun sielusi siunaisi.
- 27:33 Tässä on jumalallinen lainalaisuus: annettua siunausta ei peruutettu. Jumala ei kutsumistaan ja armolahjojaan kadu, Rm 11:29. Anteeksiantamuksen ihminen voi menettää hylkäämällä sen omalla kohdallaan tai tukahduttamalla sen toisia kohtaan, Mt 18:23-35.
- 27:34 Varmaan jokainen on elämässään joutunut kokemaan katkeran itkun, kun on menettänyt jotakin tärkeää tai se on jäänyt saamatta. Varmaan tarvitsemme näitäkin kokemuksia kasvaaksemme aikuisuuteen, mutta ennen kaikkea siksi, ettei kukaan löisi laimin kohdaltaan pelastuksen vastaanottamista.
- 27:35 Iisakin arvio omasta pojastaan Jaakobista: kavala riistäjä! Kapitalistien kantaisä...?
Kavalasti = <bemirmaah> = 'kavaluudella, viekkauksella, petollisuudella'. Tämä sama ilmaus esiintyy myöhemminkin Jaakobin elämässä, ja toi silloinkin harmia kerrakseen, 1Ms 34:13. Tällainen kavaluus saa Herran sanassa selkeän tuomion, esim. Ps 5:7, 52:6, 55:23. Tämä ominaisuus lieenee saavuttanut Jerusalemissa huippunsa Jeremian aikoihin, Jer 9:5-7, ja siksi Jerusalemiä hävitettiin. Mutta onneksi tulevaisuus on parempi: Messiaassa ei ole petosta eikä kavaluutta, Jes 53:9.
- 27:36 Jaakob, ks. selitystä jakeeseen 25:26.
Eesaun logiikka on merkillistä. Hän syyttää Jaakobia tuplapetturiksi, vaikka tosiasiallisesti hän itse piti esikoisoikeutensa halpa-arvoisena ja möi sen Jaakobille yhdestä papusopasta. Sen seurauksena hän ilman muuta menetti myös esikoissiunauksen. Ihmisen on niin vaikea kantaa vastuu omista virheistään ja erehdyksistään ja vielä tunnustaa se. Toisaalta Eesaun oli helppo olla samaa mieltä isän kanssa, jota Jaakob oli juuri pettänyt.
- 27:37 Herra: ks. kommentti jakeeseen 29. Tässä toteutui se ikivanha ihmiskunnan ongelma: tasan eivät käy onnen lahjat. Toinen saa paljon, toinen vähän. Tätä problematiikkaa pohti jo samoihin aikoihin viisas mies Idän mailla, nimittäin Job. Ks. esim. Job 21:23s.
- 27:38 Eesau oli todella likinäköinen hengellisessä mielessä. Hän piti halpana esikoisuutensa, menetti siunauksensa ja nyt ihmetteli isälleen: Tuo yksi ainoa siunausko sinulla vain onkin? Eikö olekaan mitään varasuunnitelmaa tai hatusta vedettävää lohdutuspalkintoa? Monien ihmisten suhtautuminen iankaikkisuusasioihin on samankaltainen. Heille käy lopulta kuin Eesaulle. He eivät löydä (enää iankaikkisuudessa) tilaa peruutukselle, vaikka kyynelin sitä pyytävät, Hpr 12:17. Sen vuoksi on parasta elää Herran Jeesuksen omana jo tässä ajassa, silloin saa elää Hänen kanssaan myös ikuisuudessa.
- 27:39 Iisak antoi pojalleen Eesaulle köyhyyden siunauksen. Sanamuoto on saman tyyppinen kuin siunauksessa Jaakobille, mutta merkitykset päinvastaiset.
- 27:40 Iisak ennusti, ettei Eesau oikein löydä sijojaan tässä elämässä, vaan hänestä tulee kiertolainen. Samalla hän ennusti lainalaisuuden: alistettu kapinoi tavalla tai toisella alistajaansa vastaan

päästäkseen sorron ikeestä vapaaksi. Ei kannata yrittää alistaa ketään, sillä alistaminen aiheuttaa väistämättä kapinoinnin.

- 27:41 Eesau oli tosi maskuliininen mies: karvainen kuin metsän peto ja lohduttautuminenkin kärsitystä vääryydestä oli hurja: Minä vielä tapan sen äijän! Veljesten välit alkoivat muistuttaa Kainin ja Aabelin tilannetta. Eesau laskelmoi, että kun Iisak kuolee, Jaakobin kuolema menee siinä samalla suremisella. Ei tule niin paljon turhaa hälyä. Tätä saatanallista viisautta on paljon hyödynnetty läpi ihmiskunnan historian.
Tässä käytetään verbiä <saatam> = 'vihata, vainota, ahdistaa, osoittaa vihollisuutta jotakuta kohtaan', jota Koehler-Baumgartner pitää verbin <saatan> rinnakkaismuotona. Tuo jälkimmäinen verbi on johdettu vihollisen nimestä Saatana. Verbi <saatam> esiintyy vain 6x, ks. 1Ms 50:15.
- 27:42 Rebekka ymmärsi, että hänen omasta pojastaan Eesausta oli tulossa kostaja ja veljesmurhaaja. Se järkytti äidin sydäntä.
- 27:43 Rebekalla – niin kuin naisilla yleensäkin – oli ratkaisu joka tilanteeseen, hän tiesi heti, miten muiden pitää toimia. Jaakobin ei tarvinnut suotta vaivata päätään, äiti ajatteli hänen puolestaan.
- 27:44 Rebekka joko tunsu Eesaun lyhytjännitteiseksi luonteeksi tai sitten ajatteli, ettei tässä nyt kuitenkaan ole mistään vakavammasta kyse, kunhan poika kiukuttelee ja uhoaa. Kyllä se menee ohi. Entäpä jos ei menekään...
Jonkin aikaa = <jaamiim achadiim> = sm: muutamia päiviä, sama ilmaus on jakeessa 1Ms 29:20.
- 27:45 Rebekalla oli hätä molempien poikiensa kohtalosta, mutta syvällä sisimmässä hänellä oli hätä omien tekojensa seurauksista. Mutta sitä hän ei voinut tunnustaa, vaan nytkin hän yritti vierittää vastuun toisen – tässä tapauksessa poikansa Jaakobin – harteille: Mitä sinä olet hänelle tehnyt. Enää ei Rebekka halunnutkaan ottaa kirouksia ylleen (niin kuin jakeessa 13). Päinvastoin hän yritti esiintyä jopa jonkinlaisena hyvän tekijänä, ikään kuin sovittelijana veljesten välillä: kun saan Eesaun lepyttyä niin sitten lähetän hakemaan sinut ja voit palata tänne rauhassa. Rebekka oli luonteeltaan ilmeinen luikero. Hän oli se nainen, jonka Jumala oli tarkoittanut Iisakin aviovaimoksi. Ja oi sitä nuoruuden rakkautta! Mutta iän ja ajan myötä Rebekka kasvoi kiero. Mutta miksi?
- 27:46 Rebekan suhde mieheensä Iisakiin on kuvaava: ihmissuhteet ovat tulehtuneet, eivätkä ilmeisesti enää tässä ajassa ehdi parantua. Hän menee vanhan ja sairaan miehensä luo ainoastaan naukumaan elämänsä ankeutta saadakseen taas tahtonsa läpi. Hän oli ilmeisesti koko elämänsä ajan kyllästynyt elämäänsä. Niin silloin, kun hän oli raskaana, 1Ms 25:22, kuin silloin kun Eesau otti tuota pikaa pari vaimoa, ja ennen kaikkea nyt, kun ilmi saattaisi tulla hänen omat tekonsa. Ja hän osasi esittää asiansa niin naisellisen viehkeästi: Täkäläiset naiset ovat kaikki kamalia letukoita, kunhan vain eivät saisi toistakin poikaani saaliikseen. Samalla siihen sisältyi vihjaus Iisakille: Minä en olekaan täkäläinen, vaan olen kaukaisesta maasta. Siellä oli kaikki hyvin, mutta täällä elämä sinun kanssasi on niin ankeata. Eihän täällä ole mitään! Rebekka oli ilmeisesti kaikkien naukumaijojen kantaäiti. Hän oli unohtanut, että hänen onnensa on olla Herraa lähellä. Nykyäänkin uskovainen, joka unohtaa elämässään sen, että hänen onnensa on olla Herraa lähellä – niin, mitä hänestä tulee? Hänestä tulee oikein pahimman sortin naukumaija, oikea superhuokailija, joka päästelee päivät pitkät metrin pitkiä huokauksia. Eikä siinä auta yhtään, jos onkin syntynyt mieheksi. Päinvastoin: maskuliininen naukumaija, mikä sanahirviö!
Samalla Rebekka todistaa sen, että meissä kaikissa asuu pieni sovinnisti ja rasisti: Nuo heettiläisnaiset... Heissä oli kaksi ilmiselvää vikaa – rotu ja sukupuoli.
Tämä oli Rebekan viimeinen esiintyminen Raamatun lehdillä. Tämän jälkeen häneen enää viitataan viisi kertaa, joista tosin yksi on UT:ssa ja hyvin tärkeä, Rm 9:10. Vajavaiseksi jäi Rebekankin elämäntyö, niin kuin meidän kaikkien. Mutta onneksi me pelastummekin Herramme Jeesuksen Kristuksen armosta, emmekä omien tekojemme ansiosta.

Ilmeisesti Rebekka kuoli kohta tämän jälkeen, koska hän ei ollut koskaan kutsumassa Jaakobia takaisin, vaikka siihen piti mennä vain muutamia päiviä (hepr. teksti). Sopii miettiä, putosiko Iisakin sydämeltä raskas taakka, kun hän sai viimein vaimonsa hautaan.

- 28:1 Nyt Iisak siunaa poikansa Jaakobin uudelleen. Tämä hengellinen siunaus alkoi rajoituksella: sinä et saa ottaa vaimoksesi ketään kanaanilaista naista. Miksikö? He olivat epäjumalanpalvelijoita.
- 28:2 Mesopotamia tulee kreikan kielestä ja tarkoittaa virtojen (Eufratin ja Tigrisin) välistä aluetta. Hepreaksi se on <paddan aram>. <paddan> merkitsee akkadiksi tie, arameaksi ja arabiaksi keto, siis kyseessä on Aramin keto, ks. Hos 12:13.
- 28:3 Nyt Iisak ei puhukaan ajallisista siunauksista niin kuin aiemmin, vaan Jumalan siunauksesta: hedelmällisyydestä ja lisääntymisestä. Tätä siunausta ei tarvinnut hankkia petoksella. Suuri kansojen joukko, ks. 1Ms 35:11, 48:4.
- 28:4 Abrahamin siunaukseen sisältyi myös maa. Tämä oli se todellinen siunaus, jonka Jaakob tarvitsi ja josta Eesau ei välittänyt.
Jälkeläisillesi = sm: siemenellesi. Tämä on selvä viittaus Messiaaseen.
- 28:5 Jaakob varmaankin huokaisi helpotuksesta, kun pääsi pois kotiympyröistä. Ne olivat käyneet kovin ahtaiksi.
- 28:6 Eesau joutui katselemaan sivusta, kun Jaakob oli perheen huomion keskipisteenä. Varmaan hänestäkin oli hyvä, että Jaakob lähti pois. Eipähän tarvinnut ruveta toteuttamaan uhkauksiaan.
- 28:7 Jaakob totteli vanhempiaan.
- 28:8 Eesaulle valkeni perhesalaisuus: Iisak ei oikein tykännyt Kanaanin tyttäristä. Äidin vastenmielisyys oli varmaan tullut ilmi jo paljon aiemmin. Mutta siitpä Eesau ei tainnut välittää. Iisak sen sijaan oli ilmeisen kärsivällinen mies, eikä ilmaissut vastenmielisyyttään Eesaun vaimoihin eikä myöskään provosoitunut naisten, siis vaimonsa Rebekan, väritetyistä puheista, kuten ei isänsä Abrahamkaan ollut tehnyt, 1Ms 16:5–6. Iisak oli tullut isäänsä. Niin tuli Jaakobistakin elämän koulussa yhä enemmän isänsä kaltainen kärsivällisyydessä, 1Ms 35:22.
- 28:9 Eesau yritti korjata kaksi tekemäänsä virhettä kolmannella.
- 28:10 Naahorin jälkeläisiä oli jossakin vaiheessa siirtynyt Harraniin Kaldean Uurista. Kenties siinä vaiheessa, kun Terah oli kuollut.
- 28:11 Kova oli Jaakobin kohtalo, mutta kova oli tyynykin.
- 28:12 Tikapuut (VT 1933), portaat (JRT, VT 1992) = <sullam> esiintyy vain tässä. Se tulee verbistä <saalal> = nousta ylös. Todennäköisesti kyseessä eivät ole tikapuut, vaan portaat. Sellaisia oli siihen aikaan myös epäjumalien temppeleissä, zigguroissa, ikään kuin niiden rakentajat olisivat aavistelleet jotakin Jumalan taivaasta.
Jakeissa 12–15 esiintyy 4x ilmaus <wehinneeh> = 'ja katso'. Se on käännetty tässä ilmauksella '(Jaakob näki) merkillistä (unta)', sillä todella merkillinen ja poikkeava se uni olikin.
- 28:13 Herran siunaukseen kuului: a) maa.
Jälkeläisillesi = sm: siemenellesi, joka viittaa Messiaaseen.
- 28:14 Herran siunaukseen kuului: b) jälkeläisten paljous, c) Messias-siunaus koko ihmiskunnalle.
- 28:15 Herran siunaukseen kuului: d) lupaus: Minä olen sinun kanssasi ja e) lupaus: Toteutan sen minkä olen sinulle puhunut. Tätä siunausta ei Jaakobille antanut kukaan ihminen, vaan Herra itse. Tätä siunausta ei kenenkään tarvinnut junaila Jaakobille. Jumala kyllä toteuttaa tahtonsa ihmisistä ja

heidän teoistaan huolimatta.

Herra lupasi tuoda Jaakobin takaisin kotikonnuilleen, Rebekka ei sitä lupastaan pystynyt täyttämään.

28:16 Jumalan johdatuksessa ihmisen sydäntä koetellaan. Niin tässäkin Jaakobin sydäntä niin, että hän vavahti.

28:17 Ihmiselle tyypillistä on tuntemattoman pelko.

28:18 Patsas (VT 1933, 1992), muistokivi (JRT) = <matstseevaa> tarkoittaa pylväsmäistä muistomerkkiä (akkadissa pylväs). 34x BHS:ssa.

28:19 Beetel = <beet-eel> = Jumalan huone. Kaupungin entinen nimi Luus kummitteli vielä pitkään Beetelin rinnalla: 1Ms 35:6; 48:3; Jos 16:2; 18:13; Tm 1:23,26.

28:20 Jaakobin lupaus: jos Herra tekee sitä ja tätä minun hyväkseni, niin Hän saa olla minun Jumalani. Syvimmältään tässä on kyse tahtojen taistelusta. Ihminen haluaa, että Jumala tekee minun tahtoni mukaan. Entä sitten jos Herra ei teekään kaikkea niin kuin ihminen tahtoo? Parempi on taipua Herran tahtoon, sen tuli Jaakobkin elämässään näkemään. Mutta nyt hän oli vasta alkutaipaleella.

28:22 Tämä on ihmiselle edullinen kauppa: Minkä minulle suot, siitä sinä Herra saat 10%, minä itse pidän 90%. Ihminen vaan ahneudessaan haluaisi pitää Jumalan antamista siunauksista 100%. Ja mielellään ottaisi osan toistenkin saamista siunauksista.

29:1 Jakeen alussa on mielenkiintoinen ja ainutkertainen ilmaus <wajjissaa ja'aqov raglaaw> = 'Jaakob nosteli jalkojaan' (1Ms 41:44 on eri verbi samantyyliisessä ilmauksessa). Tämä voisi tarkoittaa joko että Jaakob nosti jalkansa hypäten kamelin tai aasin selkään ja matka jatkui tai että Jaakob nosteli jalkojaan eli pisti tossua toisen eteen eli käveli reippaasti eteenpäin matkallaan. Mahdollisesti ilmaus tarkoittaa Jaakobin kohdalla molempia.

Idän kansat = <beneei-qedem> (10x BHS:ssa) olivat erämaan asukkaita, jotka asustivat Mesopotamian suunnassa. Harranin alue, jonne Jaakob tuli, oli keskeinen paikka karavaanien varrella. Marin arkeologisissa löydöissä mainitaan, että Harran oli kuun jumalaa palvovien länsiseemiläisten heimojen uskonnollinen keskus. Ks. esim. 1Ms 25:6, Tm 6:3.

29:4 Harran ja Naahorin kaupunki, ks. 1Ms 24:10.

29:5 Laaban oli Naahorin pojan Betuelin poika. Ilmeisesti Betuel oli jo kuollut, ja Jaakob piti Naahoria, joka oli Abrahamin veli, arvostetumpana.

29:6 Voiko hän hyvin? = sm: onko hänellä rauha?, mihin vastattiin: rauha. Näin kysyttiin vointia. Ilmaus esiintyy 14x BHS:ssa.

Raakel vietti aikaansa lammasten kanssa. Siinä työssä hän varmaan oppi paljon elämänviisautta. Ihmistä kun verrataan lampaaseen.

29:9 Raakelilla oli tapana olla paimenessa = sm: Raakel oli paimen, tarkemmin sanottuna naispuolinen paimen <roo'aah> (part. fem. esiintyy vain tässä), jonka maskuliinimuoto on <roo'eeh>, jota käytetään ensimmäisen kerran Aabelista, 1Ms 4:2, sittemmin mm. Jaakobista, 1Ms 30:36, Joosefista, 1Ms 37:2, Daavidista, 1Sm 16: 11, 17:34, Jeremiasta, Jer 17:16, mutta myös meidän Herrastamme, Ps 23:1. Jeesus sanoi olevansa se Hyvä Paimen, Jh 10:11.

Raakel tapasi olla paimenessa, vaikka se oli ensisijaisesti miesten työtä. Hän hoiti paimenen tehtäviä ilmeisesti siksi, ettei ollut miehiä tai sitten miehiä ei homma kiinnostanut. Lampaita ei kuitenkaan – aivan oikein – voitu jättää ilman paimenta. Näin on hyvä tehdä nykyäänkin. Voivatpahan miehet sitten istuskella kaiken maailman komiteoissa pohtimassa, voivatko naiset olla paimenia tai opettajia

vai mitenkä ne asiat oikein pitäisi tehdä. Sillä aikaa naiset tekevät. Tämä on nähty erityisesti lähetystyössä, varsinkin köyhissä maissa.

- 29:11 Jaakob ilmeisesti ihastui Raakeliin ensi silmäyksellä, koskapa suuteli häntä heti kohta ja itki onnesta. Yleensä tervehdyksenä miehet suutelivat miehiä ja naiset naisia. Aranpuoleinen äidin poika osoitti olevansa reipas nuori mies, kun tarve vaati.
- 29:13 Syleillä, ks. 1Ms 33:4, 48:10.
- 29:17 Sameat (VT 1933), lempeät (JRT, VT 1992) = sm: pehmeät. Käännetty myös suloiset, heikot (NIV: weak or delicate), itkettyneet, hämäret, kiillottomat. Kenties Leean silmät olivat surumielisen kauniit, kun hän sai jatkuvasti kuulla, kuinka hänen pikkusisartaan ylisteltiin ulkonaisen kauneuden vuoksi, mutta hänestä ei mainittu mitään sellaista. Ehkä hän tunsu itsensä harmaavarpuseksi Raakelin rinnalla ja suri sitä sielussaan. Ja kenties tämä kaikki sai hänet ymmärtämään, että tärkeintä ei ole ulkonainen kauneus vaan sydämen lempeys ja viisaus, mikä onkin evankeliumin mukaista, 1Tm 2:9–10, 1Pt 3:3–4, ja se näkyi hänen silmistään. Mutta joka tapauksessa Leealla oli todella ihmeelliset silmät, eikä ihme, että ne kiehtoivat Jaakobia! Niissä kulttuureissa, joissa naiset eivät saa puhutella miehiä, he kuulemma osaavat ilmaista tunteensa ja suorastaan puhua silmillään. Eikä tämä taida olla tuntematonta nykyäänkään.
- Idän mailla näyttää kasvaneen paljon kauniita naisia: Saara oli kaunis, 1Ms 12:11, samoin Rebekka, 1Ms 24:16, ja nyt sama sanotaan Raakelistä. Myöhemmin mainitaan kauniiksi naisiksi Abigail (jolla oli myös ymmärrystä), 1Sm 25:3, Batseba, 2Sm 11:2, Taamar, 2Sm 14:27, Vasti, Est 1:11, Ahasveroksen vaimokandidaatit, Est 2:2–3, Ester, Est 2:7, Jobin tyttäret, Job 42:15, ja Salomon morsian, Ll 2:14. Myös sotavangeiksi jääneiden naisten joukossa saattoi olla kaunottaria, jotka haluttiin vaimoiksi Israeliin, 5Ms 21:11. Kaikkien naisten kohdalla kauneus ei koitunut siunaukseksi, niin kuin alan varsinainen asiantuntija kuningas Salomo joutuikin toteamaan, Snl 11:22. Ruutista ei mainita, etä hän olisi ollut ulkonaisesti kaunis, mutta hän oli sydämeltään kaunis nainen, Leean sukulaissielu.
- 29:18 Jaakobin rakkaus Raakeliin oli todella syvältä sydäimestä lähtevää. Hän oli valmis tekemään työtä seitsemän vuotta, jotta sen jälkeen saisi Raakelin vaimokseen. Förskotista ei ollut puhuttakaan.
- 29:19 Laaban ajatteli tyttärensä parasta – ja omaa parastaan.
- 29:20 Syvän rakkauden seurauksena seitsemän vuoden odottaminen ei tuntunut pitkältä ajalta, vaan ainoastaan muutamilta päiviltä. Pinnallisen rakkauden seurauksena muutama päiväkin tuntuu ikuisuudelta. Niin vajavaista on ihmisen ajantaju.
- Muutamia päiviä = <jaamiim achadiim>, sama ilmaus on käännetty jonkin aikaa jakeessa 1Ms 29:20. Tämä osaltaan selittää, miksi tuo aika tuntui Jaakobista vain muutamilta päiviltä: oli paljon ihanampaa olla tuo aika nuoruuden ihastuksen ja mielitietyn läheisyydessä kuin murhanhimoisen veljen vaanittavana.
- 29:21 Onnen päivä oli koittanut Jaakobille.
- Tahdon mennä hänen luokseen pitää myös sisällään ajatuksen yhtymisestä, mikä kuuluukin häyöön. Vrt. 1Ms 16:2,4, 29:23.
- 29:22 Laaban halusi laittaa oikein kunnon hääjuhlat nuorenparin kunniaksi.
- 29:23 Yhtyi häneen = sm: tuli hänen luokseen, vrt. 1Ms 16:2,4, 29:21. Etelän pimeässä yössä häyöön riemussa ja viinin huumassa Jaakob ei erottanut, kumpi sisaruksista hänen vaimonsa tosiasiaassa oli. Täydestä meni kuin väärä raha. Ulkonaisesti naiset poikkeavat toisistaan yllättävän vähän.
- 29:24 Laabanpa oli anteliaalla päällä, kun järjesti vielä orjattarenkin kuvioon mukaan.

- 29:25 Aamun valossa Jaakob huomasi vaimonsa Leeaksi. Ihmisen eteen kiertyvät hänen kättensä työt, sanoi myöhemmin kuningas Salomo, Snl 12:14. Näin kävi Jaakobillekin. Nyt petturiä petettiin julmimmalla mahdollisella tavalla. Samalla hän varmasti alkoi oivaltaa äitinsä Rebekan toimia, hän sai kouriintuntuvasti kokea, että äidin velipoika Laaban oli vähintäänkin yhtä kiero luonteeltaan kuin äiti-Rebekka. Toisaalta hän ehkä oppi ymmärtämään myös isäänsä Iisakia. Samalla tämä opettaa sen, että vartaloltaan nuoret naiset ovat kutakuinkin samanlaisia, ei niitä pimeässä erota oma mieskään. Mutta valossa pelkät kasvot paljastavat, kuka on kyseessä. Olennaista naisessa jo fyysisesti onkin se, mikä on kaulasta ylöspäin eikä alaspäin. Ja hengellisesti se, mitä on sydämessä, Snl 11:22.
- Jaakob kysyi: Miksi petit minut? = sm: Mitä varten petit minua? Laaban ei kuitenkaan vastannut tähän kysymykseen vaan väitti syyksi heidän ikivanhan perinteensä, vaikka tosiasiaa hän pyrki orjuuttamaan Jaakobin talon töihin vielä 7 vuodeksi. Tarkoitus pyhitti keinot.
- 29:26 On se kumma, miten valehtelijat, petkuttajat ja jopa murhamiehet keksivät helposti teoilleen pätevältä kuulostavan perusteen. Totuutta ja suoruutta rakastaville se on aina paljon vaikeampaa. Nimittäin jos esittää hyvän tekemisen perusteeksi sen, että rakastaa Herraa Jeesusta, saa monesti kuulla, että juuri sen tähdenhän pitäisi tehdä aivan päinvastoin! Uskon tähden ei saisi kieltäytyä aseista, vaan pitäisi olla etunenässä ryntäämässä tappamaan ns. vihollisia, ketä he sitten sattuvat sillä kerralla olemaankin. Ei myöskään saisi puhua synnistä ja tuomiosta, etteivät synnintekijät vaan syyllistyisi ja ahdistuisi, vaan heille pitäisi osoittaa suvaitsevaisuutta ja taputella pääläelle. Uskon asioita ei ylipäättänsäkään pitäisi suvaitsevaisuuden tähden tuoda esille, vaan ne pitäisi haudata takalalle. Tällä tavoin kuulemma kunnioitetaan moniarvoisen yhteiskunnan kaikkia uskontoja ja poliittisia aatteita, kätkeytyypä niiden taakse mitä hyvänsä. Mikähän riemullinen suvaitsevaisuus ja kunnioitus kerran vielä helvetissä vallitseekaan?
- Laaban oli samalla kaikkien junttimiesten henkinen kantaisä: Ei ole täällä ennenkään tehty niin, eikä tehdä nytkään! Henkinen kehitys oli saavuttanut hänessä ehdottoman huippunsa, sen jälkeen ei tarvita enää mitään uutta. Saarnaaja vanhoilla päivillään masentuneena elämän turhuuteen totesi saman hieman eri näkökulmasta, Srn 1:7–11.
- 29:27 Laabanilla oli kaikille petkuttajille ominaiseen tapaan ratkaisu valmiina, hän tarjosi kytkykauppaa, lisäoptiota: olet jo saanut vaimoksesi sen, jota et halunnut, mutta kun teet lisätöitä toisen mokoman, niin saat vielä kaupan päällisiksi vaimoksesi senkin, jota alun perin halusit.
- 29:28 Jaakob harkitsi parhaaksi suostua, mutta varmasti tämä jäi jäytämään hänen sielunelämänsä ja suhtautumistaan Laabaniin. Raakelillekin tämä oli hirvittävä pettymys ja nöyryytys. Hän ei päässyt rakastamansa miehen vaimoksi vaan kakkosvaimoksi. Ja ykkösvaimona oli pahin ajateltavissa oleva kilpailija, isosisko Leea. Perheyhteyteen oli heti alun pitäen kylvetty riidan siemenet.
- 29:29 Varmuuden vuoksi Laaban vielä tuplasi tuplat, hän antoi kahdelle tyttärelleen kaksi orjatarta. Ilmeisesti hänen oma sydämensä ja koko elämänsä oli jakautunut kahtaalle, joten hän sai sisimmässään parhaan tyydytyksen, kun sai aiheuttaa kahtiajakautumista toistenkin elämään: ettei vain muilla olisi paremmin kuin minulla... Rakas lukijani, onko sinulla tällainen elämänasenne? Jos on, niin se ei ole Jumalasta. Tee siis sydämessäsi parannus Herran edessä.
- 29:30 Laabanin kierous onnistui. Jaakobin perheeseen tuli jakautuma heti alkumetreillä. Jaakob rakasti kyllä Leeaakin, mutta Raakelia enemmän.
- 29:31 Leeaa hylj(eks)ittiin/ syrjittiin = sm: Leea oli vihattu. Mutta kuka hyljeksi, syrji, halveksi tai vihasi Leeaa? Jaakob syrji Leeaa, koska hän rakasti Raakelia enemmän, mutta se taisikin olla Raakel, joka suorastaan vihasi Leeaa, tämä kun oli napannut miehen pikkusiskon nenän edestä, ja se kävi kipeästi hänen naiselliselle itsetunnolleen.
- Herra auttoi hyljittyä Leeaa. Sen sijaan ylimielinen Raakel jäi hedelmättömäksi. Jaakob ei sentään

vihannut tai hyljeksinyt Leeaa, vaimoaan, vaan hankki hänen kanssaan lapsia. Mies ei luontaisesti vihaa tai hyljeksi kaunista naista, toinen kaunis nainen kylläkin hyvin helposti. Sovinismi onkin naisissa paljon syvällisempää kuin miehissä, jotka tässäkin suhteessa ovat pinnallisempia. Verbimuoto <senuuaah> = 'syrjitty, hylj(eks)itty, toisarvoiseen asemaan asetettu' esiintyy 8x: 1Ms 29:31,33, 5Ms 21:15–17, Snl 30:23 ja Jes 60:15. Laki takasi hyljeksityllekin vaimolle ja hänen lapselleen tietyn aseman.

Hedelmätön = <'aqaaraah> esiintyy 12x: 1Ms 11:30, 25:21, 29:31, 2Ms 23:26, 5Ms 7:14, Tm 13:2–3, 1Sm 2:5, Job 24:21, Ps 112:9 ja Jes 54:1. Kauniit naiset Saara, Rebekka ja Raakel olivat hedelmättömiä, miksihän? Ehkäpä Jumala halusi opettaa heille, että ulkonainen kauneus ei takaa onnellisuutta, vaan lapset ovat Herran antama siunaus ja lahja, Ps 127:3. Vastaava kr. sana <steira> esiintyy LXX:n lisäksi UT:ssa 4x: Lk 1:7,36, Gal 4:27 ja Hpr 11:11, jossa sanotaan varsin jännästi sm: Uskolla sai itse hedelmätön Saarakin voimaa suvun perustamiseen....

- 29:32 Nimi Ruuben merkitsee katsokaa, poika sekä muistuttaa heprean ilmausta <ra'a be'onji> = hän on nähnyt kurjuuteni.
- 29:33 Nimi Simeon muistuttaa heprean sanaa <šaama'> = hän on kuullut.
- 29:34 Kiintyä = <laawa> = liittyä, saattaa, olla jatkuvassa yhteydenpidossa jonkun kanssa. Leevi merkitsee hän tulee luokseni, seuraani. Nimenantaja (hän, maskuliinimuoto) oli miespuolinen eli siis Jaakob. Leea halusi ja yritti epätoivoisesti saada osakseen miehensä rakkauden.
- 29:35 Nimen Juuda hepr. muoto <jehuudaah> muistuttaa sanaa <hoodaah>, josta muoto <'oodeeh> on suomeksi ylistän, saan ylistää. Tämän nimen antoi Leea. Leea löysi elämässään hengellisen suunnan, se ei ollut riippuvainen hänen miehestään tai hänen sisarestaan, vaan hän kääntyi Herran puoleen ja ylisti Häntä.
- 30:1 Lapsia = sm: poikia. Tämä on naisen sielunelämän suuri ongelma ja tarve: saada lapsia ja tulla äidiksi. Ja erityisesti tämä ongelma vaivasi Raakelia, koska hänen sisarensa oli jo saanut neljä lasta. Seuraus oli varsin inhimillinen: kateus. Raakelin sielunelämää vaivasi kateus sisarta kohtaan siunauksista, ja se aiheutti hänen sielussaan syytösmielen omaa miestänsä kohtaan. Oireet ilmenivät samalla tavoin kuin Rebekallakin: kaikki on hyvin, mutta jos ei käy niin kuin minä haluan, niin minä kuolen. Jos asia olisi näin yksinkertainen, niin naisten keskimääräinen elinikä olisi varsin alhainen.
- 30:2 Jaakob närkästyí vaimonsa epäoikeudenmukaisesta asenteesta, ja se aiheutti hänen sielunelämässään puolustusreaktion. Onneksi hän ei sentään ruvennut syyttämään Raakelia hedelmättömyydestä, sillä sitä Raakelin itsetunto ei varmaankaan olisi kestänyt. Lapset (JRT, VT 1992) = <perii-beten> = sm: kohdun hedelmä (VT 1933). Ilmaus esiintyy 10x: 1Ms 30:2, 5Ms 7:13, 28:4,11,18,53, 30:9, Ps 132:11, Jes 13:18 ja Mka 6:7. Kr. vastine <karpos koilias> esiintyy myös Val 2:20 sekä UT:ssa Lk 1:42.
- 30:3 Orjatar = <'aamaah> tässä jakeessa, mutta seuraavassa <šifchaah>, joka onkin yleisempi. Molemmat sanat tarkoittavat orjatarta tai palvelijatarta. Molemmat vaimot Raakel ja Leea antoivat orjattarensa miehelleen Jaakobille, jolloin orjattarista tuli sivuvaimoja. Minun helmaani (VT 1933), minun omikseni (JRT, VT 1992) = sm: minun polvilleni eli minun syliini. Tämä merkitsee lapsen omistamista, ks. esim. 1Ms 50:23. Raakel päätti seurata Saaran esimerkkiä, vaikkeivät siitä niin hyvät seuraukset olleetkaan, 1Ms 16:1s. Saisin lapsia hänestä = sm: rakennun hänestä. Naisen tarve saada lapsia on niin voimakas, että hän voi teettää lapsen toisella, jos saa lapsen omiin nimiinsä.
- 30:4 Miehen voimakas tarve seksuaalisuuteen sai aikaan sen, että Jaakob yhtyi Bilhaan ajattelematta, mitä seurauksia siitä olisi. Isoisän eli Abrahamin kokemus olisi pitänyt olla hänelle hyväksi opetuksesi, mutta ei. Ilmeisesti Bilha oli nuori, kaunis ja voimakkaasti seksuaalinen, se nimittäin ilmeni myöhemmin väärällä tavalla, 1Ms 35:22. Tässä vaiheessa hän tietysti halusi tyydyttää Jaakobin

tarpeet mahdollisimman hyvin, koska se toi hänelle ilman muuta etuja ja tietynlaisen arvonnousun perheyhteisössä. Bilha oli orjatar, se oli hänen asemansa, eikä hän siitä asemasta voinut kohota kuin Jaakobin mielisuosion avulla.

- 30:5 Bilha oli onnessaan, samoin varmasti Jaakob, mutta suurin onni tuntuikin olevan Raakelilla, ks. seuraavat jakeet. Mutta mitä ajattelivat Leea ja hänen orjattarensa Silpa?
- 30:6 Raakelilla oli voimakas oikeassa olemisen tarve. Tämän tarpeen tyydyttämiseksi ihmiset olivat hänelle pelinappuloita. Nimi Daan merkitsee hän on tuominut t. hän on ratkaissut asian t. hän on hankkinut oikeuden.
- 30:7 Bilha oli päässyt nyt elämisen makuun, syntyi toinen poika. Mutta siihenpä se sitten loppuikin. Siitä pitivät huolen Leea, Silpa ja myös Raakel. Ei sovi, että yksi nainen pääsee liian hyvään suosioon...
- 30:8 Koko operaation syvin vaikutin ja tarkoitus oli taistella sisarta vastaan ja näyttää hänelle. Kaikissa meissä asuu pieni soviniisti, joka haluaa nöyryyttää naisia, mutta naisissa tämä ominaisuus ilmenee jalostuneimmillaan. He osaavat nöyryyttää toinen toisiaan niin, että miespoloiset saavat puristella päätään.
Nimi Naftali merkitsee kamppailla, kiemurrella, painiskella ja muistuttaa heprean sanaa <naftuuliim> = kamppailut, taistelut, ottelut. Kantaverbinä on <paatal> = 'kamppailla, painiskella, otella' mutta myös 'olla viekas t. kiero, juonitella'. Raakel itse asiassa tunnusti, että tässä taistellaan sisarukset toisiaan vastaan juonitellen. Vaan kiero luonne halusi ne vielä panna Jumalan tiliin: 'Jumalan kamppailuja olen juonitellut!' Pääasia oli se, että hän oli päässyt voitolle. Se ilmeisesti todisti Raakelille, että hän oli Jumalan asialla. Näinhän monet uskonnolliset liikkeet perustelevat toimintaansa: koska meitä on paljon, olemme oikealla asialla. Mutta mitä sanoivatkaan Hitler, Stalin, Mao ym. pienemmät poliittiset pelurit...
- 30:9 Leea ei halunnut olla yhtään huonompi, vaan hän antoi samalla mitalla takaisin Raakelille. Siihen päättyi samalla Bilhan erikoisasema. Saipa Silpa samalla näyttää Bilhalle, että on niitä muitakin kauniita nuoria naisia kuin sinä! Nyt hän sai olla onnensa kukkuloilla.
- 30:10 Silpa pääsi nyt naisten sarjaan yhdessä Leean ja Bilhan kanssa. Vain lempivaimo Raakel, joka asemansa puolesta oli ykkönen, ei ollut vielä synnyttänyt.
- 30:11 Onneksi = <baagaad> = 'onneksi näin kävi' tai vapaammin käännettynä 'onni potkaisi!' Olikohan kyseessä puhdas onni vai sekoittuiko siihen samalla vahingonilo? Nimi Gaad merkitsee (hyvä) onni.
- 30:12 Silpa oli nyt varmaan koko perheen onnellisin. Mutta hänkin jäi pelinappulaksi isojen tyttöjen välien selvittelyssä.
- 30:13 Leea oli nyt aivan haltioissaan, mutta mahtoikohan Raakel ylistää häntä onnelliseksi? Entä Bilha? Rohkenen epäillä... Ehkäpä tämä oli piikki heidän kateuteensa.
Nimi Asser merkitsee onnekas, onnellinen.
- 30:14 Raakel otti taistelussaan sisartaan vastaan kaikki keinot käyttöön, myös taikauskon. Se näkyikin olevan ihmiselle luontaista. Lemmenmarjat = <duudaa'iim> on luonnon kasvi, joka kasvaa kaikkialla maassa. Se on matala, suurilehtinen kasvi, jolla on kellon muotoiset lilan väriset kukat. Sen keltaiset, hyvänhajuiset, pienten tomaattien kaltaiset hedelmät kypsyvät keväällä, ks. Ll 7:14. Näistä hedelmistä on löydetty huumaavasti vaikuttavia aineita. Sen latinalainen nimi on Mandragora officinalis/ officianarum, ja sitä on käytetty hedelmällisyyden edistämiseen.
Mahtoikohan Bilha olla näkemässä tämän kaupankäynnin? Ja kenties ajatteli mielessään, että tämä Ruubenpa on varsinainen herrasmies, kun naisille lemmenmarjoja keräilee... 1Ms 35:22.

- 30:15 Leealla oli jatkuva alemmuuden tunto sisarensa rinnalla: Sinä olet vienyt minun mieheni. Moniavioisuus ei näytä tuovan onnea sen enempää miehelle kuin vaimoillekaan sivuvaimoista nyt puhumattakaan. Entä yksiavioisuus? Mistäköhän syystä Paavali mainitsi naimattomuutensa armolahjaksi Herralta, 1Kr 7:7. Jotkut suvaitsevat huomauttaa, että Paavali saattoikin olla leski. Noh, sitä suuremmalla syyllä...
Raakel pyysi osaa lemменmarjoista, mutta Leealle oli päivänselvää, että hän aikoo viedä ne kaikki.
- Raakel oli suuri päättäjä ja tahtoihminen, hän halusi jopa päättää kenen kanssa hänen miehensä makaa ensi yönä. Samalla hän suopeasti antoi sisarelleen mahdollisuuden tuntea miehen läsnäoloa ja hellyyttä. Vaan olisikohan antanut, jos olisi etukäteen tiennyt, että siskotyttö paukahtaakin raskaaksi? Lemmenmarjat sittenkin vaikuttivat.
- 30:16 Läpi ihmiskunnan historian naiset ovat myyneet maksusta rakkautta, ja miehet ovat halukkaasti ostaneet. Vaan näkyvätpä naisetkin osaavan ostaa, vaikka ei välttämättä rahalla. Eivätkä he halua ostaa niinkään seksuaalista tyydytystä, sehän on vain pintakerros seksuaalisuudessa, vaan syvempää hellyyttä ja kiintymystä, ja ennen kaikkea rakkauden todellista hedelmää: jälkeläisiä ja turvallisen perheympäristön. Vaan pystyvätkö miehet myymään tuollaisia arvoja? Monet miehet ovat toki siittäneet paljonkin lapsia, nimenomaan avioliiton ulkopuolisia, mutta siihenpä se onkin jäänyt... mies on kiireesti liuennut muille maille uskaltamatta edes tunnustaa isyyttään saati sitten, että olisi kantanut lapsistaan henkistä tai edes taloudellista vastuuta.
Mitähän Jaakob mahtoi arvella? Kenties: Ensi yönä makaa maksetun, ei kun maksaneen naisen kanssa, joka on vaimoni. Maksun häneltä peri toinen vaimoni...
- 30:17 Kaikkien ihmissuhdesekasotkujen keskelläkin Jumala kuuli alas painettua Leeaa.
- 30:18 Leean käsitys oli, että Jumala kuuli häntä ansiosta eikä suinkaan armosta. Leea ajatteli, että oli suurikin hyvä teko ja uhraus, kun hän antoi orjattarensa Jaakobin syliin. Hän itse sai seurata vain sivusta, kun nuori kaunis nainen sai maata hänen miehensä kanssa, kokea sen hellyyden, joka olisi kuulunut hänelle, tulla raskaaksi ja synnyttää. Tuo kaikki varmasti aiheutti Leean sydämessä mustasukkaisuutta, mutta hänellä ei omasta mielestään ollut muuta mahdollisuutta, koska mustasukkaisuus Raakelia kohtaan oli vielä suurempi. Nyt hän ajatteli saaneensa korvauksen kaikkiin mustasukkaisuuden vaivoihin.
Nimi Isaskar muistuttaa heprean sanaa <saakhar> = ostaa, korvata t. palkka.
- 30:19 Leea oli jo suurperheen äiti.
- 30:20 Vihdoinkin Leean sielussa pääsi loistamaan sellainen valo, että Jumala onkin antanut minulle lahjan, vieläpä hyvän sellaisen. Hän olisi halunnut pitää miehensä luonaan, mikä kaunis ajatus, mutta se ei valitettavasti moniavioisessa perheessä ollut kokonaan mahdollista. Mutta myöhemmin se toteutui, kun Raakel kuoli suhteellisen nuorena synnytykseen, 1Ms 35:16s.
Nimi Sebulon liittyy heprean verbiin <zaabal> = 'pysyä luona', 'kunnioittaa' t. 'pitää parempana' ja muistuttaa sanaa <zebuul> = asunto.
- 30:21 Leea synnytti myös tytön, mutta miesvaltaisessa yhteisössä sillä ei näyttänyt olevan suurempaa merkitystä.
- 30:22 Herra kuuli myös nöyryytetyn Raakelin rukoukset ja näki hänen sydämensä kaipauksen saada lapsia.
- 30:23 Raakel koki lapsettomuutensa häpeäksi. Kovan ulkokuoren alla sisimmässä olikin alemmuudentunne ja häpeä: Enhän minä ole edes oikea nainen ja vaimo, kun en pysty synnyttämään lasta Jaakobille. Orjatytötkin siihen pystyvät.

- 30:24 Saatuaan rukousvastauksen Raakelilla oli oikea uskon asenne: ei tämä tähän yhteen jää, vaan Herra antaa lisää! Nimi Joosef muistuttaa sekä heprean sanaa <'aasaf> = ottaa pois, kerätä että sanaa <jaasaf> = lisätä, antaa lisää.
- 30:25 Jaakobilla oli halu itsenäistyä. Hänellä oli oma perhe, ei hän halunnut jäädä appiukon palvelijaksi loppuiäkseen.
- 30:26 Aikamoinen tilanne, kun mies joutuu pyytämään vaimoaan ja lapsiaan appiukoltaan mennäkseen sinne minne perheineen haluaa. Jumala tahto on jo alusta asti ollut, että miehen tulee luopua isästään ja äidistään liittyäkseen vaimoonsa, jotta he voivat elää omana perheenään. Mies ei saa jäädä edes oman isänsä tai äitinsä vallan alle appiukosta tai anopista nyt puhumattakaan. Vaan Laaban halusi pitää Jaakobin peukalonsa alla. Vallanhimo on lähellä ihmissydäntä ja iän myötä se vain lähenee ja pahenee.
- 30:27 Laaban oli emäluikero. Hän oli määrännyt Jaakobin elämää mielinmäärin, 1Ms 31:36s, mutta nyt hän haluaa saada armon/ suosion Jaakobin silmien edessä. Olipa miehellä otsaa.
Ilmaus "jospa saisin armon sinun silmissäsi = <'im-naa maatsaatii cheen be'eeineikhaa> esiintyy 9x: 1Ms 18:3, 30:27, 33:10, 47:29, 50:4, 2Ms 33:13, 34:9, Tm 6:17 ja 1Sm 27:5. Jaakob käytti myöhemmin veljensä Eesaun edessä samantapaista ilmausta: 1Ms 32:6, 33:8,15, ja Mooses Jumalan edessä, kun hän epäili jo ettei olekaan saanut armoa Herran edessä: 4Ms 11:11.
Laaban ymmärsi ihan oikein, että Herran siunaus oli rikastuttanut heitä molempia. Nyt, jos Jaakob lähtee, miten käy siunauksen? Tai oikeastaan rikastumisen.
<naachaš> = tutkia ennusmerkkejä, ennustella, harjoittaa taikuutta esiintyy 11x BHS:ssa. Laabanilla oli oma taikauskonsa, johon hän yritti sotkea myös Abrahamin Jumalan. Sekauskontojen historia on pitkä. Myöhemmin laissa kiellettiin merkeistä ennustelu ja noituuden harjoittaminen, 3Ms 19:26.
- 30:28 Laaban ehkä tajusi, että hän menettää kohta Jaakobin, joten palkkaneuvottelusta voisi vielä saada aikaan lihavan riidan. Hän halusi nähdä, kuinka suureksi Jaakob arvioisi palkkansa, jotta hän voisi arvioida sen huomattavasti pienemmäksi. Ja olihan hän pitänyt Jaakobia ja tämän perhettä täysylläpidossa.
- 30:29 Jaakob tiesi, että Laaban kyllä tiesi, vaan halusiko myöntää.
- 30:30 Missä vain minä liikuin = sm: minun jalkoihini. Jaakobin vaelluksen yllä oli Jumalan siunaus, joka hyödytti muitakin.
Jaakob myönsi, että työn teon motiivi paranee, kun omaan otsaan tuulee. Häntä ei huvittanut enää tehdä työtä Laabanin suvun vaan oman perheensä hyväksi. Aivan oikea ajatus.
- 30:31 Laaban ei myöntänyt mitään, vaan kyseli edelleen mikä olisi palkka, joka olisi annettava Jaakobille. Jaakob teki viisaasti, kun ei määrännyt mitään palkkaa, vaan jätti asian Herran eteen, vaikkakin aikamoisilla taka-ajatuksilla.
- 30:33 Jaakob vetosi omaan rehellisyyteensä, joka oli kyllä hyvin suhteellinen käsite. Ilmeisesti hän kuitenkin oli omasta mielestään rehellinen mies Laabaniin verrattuna. Niin kait meistä jokainen on johonkuhun toiseen verrattuna. Enhän minä ole niin kuin veronkantajat, riistäjät ja väärämieliset..., Lk 18:11, ajatteli muuankin fariseus.
- 30:34 Laaban suostui tähän kauppaan, koska ajatteli, ettei Herra voisi mitään siunata Jaakobille, vaan poikaparka joutuisi lähtemään jokseenkin tyhjätaskuna mieron tielle.
- 30:35 Kaikki, jossa oli jotakin valkoista (= <laabaan>) kuului Laabanille (= 'valkoinen'). Puhtoinen mies ulkokuoreltaan, vaan miten oli sydämen laita?
- 30:36 Minkähän takia piti olla kolmen päivän välimatka laumojen välillä? Vai onko tämä esikuvallista siitä, että Jumalan siunaaman lauman ja maailman lauman erottaa ylösnousemusvoima.

- 30:37 Haapa (VT 1933), valkopoppeli (JRT, VT 1992) = sm: vaalea puu, joka on nähtävästi *Styrax officinalis*, 2x BHS:ssa. Plataani on puu, joka kasvaa veden äärellä. Puun kuori kuoriutuu joka vuosi paljastaen vaalean rungon. Latinaksi *Platanus orientalis*, 2x BHS:ssa.
- 30:38 Jaakob ei itsekään oikein uskonut, että Jumala pystyisi siunaamaan häntä, joten hän päätti ottaa kaikenlaiset vippaskonstit käyttöön – auttaakseen Herraa siunaamaan häntä vauraudella! Jaakob teki turhaa työtä, sillä tässä toteutui se Herran sana, jonka Salomo myöhemmin kirjoitti Raamattuun: Herran siunaus rikkaaksi tekee, ei oma vaiva siihen mitään lisää. (Snl 10:22) Vaan ihminen niin mielellään auttaa Herraa silloin, kun on kyse siunauksesta, joka tulee omaksi hyväksi.
- 30:39 Ilmeisesti Jaakob tajusi intuitiivisesti jotakin perinnöllisyydestä ja geeneistä, joten hän ymmärsi pariuttaa sopivat vahvat ja terveet eläimet siten, että hänen laumansa lisääntyi niiden jälkeläisillä, mutta heikot tuottivat jälkeläisiä Laabanille. Taikauskoisena henkilönä hän käytti taikakaluina kuorimiaan keppejä, ikään kuin saadakseen perusteen systeeminsä toimivuudelle.
- 30:42 Jaakob osoitti karvansa – millainen mies hän on sydämeltään: itsekäs petturi. Hän halusi siunauksen seurauksena tulevan rikkauden vain itselleen. Appiukko ryökäle köyhtyköön.
- 30:43 Ihmisen tavoite: tulla ylen rikkaaksi. Tuoko se sitten onnen? Useimmat eivät sitä tiedä, kun eivät ole onnistuneet rikastumaan. Ne jotka ovat onnistuneet, tietävät että ei tuo. Vaan kukapa toista uskoisi. Ja vaikka kaikki maailman rikkaat olisivat onnettomia, niin minä joka tapauksessa olisin onnellisempi, jos saisin tuosta vaan paljon rikkautta ilman vaivaa... Sittenpä voisin antaa köyhillekin jotain. Jeesuksen opetus on toisenlaista, Mt 16:26, Mk 8:36, Lk 9:25, ja tämä asia on tärkeä, koska se on kolmeen kertaan talletettu evankeliumeihin.
- 31:1 Rikkaus = <kaavood> = kunnia. Rikkaus ei näytä olevan pelkästään ajalliseksi siunaukseksi. Laabanin pojissa syntyi kateus Jaakobia kohtaan, sen seurauksena pahansuopuus ja edelleen se puhkesi kukkaan panetteluna. Panettelu luonnollisesti tapahtui selän takana, Jaakob sai kuulla siitä kiertoteitse. Mutta eihän tässä Jaakobille ollut mitään uutta, samanlaistahan oli jo kotona äiti, eli Laabanin sisar, harrastanut. Ihmisellä on ihmisen elkeet, olkoon sitten mies tai nainen.
- 31:2 Laabanin sydän heijastui hänen kasvoissaan. Iloinen sydän kaunistaa kasvot, Snl 15:13, mutta myös sydämen häijyys vaikuttaa ihmisen ulkomuotoon, 1Ms 4:5, 2Sm 13:32, Hes 2:4.
- 31:3 Herra puhui Jaakobille antaen käskyn ja lupauksen. Nyt Jaakobin ei tarvinnut olla omassa eikä toisten viisauden varassa.
Lupaus Minä olen sinun kanssasi on samalla viittaus Messiaaseen, Mt 1:23, 28:20. Myöhemmin Jaakob vahvisti, että tämä lupaus toteutui hänen kohdallaan, 1Ms 35:3. Ks. myös 1Ms 26:3.
- 31:4 Jaakob halusi kertoa vaimoilleen tilanteen vakavuuden. Sisimmässään hän toivoi, että perhe pysyisi yhtenäisenä.
- 31:5 Ihmisen kasvoista voi monesti nähdä hänen sieluntilansa tai ajatuksensa, tunteista nyt puhumattakaan. Niin Jaakobkin näki Laabanin kasvoista muuttuneen tämän muuttuneen suhtautumisen häneen. Jotkut tosin yrittävät kasvattaa itsestään sellaisen pokerinaaman, etteivät kasvoista näkyisi sisäiset tuntemukset, mutta ainoastaan jääkarhut ovat ilmeettömiä. Sen takia ne kuulemma ovatkin pedoista vaarallisimpia.
Jaakobilla ei ollut vielä läheistä suhdetta Jumalaan, siksi hän sanoikin: isäni Jumala.
- 31:6 Tämä oli Jaakobin arvio itsestään. Samalla hän halusi kokeilla, yhtyvät Leea ja Raakel tähän arvioon vai hyppäävätkö isänsä puolelle. Omasta mielestään hän oli rehellinen.
- 31:7 Petollisuus oli Laabanin merkittävä luonteenpiirre. Vaan ei Jaakobkaan siitä ollut vapaa. Laabanissa hän kyllä kohtasi etevämpänsä tässä suhteessa, ja se varmasti harmitti Jaakobia. Jaakob joutui elämässään oppimaan sen, että mitä ihminen kylvää sitä hän niittää. Kaiken keskellä Jumala

kuitenkin piti Jaakobista huolen.

Verbi <taalal> = 'pettää, kohdella petollisesti' esiintyy 9x: 1Ms 31:7; 2Ms 8:25; Tm 16:10,13,15; Job 13:9; Jes 44:20 ja Jer 9:4.

- 31:8 Tämä oli Jumalan vaikutusta, eikä Jaakobin temppujen aikaan saannosta.
- 31:9 Nyt Jaakob myöntää Jumalan vaikutuksen, Jumala tasasi omaisuutta. Jaakob ei pystynyt pettämään Laabania, mutta Jumala maksoi Laabanille tämän tekojen ja sydämen ajatusten mukaan. Laaban pystyi pettämään Jaakobia, mutta ei Jumalaa, joka käänsi tapahtuneen Laabanin tappioksi. Salomo kirjoitti syvän totuuden: ei auta viisaus, ymmärrys eikä mikään neuvo Herraa vastaan, Snl 21:30. Paavali myöhemmin totesi, ettemme me voi mitään totuutta vastaan vaan totuuden puolesta, 2Kr 13:8. Jumalan tahtoa vastaan taistelu tulee aina lopulta omaan otsaan.
- 31:11 Tämän ilmestyksen Jaakob sai nukkuessaan, enkeli puhutteli häntä nimellä Jaakob (= petturi), ja Jaakob myönsi: tässä olen. Vrt 1Ms 32:28–29.
- 31:12 Jumala näkee kaikki ihmisen teot vaikuttimineen. Tätä Laaban ei ilmeisesti uskonut.
- 31:13 Minä olen Jumala, joka ilmestyin Beetelissä = sm: Minä olen Beetelin Jumala.
Lupaus = <neder> on valanomainen lupaus tehdä tai uhrata jotakin, 60x BHS:ssa. Ks. 1Ms 28:20-22.
- 31:14 Lausuma on sananparsa, joka toistuu 6x BHS:ssa perinnöstä luovuttaessa, esim. 5Ms 12:12. Nyt Raakel ja Leea ymmärsivät yksimielisesti liittyä mieheensä ja perheeseen. Ulkoinen vaara yhdisti eripuraiset sisarukset. Vrt Lootin tyttäret, 1Ms 19:31s.
- 31:15 Varsinaista sukulaisrakkautta! Yleisen tavan mukaan ainakin osa myötäjäisistä kuului tyttärelle. Laaban oli yksinkertaisesti vallanhimoinen ja ahne. Hän halusi hyötyä omista tyttäristäänkin. Tällaista esiintyy epäjumalien palvelemisen yhteydessä vielä nykyäänkin, räikeimmillään esim. Thaimaassa.
Toisaalta tyttärien olisi ollut hyvä kysyä, kuka myi ja kuka osti? Ks. 1Ms 29:15s, 25s. Toisaalta vielä, kuka halusi tulla myydyksi ja päästä Jaakobin vaimoksi? Molemmat.
Niin, tytöt olivat iloisia silloin, kun pääsivät vaimoiksi Jaakobille, vaikka siihen sisältyikin isän junailema kitkeryys. Jaakob oli onnellinen, kun sai Raakelin ja päälle kaupan Leean ja kaksi orjatarta. Laaban oli onnellinen, kun sai käyttää valtaa suvun päämiehenä toisten ihmisten elämään ja tytöistään hyvän hinnan: 14 miestyövuotta. Mutta nyt tuo onni oli historiaa ja kitkeryys oli vallannut kaikkien osapuolten mielen.
- 31:16 Raakelille ja Leealle oma ja lasten etu oli tärkeämpi kuin isän etu. Niin tulee ollakin, ja oli hyvä, että suvun suuri napamies Laaban sai sen oppia vielä ennen kuolemaansa. Samalla Raakel ja Leea ymmärsivät olla alamaisia miehelleen Jumalan tahdon tiellä. Sisarusten puheessa on selvästikin aikamoinen tunnelataus: nyt isäukon vallankäyttö on tullut päätepisteeseen, meille riitti tämä touhu.
- 31:17 Jaakob ei jäänyt kyselemään Laabanin mieltä asiasta, sillä hän tiesi, ettei siitä tule muuta kuin vaikeuksia. Hän teki oman ratkaisunsa luottaen Herran apuun. Itse asiassa Jaakobilla ei ollut muuta mahdollisuutta.
Jaakob oli varmaan sisimmässään hyvin onnellinen, että asiasta oli perheessä yksimielisyys. Elämä perheessä, jossa oli 4 vaimoa ja tusinan verran lapsia, ei varmaan kaikin ajoin ollut helppoa.
- 31:18 Jaakobin sydän oli kiinni omaisuudessa. Kaikki piti ottaa mukaan, vaikka se hidasti kulkua. Ehkä hän sillä tavoin halusi samalla viestittää Laabanille, ettei tässä karkuun lähdetty, kun kaikki tavara on otettu mukaan.
- 31:19 Tilaisuus teki varkaan: Raakel varasti isänsä kotijumalat. Minkä takia ja mitä varten? Ainakin hän osoitti olevansa samanlainen luikuri luonteeltaan kuin koko suku.

Kotijumalat = <teraafiim>, 15x BHS:ssa, tarkoittaa pienikokoisia kotijumalia. Ne olivat hyvin tavallisia sen aikaisessa Lähi-idässä. Niiden uskottiin suojelevan kotia tai henkilöä, joka kantoi niitä. Ks. Tm 17:5, 1Sm 19:13,16. Niitä pidettiin myös todistuskappaleina perintöoikeudesta. Ilmeisesti tästä syystä Raakel varasti ne itselleen, ja siksi myös Laaban halusi saada ne takaisin. Mokatat todistuskappaleet haudattiin myöhemmin maahan tammen alle, 1Ms 35:2-4, ja sinne ne joutivatkin, sillä Jumalan kansan perintöoikeuden vakuutena eivät ole kotijumalat, vaan Pyhän Hengen sinetti, Ef 1:13-14. Mutta Raakelille ne koituivat myöhemmin kohtalokkaiksi, 1Ms 35:18.

- 31:20 Lähti varkain (VT 1933), oli petollinen... kohtaan (JRT), harhautti (VT 1992), salasi (RK 2012), hämäsi (VTS) = sm: varasti/petti (Laabanin) sydämen. Käytetty ilmaus on <gaanab et leeb> = sm: varastaa sydän. Se esiintyy vain tässä ja 1Ms 31:26 sekä 2Sm 15:6, jossa Absalom harhautti toiminnallaan ja puheillaan israelilaisia ja houkutteli heidät puolelleen kuningas Daavidia vastaan. Molemmissa tapauksissa on kyse ihmisten harhauttamisesta. Tätä petosta Jaakob ei varmaankaan tehnyt häijyyksissään Laabania kohtaan, vaan yksinkertaisesti pelosta.
- 31:21 Virta = Eufrat. Virta = <nahar> määrätyn artikkelin kanssa <hannahar> tarkoittaa aina Eufrat-virtaa.
- 31:22 Kolmantena päivänä tuli Laabanille ikävä uutinen Jaakobin karkaamisesta. Niin tuli ylipapeille, kirjanoppineille ja vanhimmillekin kolmantena päivänä sanoma Jeesuksen karkaamisesta haudasta. Vaikka he olivat varautuneet tämän varalle, silti Jeesus Kristus nousi ylös kuolleista, Mt 27:62s, 28:1s.
- 31:23 Heimonsa/sukunsa miehet = sm: veljensä. Laaban ei halunnut luopua leikistä tällä tavoin nöyryytettynä, vaan hän halusi vieläkin käyttää valtaa Jaakobin yli ja nöyryyttää häntä. On sekin elämän asenne – nöyryyttää muita aina kun voi.
- 31:24 Nyt Jumala puuttui peliin ja asetti Laabanille rajat. Näin Herra on tehnyt meren aalloillekin jo paljon ennen kuin Laabanille, Job 38:11.
Hyvän ja pahan puhuminen: a) ilmeisesti Laaban oli niin luikero mies, että sekin mikä hänen mielestään olisi muka ollut hyvää, olisikin tosi asiassa ollut pisteliästä ivailua, joten Herra käski hänen pitää suunsa supussa,
b) Absalomin tilanne oli toinen, hän piti suunsa supussa, mutta kantoi sydämessään salavihaa veljeään Ammonia kohtaan, ja odotti vain, milloin voi kostaa hänelle, vrt. 2Sm 13:22.
- 31:25 Vuoren arvellaan olleen Mitspan vuori Gileadissa, Jordanin itärannalla. Ks. jae 49, Tm 11:29.
- 31:26 Petturit kohtaavat. Molemmat ovat omasta mielestään rehellisiä toiseen verrattuna. Voi hyvänen aika...
- 31:27 Laaban yrittää kääntää tappion moraaliseksi voitokseen ja Jaakobin häpeäksi. Oli suuri vahinko, ettei Jaakob antanut Laabanille mahdollisuutta sellaisen huomaavaisuuden osoittamiseen, jota tämä ei olisi suin surminkaan halunnut toteuttaa. Mutta nyt senkin mahdollisuuden saattoi kaivaa esiin Jaakobin mollaamiseksi. Samalla Laaban osoittaa aikamoiset puhujanlahjansa. Häntä voitaneenkin pitää kaikkien liukaskielisten poliitikkojen kantaisänä – mukaan lukien uskonnolliset lavertelijat.
- 31:28 Lastenlapsiani = sm: poikiani. Nyt Laaban älysi tällaisenkin sukulaisrakkauden muodon. Mutta taisi olla liian myöhään. Myöhemminkin ihmiskunnan historiassa on kuulemma ollut miehiä, jotka ovat mennä huitoneet sinne tänne saadakseen olla poissa kotoa, ja vasta sitten kun lapset ovat jo muuttamassa pois kotoa, nuo miehet äkkäävät: hyvänen aika, enhän minä ehtinyt tutustua lapsiini ollenkaan. Toivottavasti tämä tauti ei tartu nykyisenä tasa-arvon aikana myös naisiin.
- 31:29 Oliko Laabanilla valta vai vallanhimo? Jälkimmäinen oli hänen hallitseva luonteenpiirteensä, mutta vallan ja valtuudet Jaakobin yli Jumala oli selvästi karsinut Laabanilta. Mutta yhä hän uskotteli

olevansa jokin suuri mahtimies: hänellä olisi valta tehdä pahaa. Paavalilla oli aivan toisenlainen käsitys vallasta ja valtuuksista, 2Kr 13:10. Hän ymmärsi, että Herralla Jeesuksella on kaikki valta taivaassa ja maan päällä, Mt 28:18.

- 31:30 Nyt Laaban herkeää niin avarasydämiseksi, että hän ymmärtää Jaakob-ressukan koti-ikävä. Mutta... ei tästä kuitenkaan niin helposti selvitä. Kotijumalista sentään saa vielä riidan aikaiseksi.
- 31:31 Nyt Jaakob on rehellinen. Ilmeisesti hän viimeistään nyt ymmärsi, että tuolla petollisuudella, joka oli leimallista koko suvulle, ei päästä eteenpäin vaan koko sotku vain pahenee.
- 31:32 Tämä oli Jaakobilta tyhmän rohkea lupaus. Tyhmän rohkeus perustuu yleensä tietämättömyyteen, niin tässäkin tapauksessa. Se voi tietysti perustua myös syvälliseen tyhmyyteen (= sydämen kovuuteen), jolloin saatavilla olevan tiedon määrällä ei ole merkitystä. Tällaisesta oli kyse esim. juutalaisten käyttäytymisessä Pilatuksen edessä, kun Jeesus tuomittiin kuolemaan, Mt 27:15-26. Myöhemmin Ruuben ylitti isänsä tyhmän rohkeudessa, 1Ms 41:37, mutta silloin kait kyseessä oli pitkällisen syyllisyyden aiheuttama harkitsemattomuus.
- 31:33 Vaimot ja orjattaret asuivat kukin omassa teltassaan. Se oli hyvä toisaalta lasten kannalta, he saivat olla äitinsä kanssa, ja toisaalta perherauhan kannalta, ei tullut niin helposti turhia kähinöitä. Jaakobin teltta oli perheen päämaja, siellä hän sai olla rauhassa.
- 31:34 Raakel otti naisellisuutensa avukseen toisaalta peittääkseen varkautensa, mutta toisaalta kuljettaakseen Jumalan kansan keskuuteen epäjumalia. Näistä jälkimmäinen oli pahempi rikos, ja se versoikin naisellisen hedelmän ja tuomion, 1Ms 35:18.
- 31:35 Raakel käytti hyväkseen naisellista viekkautta isäänsä Laabania vastaan. Onkohan niin, että viekas nainen on lopulta ovelampi kuin kiero mies? Ainakin Raakel osoitti olevansa isänsä tytär. Puhuttelipa vielä isäänsä herrakseen, vaikka veti tätä nenästä kuin verkkokuikkaa.
- 31:36 Nyt Jaakobin mitta tuli täyteen, hän ei jaksanut enää pitää sisällään sitä kaunaisuutta, jonka Laaban itse oli aiheuttanut vuosien mittaan. Kuinka tyypillistä ihmissuhteille, joissa ei ole avoimuutta, vaan ikään kuin kaksi eri todellisuutta: kiiltävä julkisivu, hämävät kulissit ja taustalla molemminpuolinen epäluulo. Jaakobin pelko muuttui tietyn rajan ylittämisen jälkeen raivoksi. Tällaisessa ihmissuhteessa ei tässä vaiheessa enää normaali keskustelu ole mahdollista. Ahdistaa = <daalaq> = 'polttaa, pistää tuleen, vainota, ahdistaa, hiillostaa'. Laabanissa toteutuu Snl 26:23, jossa on sama verbi.
- 31:37 Nyt oli aika suorittaa julkinen pesänselvitys. Jaakob halusi tehdä Laabanille selväksi, että tämä kaikki on hänen omaansa, hän on sen omalla työllään hankkinut, eikä Laabanilla ole enää tämän jälkeen lupa kajota tähän omaisuuteen ilman Jaakobin lupaa. Kyse oli arvovallasta. Jaakob katsoi olevansa omillaan toimeen tuleva tasavertainen mies, eikä appiukolla ole enää valtaa hänen ylitseen. Laabanin oli vain niin vaikea tunnustaa tätä tosiasiaa näin äkkiä. Jokainen mies joutuu käymään läpi molemmat kehitysvaiheet miehenä kasvamisessa. Toivottavasti rauhanomaisesti eikä tällä tavoin ilmiriidan merkeissä.
- 31:38 Jaakob puhui nyt isännän äänellä: toisaalta hän ärtyneenä antoi Laabanin kuulla kunniansa, mutta toisaalta hän nimenomaan teki Laabanille selväksi, ettei hänellä ole tässä tilanteessa mitään neuvottelumahdollisuuksia. Asia on nyt niin kuin Jaakob sanoo. Tämä oli nuoren uhmakkaan isännän ääni, mutta Laaban ei oikeastaan antanut Jaakobille muuta mahdollisuutta, kyse oli lopulta Laabanin kasvamattomuudesta. Jaakobista kasvoi myöhemmin mies, jolla oli todellista hengellistä arvovaltaa, silloin uhmakkuus oli jäänyt pois.
- 31:39 Laaban oli kovasydäminen mutta tehokas, oikea kapitalistien kantaisä, hän keksi tulostavasti kasvun. Jaakob sai sen kärsiä nahoissaan, niin kuin aina seuraava sukupolvi joutuu kärsimään edellisen sukupolven kovuudesta. Siksi onkin parempi elää Jumalan armon alla, siinä on

siunaus seuraavallekin sukupolvelle, Snl 14:26, 13:22. Todellinen miehuuskoe onkin se, uskaltaako mies kysyä jälkeläisiltään, mitä hänen elämänsä ja toimintansa on vaikuttanut lapsiin, heidän perheisiinsä ja lasten lapsiin. Moni mies ei halua kuullakaan semmoisesta kysymyksestä tai keskustelusta.

- 31:40 Jaakob muisti vain negatiivisen puolen, ikään kuin hänen elämässään ei valon pilkahdusta olisi ollutkaan. Ja vaimot olisivat varmaan säästäneet samalla nuotilla, jos sitä olisi heiltä kysytty. Vaikka juuri heidänhän piti olla niitä ilon pisaroita Jaakobin elämässä... Niin likinäköinen on ihminen, varsinkin kiukuissaan.
- 31:41 Palvelua samalla työnantajalla 20 vuotta, eikä minkäänlaista mitalia! Se alkaa rassaamaan jo hiljaisempaakin miestä..., 1Ms 25:27.
- 31:42 Jota myöskin Iisak pelkää = sm: Iisakin pelko.
Jaakob ei rojhennut sanoa Jumalaa nimellä minun Jumalani, vaan hän vetosi isien uskoon. Hyvä niinkin, mutta Herra tahtoi johdattaa Jaakobin todella henkilökohtaiseen uskon kuuliaisuus – suhteeseen itsensä kanssa.
Arkailusta huolimatta Jaakobilla oli tyypillinen ihmismieli: Jumala on minun puolellani! Ja rivien välistä voit ymmärtää, että ei sinun puolellasi.
Ovelasti Jaakobkin käyttää nyt Laabanin omia sanoja tätä vastaan: itseän todistit, että Jumala osoitti sinulle itsellesi viime yönä ratkaisseensa asian minun edukseni. Tälle ratkaisulle Jaakobilla oli kaksi vahvaa perustetta: a) kurjuuteni, mutta ei suinkaan minun pahuuteni, vaan se, että minua on kohdeltu kaltoin, ja b) kätteni vaivannäkö, eli minun omat ansioni. Jaakobin käsitys armahtavasta Jumalasta oli todella vasta lapsen kengissä, vaikka miehellä oli jo ikää jonkin verran. Mutta Laabanin käsitys Jumalasta oli vielä hatarampi.
Entä kuinka on meidän laitamme? Onneksemme Kristus on näkymättömän Jumalan kuva, Kol 1:15, ja Hänen kauttaan pääsemme syvemmälle tuntemaan Jumalaa.
- 31:43 Laabanin jäähyväispuhe jälkeläisilleen: Te olette kaikki minun, ja kaikki teidän omaisuutennekin on minun. Mutta minkä minä vanha mies enää mahdan teille nuorille kapinallisille. Laabania ei voi syyttää avarasydämisyydestä lapsiaan kohtaan.
- 31:44 Laaban oli sittenkin vanhempana miehenä ymmärtäväisempi kuin Jaakob. Hän ei halunnut erota ilmiriidassa.
- 31:45 Jaakob oli ilmeinen taiteilijasielu, tämä oli jo toinen patsas, jonka hän pystytti, 1Ms 28:18.
- 31:46 Jaakob perusti saman tien taiteilijakoulun, nyt tehtiin jo suurempi dekoraatio kertaheitolla.
- 31:47 Sekä arameankielinen nimi Jegar-Saahaduta että hepreankielinen Galed merkitsevät todistuksen röykkiö. Galed muistuttaa samalla Gileadin alueen nimeä.
Tässä onkin yksi ihmiselämän ongelma: Jaakob ja Laaban puhuivat eri kieltä, joten toistensa ymmärtäminen oli vaikeaa. Tämä ongelma juontaa juurensa Baabelista, 1Ms 11:1s. Onpa tämä ongelma sitten luikerrellut läpi koko ihmiskunnan, niin etteivät enää samaa kieltä puhuvatkaan ymmärrä toisiaan. Ei veljekset, ei avioparit, ei lapset ja vanhemmat, kaukaisemmista nyt puhumattakaan. Ainut ratkaisu tähän on Paavalin antama neuvo: olkoon meillä sama mieli kuin Kristuksella Jeesusella, Fil 2:5. Yksimielisten on helpompi ymmärtää toisiaan, 1Kr 1:10.
- 31:48 Laaban halusi pitää patsaanpaljastamistilaisuuden juhlapuheen. Näitä puhujia on sen jälkeen ollut paljon. Häntä voitaneenkin pitää kaikkien mahtipontisten juhlapuhujien kantaisänä.
- 31:49 Nimi Mispa = <mitspah> merkitsee tähytyspaikka, vartiopaikka.

- 31:50 Laabanilla oli sittenkin syvällä sydämessä huoli tyttäristään ja lastenlapsistaan. Sääli vain, että se oli niin syvällä, ettei se tahtonut normaalioloissa näkyä, vaan se tuli ilmi vasta vakavassa kriisitilanteessa. Ehkäpä ihminen tarvitseekin elämässään kriisejä, jotta paksuuntunut ja kovettunut sydänkalvo repeää (Hos 13:8), ja esille tulevat syvemmät tunteet ja arvot.
- 31:51 Mutta tälläkin hetkellä Laaban korosti omia tekojaan, ja omipa hän Jaakobin pystyttämän patsaan ja röykkiön omiin nimiinsä. Juhlallisesti hän ilmaisi asettaneensa tämän patsaan ikään kuin rajaksi tai laskeneensa sen perustaksi heidän välilleen (vrt. Job 38:6): Jaakob halvempiarvoisena teki likaisen työn ja väänsi kiven pystyyn, mutta hän ratifioi sen rajaksi. Hän osoitti suuren juhlapuhujan elkeitä. Ilmeisesti hän halusi kuitenkin vielä virittää riidan. Jaakob ei kuitenkaan enää tarttunut tuohon ansaan, vaan arveli, että pitäköön mokoma ukon tursas kunnian kiviröykkiön pystyttämisestä autiomaahan, jos on sen kipeä. Pääasia, että pääsemme toisistamme kutakuinkin kunnialla eroon.
- 31:52 Tähän tuli raja kahden miehen välille.
- 31:53 Kumpikaan miehistä ei vedonnut omaan vaan isiensä Jumalaan. Henkilökohtainen uskonsuhde oli vielä heikko, mutta isien usko tuntui olleen vahva, joten siihenpä nyt vedottiin oikein miehissä. On se kumma, että mahtavatkin miehet käyvät kovin aroiksi, kun siirrytään puhumaan henkilökohtaisesta suhteesta elävään Jumalaan. Tästä on hyvinkin surkuhupaisia esimerkkejä läpi historian. Yhden on lääkäri Luukas tallettanut Uuteen testamenttiin, Apt 19:13.
Hepreassa <eloohiim> voi merkitä sekä yksikköä että monikkoa, ja koska Naahor palveli todennäköisesti monia epäjumalia, olisi jakeen alkuosa parasta kääntää sm: Abrahamin Jumala ja Naahorin jumalat, tuomitkoot meidän välillämme heidän isiensä jumalat. (JRT). Laaban vetosi kaikkiin tietämiinsä jumaliin. Hänelle Abrahamin Jumala ei ollut missään erikoisasemassa, vaan ainoastaan yksi jumala jumalien joukossa. Jaakob sen sijaan tiesi, että on ainoastaan yksi tosi Jumala, jonka nimeen hän vannoi. Jakeen loppuosa on sm: Ja Jaakob vannoi isänsä Iisakin Pelon kautta. Jaakobin suhde Jumalaan ei ollut vielä henkilökohtainen, vaan hän vetosi isänsä jumalanpelkoon.
- 31:54 Aterioimaan = sm: syömään leipää (tai ruokaa). Ks. kommentti 1Ms 18:5.
Jaakob teki niin kuin isänsä Iisak ja isoisänsä Abraham ennen häntä eli järjesti pidot miesten kesken. Naiset saivat varmaan palvella. Ehkäpä tällä tavoin kaikille tuli joltisenkin hyvä mieli, olihan ero käytännössä lopullinen.
- 31:55 Lopulta tuli sopu. Tilanne oli varmaankin kaikkein eniten sydäntä raastava Laabanille. Hän tiesi, ettei enää näe tyttäriään ja heidän lapsiaan tässä ajassa. Tyttärille ja varsinkin Jaakobille tilanne oli varmaan suuri helpotus, mutta myöhemmin asia varmaan muistui vielä monta kertaa mieleen ainakin Leealle. Hän ehkä oppi ymmärtämään Rebekkaa, joka varmaan kärsi koti-ikävästä. Sellainen on ihminen.
- 32:2 Jaakobin elämässä alkoi vaihe, jossa hän kulki tietänsä – tietä jolle Jumala oli kutsunut hänet perheineen. Nyt Jaakob oli päävastuullinen Jumalan edessä, ei isä, äiti tai appiukko.
- 32:3 Mahanaim = <machanajim> on duaalimuoto (eli kaksoismuoto) sanasta <machaneeh>, joka merkitsee sotajoukko tai leiripaikka. 216x BHS:ssa, esim. jakeessa 8. Jumalan sotajoukot tulivat Jaakobia vastaan ja menivät siten varmistamaan hänen selustaansa, ettei Laaban päässyt hyökkäämään selän takaa, koska edessäpäin oli tärkeä kohtaaminen Eesaun kanssa.
- 32:4 Tilanne oli Jaakobille vakava, hänen oli viisainta lähettää tiedustelijat ottamaan selvää Eesaun mielentilasta.
Sanansaattajat = <mal'aakhim> on sama sana kuin enkelit (jae 2). Esiintyy monikkomuodossa 88x BHS:ssa.

- 32:5 Jaakob osasi mielistellä. Mielistely onkin tyypillistä silloin, kun totuudesta kiinni pitämisellä ei ole niin väliä. Joillekin ihmisille siitä on kehittynyt luonteenpiirre, jopa elämäntapa. Heillä on avuja sekä poliittisessa että uskonnollisessa elämässä menestymiseen. Hengellisyys on heille ikävä rasite.
- 32:6 Ei kait Jaakob tarvinnut armoa Eesaun edessä siksi, että oli onnistunut rikastumaan Laabanin luona? Eikö pikemminkin siksi, että oli äitinsä höynäyttämänä pettänyt isäänsä ja vähän velipoikaakin, ja sitten lähtenyt karkuun kuin raukkamainen rötösherra. Tosin äitinsä yllytyksestä silloinkin. Mutta se paha omatunto ei ollut jättänyt häntä, vaan muistutti nyt olemassaolostaan.
- 32:7 Viesti vaikutti varsin neutraalilta, mutta ilmeisesti tiedustelijat antoivat siihen oman värityksensä, koskapa Jaakob pelästyi.
- 32:8 Menneisyydessä tehty petos ja mukana kaiken aikaa seurannut paha omatunto aiheutti sen, että Jaakobin valtasi palko ja ahdistus. Ja sen seurauksena tapahtui joukon jakautuminen kahtia.
- 32:9 Toinen joukko pääsee pakoon = sm: jäljelle jäänyt joukko pääsee pakoon. Tämä oli Jaakobin tilanteessa epätoivoista laskelmointia, kuinka tappiot voitaisiin jollakin tavalla minimoida, ja edes jotakin pelastaa. Jaakobilla oli vain kaksi vaihtoehtoa: huono ja vielä huonompi.
- 32:10 Hädissään Jaakob kääntyi Jumalan puoleen ja vetosi Hänen lupaukseensa. Se olikin viisautta. Edelleenkin Jaakob puhuu Herrasta isiensä Jumalana.
- 32:11 Hädässä olevan ihmisen tavoin Jaakob tunnustaa oman mitättömyytensä ja Jumalan suuruuden. Tämän vuoksiko hyvinvoivan ihmisen pitää saada maistaa elämässään hätää? Ks. Hos 13:6, Snl 30:9, 1Sm 2:5, Lk 6:25.
- 32:12 Nyt Jaakob on rehellinen Herran edessä.
- 32:13 Jaakob vetoaa rohkeasti Jumalan lupauksiin. Muuta mahdollisuutta hänellä ei ole.
- 32:14 Lahja = <mincha> merkitsee sovitushajaa tai lahjaa, jonka päätarkoitus on osoittaa kunnioitusta saajalle, esim. kuninkaalle, Tm 3:15. Maan tuotteista koottu uhri Jumalalle: 1Ms 4:3. 213x BHS:ssa. Ks. myös Hpr. 10:5.
- 32:15 Jaakobin omaisuus täytyi olla aikamoisen suuri, koskapa tällainen lauma voitiin irrottaa lahjaksi.
- 32:17 Jaakob osasi korostaa lahjansa suuruutta laumojen ryhmittelyllä.
- 32:19 Jaakob osasi laittaa sanat palvelijoittensa suuhun. Hän taitaakin olla kaikkien teatteriohjaajien kantaisä.
- 32:20 Paimen kulkee laumansa edellä, mutta ajajat jäljessä. Lauma seuraa paimenta vapaaehtoisesti, mutta ajajien edellä se kulkee pakosta. Siinä on ero. Herra Jeesus on laumalleen – Jumalan seurakunnalle – hyvä paimen eikä suinkaan tehokas ajaja.
- 32:21 Lepytys tarkoitti Jaakobille jonkinlaista hätälahjontaa, jolla yritetään pelastautua varmasta tuhosta.
Ilmaus <naasaa' paaniim> (<נָשָׂא פָּנִים>) = sm: nostaa kasvot) esiintyy 28x ja sillä on monia merkityksiä:
1) kohottaa t. kääntää katseensa jhnk – 2Kn 9:32, Job 22:26
2) kohottaa kasvot (rehellisyyden merkiksi) – Job 11:15,
3) katsoa silmiin (jka ilm. prep:lla לְ) – 2Sm 2:22,
4) kääntää kasvonsa (jkn puoleen ilm. prep:lla לְ) (suosion osoituksena) – 4Ms 6:26, Mal 1:8,9,
5) ottaa ystävällisesti vastaan – 1Ms 32:21,
6) ottaa huomioon, tehdä mieliksi – 1Ms 19:21, 1Sm 25:35, 2Kn 3:14, Snl 6:36, Job 42:8,9,
7) olla puolueellinen – 3Ms 19:15, 5Ms 10:17, Job 13:8,10, 32:21, 34:19, Ps 82:2, Snl 18:5, Mal 2:9,
8) sääliä, armahtaa – 5Ms 28:50, Val 4:16,
9) <נָשָׂא פָּנִים> = suosittu, arvossa pidetty – 2Kn 5:1, Job 22:8, Jes 3:3, 9:14.

- 32:22 Jaakob toimi niin kuin kaikki suuret kenraalit läpi historian: joukot käyvät edellä ja suuri pomo tulee perässä. Näin on varminta, jos edessä uhkaa tuho. Nimittäin pomon ja hänen esikuntansa kannalta.
- 32:23 Nimi Jabbok merkitsee tulva, virta t. paini, kamppailu, ja se muistuttaa heprean sanaa <'aabaq> = hän paini.
- 32:25 Yksin oot sinä ihminen, kaiken keskellä yksin... joutui kokemaan Jaakobkin. Ihminen joutuu kohtaamaan Jumalan yksin, kenestäkään ei silloin ole apua, ei läheisimmistäkään ihmisistä. Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa, 2Kr 5:19, joten ihminen Kristus Jeesus voi olla ainoa välimies Jumalan ja ihmisten välillä, 1Tm 2:5.
Tämä on se kuuluisa Jaakobin paini.
- 32:26 Tähän asti Jaakob oli töytäillyt sinne tänne mielensä mukaan, mutta nyt hänen vaellustaan rajoitettiin iskemällä lonkkaluuhun. Enää hän ei juoksennellut vaan ontui. Vrt. Jh 21:18.
- 32:27 Jaakob ei tarvinnut mitään niin kipeästi kuin Jumalan siunausta elämäänsä.
- 32:28 Nyt Jaakob joutui tunnustamaan Jumalan enkelin edessä kuka hän oikein on ja mikä miehiään: hän on Jaakob eli petturi. Se oli hänen nimensä ja sisin olemuksensa. Nykyään kuulemma monilla ihmisillä on identiteettikriisi, he eivät oikein tiedä, ketä he ovat. Onkohan se todellinen ratkaisu kerrottu tässä?
- 32:29 Ihmisen taistelu: ihminen voi voittaa itsensä nöyrytyksellä Jumalan edessä ja saada osakseen siunauksen. Nyt Jaakob ei hankkinut siunausta petoksella, vaan tunnustamalla olevansa petturi. Siunauksen tie onkin ristin tie. Sitä se oli Jeesuksellekin, meidän syntiemme takia, ja niin se on meillekin, meidän oman turmeltuneisuutemme takia. Ks. Jeesuksen sanat opetuslapsilleen, Mt 16:24, Mk 8:34, Lk 9:23.
- 32:30 Israel = <jisra'el> merkitsee kamppailla t. taistella Jumalan kanssa tai hän (Jumala tai Jaakob) taistelee. Esiintyy a) verbinä 3x, b) Jaakobin nimenä 39x ja c) kansana tai maana 2473x BHS:ssa. Miksi kysyt nimeäni? Voitasin kääntää tarkemmin: Mitä varten sitten kysyt minun nimeäni? Aiemmin Jaakob oli vedonnut Jumalaan nimellä Abrahamin Jumala tai Iisakin Jumala tai Jumala, jota isäni Iisak pelkää, siis isien uskon perusteella. Oliko nyt tullut hetki, taitekohta Jaakobin elämässä, jolloin hän alkaakin etsiä Herraa henkilökohtaisesti? Tähän asti hän oli hyötynyt Jumalan siunauksesta ulkonaisesti, nyt mentiin hänen sydämensä tasolle.
- 32:31 Tässä luvussa hepr. tekstissä sana <paaniim> = kasvot esiintyy 12x. Nimi Penuel merkitsee Jumalan kasvot. Lause ja kuitenkin henkeni on säästynyt voitaisiin kääntää myös ja sieluni on pelastunut. Tämä viittaa esikuvallisesti Messiaaseen – ihminen pelastuu, kun hän kohtaa Jeesuksen Kristuksen syntien anteeksi antajana.
- 32:32 Kun Jaakob oli elämässään kulkenut Jumalan kasvojen editse, nousi aurinko (hepr. tekstin mukaan hänelle.). Se valaisi hänen loppuelämänsä ja toi lämmön elämään ja ihmissuhteisiin. Mutta vaellus oli hitaampaa, koska hän ontui (tuli ontuvaksi). Ja mikä pahinta, hän ontui lonkkaansa, se kun on keskeinen ja iso nivel ihmisruumiissa, se hidastaa ja vaikeuttaa kaikkea liikuntaa. Voi kunpa se olisi ollut vain pikkuvarvas tai pikkusormi...
Kyseessä oli joko reisijänne tai vaikkapa iskiashermo, mutta joka tapauksessa sellainen makea paikka, joka muistutti itsestään kenties koko loppuelämän. Juoksut oli juostu.
Verbi <tsaala'> = 'ontua' esiintyy 4x: 1Ms 32:32, Mka 4:6–7 ja Sef 3:19 ja kaikissa näissä kohdissa verbimuoto on qal akt. part. joka tarkoittaa ontuvaa, siis henkilöä, joka ontuu jatkuvasti eikä ainoastaan tilapäisesti.
- 33:1 Jaakob ymmärsi, että jos nuo 400 miestä ovat verenhimoisia hurjapäitä, hänen joukolleen käy huonosti. Ja itse asiassa riittää, jos Eesau usuttaa heidät hänen kimppuunsa. Ei ollut muuta mahdollisuutta kuin turvata Jumalaan.

- 33:2 Tässä tuli ilmi tietynlainen arvojärjestys perheessä. Joosef oli lellilapsi, koska oli lempivaimon ainoa poika.
- 33:3 Nyt Jaakobilla oli paimenen mieli, hän kävi laumansa edellä vaaran uhatessa eikä päinvastoin kuten edellisenä päivänä. Ilmeisesti paimenen ja kenraalin mieli on erilainen. Kaikki suuret pomot haluavat olla kenraaleja! Sen sijaan kahvipöytään kenraalit käyvät edellä.
Sen aikainen tapa osoittaa syvää kunnioitusta oli kumartua maahan jonkin matkan päässä. Seitsemän kertaa oli erityinen kunnianosoitus, esim. kuninkaille. Ks. esim. 2Ms 24:1, 1Sm 20:41. Tapa on mainittu mm. Tel-Amarnan kirjeissä Egyptistä n. 14. vuosisadalta eKr.
- 33:4 Helläsydämyisyys on parempi kuin kovasydämyisyys. Sen oli Eesaukin oppinut elämässään. Veljekset murtuivat toistensa sylissä. Olisikohan nykyajan miehillä tästä oppimista? Edes uskovaisilla?
Verbi <חָבַאק> = <chaabaq> = qal: 1. pitää sylissä/ käsivarsilla – 2Kn 4:16, 2. laskea kädet syliinsä t. pitää kädet/ käsivarret ristissä – Srn 4:5, pi: sulkea syliinsä, syleillä, halata, rutistaa – 1Ms 33:4, 1Ms 29:13. Ks 1Ms 48:10.
Se esiintyy 13x: 1Ms 29:13, 33:4, 48:10; 2Kn 4:16; Job 24:8; Snl 4:8, 5:20; Srn 3:5, 4:5; Ll 2:6, 8:3; Val 4:5. Kietoi kätensä hänen kaulaansa: sama ilmaus esiintyy myös 1Ms 45:14, 46:29.
Verbi suudella = <נָשַׁק> = <našaq> esiintyy 32x: 1Ms 27:26,27; 29:11,13; 31:28; 32:1; 33:4; 41:40; 45:15; 48:10; 50:1; 2Ms 4:27; 18:7; Rt 1:9, 14; 1Sm 10:1; 20:41; 2Sm 14:33; 15:5; 19:40; 20:9; 1Kn 19:18, 20; Job 31:27; Ps 2:12; 85:11; Snl 7:13; 24:26; Ll 1:2; 8:1; Hes 3:13; Hos 13:2
Tämä kaunis tapahtuma on esikuva veljessovun siunauksesta, Ps 133. Mutta samalla vain kalpea esikuva Jeesuksen kertomuksesta, kun tuhlaajapopika palasi katuvana isänsä luo, Lk 15:20.
- 33:5 Eesau kysyi, keitä naiset ja lapset ovat, mutta Jaakob vastasi kiinnittäen huomionsa lapsiin. Ehkä hän ajatteli, että vaimoja kyllä saa, mutta lasten saanti ei ole niin itsestään selvää.
Jaakob puhutteli veljeään hyvin kunnioittavasti sanoen itseään Eesaun palvelijaksi.
- 33:6 Verbin kumartua muoto on feminiini, joten orjattaret kumartuivat, mutta heidän poikansa seisoivat ilmeisesti heidän takanaan.
- 33:7 Verbin kumartua muoto on maskuliini, joten sekä Leea että lapset kumartuivat, samoin Joosef ja Raakel.
- 33:8 Jakeen loppu on sm: Saada armon herrani silmien edessä (VT 1933).
- 33:9 Eesau kaipasi Jaakobia eikä rikkautta. Vaikka hän oli saanut isältään köyhyyden siunauksen, 1Ms 27:39, niin kuitenkin hänellä oli aivan tarpeeksi elämiseen, ei hän tarvinnut lisää, ainakaan toisen omaa. Jaakob oli tarvinnut.
- 33:10 Jaakobin puhe ei ollut sanahelinää vaan syvällistä elämäkokemusta, hän oli edellisenä yönä kohdannut Jumalan kasvoista kasvoihin, kuten hän itse sanoi.
- 33:11 (Tervehdys)lahjani = sm: siunaukseni.
- 33:13 Jakobilla oli Jumalan kohtaamisen jälkeen paimenen ymmärrys ja mieli. Hän ymmärsi, että laumassa heikoimmat säätävät vauhdin eivätkä vahvimmat. Jos vauhtiveikot saavat määrätä lauman vauhdin, minkä he toki niin mielellään ymmärtämättömyydessään tekisivät, tulee kuolemaa ja surua. Toisaalta Jaakob oli itsekkin oppinut tämän syvällisen viisauden kantapään, tai oikeastaan lonkkanivelen kautta. Hänhän ontui, joten ei tehnyt mieli lähteä kilpasille isoveljen kanssa.
Verbi <’uul> = ’imettää (käytetään eläimistä)’ esiintyy 5x: 1Ms 33:13; 1Sm 6:7,10; Ps 78:71; Jes 40:11. Jumala kasvatti myös Daavidia tärkeään tehtävään samalla tavoin kuin Jaakobiakin imettävien eläinten kautta. Job lausui tämän syvällisen viisauden elämänsä tuhkaläjässä, kuinka eläimetkin voivat opettaa meitä, Job 12:7–9.
Homonymiverbi <’aawal> = pi: ’tehdä väärin’ esiintyy 2x: Ps 71:4, Jes 26:10. Näitä ei tietenkään saa sekoittaa toisiinsa.

- 33:14 Hentoiset lapset ja imettävät lampaat määräävät lauman vauhdin, ja Jaakob paimenena sitä johdattelee. Samalla tavoin Herra itse johdattelee meitä virvoittavien vesien luo, Ps 23:2, Jes 40:11.
- 33:15 Jaakob ei halunnut itselleen Eesaun henkivartiostoa, koska pelkäsi heistä aiheutuvan vain harmia. Herra oli suojellut heitä tähänkin asti, ei siihen Eesauta tarvittu.
- 33:17 Nimi Sukkot merkitsee katokset, majat.
- 33:18 Kaikista vaikeuksista huolimatta, 1Ms 31:26s, 32:7s, matka meni lopulta onnellisesti. Herra piti lupauksensa Jaakobille, 1Ms 31:3. Näin on myös uskon vaelluksen kanssa. Herra Jeesus on luvannut olla meidän kanssamme joka päivä tällä matkalla, Mt 28:20. Silti matkalla tuntuu olevan paljon vastoinkäymisiä ja vaikeuksia. Kuitenkin Herra on meidän kanssamme, pelastaa meidät kaikista vaikeuksista ja vie perille, Ps 34:19, 2Tm 3:11, Apt 14:22. Perillä vasta näemme, että matka meni sittenkin onnellisesti.
Sikemin kaupunkiin LXX, Vulgata, Peshitta ja Targum kääntävät Šalemin kaupunkiin.
- 33:19 Kesita on vanha (raha- tai) painoyksikkö, jonka arvo on tuntematon. Se esiintyy 3x BHS:ssa, tässä, Jos 24:32 ja Job 42:11. Tämä todistaa, että Job oli patriarkkojen aikalainen, ja hänen kirjansa on Raamatun vanhin.
- 33:20 Jaakob rakensi alttarin Jumalan kunniaksi, ei matkan tai perille pääsyn muistoksi. Hänen sydämensä alkoi syvemmin kiintyä Herraan.
Nimi <eel-elooheeli-jisra'el> merkitsee Jumala, Israelin Jumala. Nyt Jaakob eli Israel tunnusti Jumalan omaksi Jumalakseen, ei enää pelkästään isiensä Abrahamin ja Iisakin Jumalaksi.
- 34:1 Olisiko tarvinnut mennä? Tai ainakin olisi kannattanut mennä veljien kanssa eikä lähteä yksikseen seikkailemaan tuntemattomalla seudulla.
- 34:2 Sikem oli sen ajan kuninkaallinen machomies. Hänen omasta mielestään hänelle oli kaikki luvallista. Nainen oli hänelle seksiohjeksi, jolle saattoi tehdä väkivaltaa, nöyryyttää häntä ja alistaa hänet. Sikem halusi toteuttaa itseään eli taipumuksiaan. Samanlaista väkivaltaa teki myöhemmin kuningas Daavidin poika Amnon kauniille sisarelleen (oik. sisarpuolelleen) Taamarille, 2Sm 13:11s, ja seuraukset olivat samanlaiset.
- 34:3 Jotkut luulevat, että ns. vapaa seksi on modernia seksuaalista käyttäytymistä. Huihai! Sitä on ollut iät ajat, niin nytkin. Sikem olikin aivan niitä vapaan seksin kannattajien kantaisiä. Mottona oli silloin niin kuin nytkin: ensin sänkyyn, sitten sytty romanssi. Sikem oli sentään sen verran hienostunut mies, että tekonsa – väkivallan – jälkeen hän viihdytteli (VT 1933) Diinaa/ puhui hänelle hellästi (RK 2012), sm: 'puhui hänen sydämelleen' eli leperteli tytön korvaan helmiä sanoja, lupaili hänelle ummet ja lammet. Mahtokohan tyttö uskoa noita rakkauden lupauksia? Kenties siinä tilanteessa oli pakko.
- 34:4 Mitähän Sikemin kaltaisen miehen rakkaus oikein on? Halusiko hän Diinan vaimokseen, koska rakasti häntä sydämetään? Teot osoittivat toista. Entä peitelläkseen tekonsa? Mahdollisesti, vaikka hän toisaalta saattoi tehdä kotikaupungissaan mitä halusi, mutta ehkä hän halusi säilyttää hyvän julkisivun, olisihan hän mahdollisesti tuleva hallitsija. Vai oliko kyseessä orjuuttamisen ja omistamisen halu? Paljon mahdollista. Tai sitten yksinkertaisesti Diina poikkesi sen kaupungin tytöistä, ja sen vuoksi Sikem halusi hänet kuin pikkulapsi uutukaisen lelun. Diina poikkesi kanaani-laistytöistä sydämetään, mutta teollaan Sikem turmeli Diinan tunne-elämän ja sydämen puhtauden.
- 34:5 Raiskannut (VT 1933, 1992), häpäissyt (JRT) = sm: saastuttanut, tehnyt epäpuhtaaksi, samoin jakeissa 13 ja 27.

Jaakob oli oppinut Jumalan koulussa kärsivällisyyttä ja oli vaiti, kunnes pojat palasivat paimenesta. Varmasti pinnan alla Jaakob tunsi syvää tuskaa tyttärensä vuoksi.

34:6 Isän piti lähteä puhumaan pojan puolesta. Poika huseerasi, isä yritti paikata vahingot.

34:7 Jaakobin pojat suuttuivat kovasti, koska heillä oli ehdottoman korkea moraali – nimittäin toisten syntien suhteen. Entä sitten omien syntiensä suhteen? Sen tuli kyllä tulevaisuus selkeästi osoittamaan... (1Ms 35:22, 37:20s, 38:18,23).

Häpeällinen teko = <nevaalaah> on teko tai ominaisuus, jossa yhdistyvät tyhmyys ja häväistys. Se esiintyy 13x BHS:ssa, 5Ms 22:21, Jos 7:15, Tm 19:23,24, 20:6,10, 1Sm 25:25, 2Sm 13:12, Job 42:8, Jes 9:16, 32:6 ja Jer 29:23. Abigailin miesvainaa oli tämän sortin miehiä perin juurin, aivan nimeä myöten. Vainaapa kans tuli...

34:8 Hamor ajatteli positiivisesti. Hän toi esille asian myönteiset puolet, mutta lakaisi rikoksen maton alle. Toisaalta sisimmässään hän varmaan ajatteli, että tämä on pojallani yksi ihastus ihastusten joukossa, niitä tulee ja menee. Nyt olisi tärkeää saada poika naimisiin ja vakiintumaan, muuten voidaan joutua riitoihin vierasheimoisten kanssa. Tiedä mikä sota siitä seuraa.

34:9 Hamor yritti sovittelua ja peittää rikkomuksen. Hän oli varmaankin jo vanhana miehenä nähnyt tarpeeksi väkivaltaa, raiskauksia, sukuriitoja ja kaikenlaista pahuutta. Jospa hänen poikansa tällä tavalla lähtisi oikeille raiteille. Mutta lähtökohta avioliitolle olisi joka tapauksessa ollut huono. Millainen vaimo tulee työstä, joka on ensin raiskattu, häpäisty ja sielultaan särjetty? Ja sen kaiken olisi tehnyt oma aviomies. Synti särkee ihmisen elämän kaikilla tasoilla.

34:10 Kierrelkää siinä voidaan kääntää myös harjoittakaa kauppaa, samoin jakeessa 21.

34:11 Nuori sulhaskandidaatti oli valmis mihin tahansa, rakkaus on sokea, sanotaan. Jaakob ehkä toisaalta ymmärsi Sikemiä, olihan hän itsekin ollut rakastunut Raakeliin, mutta Diinan suhteen asiat olivat edenneet väärässä järjestyksessä, ja nyt tyttöparka joutui kärsimään siitä, kenties loppuelämänsä.

34:12 Olikohan Sikem ihan vakavissaan? Vai yrittikö vain tilapäisesti paeta vastuutaan?

34:13 Rikoksen seurauksena tuli petollisuus. Sikem joutui syyllisyytensä seurauksena petetyksi. Toisaalta tässä voidaan nähdä myös Jaakobin syvä ongelma: hän oli kylvänyt petosta, nyt se kasvoi jo satoa seuraavassa sukupolvessa. Veljekset perustelivat petollisuuttaan kärsimällään häväistyksellä. Sana <mirmaah> = 'peto(lisuus)', kavaluus esiintyy 39x: mm. 1Ms 27:35, Ps 34:14, Jes 53:9.

34:14 Suvun kunnia oli miehille tärkeä, ei tytön sielunelämä. Näin on aina ollut, näin on aina oleva... Ympärileikkaamaton mies = sm: mies, jolla on esinahka. Poikien ajatus ei suinkaan ollut uskonnollisen ylevä: 'Me ympärileikkaamme teidät, te pääsette ympärileikkauksen liiton piiriin', niin kuin jesuiitoilla myöhemmin, kun pakanoita pakolla kastettiin, vaan pikemminkin kostonhimoinen: 'Sinä puhkaisit sisaremmme immenkalvon, me viemme sinulta ensin esinahkan ja sitten katkaisemme kaulan, ja koko porukalta saman tien.'

34:15 Tämäkin näkyy olevan vanha juttu. Kaksi uskonnollista ryhmää on valmis yhdistymään, jos te tulette meidän kaltaisiksemme.

34:17 Jaakobin pojat tiesivät olevansa niskan päällä näissä neuvotteluissa, joten he sanelivat kovat ehdot. Heistä olisi tullut loistavia lakkokenraaleita nykyaikaan.

34:18 Hamor ja Sikem nielaisivat koukun. Mutta koukku olikin oikein iskukoukku.

34:19 Raiskattu ja häpäisty Diina oli nyt vallan suuressa arvossa. Hän oli Sikemin ruhtinaan arvostetuimman perheenjäsenen mielitetty. Tämän maailman suosio ja arvostus on kuin morkkakuorrutuksella höystettyä sontaa. Sen joutui Diina kokemaan.

34:20 Kaupungin portti, ks. 1Ms 19:1.

34:21 Sana <šaaaleem> = 'täysi, täydellinen, ehyt, kokonainen, jakamaton, vilpiton' esiintyy 27x: 1Ms 14:18; 15:16; 33:18; 34:21; 5Ms 25:15; 27:6; Jos 8:31; Rt 2:12; 1Kn 6:7; 8:61; 11:4; 15:3, 14; 2Kn 20:3; 1Ak 12:39; 28:9; 29:9, 19; 2Ak 8:16; 15:17; 16:9; 19:9; 25:2; Snl 11:1; Jes 38:3; Am 1:6, 9; Nah 1:12, ja 2x (1Ms 14:18, Ps 76:3) paikan nimenä Saalem. Jakeen alku voitaisiin kääntää: Nämä miehet ovat vilpittömiä meitä kohtaan, mutta siinä Hamor ja Sikem erehtyivät pahan kerran. Rikkomus oli sokaissut Sikemin ja Hamorin. He olivat hyväuskoisia ja luulivat tällä tavoin saavansa rikoksen peitettyä ja poistettua päiväjärjestyksestä. Ensin esitettiin kaupungin miehille houkuttelevimmat – tunteisiin vetoavat – hyödyt: saamme uutta verta naismarkkinoille! Ja naitetaan epämieluisimmat tyttäreemme heille. Tätä ei tietenkään sanottu ääneen, mutta joka mies tajusi tämänkin mahdollisuuden.

34:22 Vasta tämän jälkeen kerrottiin sopimuksen ikävä ehto, ympärileikkaus. Mutta kyllä mies kestää on vanha viisaus, jolla miehiä on voitu orjuuttaa läpi historian mitä hurjimpiin ja mielettömmimpiin koettelemuksiin. Varsinkin, jos orjuuttajat eivät itse joudu noihin koettelemuksiin. Tässä tapauksessa joutuivat, vieläpä vapaaehtoisesti.

34:23 Ja kolmanneksi mainittiin paras, järkipäätös taloudellinen hyöty: heidän omaisuudestaan tulee loppujen lopuksi meidän omaisuuttamme. Se olikin suurena pontimena tälle ehdotukselle. Siispä kannattaa suostua ehdotukseen. Taloudellinen hyöty onkin ollut monen uskonnollisen ratkaisun taustatekijänä läpi uskontojen historian. Maailman historian merkittävimmät kaupat tehtiin 30 hopearahalla, Mt 26:15, Sak 11:12-13.

34:24 Ja niinpä ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti. Mikä suloinen sopusointu ja yhdistävä yksimielisyys. Kaikki ymmärsivät, että taloudellisen hyödyn rinnalla raiskatun tytön sielunelämä on pikkujuttu. Niin, ja jopa miehet olivat valmiit kärsimään muutaman päivän tuskan munissaan. Kapitalismi on vanha keksintö. Kaikki, jotka kulkivat kaupungin portista tarkoittaa kaupungin miespuolisia asukkaita, jotka pystyivät tekemään päätöksiä, 12x BHS:ssa. Ympärileikkaus: Rm 2:25, 28–29; 1Kr 7:19; Gal 5:6; 6:15. Tutki tarkemmin!

34:25 Verbi <kaa'ab> = 'qal: olla kipeänä, tuntea kipua – Job 14:22; hif: 1. aiheuttaa kipua – Hes 13:22, 2. haavoittaa – Job 5:18, 3. pilata, turmella – Kn 3:19' esiintyy 8x: 1Ms 34:25; 2Kn 3:19; Job 5:18; 14:22; Ps 69:30; Snl 14:13; Hes 13:22; 28:24. Simeon ja Leevi olivat älykkäitä mutta julmia miehiä. He iskivät vastapuolen heikoimmalla hetkellä, kun nuo eivät pystyneet iskemään takaisin. Kova oli Sikemin miesten kohtalo. Yhden, tosin ruhtinaan pojan, raiskaustalon johdosta kaikki joutuivat kuolemaan esinahka vereslihalla. Jumala salli tämän tuomion, ja luulenpa, että nyt oli synnin mitta tullut täyteen, Jk 1:15. Diinan raiskaus ei suinkaan ollut ensimmäinen mutta kylläkin viimeinen rikos. Kenenkään aavistamatta voidaan kääntää myös turvallisesti, pelotta. Näin yhdistyvät salakavaluus ja tyhmänrohkeus. Tämä on samalla esikuva sille, mitä Paavali kirjoitti 1Ts 5:2–3.

34:26 Myös Hamor joutui kärsimään saman tuomion. Hän ei ollut kasvattanut poikaansa oikein vaan sallinut vääryyden ja synnin. Jumalan edessä kasvattaja on vastuussa kasvatuksestaan ja sen seurauksista, 1Ms 18:19, 1Sm 2:27–36, 3:11–18. Isän tehtävä on neuvoa lapsiaan oikealle tielle samoin kuin äidinkin, Snl 1:7–9, mutta hulttiopoikien isä ei pääse pakoon vastuutaan.

34:27 Raiskaus aiheutti koston, ja se laukaisi ryöstelyn, johon ilmeisesti osallistui muukin veljeskaarti. Synnin kierre oli päässyt valloilleen. Kun joku uskaltaa aloittaa jumalattoman menon, niin seuraajia kyllä löytyy. Veljekset olivat mielestään oikeutettuja ryöstämään kaupungin, koska heidän sisarensa oli häpäisty.

- 34:28 Taloudellinen hyöty maistui Jaakobin pojillekin. He olivat mielestään oikeutettuja tähän varallisuuteen. Mitäpä vainajat niillä tekisivät... Näin ovat ruumiinryöstäjätkin ajatelleet halki vuosisatojen. Nyt Jaakobin poikien mielestä raiskaajia ei ollut enää vain yksi mies vaan koko kaupungin miesväki. Siksi heidät sai tappaa ja ryöstää. Väkivallan teoille tarvitaan aina oikeutus: emme me tee mitään väärää, vaan toteutamme oikeuden. Sama kaava on pätenyt läpi ihmiskunnan historian. Huippunsa se saavutti, kun Herramme Jeesus tuomittiin kuolemaan – kansan, vanhinten ja ylipappien mielestä aivan oikeutetusti.
- 34:29 Tavarat (VT 1933), omaisuus (VT 1992, JRT) = <chajil> voi tarkoittaa sekä ihmisiä että tavaraa, joten se voidaan kääntää myös väki.
Sikemiläisten perheet särkyivät tämän kaiken seurauksena.
- 34:30 Jaakob ymmärsi laajemman kokonaisuuden kuin pojat. Hän tajusi, että nyt on katkolla koko hänen sukunsa elämä, kaikki voivat tuhoutua. Pojat eivät älynneet tällaisen mahdollisuuden olemassaoloa ollenkaan. Hengellisessä mielessä likinäköisyys on tyhmyyttä. Sitä meillä on jokaisella omasta takaa, ja juuri sen vuoksi tarvitsemme viisautta ja silmävoidetta voidellaksemme silmämme, Ilm 3:18.
Verbi <'aakhar> = 'syöstä onnettomuuteen' esiintyy 14x: 1Ms 34:30; Jos 6:18; 7:25; Tm 11:35; 1Sm 14:29; 1Kn 18:17,18; 1Ak 2:7; Ps 39:3; Snl 11:17, 29; 15:6, 27.
Verbi <baa'aš> = 'qal: haista pahalle, löyhkätä; nif: tulla vastenmieliseksi, joutua jnk kanssa vihoihin; hitp: joutua jnk vihoihin; hif: 1. saada haisemaan, 2. alkaa haista, 3. saattaa jnk vihoihin' esiintyy 18x: 1Ms 34:30; 2Ms 5:21; 7:18, 21; 8:10; 16:20, 24; 1Sm 13:4; 27:12; 2Sm 10:6; 16:21; 1Ak 19:6; Ps 38:6; Snl 13:5; Srn 10:1; Jes 30:5; 50:2.
Ilmaus <metee mispaar> = vähäinen joukko, muutama mies, esiintyy 6x: 1Ms 34:30; 5Ms 4:27; 33:6; 1Ak 16:19; Ps 105:12; Jer 44:28.
- 34:31 Mutta pojat vastasivat – heidän ei tarvinnut kuunnella isäukon moitteita, koska he olivat oikeassa. Poikien oikeassa olemisen syvin vaikutin oli ylpeys ja kovuus. Viis siitä, jos he olivat raiskanneet ja häpäisseet omia neitokaisiaan, mutta meidän sisaremmen häpäisystä ei päästäkään kuin koira veräjältä. Tuttua, eikö totta? Sana <zoonaah> = 'portto' esiintyy 34x: 1Ms 34:31; 38:15; 3Ms 21:7,14; 5Ms 23:19; Jos 2:1; 6:17,22,25; Tm 11:1; 16:1; 1Kn 3:16; 22:38; Snl 6:26; 7:10; 23:27; 29:3; Jes 1:21; 23:15,16; Jer 2:20; 3:3; 5:7; Hes 16:30,31,33,35,41; 23:44; Hos 4:14; Jl 4:3; Mka 1:7; Nah 3:4.
- 35:1 Onneksi Jumala piti huolta Jaakobista tuhonkin uhatessa. Mutta niinhän Herra oli luvannutkin.
- 35:2 Alkoi uskonpuhdistus Jaakobin perheessä. Vastaavanlainen uskonpuhdistuksen tarve tuli myöhemmin Israelin kansan kohdalle Bileamin ja Baalakin juonien seurauksena, 4Ms 25:1s, 5Ms 4:3, Jos 22:17. Tuo onneton eksytys ulottaa vaikutuksensa vielä jopa Uuden liiton Jumalan seurakuntaan, 2Pt 2:15, Jda 1:11, Ilm 2:14.
Puhdistautua = <taaheer> kuvaa rituaalista puhdistautumista, mutta myös sydämen puhdistamista. Sana esiintyy tässä ensimmäisen kerran, ja kaikkiaan 94x BHS:ssa. Jo Vanhan liito aikana oli sydämen puhtaus tärkeämpi kuin ulkonainen uskonnollinen puhtaus, ks. esim. 2Ak 30:18–20, Ps 51:4,9, Snl 20:9, Jer 33:8.
Vaate = <simla> tarkoittaa sekä miesten että naisten käyttämää leveää vaatetta. 29x BHS:ssa.
- 35:3 Jumala, joka vastasi minulle: Jaakob viittaa menneisyydessä tapahtuneeseen Jumalan apuun, mutta verbimuoto (qal akt. part.) osoittaa, että Jaakob luotti siihen, että Jumala vastaa aina ja jatkuvasti hänelle, kun hänellä on ahdistuksen aika. Sen luottamuksen Jumalaan hän oli jo oppinut vaelluksensa aikana.
- 35:4 Tässä vaiheessa Jaakobille selvisi, että Raakel oli varastanut isänsä kotijumalat ja salakuljettanut niitä mukana. Jaakob varmasti nielaisi tyhjää, kun muisti lukeneensa kuolemantuomion mokomalle varkaalle, 1Ms 31:32.
Renkaat (VT 1933, 1992), riipukset (JRT): usein korut olivat epäjumalankuvien muotoisia amuletteja.
Jaakob kätki kaikki nuo helyt tammen alle. Siinäpä oli sitten arkeologeille myöhemmin hommaa selittää, mitä ihmeen taikakaluja nuo mahtoivat olla ja miksi ne olivat kätettyinä yhdessä paikassa.

Samanlaisia kätkemisoperaatioita tekivät myöhemmin Mooses, 2Ms 2:12, Aakan, Jos 7:20–22, neljä spitaalista, 2Kn 7:8, ja Jeremia, Jer 13:4s ja 43:9–10. Kevyemmän tilapäisversion esitti portto Raahab, Jos 2:6, ja muuan viisas vaimo, 2Sm 17:17–21. Jotkut kätkevät sisimpäänsä pahat tekonsa, Job 31:33, ja luulevat, ettei Jumala näe niitä.

- 35:5 Jaakob ei olisi pystynyt suojelemaan perhettään tuholta, jos vieraat kansat olisivat hyökänneet kostoksi heidän kimppuunsa, mutta Jumala varjeli heidät. Jaakob oppi luottamaan Jumalan varjelukseen.

Kauhu = <chittaah> esiintyy vain tässä.

- 35:7 Nimi Eel-Beetel merkitsee Beetelin Jumala.

Oli ilmestynyt = <nigluu>: verbi on tässä monikossa (<gaalaah> nif mon 3p mask).

- 35:8 Deboran kuolema mainitaan, mutta ei Rebekan kuolemaa. Ilmeisesti Deboran merkitys oli Jaakobille suurempi. Rebekka oli biologinen äiti, mutta Debora oli imettäjä, todellinen äiti. Eikö Rebekalla sitten riittänyt maito? Vai eikö hän halunnut pilata rintojensa muotoa kahden lapsen imettämisen takia? Rebekalle ilmeisesti rintojen ryhti oli tärkeämpi kuin läheinen suhde lapsiinsa. Sääli.

- 35:10 Jaakob oli oppinut läksynsä. Häntä ei enää kutsuttu lihan mukaan Jaakobiksi = petturiksi, vaan hän sai kunnianimen Israel, ks. 1Ms 32:28.

- 35:11 Jumalan siunaukseen sisältyi käsky: ole hedelmällinen ja lisäänny, ja lupaus jälkeläisten paljoudesta.

Käännös kuninkaita lähtee sinun kupeistasi on sm: ja se esiintyy 3x BHS:ssa, 1Kn 8:19 ja 2Ak 6:9. Sana kupeet = <chalatsajim> = kr. <osfys> esiintyy 10x, edellisten lisäksi Job 31:20, 38:3, 40:7, Jes 5:27, 11:5, 32:11 ja Jer 30:6. Vastaava kr. sana esiintyy UT:ssa 8x, mm. Apt 2:30, Hpr 7:5,10 sekä Lk 12:35, Ef 6:14 ja 1Pt 1:13. Näyttää siltä, että miehillä lisääntymiskyky ('kansoja lähtee kupeistasi') ja toimintatarmo ('olkoot kupeesi vyötetyt (työhön ja toimintaan)') liittyvät kiinteästi yhteen. Mitä miehisempi mies, sitä tarkemmin tulee sitoutua Kristuksen palvelemiseen ja Jumalan tahdon mukaiseen elämään, ettei juoksentele valtoimenaan kuin villiaasi viidakossa.

- 35:12 Jumalan lupaukseen kuului myös hedelmällisyyden ja jälkeläisten lisäksi maa, Israelin maa.

Jälkeläisillesi = sm: siemenellesi jälkeesi, joka viittaa selvästi Messiaaseen. Israelin maa kuuluu Messiaalle, Jeesukselle.

- 35:13 Ylös hänen luotaan siitä paikasta = sm: hänen yläpuoleltaan siinä paikassa.

- 35:14 Tämä oli kolmas patsas, jonka Jaakob pystytti.

Juomauhri = <neseqh> oli joko viiniä, öljyä tai vettä. 64x BHS:ssa, esim. 2Sm 23:13-17.

- 35:15 Beetel merkitsee Jumalan huone.

- 35:16 Raakelin toinen synnytys oli hyvin vaikea, vaikka yleensä toinen on helpompi kuin ensimmäinen.

Verbi <qaašaah> = 'olla raskas/ vaikea' esiintyy 28x, mutta vain tässä pi'el-muodossa, joten synnytys oli tosi raskas ja vaikea.

- 35:17 Onneksi kättilö oli sydämellinen ihminen, hän yritti lohduttaa kärsivää Raakelia. Mutta mistä juuttaasta niitä kovasydämissä kättilöitä sikiää synnyttävien naisten riesaksi? Niitä on nimittäin ilmennyt läpi ihmiskunnan historian vaivaamaan äitejä kaikkein vaikeimmalla hetkellä. Ehkä he ovat väärällä alalla. Sopisivat paremmin armeijan vääpeleiksi. Tai kivien kerääjiksi maanviljelijöiden pelloilta.

Kättilö = <mejalledet> (9x): 1Ms 35:17; 38:28; 2Ms 1:15–21. Uudessa liitossa Paavali toimi kättilönä evankeliumin kautta: 1Kr 4:15, Flm 1:10.

- 35:18 Kuolema kohtasi Raakelia Jaakobin lukeman tuomion mukaan. Hän oli ottanut naisellisuutensa ja viekkautensa avuksi vetäessään isäänsä nenästä, mutta nyt hän joutui kuolemaan naisellisuuden huipentumaan, synnytykseen. Vrt Daavidin tapaus, 1Kn 2:1.
Jaakob oppi jotakin lisää elämän salaisuuksista ja lainalaisuuksista. Lempivaimo Raakel meni, mutta todellinen vaimo Leea jäi.
Nimi Ben-Ooni merkitsee vaivani, tuskani, kipuni t. kärsimykseni poika. Se olikin lapselle sopiva nimi Raakelin näkökulmasta katsottuna. Jaakob antoi kuitenkin pojalle nimen Benjamin, joka taas merkitsee oikean käden poika eli onnen poika. Benjaminista tuli oikea onnenpekka. Hän ei kuollut synnytykseen, vaan oli nuorimpana ja puoliorpona koko perheen huomion keskipiste. Äitejään hänellä oli kolme. Myöhemmin Joosef ollessaan Egyptin valtaherrana kiinnitti häneen erityistä huomiota.
- 35:19 Beetlehemiin päättyi eräs elämä ja aikakausi, mutta myöhemmin Beetlehemissä syntyi Messias-lapsi ja alkoi uusi aikakausi.
- 35:20 Tämä oli neljäs patsas, jonka Jaakob pystytti. Patsaasta tuli eräs rajapyykki Jaakobin elämässä.
- 35:21 Migdal-Eeder (Karjatorni) lienee sijainnut pari kilometriä Beetlehemistä itään. Kyseessä oli vartiotorni, joka oli rakennettu karjalaumojen vahtimiseksi karjavarkaiden takia.
Tuolle puolen = <meehaale'aah> esiintyy myös Jer 22:19 ja Am 5:27.
- 35:22 Ruuben petti isänsä, mutta Jaakob hillitsi kiukkunsa ja häpeänsä. Hän oli oppinut kärsivällisyyttä ja itsehillintää Jumalan koulussa. Ilmeisesti Ruuben oli ailahtelevainen luonne, joka helposti meni mielihalujensa mukaan, 1Ms 49:4. Se ei tuonut hänelle siunausta vaan vei sen. Pietari oli ilmeisesti hänen sukulaissielunsa.
- 35:23 Nyt oli Jaakobin ydinperhe saanut muotonsa, vain Raakel oli poissa.
- 35:28 Iisak eli pitkään, 180-vuotiaaksi. Hänellä pitkä ja kenties ankeakin vanhuus, sillä hänen näkönsä oli heikentynyt jo kutakuinkin sata vuotta aiemmin. Eikä Rebekka ollut kovin läheinen edes silloinkaan, tuskinpa enää sen jälkeenkään. Rebekan kuolemasta ei kerrota, mutta mahdollisesti Iisak joutui elämään yksin melko kauan. Iisak kuoli samoihin aikoihin kuin Joosef nousi Egyptin valtaherraksi. Ilmeisesti Iisak elikin loppuaikansa Joosefin esirukoilijana.
- 35:29 Otettiin heimonsa luo merkitsee yleisen käsityksen mukaan luiden keräämistä perheen sarkofagiin. Tämä tapahtui sen jälkeen, kun ruumiista ei ollut jäljellä enää muuta kuin luut. Tämä oli ensimmäisen temppelin aikainen hautaamistapa. Tämä käsitys koskee siis vain ihmisen ruumiillista olemusta, ulkoista ihmistä, ks. 2Kr 4:16.
Veljekset hautasivat isänsä yhdessä. He ymmärsivät, että veljessota on turhaa, lähdemme täältä kaikki ajallamme, ja sitten vastaamme elämästämme ja teoistamme Herran edessä. Veljekset olivat kasvaneet miehiksi. Olivathan he jo 120-vuotiaita, 1Ms 25:26. Ja tässä vaiheessa Jaakob oli jo joutunut kokemaan sekä Raakelin että Joosefin menetyksen.
- 36:1 Myös Eesaun sukuhistoria esitetään, vaikkei sillä ole merkitystä Messiaan polveutumisen kannalta. Edomista polveutuvat idumealaiset, joihin kuului myös kuningas Herodes jälkeläisineen, Mt 2:1s,22s, Lk 23:7s, Apt 12:1s,20s
- 36:2 Eesaulla oli aikamoinen vaimokavalkadi. Liekö ollut onnellinen?
- 36:8 Seirin vuoristo on kapea vuoristoalue, joka Kuolleesta merestä Eilatiin ja Negevistä erämaan reunaan idässä.
- 36:12 Amalek polveutuu Eesausta. Hänen sukunsa tuli olemaan kova vastus ja vaiva Israelin kansalle. Pojat sisältää VT:ssa myös lastenlapset ja yleensä jälkeläiset.

- 36:15 Sukuruhtinas = <'alluuf> on poliittinen tai sotilaallinen arvo, heimopäällikkö, suvun päämies tai sotapäällikkö. 67x BHS:ssa.
Eesaulla oli paljon ruhtinaita. Hänen sukunsa oli ilmeisesti hyvin järjestäytynyt ja oman arvonsa tunteva.
- 36:20 Hoorilaiset olivat muinainen kansa, joka asusti Seirin vuoristossa ennen kuin edomilaiset eli Eesaun jälkeläiset asettuivat sinne. Osa hoorilaisia (Alvan ja Alva) yhtyi Eesaun heimoon ja osa (Soval, Mahat ja Onami) Juudan heimoon. Ks. 5Ms 2:12.
- 36:24 Kuumat lähteet (VT 1992, JRT), lämpimät lähteet (VT 1933) = <hajjemim>. Sanan merkitys on epävarma, ja se on käännetty monin tavoin, LXX: miehen nimeltä Jamin, Vulgata: Kuumia lähteitä, Targumit: urhoja, samarialainen Pentateukki: jättiläisiä. Vanhoissa suomalaisissa käännöksissä se on: muuli asit (VT 1642), jeminilaiset (VT 1776). NIV kääntää hot springs.
- 36:30 Myös Seirillä oli paljon ruhtinaita kuten Eesaullakin.
- 36:31 Edomissa oli paljon kuninkaita ennen kuin israelilaiset älyivät ottaa käyttöön saman hallintojärjestelmän. Kyse oli nimenomaan ihmisällyn tuotoksesta, sillä Herra ei sellaista kansalleen ehdottanut, koska Hän halusi itse olla kansansa kuningas, 1Sm 8:5-7.
- 36:40 Eesaun sukukunnan historia on tyypillistä maailman historiaa, suuret päälliköt luetellaan, mutta ei ihmisiä, joiden elämällä olisi hengellistä painoarvoa kansan elämän ja tulevaisuuden kannalta. Tässä suhteessa Jumalan kansan historia poikkeaa yleisestä historiasta.

Ensimmäinen Mooseksen kirja, luvut 37 – 50: Joosef

Tämä on neljäs osa kirjoitelmasta Ajatuksia Raamatusta (sisältäen Lars Lewi Leptonin käännöksen ja Jumalan seurakuntien kommentaarin), ja se tarkastelee Ensimmäistä Mooseksen kirjaa.

Tämän kirjan nimi on hepreaksi <berešiit> = alussa ensimmäisen sanan mukaan. LXX (samoin latinankielinen Vulgata) käyttää nimeä Genesis = alku, alkuperä. Tämä kirja kertoo koko luomakunnan alkuperän. Samoin syntiinlankeemuksen ja kirouksen alkuperän. Sen vuoksi Saatana vihaa tätä kirjaa ja on asettanut tämän kirjan todenperäisyyden kyseenalaiseksi hyvin monella suulla. Mikä hassuinta, myös monen teologin suulla. Noiden mielestään viisaiden pitäisi muistaa, mitä Jumala lupasi Jeremialle: Jer 15:19. Ei kannata antaa suutaan vihollisen käyttöön.

Tässä julkaisussa on kaksi palstaa, joista vasemman puoleisessa on Lars Lewi Leptonin käännös heprealaisesta tekstistä ja oikean puoleisessa hänen kommenttinsa jakeittain. Alla olevaan sisällysluetteloon on laitettu tämän osuuden väliotsikointi alkamiskohtineen. Ensimmäisen Mooseksen kirjan loppuosa käsittelee kantaisien eli patriarkkojen historiaa. Tässä osassa kerrotaan Joosefin elämästä.

SISÄLLYS:

1. Alkuhistoria.....	1 – 5
2. Vedenpaisumus.....	6 – 11
3. KANTAISIEN HISTORIA.....	12 – 50
Joosefin unet ja hänen veljiensä kateus.....	37:1
Joosef heitetään kaivoon.....	37:12
Joosef myydään Egyptiin.....	37:25
Juudan pojat.....	38:1
Juuda ja Taamar.....	38:12
Potifar ostaa Joosefin orjakseen.....	39:1
Potifarin vaimo ei onnistu viettelemään Joosefia ja kostaa.....	39:7
Joosef vankilassa.....	39:21
Joosef selittää vankitoveriensä unet.....	40:5
Joosef selittää faraon unet.....	41:1
Joosef korotetaan Egyptin maan hallitusmieheksi.....	41:37
Nälänhätä.....	41:53
Joosefin veljet tulevat Egyptiin.....	42:1
Joosefin veljet palaavat isänsä luo.....	42:26
Joosefin veljien toinen matka Egyptiin.....	43:1
Joosef panee veljensä koetukselle.....	44:1
Juuda anoo armoa Benjaminille.....	44:18
Joosef ilmaisee itsensä veljilleen.....	45:1
Joosefin veljet palaavat isänsä luo.....	45:25
Jaakobin perhekunta muuttaa Egyptiin.....	45:25
Joosef tapaa isänsä.....	46:29
Joosefin isä ja veljet faraon luona.....	47:1
Joosef Egyptin hallitsijana.....	47:13
Jaakobin pyyntö.....	47:27
Jaakob siunaa Efraimin ja Manassen.....	48:1
Jaakob siunaa poikansa.....	49:1
Jaakobin kuolema.....	49:29
Jaakobin balsamointi ja hautaus.....	50:1
Joosef lohduttaa pelokkaita veljiään.....	50:15
Joosefin kuolema.....	50:22

- 37:1 Tässä ajassa Jaakob joutui asumaan muukalaisena siinä maassa, jonka Jumala oli luvannut hänelle ja hänen jälkeläisilleen. Lupausta toteutuukin vasta Messiaan valtakunnassa. Hänen isänsä oli asunut muukalaisena = sm: hänen isänsä muukalaisuuden maassa. Tuohon aikaan Iisak oli vielä elossa, hän kuoli paljon myöhemmin, samoihin aikoihin kun Joosef nousi Egyptin valtakunnaksi.
- 37:2 Joosef ei ollut juorukello, hän kertoi pahat puheet ainoastaan isälleen eikä myrkyttänyt niillä koko perheen elämää. Niin tulee uuden liiton uskovienkin tehdä: jos kuulet jostakin veljestäsi tai sisarestasi puhuttavan pahaa, älä levitä juttua ihmisten keskuudessa vaan kerro se rukouksessa taivaalliselle Isällemme. Hän tietää, onko se totta, ja mitä pitää tehdä. Toisaalta useimmat eivät ilkeä ruveta juoruilemaan Jumalalle. Miksi sitten ihmisillekään? Noh, tietysti ihmiset kuuntelevat niitä mieluummin: panettelijan puheet ovat kuin herkkupalat, ne painuvat sisusten kammioihin asti, Snl 18:8, 26:22. Mutta ne ovat epäterveellisiä herkuja.
- 37:3 Jaakob oli isänä valitettavasti puolueellinen, hän rakasti Joosefia enemmän kuin muita poikiaan. Muille pojille se aiheutti varmasti alemmuuden tunnetta ja kateutta Joosefia kohtaan. Parhaatkaan isät eivät ole täydellisiä, ainoastaan taivaallinen Isämme, Mt 5:48. Teetti = sm: teki. Joko Jaakob harrasti iltapuhteinaan kudontaa tai sitten teetti puvun naisväellä. Jäkimmäinen vaihtoehto tuntuu todennäköisemmältä sen ajan patriarkalisessa yhteisössä. Nythän tilanne on toinen, kun jotkut miehet haluavat niittää mainetta erinomaisina räätäleinä. Pitkäliepeinen, hihallinen ihokas (VT 1933), pitkä, värikäs puku (VT 1992), juhlava puku (JRT), monivärinen ihokas (LLL) = <ketoonet passiim>: sanonnan merkitys on epävarma. Se on käännetty monin tavoin: a) raidallinen, b) pitkähihainen tai -liepeinen, c) monivärinen, d) koristeltu puku t. ihokas. Joka tapauksessa tällainen vaate oli juhlava ja osoitti käyttäjänsä erityisasemaa. 5x BHS:ssa, 3x tässä luvussa ja 2x jakeissa 2Sm 13:18-19, joissa puhutaan kuninkaan tyttärien vaatteista.
- 37:4 Jaakobin puolueellisuus aiheutti vihaa veljesten keskuudessa ja tukahdutti ystävällisyyden.
- 37:5 Joosefin uni oli profeetallinen, mutta entinen kaunaisuus aiheutti sen, että Joosefin hengellisyys vain lisäsi vihaa häntä kohtaan.
- 37:6 Joosef oli tyypillinen lapsi. Hän halusi olla huomion keskipiste ja oletti ilman muuta, että kaikki haluavat kuulla, mitä hänellä on kerrottavaa. Ja vieläpä kehuvat häntä kuulemastaan. Tämöistä huomiota kaipaa jokainen ihminen lapsuudessaan kehittyäkseen sielunelämänsä terveeksi aikuiseksi. Jokaisen lapsen pitäisi saada tällaiset mahdollisuudet kasvaa rakkauden ilmapiirissä. Muuten se huomio yritetään varastaa jollain muulla tavalla, hyvinkin ikävällä, ja vielä aikuisuudessakin.
- 37:7 Uni kuvastaa samalla Joosefin lapsenomaista itsekeskeisyyttä. Sellainen ärsytti veljiä.
- 37:8 Ihmismieli ja Jumalan tahto eivät näytä historiassa yhtyneen kovinkaan monta kertaa vaan pikemminkin päinvastoin. Näin oli veljienkin kohdalla.
- 37:9 Joosef ei lannistunut, hän näki lisää unia. Hän oli nuori mies ja nimensä mukainen, 1Ms 30:24.
- 37:10 Nyt alkoi jo isäkin hermostua. Ei kait nyt sentään hänen tarvitse tulla kumartamaan Joosefia. Eipä ukko arvannut... Ilmeisesti tämän unen Joosef näki vielä äitinsä Raakelin eläessä, jolloin lukumäärä 11 viittaa sisarusten määrään (Benjaminin tilalla Diina), tai sitten vasta Raakelin kuoleman jälkeen, jolloin ilmeisesti Raakelin orjatar Bilha toimi myös Joosefin ja Benjaminin äitinä.
- 37:11 Kadehtivat häntä voidaan kääntää myös kiivastuivat, vihastuivat häneen. Veljissä tämä kaikki aiheutti kateutta ja kiivastusta, mutta Jaakob ymmärsi jo asioita syvemmin, joten hän jäi pohdiskelemaan, mitä tämä kaikki oikein tarkoitti.

- 37:12 Jaakob oli rohkea mies, kun uskalsi laittaa poikansa paimeneen Sikemiin. Ilmeisesti hän luotti Jumalan varjeluksen kestävän, ja samalla muistutti poikia, mitä kiivas väkivalta saa aikaan, 1Ms 34:25s.
- 37:13 Jaakob oli lähettänyt 10 poikaansa paimeneen Sikemiin, ehkäpä oppimaan jotakin.
- 37:17 Pojatpa eivät halunneet olla Sikemin seuduilla, sieltä heillä oli ikävät muistot. Viha majautuu tyhmien poveen, sanoo Srn 7:9, eivätkä pojat halunneet muistutuksia omasta tyhmyydestään, koska uusiakin oli vielä tekemättä.
- 37:18 Verbi <naakhal> = toimia kavalasti, pettää, vietellä, houkutella, vehkeillä. Se esiintyy 4x: 1Ms 37:18; 4Ms 25:18; Ps 105:25; Mal 1:14.
Pojat toimivat niin kuin uskonnollisuudessa ja politiikassa yleensäkin: päätös tehdään jo ennakolta. Sitten ei tarvitse muuta kuin runnoa se läpi tavalla tai toisella. Paavali oli hengellisen työn tekijänä eri linjoilla ja siihen hän opetti muitakin evankeliumin työn tekijöitä, 1Tm 5:21.
- 37:19 Uskonnollisuus halveksii hengellisyyttä.
Uniennäkijä = <ba'al hachalomoot> = sm: unien herra, unien mestari tai vapaammin unikuningas, unikeisari.
- 37:20 Pojilla oli kovat piipussa: tästä tulisi kova koe unien toteutumiselle! Inhimillisessä mielessä lopputulos oli varma.
- 37:21 Ruubenilla vanhimpana veljenä oli sentään hieman sydäntä, hän ei halunnut perheeseen sentään veljesmurhaa.
- 37:22 Ruuben yritti voittaa aikaa pelastaakseen Joosefin.
- 37:23 Joosefille pidettiin veljellinen tervetulo-seremonia, jonka päätteeksi hän huomasi olevansa kirjaimellisesti montussa. Mieli oli maassa ja vähän sen allakin... Ei mentykään pitämään yhteistä saunahartautta, muuten vain riisuttiin ja puku revittiin.
- 37:24 Jumalan varjelus, ettei Joosef sentään hukkunut. Veljet paimensivat kuivilla paikoilla. Kuivaapa oli heidän elämänsäkin.
Tuskin kukaan näistä veljistä olisi uskaltanut ja ilennyt käydä Joosefiin käsiksi kahden kesken, mutta miehissä he saivat toisistaan rohkeutta ja voimaa. Tästä syystä miehille kaikenlainen veljesyhteys läpi maailman historian on ollut tärkeää.
- 37:25 Aterioimaan = sm: syömään leipää t. ruokaa. Pojilla oli rautaiset hermot: ei kun syömään pahan teon jälkeen.
Karavaanissa oli sekä ismaelilaisia että midianilaisia kauppiaita, ks. jae 28.
Kumihartsin arvellaan olevan Astragalus-nimisestä pensaasta saatua pihkanomaista ainetta. Toiset arvelevat aineen olevan hyvänhajuisten aineiden yhdistelmä tai katkera yrtti, jota käytettiin mausteena tai lääkkeenä. Sana esiintyy 4x BHS:ssa.
Balsami on pihkamaista ainetta, jota saadaan kasvista, joka kasvaa villinä Pohjois-Syyriassa. Sitä käytettiin hajuaineena ja lääkkeenä, erityisesti ihotauteihin. Gilead oli kuuluisa tästä lääkekasvistaan, ks. Jer 46:11. Sana esiintyy 6x BHS:ssa.
Hajupihka (VT 1933, 1993) = mirha (VT 1992, JRT). Nämä kaikki kolme ovat Egyptissä arvostettuja hajuaineita. Niitä käytettiin lääketieteellisiin tarkoituksiin ja balsamointiin. Ks. 1Ms 43:11.
- 37:26 Juudalla oli hyötyajattelu pohjimmaisena. Kapitalismi onkin kuulemma juutalaisten, siis Juudan jälkeläisten keksintö. Se on helppo uskoa. Ja niin on sosialismikin, Parta-Kallehan (Karl Marx) oli juutalainen.
Veljet yhdessä ymmärsivät, että Joosefin surmaamisesta esi sinänsä ole mitään hyötyä, mutta suurena

haittana omantunnon tuskat. Sen sijaan, jos myydään hänet orjaksi, saadaan vähän voittoakin, eivätkä tunnon tuskat vaivaa, kun muut hoitavat likaisen työn eli orjakaupan. Tässä on juutalaisen kapitalismin juuret, ja se ilmenee vielä VT:n viimeisessä kirjassakin, Mal 3:14.

- 37:27 Veljet kuulivat Juudan älykästä neuvoa, jossa yhdistyivät taloudellinen hyöty ja näennäisesti puhdas omatunto. Tuolla miehellä olisi ollut loistava tulevaisuus minkä tahansa pankin johtokunnassa. Tai poliittisessa puolueessa. Puhumattakaan uskonnollisista ryhmittymistä. Veljet kuulivat ja olivat samaa mieltä. Mikä suloinen yksimielisyys ja sopusointu! Eikö juuri se todista, että he olivat oikeassa? Mitähän Joosef mahtoi tuumia tästä kaikesta?
- 37:28 Midianilaiset olivat kauppiaskansa samoin kuin ismaeililaiset. He olivat Abrahamin ja Keturan pojasta Midianista (ks. 25:2,4) polveutuva heimo, joka oli asettunut asumaan Kanaanista etelään, Siinain vuoren ja Edomin välimaille. Veljet = sm: he.
Sekeli = <šekel> oli hopean tai kullan painomitta, babylonialainen sekeli painoi n. 11,5 grammaa. 20 sekeliä oli orjan hinta Mesopotamiassa. Samalla summalla lunastettiin pojat ja nuorukaiset vapaaksi tempelityöstä, ks. 3Ms 27:5.
Tämä olikin kansainvälistä kauppaa. Kauppiaina midianilaiset, ismaeililaiset ja Israelin pojat, myyntiartikkelina hengellinen israelilainen. Hintakin sattui kohdalleen, alle 20-vuotiaasta nuorukaisesta piti maksaa 20 hopeasekeliä, 3Ms 27:5, kuten laissa myöhemmin määrättiin. Nämä kauppiat olivat kaukokatseisempia kuin juutalaiset myöhemmin, kun Jeesus myytiin 30 hopearahalla. Lain mukaan olisi pitänyt maksaa 50 hopearahaa. Mutta siihen kätkeytyykin jumalallinen viisaus, ks. 3Ms 27:4.
Joosefin olot eivät olleet järin häävit. Hänet myytiin ismaeililaisille, jotka olivat Jumalan sanan mukaan kaikkien veljiensä niskassa, 1Ms 16:12. Siinä pikkuserkuksi luokiteltava Joosef sai varmasti osansa.
- 37:29 Ruubenille tämä tilanne oli murheellinen, muille veljille hauskaa pilaa.
- 37:30 Ruuben ymmärsi vastuunsa. Muut veljet kuvittelivat juuri päässeensä vastuusta vapaiksi. Joosefhan oli nyt ismaeilalaisten vastuulla.
- 37:31 Vuohipukki menetti päänsä Joosefin takia. Parempi niin. Ja pojat pistelivät poskeensa tämän vuohipukin, ilmeisesti veljensä Joosefin muistoksi.
- 37:32 Veljillä oli hyvin venyvä omatunto ja totuuskäsitys: eihän tämä toki ollut valehtelua, vaan ovela harhautus. Oikeat uskonnolliset luikerot karttavat suoranaista valehtelua – sehän olisi väärin ja rumaa! – he vain pyrkivät harhauttamaan ovelasti. Onhan parempi vetää jotakuta tomppelia nenästä kuin valehdella hänelle. He tavallaan valehtelivat sivistyneesti.
Veivät (JRT) = sm: lähettivät (VT 1933).
- 37:33 Poikien ei tarvinnut valehdella, isä teki itse johtopäätöksen. Oi tätä pettureiden sukua.
- 37:34 Kuinkahan pojat jaksoivat katsella isänsä surua?
- 37:35 Kuka haluaa rietasta lohdutusta? Ei ainakaan lastaan sureva isä tai äiti.
- 37:36 Midianilaiset tekivät Joosefilla varmaan hyvät kaupat: Tässäpä myynnissä yksi kehityskelpoinen yksilö...
Hoviherra = <seris> voidaan kääntää myös eunukki, jolla oli korkea tehtävä faraon hovissa haaremin esimiehenä, ks. Est 2:14-15. Sama sana merkitsee myös muita korkea-arvoisia hovin virkamiehiä, ks. Jer 52:25. Sana esiintyy 42x BHS:ssa molemmissa merkityksissä.
- 38:1 Tämä luku kuvaa hyvin kaksinaismoraalia ja sen seurauksia. Toisaalta tämä tuo esille kahden veljeksien erilaisen vaelluksen ja sen hedelmät. Joosef myytiin Egyptiin Juudan oivalluksesta. Joosef

eli kuitenkin Jumalan tahdossa, mutta Juuda Jumalan sallimuksessa oman tahdon tiellä, ja sille tielle kaksinaismoraali on hyvin ominaista.

- 38:2 Otti tämän luokseen ja yhtyi häneen (VT 1933, 1992), otti tämän vaimokseen ja yhtyi häneen (JRT) = sm: otti hänet ja tuli hänen luokseen. JRT:n käännös on turhan tulkitseva, ei tarkka. Juuda aloitti avioelämänsä väärästä päästä. Hän ei kysellyt Jumalan tahtoa, ei kysellyt neuvoa isältään, vaan otti naisen luokseen, yhtyi tähän ja vasta myöhemmin otti hänet vaimokseen. Avoliitto tai avosuhte on vanha juttu. Ilmeisesti lasten syntymä pakotti Juudan ottamaan naisen vaimokseen. Ehkäpä Juuda lapsuudestaan muisti isäpapan ongelmat kahden vaimon ja kahden orjattaren kanssa ja arveli osaavansa itse nämä jutut paremmin. Vaan eipä osannut. Isäpappa sen sijaan olisi jo osannut neuvoa välttämään edes pahimpia virheitä. Jokainen sukupolvi haluaa itse tehdä omat virheensä. Virheet vain näyttävät olevan hyvin samankaltaisia.
- 38:3 Juuda sai heti kohta kolme poikaa.
- 38:5 MT:n mukaan Kesibissä oli Juuda (JRT, VT 1992), koska hän on maskuliinimuodossa, mutta LXX:n mukaan vaimo (VT 1933, 1993), koska hän on feminiinimuodossa. Kesib (= petollinen) on kaupunki Juudassa, lähellä Adullamia (Tell-el-Beida). Mainitaan myös nimellä Aksib (= valhe, petos), Jos 15:44, 19:29, Mka 1:14.
- 38:6 Juuda oli voimakastahtoinen mies: itse hän otti itselleen vaimon niin kuin halusi (sängyn kautta), mutta nyt hän otti sitten vaimon pojalleen. Ehkä hän sisimmässään tajusi tehneensä virheen omalla kohdallaan ja halusi nyt varjella poikansa samalta virheeltä. Mutta hän ei ymmärtänyt syvintä ongelmaansa: mikä ohjaili hänen tahtoelämänsä? Jumalan tahtoon nöyrytyminen (= hengellinen viisaus) vai oma tyhmyys (= lihallinen mieli). Juudan tapauksessa jälkimmäinen. Sen osoitti selvästi Joosefin myyminen, mutta sitä hän ei voinut tunnustaa, kova ja tyhmä kun oli.
- 38:7 Kelvoton = <ra'> = sm: paha.
Antoi hänen kuolla = sm: surmasi hänet.
- 38:8 Muinainen tapa vaati lähintä sukulaismiestä naimaan lesken ja näin hankkimaan vainajalle jälkeläisen. Sama säädös annettiin myöhemmin laissa, 5Ms 25:5-10.
- 38:9 Oonan, jonka nimi tarkoittaa 'voimakas, lisääntymiskykyinen, terve', oli valveutunut ja kekseliäs mies: hän keksi nauttia seksistä ilman jälkeläisiä. Hän keksi keskeytetyn yhdynnän, jolle myöhemmän ajan viisaat ovat antaneet nimen coitus interruptus. Sen sijaan noiden viisaiden keksimä termi onanointi (= itsetyydytys) on aivan turhaan yhdistetty Oonaniin. Itse asiassa Raamattu ei puhu ollenkaan itsetyydytyksestä tekona, joten uskonnollisten teologien on vilkkaassa mielikuvituksessaan pitänyt keksiä jokin termi, ja niinpä he ovat murjaisseet tuon nimityksen kuin taikuri kanin hatusta.
- 38:10 Pahuuden ydin ei ollut siinä, että Oonan käytti ehkäisyä, vaan siinä, ettei hän halunnut hankkia jälkeläistä veljelleen. Hän ei ilmeisesti halunnut olla mikään siemenpankkiiri, joka tekee lapsia muiden kunniaksi. Tämä oli periaatteellinen kysymys. Vanhempi veli Eer ei saanut lapsia, hänen sukunsa kuoli heti alkuunsa. Jos Oonan olisi saanut lesken kanssa pojan, tuo poika olisi (nimellisesti) pitänyt elossa Eerin suvun. Mutta miten olisi sitten käynyt Oonanin suvun? Oonan ei halunnut pitää pystyssä velipojan nimeä ja kunniaa, kun ei omastakaan ollut mitään takuita. Jotkut näkevät tässä syvän opetuksen ehkäisyä vastaan, mutta se selitys on kyllä nuotin vierestä. Jotkut toiset näkevät puolustelun ehkäisylle Jakeessa Jh 1:13, jossa puhutaan ihmisen syntymisestä miehen tahdosta. Mene ja tiedä, pääasia, että ihmisiä syntyy, heistä pidetään huolta ja heitä rakastetaan.
Antoi hänen kuolla = sm: surmasi hänet.
- 38:11 Juudaa alkoi ilmeisesti epäilyttää, ettei hänen elämässään ollut Jumalan siunausta.

- 38:12 Juuda sentään suri vaimoaan. Ei hänkään sentään aivan tunteeton mies ollut. Surikohan hän koskaan veljeään? Historia kuulemma osoittaa, että natsiupseerit, jotka surutta tappoivat juutalaisia ym. vihollisia, saattoivat itkeä pirauttaa, kun heidän villakoiransa kuoli. Kovakaan ihminen ei pääse täysin pakoon tunne-elämää. Ehkäpä se on viimeinen kanava, jota kautta Jumalan Henki nuhtelee ihmistä, kun tuon ihmisen ymmärrys on jo pimentynyt ja tahtoelämä joutunut pahuuden koukkuun? Kenpä tietäisi?
- 38:13 Taamar osasi pitää huolen, että tiedonvälitys toimii. Sen ovat naiset aina osanneet.
- 38:14 Taamar oli kiero, mutta omasta mielestään hän oli oikeutettu kieroan temppuunsa, koska hän ei saanut Seelaa miehekseen. Varsinainen miesten suurkuluttaja.
Eenaim (= kaksi lähettä) oli kaupunki Juudassa, Adullamista Timnaan vievän tien varrella, sama kuin Eenam, ks. Jos 15:34. Eenaimin portille voidaan kääntää myös lähteiden luokse t. tien risteykseen.
- 38:15 Juuda oli ollut harhauttamassa isäänsä, nyt häntä harhautti raskaasti oma miniä. Taamarhan ei ollut portto eikä edes väittänyt sellaista, hän vain auttoi appiukkoansa luulemaan niin. Tosin hän ei toiminut omalla nimellään vaan ikään kuin anonyyminä. Ihmiskunnan ensimmäiset sokkotreffit! Tuohon aikaan portot peittivät häveliäästi kasvonsa, ettei heitä voitu julkisesti tunnistaa. Nykyisenä maailmanaikana he päinvastoin paljastelevat itseään kaikkien nähtäväksi milloin missäkin mediassa ja pitävät sitä vielä kunnianaan. Hekin omalta osaltaan toteuttavat Paavalin sanoja, Fil 3:18–19. Mutta onneksi heillekin kuuluu armon evankeliumi, ja jotkut noista julkiportoista ovatkin kääntyneet pois synnistä seuraamaan Herraa Jeesusta Kristusta, jolloin heidän kohdallaan toteutuu Jeesuksen sana, jonka hän sanoi uskonnollisille johtajille, Mt 21:31–32.
- 38:16 Juuda meni tiepuoleen monessakin mielessä. Hän oli karkean suorasukainen mies, mutta suorasukaisessa ehdotuksessaan tuntemattomalle naiselle hän kuitenkin puhutteli häntä yllättävän kohteliaasti (hepr tekstin mukaan). Ehkei hän pystynyt muuhun. Vaimo oli kuollut, joten hän tarvitsi vain makuualustan. Mutta samalla hän tajusi, että on pyydetävä riittävän kauniisti, muuten nainen voi nakella niskojaan ja häpäistä hänet julkisesti: Millaiseksi naiseksi te oikein minua luulette, kun tuollaista ehdotatte?
- 38:17 Taamar vähät välitti vohlasta eli kilistä tai edes seksistä, taustalla olivat suuremmat asiat. Pantti = <'eeraaboon> esiintyy 3x ja vain tässä yhteydessä (jakeissa 17, 18 ja 20). LXX käyttää vastineena seemiläistä lainasanaa <arraboon>, joka esiintyy myös UT:ssa 3x huomattavasti paremmassa merkityksessä ja yhteydessä: 2Kr 1:22, 5:5 ja Ef 1: 14.
- 38:18 Sauva ja sinetti nauhoineen seurasivat aina omistajansa mukana. Sinettiin oli kaiverrettu omistajan nimi, ja sauva osoitti omistajansa asemaa. Porttonainen pyydystää kallista sielua, totesi myöhemmin Salomo, Snl 6:26, ilmeisesti omasta kokemuksestaan. Nytkin portto halusi pantiksi kalleinta mitä Juudalla oli, ei hänen omaisuuttaan, vaan hänen persoonansa kannalta kalleinta. Juuda oli ilmeisen lisääntymiskykyinen mies. Harmi vain, ettei hän elänyt Jumalan tahdossa.
- 38:19 Leskestä portoksi ja portosta leskeksi noin vain vaatteita muuttamalla. Entäpä sydän?
- 38:20 Juuda ei itse viitsinyt tai ilennyt lähteä porton perään. Se ei sopinut hänen arvolleen. Palvelija voi hoitaa suuren pomon maksut kevytkenkäisille naisille. Näinhän se on nykyäänkin.
- 38:21 Kanaanilaisissa pyhäköissä toimi porttoja, joita kutsuttiin pyhäkköportoiksi = <qedeešaa> = temppeliprostituoitu (nainen). Sana esiintyy 5x BHS:ssa: tässä kolmesti sekä Hos 4:14 ja 5Ms 23:18, jossa Herra kielsi, ettei Israelissa saa olla pyhäkköporttoja. Vielä useammin esiintyy (6x: 5Ms 23:18; 1Kn 14:24, 15:12, 22:47; 2Kn 23:7; Job 36:14) sanan maskuliinimuoto <qadeeš> = temppeliprostituoitu (mies), haureellinen pyhäkköpoika. Uskonnolliseen mieleen näkyy yhdistyvän rakkauden kaupitteleminen, ostaminen ja myyminen. Sen sijaan hengellisyydessä rakkaus on syvin

arvo, sitä ei kaupitella, vaan se on perusta hyvyydelle ja uhrautuvaisuudelle. Uskonnollinen mieli keksii kaupitella rakkautta jopa avioliitossa: rakastan sinua, jos teet sitä tai tätä, tai: saat minulta rakkautta, jos saan sitä tai tätä... Jumala ei ole tarkoittanut aviomiehiä ja –naisia porttomiehiksi ja –naisiksi. Rakkaus lähtee sydäimestä eikä myyntiluetteloista.

LXX käyttää tämän sanan vastineena <pornee> = portto, prostituoitu. Sana tulee verbistä <perneemi> = myydä, tuoda myytäväksi. Siitä tulee muissakin kielissä käytetty ilmaus porno.

- 38:22 Juuda oli luullut jotakin epätodellista. Niinhän luuli Jaakobkin, hänen isänsä. Luikurimiesten peliä, jossa kuitenkin naiset ovat etevämpiä.
- 38:23 Kaksinaismoraalin kantava aate: vähät tapahtuneista tosiasioista, vähät kalleimpien arvojen menetyksestä, kunhan vain emme joudu naurunalaisiksi ja häpeään, kunhan vain julkisivu säilyy moitteettomana. Tämän maailman ihmiset rakentavat elämänsä tämän perustan päälle, mutta se romahtaa Jumalan kasvojen edessä. Uskovan elämä perustuu sen sijaan Kristus-kalliolle: ihmisen täytyy kohdata oma syntisyytensä ja syyllisyytensä ja uskoa Kristukseen, joka on maksanut syntivelkamme ja kärsinyt ristillä kuoleman syyllisyytemme vuoksi. Silloin sydän on puhdistettu pohjia myöten ja ulkopuolikin puhdistuu. Sisäpuoli on tärkeämpi kuin ulkopuoli, Mt 23:25-26. Huvittavaa Juudan asenteessa on se, että kun hän oli toiminut häpeällisesti, hän väitti, että jos asia tulee julkiseksi, niin me joudumme naurunalaisiksi! Hän yritti vyöryttää osavastuun asiasta palvelijalleen ja ystävälleen, kun tämä oli suostunut toimimaan portonpalkan välittäjänä. Mitähän tuo ystävä ajatteli? Vai oliko se hänestä normaaila liiketoimintaa?
- 38:24 Kun leski-Taamar oli tullut raskaaksi, heti ymmärrettiin, että kyse ei ollut mistään hyväntekeväisyydestä, rakkauden myymisestä puutteessa oleville miehille, vaan haureudesta. Ja Juuda osasi suoralta kädeltä lausua tuomion: viekää poltettavaksi.
- 38:25 Kahden huijarin välinen henkien taistelu.
- 38:26 Juuda tunnusti tavanneensa parempansa. Ei Juuda mitään katumusta tai kääntymystä synnistään tehnyt, eipähän vain enää jatkanut seksisuhdetta miniäänsä. Hänen mielestään se oli vain pikkujuttu. Juudan lause 'hän on minua vanhurskaampi' tarkoittaa, että hän on oikeammassa kuin minä. Juuda tunnusti, että kumpikaan ei ollut oikeassa, mutta hän itse oli enemmän väärässä.
- 38:27 Juuda sai kaksoset kuolleiden poikiensa tilalle. Toivottavasti ymmärsi iloita. Kaksoset esiintyvät Raamatussa 3x: Eesau ja Jaakob, 1Ms 25:24, Peres ja Sera tässä sekä Tuomas eli Didymos, Jh 11:16, 20:24, 21:2. Tosin Laulujen laulussa sulhanen vertaa morsiamensa rintoja gasellin kaksosiin, Ll 4:5, 7:4.
- 38:28 Veljeksillä oli ilmeisesti aikamoinen paini menossa jo äidinkohdussa. Molemmat halusivat olla ensimmäisiä.
Kätilö = <mejalledet> (= <maia> LXX:ssa) esiintyy 9x: 1Ms 35:17, 38:28, 2Ms 1:15–21.
- 38:29 Kätilö osoitti nuo sanansa tuolle poikavauvalle, koska sekä verbi että preposition suffiksi ovat maskuliinimuodossa (repäisit itsellesi). Tai sitten kätilö oli niin hädissään, ettei osannut puhua kieliopillisesti oikein.
Nimi Peres merkitsee repeämä, ryntäys, läpimurto. Tässä on selvä esikuva: uskottomuus (Herraa kohtaan) saa aikaan repeämiä. Näin on sekä yksityisen uskovan kohdalla että koko Jumalan seurakunnan kohdalla. Kuinka moni ihminen onkaan repinyt sielunelämänsä uskottomuutensa tähden. Onneksi Herra Jeesus on kuin laupias samarialainen, joka lääkiti puolikuolleen miehen haavat ja hoiti häntä. Uskottomankin kannattaa palata Herran Jeesuksen luo heti, ettei tilanne käy vielä pahemmaksi.
Samalla kun Taamar viekasteli sukupuolielämän alueella, hän särki oman sukupuolielämänsä. Jumalan tahdon vastaisella tiellä seurauksena ovat jakaantumiset ja repeämät, 1Kn 16:21.

- 38:30 Nimi Serah merkitsee loistaa, punertaa (niin kuin auringon nousu).
- 39:1 Joosef oli nyt kauppatavara, hänellä ei ollut ihmisarvoa.
- 39:2 Tällä tiellä, jossa Joosef oli myyty orjaksi, Herra oli Joosefin kanssa ja siunasi häntä. Joosef ei ollut poissa Jumalan tahdosta, vaikka ulkonaisesti näytti siltä, vaan päinvastoin, hän nimenomaan oli Jumalan tahdossa.
- 39:3 Potifarkin ymmärsi, että Herra siunasi Joosefia.
- 39:4 Uskovaiseen mieheen oli helppo luottaa.
- 39:5 Herran siunaus koitui Potifarinkin onneksi.
- 39:6 Potifar pääsi paljon helpommalla, kun antoi kaiken Joosefin vastuulle. Joosef oli vielä nuori ja toimintatarmoinen, Potifar oli vanhempi ja ilmeisesti jo elämänsä kylläntynyt. Hän oli nähnyt, että turhuuksien turhuus, kaikki on turhuutta, eikä hän välittänyt enää muusta, mutta syödä hän sentään halusi itse ja ilmeisesti hyvin.
- 39:7 Potifarin vaimo oli ilmeisesti sen verran nuori, että hormonit hyrräsivät, mutta nähtävästi hän oli polttanut sillat mieheensä päin, koskapa tämä ei enää välittänyt hänestä. Tai sitten miehellä oli jo ollut niin paljon naisia, ettei hän jaksanut enää innostua vaimostaankaan. Vaimo eli nähtävästi jatkuvassa puutteessa niin rakkauden kuin seksuaalisuudenkin suhteen. Joosef olisi ollut hänelle oikea namupala, vaikka olikin orja. Siispä rakkaussuhde ei voinut tulla kysymykseen, mutta salainen seksiseikkailu olisi tuntunut todella kiihottavalta ja varmaan myös tyydyttävältä nuoren miehen sylissä. Ehkäpä se oli yleinen tapa sen ajan Egyptissä ylhäisönaisten keskuudessa. Ja toihan se lohtua nuorten orjien elämään, he varmaan ajattelivat kuin suurimmatkin hyväntekijät.
- 39:8 Joosef ei ollut huorapukki, vaan hän halusi elää Jumalan tahdossa.
- 39:9 Joosef tiesi valtansa, mutta ymmärsi myös rajansa. Ja ennen kaikkea hän uskovaisena miehenä tiesi vastuullisuutensa Jumalan edessä. Pyhä Henki johdatti häntä elämään puhtaudessa, mutta tuo nainen viekoitteli häntä samaan saastaan, jossa naisen oma sydän ja elämä oli. Joosef ymmärsi myös, että aviorikos ei ole ainoastaan rikos tuon naisen aviomiestä kohtaan, vaan ennen kaikkea rikos Jumalaa kohtaan.
- 39:10 Vaikka tuo nainen yritti viekoitella Joosefia päivästä toiseen, niin Joosef ei suostunut edes olemaan hänen kanssaan, siis hänen seurassaan. Joosef halusi parempaa seuraa. Vrt. Ps 1:1 ja Mk 3:14.
- 39:11 Nainen oli ovela, hän teki temppunsa silloin, kun ei ollut ketään todistajia. Siihen pyrkivät kaikki raiskaajatkin. Eli meininki on ihan sama riippumatta sukupuolesta.
- 39:12 Vaippa t. viitta = <beged> tarkoittaa päällimmäistä vaatetta, ja se on eri vaatekappale kuin <ketoonet>, Joosefin kuuluisa puku, 1Ms 37:3.
Joosefilla ei ollut muuta mahdollisuutta kuin lähteä karkuun. Ns. miehet pitävät karkuun lähtemistä raukkamaisuutena tai pelkurimaisuutena, mutta monesti se on ainoa viisas ratkaisu. Sanoipa Jeesus opetuslapsilleen: Kun teitä vainotaan yhdessä kaupungissa, paetkaa toiseen, Mt 10:23. Väkivaltaa ei pidä vastustaa väkivallalla. Eritoten Raamattu kehottaa pakenemaan haureutta ja epäjumalanpalvelusta, 1Kr 6:18, 10:14. Joosef ei ollut tyhmä tai pelkurimainen vaan viisas mies.
- 39:13 Karnea pettymys naiselle. Hän halusi saaliikseen miehen, mutta sai vain kuoret. Sen jälkeen hänen päähänsä ei enää mahtunut kuin yksi, naiselle tyypillinen ajatus: miten saan kostettua kärsimäni häpeän mahdollisimman raskaasti. Hänen päähänsä ei mahtunut ollenkaan ajatus omasta tyhmyydestä ja katumuksesta.

- 39:14 Naisen riettaus ja hänen epäonnistumisensa oli hänelle niin suuri häpeä, että hän keksi selvittää tilanteesta parhaiten kääntämällä koko jutun pääläelleen: Joosef, tuo ulkomaalainen orja, olikin yrittänyt maata hänet, ylhäisen egyptiläisen naisen, mutta eihän hän toki sellaiseen alentunut, ei olisi tullut mieleenkään! Eikä häpeä kohdistunut ainoastaan häneen vaan koko talonväkeen. Tuon naisen viisaus ei ollut ylhäältä tulevaa vaan riivaajien viisautta, Jk 3:13s. Saatana on viisas, Hes 28:3, ja niin myös hänen seuraajansa, mutta väärällä tavalla.
Profeetta Jesaja nuhteli myöhemmin Juudan kansaa vastaavanlaisesta toiminnasta, Jes 59:14–16.
- 39:15 Olisikohan Joosef ollut niin tyhmä, että olisi itse jättänyt viittansa naiselle todistuskappaleeksi? Sitäpä ei kukaan tullut ajatelleeksi.
- 39:16 Viitasta tuli nyt eräänlainen pyhäinjäännös haureuden papittaren temppeliin eli hänen makuuhuoneeseensa.
- 39:17 Ylhäiselle ihmiselle on pahinta, että häntä pidetään pilkkana. Sitä ei tahdo itsetunto kestää. Entä sitten kun ennustettiin, että Messiasta pidetään pilkkana? Ks. Ps 22:6, 69:7, Jes 50:7, Mt 26:67-68. Sekin asia käännettiin niin päin, että Jeesus pilkkasi Jumalaa, Mt 26:65.
- 39:18 Nainen osasi vetää oikeasta narusta. Hän kehui kirkuneensa ja huutaneensa, ja se oli Potifarín varmasti helppo uskoa ihan omasta kokemuksesta: vaimolla oli siihen sekä kykyä että halua. Muukin kuulosti sen jälkeen paljon uskottavammalta.
- 39:19 Tähän päättyy Raamatun kertomus Potifarín vaimosta, jonka nimeä ei edes mainita. Jotkut ovat tosin pilan päiten arvelleet, että hänen nimensä oli Potimuori. Hän sai kuivakiskaisen miehensä suuttumaan ja kostamaan Joosefille puolestaan. Ehkäpä se viritti heidän kuoleutunutta aviosuhdettaan ja Egyptin juorupiirit saivat uutta natusteltavaa, kuinka heillä oli ollut aviokriisi, ja vieras mies, jonkun sortin uskovainen, oli yrittänyt tunkeutua heidän väliinsä, mutta vaimo kirkui ja mies puolusti vaimonsa kunniaa, ja he löysivät jälleen toisensa ja nyt sitten elivät onnellisina elämänsä loppuun asti ja kaikenlaista muuta roskaa... Niin, ei mitään uutta auringon alla.
Monet miehet lentävät lankaan, kun uskovat kaikenlaisia naisten juttuja ja juoruja. Miehen ei pitäisi olla nenästä vedettävä yllytyshupsu. Paavali varoittikin Timoteusta tästä asiasta, 1Tm 4:7, 5:11–14.
- 39:20 Joosefin niin kuin monen Raamatussa kerrotun Herran oman elämään mahtui myös vankilareissu. Sitä ei pidetä ansiona tässä ajassa, mutta ratkaisevaa onkin, mistä syystä vankilaan on jouduttu. Hyvän vai pahan omantunnon takia? Jumala kyllä tietää todellisen syyn. Joosefin vankilareissu kesti ilmeisesti aika kauan, mahdollisesti jopa 12 (tai peräti 13) vuotta.
- 39:21 Herra ei jättänyt Joosefia vankilassakaan yksin vaan oli hänen kanssaan. Se oli kaikkein parasta. Joosef oli Jumalan tahdossa. Jumalan armo ulottui (<naataah>) aina vankilaan saakka.
- 39:22 Vankilassakin ajan oloon luotettiin uskovaiseen mieheen, kun nähtiin, mikä hän on miehiään.
- 39:23 Jotkut ovat kuulemma kehittäneet semmoisenkin kuin menestysteologia: uskovainen menestyy niin taloudellisesti kuin muutenkin, hänen elämänsä kuuluu paljon onnen hetkiä ja hän saa hymyillä leveää hammastahnahymyä, sairaudetkin pysyvät poissa ym. höpöä. He ovat tavallaan puolittain oikeassa. Uskovainen kyllä menestyy, niin Joosefkin menestyi ja joutui vankilaan, mutta noiden teologien käsitys menestyksestä on väärä. Pitäisi tutkia, mitä Raamattu puhuu menestyksestä ja tarkoittaa sillä, eikä ottaa kapitalistista käsitystä taloudellisesta menestyksestä ja yrittää puolustaa sitä Raamatulla. Kuulemma parhaat kapitalistit aikoinaan yrittivät puolustella Raamatulla jopa neekeriorjuutta! Olisivatkohan ne samat selittäjät olleet yhtä innokkaita puolustamaan orjuutta Raamatulla, jos itse olisivat joutuneet raatamaan vaikkapa Stalinin leireillä?
- 40:1 Raamattu ei kerro minkälaisista rikkomuksista ole kyse, mutta vankilaan joutuivat nämä virkamiehet. Jumala käyttää nyt näiden vankilareissua suunnitelmansa toteuttamiseen.

- 40:2 Asiat ovat huonosti, jos onnistuu suututtamaan kuninkaan. Sen on historia todistanut, ja se ilmenee Raamatussakin useammassa kohdassa, Snl 16:14, 19:12, Est 7:10. Nämä virkamiehet olivat epäonnekseen ensimmäisiä todistajia tässä suhteessa. Mutta kaikkein hirvittäväntä on, kun tulee Jumalan ja Karitsan vihan aika, Ilm 6:15–17. Se viha on oikeudenmukainen ja kohdistuu syntiin. Parempi katua syntejään ajoissa.
- 40:3 Henkivartijoiden päämies oli faraon henkilökohtaisiin palvelijoihin kuulunut korkea virkamies. Hänen tehtäviinsä kuului mm. kuolemantuomioiden toimeenpano. Varsinainen henkivartija.
- 40:4 Kansan suussa on sanonta herra on herra helvetissäkin. Se ei pidä paikkaansa (ja jos pitäisi niin Saatana olisi ylin herra helvetin tuomion keskellä; helvettihän on nimenomaan Saatanan tuomion ja rangaistuksen paikka), mutta vankilan suhteen se näkyy pitävän paikkansa. Joosef oli syytön, mutta ulkomaalainen orjapoika, faraon virkamiehet taas rikollisia, mutta egyptiläisiä herroja. Niinpä Joosef annettiin heille palvelijaksi.
Jonkin aikaa = <jaamiim> = sm: päiviä
- 40:5 A mi mual armahin? kysyttiin aikoinaan Karjalassa, ja vastaus oli uni. Uni on ihmiselle tärkeää, ja nyt sen merkitys korostui kahden miehen elämässä. Ja sen seurauksena lopulta myös Joosefin elämässä. Vielä tärkeämpi uni oli ollut jo ihmiskunnan alussa, 1Ms 2:21.
- 40:6 Miehet olivat alakuloisia, kun olivat nähneet vaan eivät voineet ymmärtää. Ihmisellä on luontainen halu saada tietää ja ymmärtää näkemänsä ja kuulemansa asiat ja mielellään muutkin salaisuudet. Salaisuudet ovat kivoja vain silloin, kun itse tietää ne.
- 40:7 Joosef tunsu empatiaa vangittuja virkamiehiä kohtaan. Pudotus heidän elämässään oli ollut paljon rankempi kuin Joosefin elämässä.
- 40:8 Joosef tiesi, että Jumala on Kaikkivaltias, ja hän on Jumalan palvelija. Siitä tämä rohkeus. Toisaalta hän itsekin oli nähnyt merkitseviä unia jo nuoruudessaan, ja senpä vuoksi hän oli joutunutkin Egyptiin vankilaan. Sitä hän ei kuitenkaan kertonut alakuloisille miehille, se tuskin olisi rohkaissut noita miehiä.
- 40:10 Oksa = <saariig> tarkoittaa viiniköynnöksen tai viikunapuun ohuimpia oksia, jotka kantavat kukkien nuput ja oksien hedelmät. Esiintyy vain tässä, jakeessa 12 ja Jl 1:7.
- 40:12 Joosef ymmärsi unen selityksen heti Jumalan antaman viisauden vaikutuksesta.
- 40:13 Unen selitys oli varmaan juomanlaskijalle mieluinen.
- 40:14 Joosef pyysi ylimmäistä juomanlaskijaa muistamaan häntä ja auttamaan hänet pois vankilasta. Eipä se suuri palkka ollut Joosefin antamasta avusta, mutta eipä kuninkaallinen virkamies sitä enää vapauduttuaan muistanut, jae 23. Kun ryöväri ristillä pyysi Jeesusta muistamaan häntä Jumalan valtakunnassa, vastaus oli aivan toisenlainen, Lk 23:42–43. Tässä nähdään, että turha on ihmisten apu.
- 40:15 Joosef oli joutunut kärsimään vääryyttä sekä kotimaassa että täällä, mutta kukapa siitä välitti. Hän yksin tiesi olevansa syytön, mutta sitä oli turha muille selittää. Seli, seli! olisi muiden vastaus tänä päivänä. Niin... yksin oot sinä ihminen, kaiken keskellä yksin... Mutta onneksi Herra oli Joosefin kanssa ja piti hänestä lopulta huolen, kun ihmisapu oli osoittautunut turhaksi.
Vankityrmä = <boor> = sm: kuoppa. Vangit pantiin vankiluolassa oleviin syvennyksiin, ks. Jer 37:16. Omat veljet olivat heittäneet Joosefin kotimaassa 17-vuotiaana kuoppaan, 1Ms 37:20–29, ja nyt täällä jatkui sama elämänmuoto.
- 40:16 Nisuleipäkori voidaan kääntää myös kori, jossa on valkoista leipää tai reiällinen kori.

- 40:18 Joosef ymmärsi samankaltaisen unen päinvastaisen selityksen.
- 40:19 Joosef oli sangen suorapuheinen mies. Hän ei empinyt kertoa ylimmäiselle leipojalle totuutta, jotta leipuri osaisi valmistautua kuolemaan. Raamattu ei kerro, miten leipuri suhtautui Joosefin antamaan selitykseen. Ehkä hän piti koko juttua höpötyksenä tai sitten kääntyi Joosefin puoleen etsimään elävää Jumalaa. Tai sitten halusi osoittaa olevansa mies ja uskovansa vasta kun näkee unen toteutumisen. Siinä vaiheessa kun silmukka oli hänen kaulassaan lienee ollut pakko uskoa. Mutta pystyikö hän enää kääntymään Jumalan puoleen, vai oliko hän niin täynnä katkeruuden sappea, että kirosi kaikki ympärillä olijat, Lk 23:39.
- 40:20 Syntymäpäivän juhlinta näyttää olevan ikivanha tapa. Sitä ei voi kyllä pitää kovinkaan raamatullisena, koska hedelmät ovat olleet moneen suuntaan viittaavia. Niin tässäkin tapauksessa. Ylimmäinen juomanlaskija oli varmasti mielissään, mutta leipoja hirtettiin, kenties juhlallisin menoin. Samoin myöhemmin Johannes Kastaja menetti päänsä Herodeksen synttärikumujen päätteeksi. Tosin pää tuotiin juhlallisin menoin vadilla Herodiaan tyttarelle. Eipä ihme, että Job ja Jeremia varmuuden vuoksi kirosivat syntymäpäivänsä, Job 3:1s, Jer 20:14s, ja Salomo piti kuolinpäivää parempana kuin syntymäpäivää, Srn 7:1. Jeesuksen syntymäpäivän tai paremminkin syntymän kunniaksi itämaiden viisaat miehet toivat lahjoja, mutta Herodes järjesti lastenmurhan, Mt 2:1-18.
- 40:21 Mieluinen huomion osoitus juomanlaskijalle: henki säilyi ja viranhoito jatkui.
- 40:22 Karkea kohtalo leipurille kuninkaallisena syntymäpäivänä: joutua hirteen. Tämä on samalla esikuvallista: kun Jeesus kärsi Golgatan ristillä, hänen molemmilla puolillaan kuoli pahantekijä. Heistä toinen otti vastaan pelastuksen ja sai ikuisen elämän, mutta toinen herjasi loppuun asti.
- 40:23 Joosef sai oppia Jumalan koulussa, ettei ihmisten armeliaisuuteen ole luottamista, se kun on niin lyhytjänteistä. Juomanlaskija unohti Joosefin, hyväntekijänsä, mutta Jeesus ei unohtanut ristillä ollutta ryöväriä, joka oli ollut pahantekijä, Lk 23:42-43.
- 41:1 Meni kaksi vuotta ennen kuin tapahtumat etenivät Joosefin elämässä.
- 41:4 Omituinen uni, kun lehmät syövät toisiaan. Unessa se vaan on niin todellista.
- 41:7 Taas unenomaista mahdotonta todellisuutta: tähkät nielevät toisiaan. Mutta siihenpä farao heräsikin.
- 41:8 Farao uskoi uniensa merkitsevän jotakin, mutta oli levoton, kun ei käsittänyt mitä. Eivätkä valtakunnan viisaatkaan voineet auttaa.
Tietäjä = <chartom>. Tämä egyptiläinen sana esiintyy BHS:ssa 11x (1+2Ms:ssa 9x ja Dan:ssa 2x). Egyptin ja Babylonian hovissa toimi taikureita ja ennustajia, jotka kuuluivat egyptiläisissä tempeleissä alempaan pappiskuntaan.
- 41:9 Otan nyt puheeksi rikkomukseni voidaan kääntää myös: Minun on nyt muistutettava rikkomuksestani.
Ylimmäinen juomanlaskija ei olisi muistanut kuuna päivänä koko Joosefia, mutta nyt tapahtumat jotenkin koskettivat hänen omaatuntoaan, koska hän sanoi ensimmäiseksi muistavansa rikoksensa ja uskalsi nyt ottaa sen puheeksi. Nähtävästi ihminen yrittäessään kieltää ja unohtaa rikoksensa ja syyllisyytensä peittää unholaan samalla paljon hyvää. Se on sääli ihmisen itsensä kannalta. Ja myös muiden kannalta. Se selvästikin rajoittaa elämää.
- 41:12 Vasta nyt tuli Joosefin viisaus laajempaan tietoon.
- 41:13 Tästä tunnetaan Jumalan Hengen toiminta: käy niin kuin on sanottu. Jumalan sana on syntynyt Jumalan Hengen vaikutuksesta, sen vuoksi se käy toteen.

Jotkut ovat niin hurskaita uskonnollisuudessaan, etteivät he hyväksy mitään selityksiä. He eivät olisi sietäneet Joosefin puheitakaan.

- 41:14 Pitkällisen odottamisen jälkeen, kun aika oli tuntunut vain matelevan, tuli äkkiä kiire. Jumalalla ei näköjään ole kiire, kun Hän toteuttaa suunnitelmiaan, mutta ihmisillä on. Joosef ei pystynyt kiirehtimään asioita, mutta faraolla oli kuin tuli hännän alla. Jumala on ajan yläpuolella, mutta ihmiset ovat ajan vankeja, Apt 17:26.
Egyptiläisillä oli tapana ajaa hiuksensa lyhyiksi ja käyttää peruukkia. Monet miehet ajoivat myös partansa ja käyttivät ajoittain tekopartaa. Joosefin tapauksessa se olikin viisasta, sillä hyvässä lykyssä hänellä oli täitä tukassaan. Vaatteetkin olivat varmaan risaiset ja haisivat liasta.
- 41:15 Farao uskoi ilman muuta, että Joosefilla itsellään on jotain ihme kykyjä.
- 41:16 En minä = sm: ilman minua eli ilman minun ansiotani. Joosef antoi kunnian Jumalalle. Samoin teki myöhemmin Paavali, joka totesi, ettei meillä ole edes kykyä ajatella muutoin kuin Jumalan antamana, 2Kr 3:5, 1Kr 3:5, Mt 25:15. Jumala antaa meille itse kullekin ne kyvyt, jotka Hän parhaaksi näkee, ja muut lahjat, talentit, niiden mukaan. Kaikki on Hänen armoaan.
- 41:20 Ihmisen unimaailmassa voi tapahtua asioita, jotka tuntuvat unessa täysin todellisilta ja mahdollisilta, mutta jotka todellisessa elämässä eivät ole ollenkaan mahdollisia.
- 41:24 Apostoli Johannes joutui kohtaamaan samankaltaisen tilanteen taivaassa, mutta silloinkin asiaan löytyi jumalallinen ratkaisu, Ilm 5:1–5.
- 41:25 Joosef ymmärsi heti, mistä on kyse, ja myös sen, että Jumala on puhunut faraolle. Jumala puhuu tämän maailman johtajillekin, eri asia, ymmärtävätkö he ottaa Jumalan puhetta todesta. Farao ymmärsi, ja se laskettiin hänelle viisaudeksi. Se koitui siunaukseksi koko Egyptin kansalle ja myöhemmin naapurikansoillekin.
- 41:29 Monesti käy elämässä niin, että ensin tulevat lihavat vuodet, mutta sitten nälkävuodet.
Yltäkylläisyys = <saaba> esiintyy 8x: kuudesti tässä yhteydessä (1Ms 41:29–53) sekä Snl 3:10 ja Srn 5:11. Nuo raamatunkohdat osoittavat, että yltäkylläisyys voi olla siunaus, joka seuraa anteliaisuutta, mutta itsekkyydelle yltäkylläisyys koituukin kiroukseksi. Näinhän on käymässä länsimaiden taloudelle.
- 41:30 Nälkävuodet vievät muistonkin viljavuudesta.
- 41:31 Kova nälänhätä vie jopa tiedonkin menneestä viljavuudesta.
- 41:32 Että Jumala on asian varmasti päättänyt = sm: että asia on Jumalan puolesta valmis. Jumala antoi faraolle kaksinkertaisen todistuksen asiasta, koska asia oli varma ja hyvin vakava. Evankeliumi on talletettu Raamattuun neljään kertaan.
- 41:33 Joosef ei jäänyt odottelemaan faraon mielipidettä asiasta, vaan antoi saman tien hänelle kallisarvoiset neuvot tilanteen hoitamiseksi parhain päin. Jumalan profeetat ovat aina olleet hyvin ärsyttäviä, kun he eivät kumartele ihmisiä, vaan neuvovat heitä Jumalan tahdon tielle. Sen takia moni profeetta onkin menettänyt päänsä.
Joosef tiesi jo kauan sitten, että kansan hallitsemiseksi ymmärrys ja taito (sm: viisaus) ovat parhaat avut. Eivät taida olla enää.
- 41:34 Joosef tiesi, että säästäminen kannattaa nimenomaan hyvinä päivinä, jotta jotakin olisi pahojen päivien varalle.
- 41:36 Joosefin viisaus tähtäsi ihmisten pelastumiseen, etteivät joutuisi nälkäkuoleman omiksi.
- 41:37 Hädän tullen pienikin lohutus miellyttää.

- 41:38 Käännös Jumalan Henki (LLL, RK 2012) / Jumalan henki (VT 1938, VT 1992, JRT) voitaisiin tässä kääntää myös jumalien henki. Farao ei, ainakaan vielä, tuntenut elävää Jumalaa ja Hänen Pyhää Henkeään, mutta hän ounasteli aivan oikeaan suuntaan, että Joosef on mies, jossa on Jumalan Henki. Kaikki kolme käännöstä ovat puolustettavissa: ensimmäisen mukaan kirjoittaja Mooses osoittaa tunteneensa Jumalan Hengen, mutta kaksi muuta osoittavat faraon tietämyksen vajavaisuuden.
- 41:39 Taitava = sm: viisas. Joosefin ymmärrys ja viisaus oli Jumalta.
- 41:40 Farao antoi kaiken Joosefin hoitoon ja valtaan koko Egyptissä, paitsi hän itse tietysti oli korkeampi valtaistuimen puolesta. Näin tänäänkin monet ihmiset haluavat antaa elämänsä Herran Jeesuksen hoitoon, paitsi että ihminen itse kuitenkin haluaa istua sydämensä valtaistuimella korkeimpana. Näin ihminen haluaisi olla oman itsensä herra, ja Jeesus olisi hyvä apu pelastusasiassa. Mutta Jeesus Kristus on Herra, myös uskovaisen sydämessä. Jeesus sanoi ylösnousemuksensa jälkeen, että Hänelle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Onkohan lopultakin ihmissydän se paikka, joka on kaikkein vaikein valloittaa? Onneksi Herra Jeesus haluaa tehdä tuon valloituksen rakkaudella eikä väkivallalla.
Sinun käskyjäsi tottelee koko minun kansani = sm: sinun suullesi antaa suudelman koko minun kansani. Suuteleminen on Raamatussa paitsi tervehtimisen, ystävyiden ja rakkauden symboli myös kuuliaisuuden ja kunnioituksen symboli suhteessa ylempään auktoriteettiin. Nämä kaikki merkitysvivahteet tulevat esille jakeessa Ps 2:12 Antakaa suuta pojalle...
- 41:41 Tässä maailmassa on moni hallitusmies päässyt nopeasti vankilaan tai teloitusr ryhmän eteen. Jumalan suunnitelmassa voi käydä päinvastoin.
- 41:42 Vangin asu vaihtui kuninkaalliseen pukuun. Niin käy myös, kun syntinen ihminen tulee Jeesuksen luo ja saa syntinsä anteeksi: synnin ryysyt vaihtuvat vanhurskauden vaatteisiin. Siinä puvussa pääsee Karitsan häihin, Ilm 19:8.
- 41:43 Sanan <'abrek'h> merkitys on epävarma. Luultavasti se tarkoittaa huudahdusta huomio!, polvillenne! tai antakaa tietä! tai korkean virkamiehen arvonimeä. Merkitys polvillenne! / polvistukaa! tuntuisi (huom. tämä on siis selittäjän tulkinta) todennäköisimmältä siihen maailmanaikaan, ja toisaalta <berek'h> = polvi. Samalla tämä olisi esikuva sille, että kaikkien polvien on notkistuttava Jeesuksen nimeen ja tunnustettava Isän Jumalan kunniaksi, että Jeesus Kristus on Herra, Fil 2:5-11. Joosefin koko elämä on selvästikin esikuvallista, ja se jo edeltä ennusti Kristusta kohtaavista kärsimyksistä ja niiden jälkeen tulevasta kunniaasta, 1Pt 1:10-11.
- 41:44 Ei saa ryhtyä tekemään mitään = sm: ei saa nostaa kättä eikä jalkaa. (Tämä olisikin hyvä neuvo nykyajan rokkimuusikoille, discotanssijoille ynnä muille humppaveikoille!)
Joosefilla olisi nyt ollut valta kostaa, tai ainakin antaa pieniä opetuksia, Potifarille ja hänen vaimolleen, mutta mihinkään sellaiseen ei Raamatussa viitata. Eikä tiedetä, olivatko he enää elossakaan. Samoin Joosefilla olisi ollut valta lähettää egyptiläinen sotajoukko hakemaan Kanaanin maalta 10 velipekkaa vastaamaan menneen ajan ihmiskaupoista, mutta sitäkään Joosef ei tehnyt. Hän halusi palvella uudessa asemassaan Jumalaa, ja se oli parhaaksi hänelle itselleen sekä muille.
Joosefilla oli nyt todella suuret valtuudet. Niin on myös Messiaalla valtakunnassaan, mutta voimalla väkivallalla Hän ei tahdo hallita... niin kuin Adventtilaulussa sanotaan. Herra Jeesus hallitsee armoissaan Pyhän Henkensä kautta, nimittäin Jumala itse vaikuttaa uskovissaan tahtomista ja tekemistä, Fil 2:13, 1Tm 1:14, Hpr 13:21, Hes 36:27. Tätä hallintavaltaa edusti esikuvallisesti myös Joosef.
- 41:45 Nimi Saafenat-Paneah merkitsee egyptin kielessä Jumala puhuu ja lapsi elää ja hepr. salaisuuksien selittäjä.
Oon oli Ala-Egyptin pääkaupunki, ja se sijaitsi nykyisestä Kairosta n. 15 km koilliseen. Kaupunki tunnetaan nykyisin kreik. nimellä Heliopolis = auringon kaupunki. Muinaiset israelilaiset käyttivät siitä mm. nimeä Beet-Semes = auringon talo. Oon oli auringonjumala Ran eli Ren palvonnan keskus. Toinen hepr. nimi kaupungille oli Aaven = turhuus, tyhjyys, ks. Hes 30:17, halveksunnan

osoituksena kaupungissa harjoitettua turhaa ja tyhjää epäjumalanpalvelusta kohtaan, vrt. Hos 10:8. Nykyisin kaupunki on autio, ja auringontemppelistä on jäljellä vain yksi obeliski, neljä muuta on museoissa ympäri maailmaa.

41:46 Joosef oli nyt 30-vuotias, 13 vuotta oli kulunut siitä, kun veljet myivät hänet Egyptiin. Tuo aika oli ilmeisestikin kulunut pääosin vankilassa. Kaikki tämä oli rankkaa aikaa nuorelle miehelle. Mutta samalla Jumala kasvatti hänestä miehen, joka kykeni olemaan suuressa vastuussa Jumalan suunnitelmassa. Joosefin kaltaisia miehiä on hyvin vähän, hänen veljiensä kaltaisia hyvin paljon. Voidaan laskea, että juuri tähän aikaan (n. vuoden tarkkuudella) kuoli Joosefin isoisä Iisak. Ilmeisesti Jumala piti hänet hengissä vain ja ainoastaan yhdestä syystä: Iisak oli esirukoilijana Joosefin puolesta. Iisak oli pitkään sokeutuneena, hänen elämänsä oli hyvin rajoittunutta. Toisaalta hän tiesi ja tunsi sukunsa mielenlaadun perin pohjin, he olivat luukeroa huijarisukua koko konkkaronkka. Abraham oli tiukan paikan tullen valehdellut kuin tyhjää vaan, ja Saara oli aika luukero. Hän itse oli myös valehdellut tarpeen tullen, ja Rebekka oli oikein emäluukero. Jaakob oli pettänyt ja valehdellut ja joutunut lähtemään karkuun enonsa Laabanin luo, joka taas oli pettänyt Jaakobia raskaasti, ja sen jälkeen olivat petostelleet sekä vaimo Raakel että poika Ruuben. Iisak oli aivan varma, että tästä suvusta ei yksinkertaisesti pysty sikiämään muita kuin pettureita, ja vasta Jumalan koulussa nuo kieroutumat oikeavat. Nyt sitten pojat puolestaan pettävät isäänsä, eikä Iisak uskonut, että Joosef on kuollut vaan hänet on muilutettu ties minne. Vanha vajavainen mies voi ymmärtää paljon enemmän kuin väkevät nuorukaiset arvaavat.

41:47 (Ylen) runsaasti = <liqmaatsiim> = täydet kouralliset eli niin paljon kuin käsiin mahtuu = <dragmata> (LXX). Tässä on entisen ja nykyisen ajattelun ero: me ajattelemme, että jotain on vain kourallinen, mutta tuolloin ajateltiin, että se minkä ihminen voi kerralla ottaa, täysi kourallinen, on aivan riittävästi ja yllinkyllin. Olisikohan meillä länsimaiden ahnehtijoilla jotakin oppimista? Mt 6:25s.

Kreikkalainen rahayksikkö drakhma = <drakhmee> tarkoittaa luultavasti samaa kuin <dragma> = kourallinen, ja molemmat sanat tulevat verbistä <drassomai> = ottaa kourallinen.

41:49 Joosef oli todella rikas mies, mutta hän ei kahminut varallisuutta itselleen vaan yhteiseksi hyväksi, jotta kansa voi välttyä nälkäkuolemalta. Ahne taas kahmii yhteisestä hyvästä itselleen, mutta hän onkin epäjumalanpalvelija, Kol 3:5. Raamattu neuvoa pakenemaan sellaista, 1Kr 10:14, koska se on lihan teko eikä Hengen hedelmä, Gal 5:20.

Viljan mittaaminen lopetettiin, koska lukemat eivät enää riittäneet. Egyptiläisten artimetiikka petti (LXX). Näin käy myös Messiaan valtakunnassa ihmisten suhteen, Ilm 7:9. Jotkut väittävät, että meidän Herramme on matemaatikko. Hän taitaa olla paljon enemmän...

Ilmaus <'eein mispaar> = lukematon/ epäluukuinen määrä, ei mitattavissa oleva joukko, esiintyy 16x: 1Ms 41:49; Tm 6:5; 7:12; 1Ak 22:4, 16; 2Ak 12:3; Job 5:9; 9:10; 21:33; Ps 40:13; 104:25; 105:34; 147:5; Ll 6:8; Jer 2:32; Jl 1:6.

41:50 Joosef sai kokea myös avio-onnea, kun oli kieltäytynyt Potifarin vaimon houkutuksista.

41:51 Nimi Manasse = <menašše> = hän on antanut minun unohtaa. Jumalan siunauksen vaikutuksesta unohtuvat pahimmatkin vaivat ja entinen elämä.

41:52 Nimi Efraim = <'efrajim> = kaksoishedelmä; hedelmällinen, ja se muistuttaa heprean sanaa <hifraah> = hän on tehnyt hedelmälliseksi. Kärsimysten koulu tekee ihmisen hedelmälliseksi. Tätä ei ihmisliha halua tietää, se mieluummin viettäisi vain kissanpäiviä uuninpankolla.

41:53 Yltäkylläisyys vaihtui puutteeseen.

41:54 Nyt Joosef oli n. 37-vuotias.

- 41:55 Nälkä on sellainen opettaja, että se opettaa ihmisen tekemään niin kuin käsketään. Farao tiesi sen. Myöhemmin tätä tietoa ovat käyttäneet monet tyrannit, mm. Hitler ja Stalin, joka kesytti rikollisetkin palvelukseensa nälän avulla. Näin kertoo esim. Aleksandr Solženitsyn teoksessaan Vankileirien saaristo.
- 41:56 Joosef oli tehnyt säästötoimenpiteet hyvinä päivinä pahan päivän varalle. Nyt niitä päiviä alkoikin tulla kosolti.
- 41:57 Kaikista maista = sm: kaikki maa. Käännös perustuu LXX:aan ja Samarialaiseen Pentateukkiin. Yhden ymmärtäväisen miehen taidolla järjestys kauan pysyy, totesi myöhemmin kuningas Salomo seurattuaan elämän menoa, Snl 28:2. Joosef oli ensimmäisiä esimerkkejä tästä.
- 42:1 Tieto kulki silloinkin eri kansojen välillä, mutta hitaammin kuin nykyään. Jaakobin pojista oli kasvanut oikeita miehiä, he eivät puhua pukahtaneet edes nälkäkuoleman partaalla, mittailivat vain toisiaan katseella. Olipa sekin elämäntehtävä. Ilmapiiiri Jaakobin perheessä oli ilmeisen painostava, ja se oli ollut jo parikymmentä vuotta. Pojat tiesivät, etteivät he voi luottaa toisiinsa.
Epäroitte (VT 1933), katselette toisianne (LLL): kyseessä on tavallinen verbi nähdä (<raa'aah>) hitpa'el-muodossa, jonka perusmerkitys on 'katsella toisiaan' ja joka esiintyy myös 2Kn 14:8,11 ja 2Ak 25:17,21.
Ehkäpä veljet katselivat toisiaan ja ajattelivat hengessään, että on se kumma kun täällä nähdään nälkää, mutta Egyptissä on viljaa – sinne kun tuli myytyä se velipoikakin. Egypti ei varmaan ollut heille se mieluisin lomamatkakohde.
- 42:3 Ihmiskauppiaat lähtivät ostamaan viljaa. Kauppa käy, artikkelit vaihtuvat.
- 42:4 Joosef ja Benjamin olivat täysveljiä, Raakelin poikia. Toiset veljekset olivat Joosefille velipuolia, Leean, Bilhan ja Silpan poikia.
Onnettomuus = <'aasoon> kuvaa ilmeistä hengenvaaraa. Sana esiintyy 5x: 1Ms 42:4,38, 44:29, 2Ms 21:22,23. Jaakobilla ei ollut varaa menettää Benjaminia, sillä silloin lempivaimo Raakelin molemmat pojat olisivat olleet poissa. Tämä oli samalla jatkuva muistutus muille veljille raskaasta menetyksestä. Jaakob vanhana miehenä pelkäsi onnettomuutta, joka voisi hänen lapselleen tapahtua, ja siksi hän pyrki ennalta ehkäisemään sellaisen tilanteen. Sen sijaan nuoremmat miehet hurjuudessaan eivät välttämättä osaa ajatella aiheuttamiaan seuraamuksia: tappelun seurauksena voi sivullinen kärsiä kohtalokkaasti, ks. 2Ms 21:22,23.
- 42:5 Jaakobin pojat sulautuivat muiden joukkoon, he eivät erottuneet suuresta joukosta mitenkään, mutta...
- 42:6 Valtias = <šalliit> esiintyy vain 4x: tämän lisäksi Srn 7:19, 8:8 ja 10:5 Kerran esiintyy sen feminiinimuoto <šalletet>, Hes 16:30.
Veljekset ymmärsivät, että näin suuren hallitusmiehen edessä on viisainta kumartua kasvoilleen maahan, jotta kaupat etenisivät. He tuskin muistivat pikkuveli Joosefin unia... (1Ms 37:6s)
- 42:7 Joosef tunsu heti veljensä, mutta nämä eivät Joosefia. Hyvin ymmärrettävää, välissä oli yli 20 vuotta, ja Joosefin asemassa oli tapahtunut olennainen muutos.
- 42:8 Joosef ei tuntenut veljiään ainoastaan kasvoilta vaan myös sydämeltä. Hän tiesi, millaisia miehiä nämä olivat, ja tiesi, että heidän totuuskäsityksensä oli suora kuin sian saparo.
- 42:9 Mistä maa olisi avoin/suojaton = sm: maan alastomuutta.
Vakoilu- ja tiedustelutoiminnalla on pitkät perinteet. Ihminen on ollut ennen yhtä kekseliäs kuin nykyäänkin.
Joosef esitti veljille tahallaan jokseenkin mielettömän väitteen: tehän olette vakoilijoita ja aiotte hyökätä Egyptiin! Mutta jakeessa 13 veljet ylittivät tämänkin mielettömyyden väittämällä Joosefille kasvotusten, ettei yhtä heidän veljeään enää ole...

- 42:10 Syytös tuntui veljeksistä varmaan kohtuuttomalta, eihän siinä ollut mitään perää.
- 42:11 Puolustus olemme rehellisiä miehiä oli veljesten mielestä varmaan totuuden mukainen ja vaatimaton arvio omasta moraalista. Mutta Joosefia se ei vakuuttanut...
Lopuksi veljekset eivät puhuneet monikon 1. persoonassa (me emme ole...), vaan monikon 3. persoonassa: palvelijasi eivät ole.... Tämä oli kunnioitusta osoittava puhetapa.
- 42:12 Joosefin tuulesta temmatun väitteen perusteet olivat yhtä vahvat kuin veljesten äskeisen arvion.
- 42:13 Valehtelijoiden ongelma on, että he puhuvat osaksi totta ja osaksi pötyä. Sen vuoksi on vaikea uskoa mitään heidän puheistaan, kun ei tiedä, mikä pitää paikkansa ja mikä on palturia. Joosef tiesi, että veljien kertomasta neljästä asiasta kolme ensimmäistä oli totta, mutta viimeinen ehdottomasti puppua. Tilanne oli melkoisen mielipuolinen: veljekset vakuuttivat Joosefille olevansa rehellisiä miehiä, ja samaan hengen vetoon, ettei Joosefia ollut enää olemassakaan! Näin käy myös niille, jotka kieltävät Herran tässä elämässä. He menevät iankaikkisuuteen Jumalan eteen vastaamaan teoistaan tässä elämässä, ja Jumalan kasvojen edessä lausuvat uskontunnustuksensa Jumalaa ei ole!
Ikuisuudessa ei nimittäin enää ole muutoksen mahdollisuutta. Ja on sama, kieltääkö ihminen Jumalan ja Herran Jeesuksen sanoillaan (on siis hienosti sanottuna ateisti) vai teoillaan ja koko elämällään. On parempi tunnustaa Jeesus Herraksi jo tässä ajassa ja elää Hänen omanaan niin ei joudu ristiriitaan itsensä eikä ennen kaikkea Jumalan kanssa. Miksi olla ristiriidassa, kun Jeesus sai ristillä aikaan rauhan Jumalan kanssa.
- 42:14 Joosefin kannalta tilanne oli surkuhupa. Jes Velipojat juuri väittivät, että eihän sinua oikeastaan ole olemassakaan. Niinpä Joosef saattoi esittää paukapäistä hallitsijaa, joka oli saanut jostakin päähänsä, että veljet ovat vakoojia. Ja tuota ajatusta ei nyt näköjään mikään mahti maailmassa saanut pois hallitsijan päästä. Veljet saivat tuntea luissaan ja ytimissään, että muutkin voivat olla yhtä tyhmiä näkökannassaan kuin he joskus olivat olleet. Rautaotsiin pureutuvia panssarintorjunta-ammuksia ei ole vielä keksitty, joutui toteamaan Aleksandr Solženitsyn vielä 1900-luvun jälkipuoliskolla.
- 42:15 Nyt olivat velipojat ansassa.
- 42:16 Asiallisestihan tämän olisi pitänyt olla ihan OK, mutta veljet tiesivät, ettei Jaakob tahdo päästää Benjaminia Egyptiin. Toisaalta oli kunnian päälle käypää, että heitä epäiltiin vakoojiksi ja pistettiin vankilaan, ja lisäksi tuli ihan turhia mutkia matkaan.
- 42:17 Panetti heidät = sm: kokosi heidät. Vankeus = <mišmaar> tarkoittaa väliaikaista vankien säilytyspaikkaa, putkaa, ei varsinaista vankilaa. Tässä merkityksessä 9x BHS:ssa, esim. 1Ms 40:4,7. Velipojat pistivät Joosefin vankeuteen kaivoon, nyt he saivat maistaa samaa.
- 42:18 Veljien onneksi Joosef oli jumalaapelkäävä, joten rangaistus pysyi kohtuuden rajoissa. Miten helppo Joosefin olisikaan ollut nöyryyttää veljet perin pohjin, vaikkapa ruoskimalla heidät julkisesti.
- 42:19 Kun valehtelijat tekeytyvät rehellisiksi, heidän on pakko jatkaa alkamaansa linjaa, muuten vale paljastuu. Toinen vaihtoehto olisi tunnustaa rikoksensa ja aloittaa rehellisesti alusta, mutta se näkyy olevan ihmiselle niin kovin vaikeata. Sen vuoksi monet haluavat jatkaa elämäänsä synnissä, vaikka se käykin ajan myötä yhä vaikeammaksi, koska parannuksen teko on niin nöyryyttävää. Mutta eikö ole parempi nöyryyä Herran edessä, koska Jeesus nöyryytti itsensä meidän syntiemme takia.
Sana <re'aaboon> = 'nälkä, nälänhätä' esiintyy vain 3x: 1Ms 42:19,33 ja Ps 37:19, jossa Herra lupaa pitää huolen omistaan nälänhädänkin keskellä.
- 42:20 Veljille ei annettu muuta mahdollisuutta, kuoleman uhka leijui heidän yllänsä. Veljillä oli varmaan ns. kylmä rinki (sydämen ympärillä), kun heille annettiin ihana laupaus: jos puheenne on totta, te ette kuole. Mutta he kun olivat puhuneet vain puoliksi totta.

- 42:21 Tuska (VT 1933, 1993), ahdistus (JRT) = <tsaaraah> tulee sanasta <tsaar> = ahdas. Joosef olikin ollut todella ahtaalla veljiensä käsittelyssä, mutta nyt veljet joutuivat näyttämään sen, mitä olivat kerran kylväneet, 2Ts 1:6. Paha omatunto oli ollut heidän seuralaisenaan kuin uskollinen ystävä, se oli ollut välillä taempana, mutta ei ollut jättänyt heitä, vaan astui nyt rohkeasti esiin muistuttamaan heitä menneistä selvittämättömistä valheista. Hyvä omatunto olisi paljon parempi seuralainen. Veljet olivat kyllä oppineet jotakin, he ymmärsivät varsin selkeästi syy-seuraussuhteen tapahtumien välillä. Samoin Joosef oli oppinut Jumalan koulussa, ettei ihmisiltä kannata anella armoa. Omat veljet olivat antaneet hänelle siitä kouriintuntuvan oppitunnin.
- 42:22 Ruubenilla oli ollut kyllä hyvää sydäntä, mutta ei kuitenkaan selkärankaa nousta yhteistä petosta vastaan. Juudalla oli voimakas tahto, mutta ei sydämen ymmärrystä. Daan oli oikein emäluikero, suorastaan käärmemäinen, 1Ms 49:17, hänellä oli älyä ohjailta asioita väärille urille. Ja koko muu porukka tosi miehiseen tapaan pelkäsi toinen toisiaan, kukaan ei uskaltanut tuoda totuutta julki, ettei olisi porukan petturi ja samalla paljastaisi omaakin syyllisyyttään. Jaakobin pojissa tiivistyy kauniilla tavalla koko maskuliinisen tyhmyyden syvällisyys. Ja sitä ovat matkineet ja toistaneet monen monet veljesseurat ja herrapiirit halki vuosisatojen. Tähän mennessä ehdottoman huipun saavuttivat, tai sitten pohjanoteerauksen tekivät – riippuen katsantokannasta – ylipapit, kirjanoppineet ja fariseukset kera Juudaksen, Herodeksen ja Pilatuksen taistelllessaan Jeesusta vastaan. Onneksi Herra Jeesus rakastaa myös miehiä!
- 42:23 Niin, Joosef ymmärsi heitä, monessakin mielessä.
- 42:24 Kääntyi pois... kääntyi päin voidaan kääntää myös poistui (huoneesta)... ja palasi. Joosefilla oli sydäntä ymmärtää veljiensä tyhmyyttä.
Vangitutti = sm: vangitsi, sitoi. Ruuben olisi halunnut pelastaa Joosefin tuolta kurjalta kohtalolta, joten Simeon seuraavaksi vanhimpana veljenä joutui nyt vastuuseen.
- 42:25 Säkki = <kelii> = sm: astia, ja se tarkoittaa kaikkia säilytykseen käytettyjä välineitä säkeistä saviruukkuihin.
Joosef kosti kärsimänsä pahan hyvällä. Ennen kuulumatonta ihmisten maailmassa.
- 42:28 Nyt veljet alkoivat aavistaa, ettei kyse olekaan inhimillisestä toiminnasta, vaan Jumala on tehnyt tämän. Kaikki oli jotenkin liian johdonmukaista syvemmässä mielessä. Ja niinhän on koko elämä. Jumala on antanut itsestään todistuksen halki vuosituhanten ja sukupolvien, Apt 14:17, Rm 1:20.
- 42:29 Pojilla oli paljon kerrottavaa isälle. Samalla puhuminen kevensi heidän sydäntään. Naiset ovat tienneet tämän aina, miehet vain pakkotilanteissa. Mistäköhän syystä miehillä on enemmän sydänvikoja kuin naisilla?
- 42:30 Sen maan valtias = <'adonee haa'aarets> = sm: sen maan herra. Joka tapauksessa outo valtias, kun otti heti veljekset silmätikukseen.
- 42:31 Pojat toistelivat isälleen sitä, mikä oli ilmiselvästi totta. Sen sijaan Joosefin kohtalosta he olivat edelleenkin vaiti.
- 42:32 Nyt joukkoon luiskahti jo valekin, mutta veljekset kenties uskoivat tuon jutun Joosefin kohtalosta jo itsekin. Joka tapauksessa se oli virallinen totuus, eikä muuta voitu osoittaa todeksi. Valehtelijan ongelma on, että ajan myötä hän rupeaa itsekin uskomaan omat juttunsa. Sitten on vaikea enää erottaa totta ja valetta.
- 42:33 Valtias teki inhottavan tempun, kun otti Simeonin panttivangiksi.
- 42:34 Valtiaan luottamus oli kyllä hankittavissa, mutta kovalla hinnalla.
Liikkua vapaasti = <saachar> voidaan kääntää myös käydä kauppaa.

- 42:35 Nyt säikähti paitsi koko veljesparvi myös heidän isänsä.
Rahakukkaro = <tseroor-kesef> = sm: hopeakäärö. Rahaa sen nykyisessä merkityksessä ei vielä ollut, vaan maksuvälineinä käytettiin metalleja, jotka punnittiin. Rahayksiköt ovat alun perin olleet painoyksiköitä.
- 42:36 Jaakob oli jo vanha mies, ja hänen tunne-elämänsä oli saanut syviä haavoja, koska hän oli kokenut raskaita menetyksiä elämässään. Joosefin menetyksestä hän oli jo jollain tavalla toipunut, mutta nyt Simeon oli jäänyt panttivangiksi Egyptiin ja tulisiko hän koskaan enää takaisin. Lisäksi oli uhkana Benjaminin menetys. Tämä alkoi olla jo liikaa Jaakobille.
Ehkäpä Juuda pystyi jo tässä vaiheessa ymmärtämään isänsä sielun tuskaa, olihan hänkin menettänyt jo kaksi poikaa kuoleman kautta. Lisäksi vielä hän oli ollut myymässä Joosefin Egyptiin.
- 42:37 Ruubenin ehdotus oli aivan mieletön. Ei kukaan anna poikiaan surmattaviksi omien virheittensä takia. Lisäksi pojat olivat Jaakobin lapsenlapsia, joiden kuolema olisi tuottanut Jaakobille vain lisää tuskaa. Tämä kuvaa Ruubenin luonnetta, hän menee tunnekuohausten mukaan, on niin sanotusti tuulella käypä ihminen. Tahtoelämä on melko heikko ja ymmärryksen vähäinen, vaikka älyä saattaakin olla, ja tunne-elämä heilahtelee laidasta laitaan. Ilmeinen taiteilijaluonne.
- 42:38 Kun Jaakob oli menettänyt Joosefin, oli tuntunut, että koko elämä romahtaa, jäljellä ei enää ole kuin murhe, 1Ms 37:35. Nyt hän myöntää selvinneensä tuosta murheesta, mutta Benjaminin menetys olisi aivan vastaavanlainen isku. Miltäköhän muista pojista tuntui, kun heitä oli sentään kymmenen, ja Jaakob tuntui puhuvan vain ja ainoastaan Joosefista ja Benjaminista lapsinaan? Ihmisen tunne-elämä ailahtelee tilanteiden mukaan, niin vanhan Jaakobinkin. Toisaalta muiden veljien ja isä-Jaakobin suhteet eivät liene enää koskaan olleet kovin läheiset, koska veljiä painoi syyllisyys Joosefin kohtalosta ja sen peittelystä. He eivät oikein voineet katsoa suoraan silmiin isäänsä.
Sana <jaagoon> = 'huoli, murhe, tuska esiintyy 14x: 1Ms 42:38; 44:31; Est 9:22; Ps 13:3; 31:11; 107:39; 116:3; Jes 35:10; 51:11; Jer 8:18; 20:18; 31:13; 45:3; Hes 23:33.
- 43:1 Nälänhätä jatkui niin kuin Joosef oli ennustanutkin. Muualla ei vain osattu varautua siihen.
- 43:2 Jaakob yritti vähätellä nälänhädän vakavuutta tyyliin: Kipaiskaapas pojat vähän hakemassa kaupasta leipää. Hän ilmeisesti yritti pitää perheensä rauhallisena ilman paniikkia. Suottahan on pelotella naisia ja lapsia, miesten tehtävä on yrittää ratkaista vakavakin tilanne ilman yleistä hysteriaa. Sen oli Jaakob oppinut elämässään.
- 43:3 Juuda oli kova luonne ja näköjään ymmärsi kovaa puhetta. Ehkäpä hän tajusi, että vaikka hän onkin kova mies, niin nyt on vielä kovempi vastassa, Egyptin hallitsija, jolle hän ei mahda yhtään mitään. Tosiasiassahan Joosef ei ollut kova luonne, mutta nyt veljet pelkäsivät hänen asemaansa ja valtaansa. Kovistakin miehistä tulee pelokkaita, kun tulee tilanne, jossa heidän kovuutensa ei auta.
- 43:4 Benjaminista tuli nyt pelinappula suureen miesten väliseen peliin.
- 43:5 Juuda oli ilmeisesti aikalailla yksiniitinen luonne. Hänellä oli selvät ehdot isälleen: jos teet näin, niin me teemme kuten haluat, mutta jos et tee näin, niin emme tee mekään kuten sanot. Tosin tässä tilanteessa hän yksinkertaisesti pelkäsi, mutta sitä hän ei voinut tunnustaa isälleen, vaan yritti uhkailemalla taivuttaa isänsä puolelleen. Isä-poika-suhde ei heidän kohdallaan ollut mitenkään lämpöinen, pikemminkin kärjistynyt kapteeni-vänrikki-suhde.
- 43:6 Jaakob, eli Israel, alkoi jo nähdä tässä poikien tekemän salaliiton häntä vastaan Benjamininkin menettämiseksi. Hän ei ollut vainoharhainen, hän haistoi tässä jotakin palaneen käryä, suorastaan pohjaan palanutta.
VT 1992 käännös: Miksi te onnettomat menitte kertomaan... on vapaa, mutta varsin osuva tuon tilanteen kuvaamiseen. Pojat olivat sydämessään onnettomia, isä aivan julkisesti, ja nyt he vain lisäsivät isän onnettomuutta. Siunaus puuttui kaikilta tuolla sallimuksen tiellä.

- 43:7 Poikien päähän ei pälkähtänyt ollenkaan, miksi Egyptin hallitsija utelee niin tuiki tarkasti heidän perheasioitaan. Ehkäpä tunsivat itsensä mairitelluiksi ja tärkeiksi, vaikka heitä samalla epäiltiin vakoojiksi.
- 43:8 Juuda kohosi nyt vaikealla hetkellä veljessarjan johtajaksi. Ruubenista ei siihen ollut ailahtelevan luonteensa vuoksi, Simeon ja Leevi olivat vielä väkivaltaisempia kuin hän ja kaiken lisäksi Simeon oli Egyptissä panttivankina. Muut veljet pysyttelivät taka-alalla joko rohkeuden puuttumisen tai nuoremmuutensa tai yksinkertaisesti itsesuojeluvaiston vuoksi.
<taf> = (pienet) lapset (jotka eivät vielä pysty ratsastamaan). Juuda oli menettänyt kaksi poikaansa ja vaimonsa kuoleman kautta. Lisäksi hänellä oli karvaita kokemuksia naisista omien naisseikkailujensa takia. Niinpä hän oli huolissaan veljessarjan, isänsä ja pienten lasten eloon jäämisestä, mutta vaimoista ei ollut niin väliä. Heitä Juuda nimittäin ei mainitse hepr. tekstin mukaan.
- 43:9 Juuda ei oikeastaan olisi voinut hävitä tässä kaupassa, sillä hän oli tosiasiaa kaiken aikaa syyllinen Jaakobin edessä Joosefin takia. Monenkohan miehen rohkeus onkin tosiasiaa pahan omantunnon ja entisten tunnustamattomien rikkomusten peittelyä? Ajatus elänpähän miten haluan, mutta kunhan kaadun pyhässä sodassa niin kuin mies hyvän asian puolesta, niin paratiisin portit aukeaa, sillä silloin kaikki pahat tekoni on sovitettu on paljon vanhempi kuin arvaammekaan. Se on aggressiivisen miehisen ajattelun peruspilareita. Iankaikkisuudessa se murenee kuin hiekkalinnä, koska siellä kestää ainoastaan Kristus-kallio.
- 43:10 Juuda sentään uskoi, tai ainakin uskotteli, pääsevänsä Egyptistä vielä takaisinkin.
- 43:11 Israelilla ei ollut muuta mahdollisuutta kuin taipua egyptiläisen hallitsijan tahtoon ja yrittää jotenkin lepytellä häntä.
Pähkinöitä (VT 1933, 1993), pistaasipähkinöitä (JRT, VT 1992) saadaan pistacia vera -puusta, joka kasvoi Raamatun aikoina Israelissa villinä.
- 43:12 Nyt Jaakob ei uskaltanut ruveta tekemään pienintäkään petosta kaupankäynnissä, vaikka hänellä kyllä siihen oli nuorempana ollut niin halua kuin kykyäkin, olihan hän käynyt oikein Mesopotamiassa asti opintomatalla.
- 43:14 Jaakobilla ei ollut muuta mahdollisuutta kuin turvata Jumalaan. Jos Kaikkivaltias Jumala ei auta häntä, niin hän tulee lapsettomaksi. Eikä ainoastaan niin, että menettää Benjaminin vaan mahdollisesti kaikki pojat kerralla. Mutta Jaakob ei edes ymmärtänyt anoa sitä, mitä Jumala oli varannut hänelle. Näin on nykyäänkin, Ef 3:20.
- 43:16 Sisään voidaan kääntää myös kotiin, eli heidät vietiin Joosefin omaan kotiin.
- 43:18 Pelko kouristeli ilkeästi miesten sydäntä silloinkin, kun Joosef tarkoitti heille hyvää.
Suorastaan surkuhupaisaa on se, että veljekset eivät ainoastaan pelänneet oman turvallisuutensa puolesta, vaan heillä oli myös hätä, että heidän aasinsa anastetaan! Niin tärkeitä olivat kulkuvälineet miehille jo silloin. Ja mitenäs onkaan nykyään? Moni mies hoitaa paremmin hevostaan/ autoaan/ moottoripyöräänsä/ venettään kuin perhettään on joku aforismimaakari lohkaissut.
- 43:20 Ilmaus <bii 'adoon> = (ylempiarvoiselle osoitettu keskustelun avaussana), oi herra, luvallanne herra, esiintyy 7x (puhuttaessa ihmiselle): 1Ms 43:20; 44:18; 4Ms 12:11; Tm 6:13; 1Sm 1:26; 1Kn 3:17,26, ja muodossa <bii 'adoonay> 5x (puhuttaessa Jumalalle): 2Ms 4:10,13; Jos 7:8; Tm 6:15; 13:8.
Kovasydämiset veljet osasivat nyt olla nöyriä poikia, kun eivät tienneet ketä puhuttelivat.
- 43:22 Veljet ymmärsivät, että oli tapahtunut jokin erehdys, mutta he halusivat selvittää sen omalta osaltaan, ettei heitä pidettäisi rosvoina. Hehän olivat omien sanojensa mukaan rehellisiä miehiä.
- 43:23 Vaan eipä ollutkaan tapahtunut mitään erehdystä, Jaakobin poikien viljat oli maksettu, ne oli kait pantu Joosefin laskuun. Jumala oli vaikuttanut tämän kaiken, mutta veljien silmät eivät vielä olleet

avautuneet näkemään sitä.

Aarre = <matmoon> esiintyy 5x: 1Ms 43:23; Job 3:21; Snl 2:4; Jes 45:3; Jer 41:8. LXX käyttää vastineena sanaa <thesauros>, joka esiintyy UT:ssa 17x, mm. Mt 6:19–21, 2Kr 4:7, Kol 2:3, Hpr 11:26.

Tämä oli varmaan Simeonille ilon päivä. Monta kertaa oli varmaan mieleen tullut ajatus, etteivät veljet tule koskaan takaisin tapattamaan itseään, riittäähän se, kun hallitsija saa ripustaa hänet hirteen koko joukon edestä. Ehkäpä Simeonin mielessä käväisi, että tännehän se aikoinaan Joosefkin tuotiin. Hän olisi voinut sen estää, kun oli paikalla olleista veljistä vanhin, mutta kun ei silloin ollut miestä siihen tekoon, vaikka aiemmin olikin yhdessä Leevin kanssa tappanut kokonaisen kylän miehet, 1Ms 34:25s. Miesjoukon tappaminen näyttää olevan väkivaltaiselle luonteelle helpompaa kuin yhden nuorukaisen pelastaminen ahdingosta.

- 43:24 Pesivätköhän veljekset jokainen itse jalkansa vai toinen toisiltaan? Saattaapa olla, että tuossa tilanteessa he eivät osanneet ajatella muuta kuin kukin omaa pelastumistaan takaisin kotiin.
- 43:25 Veljekset huolehtivat, että kaikki on tiptop, kun Joosef palaa. Näkyvät miehetkin osaavan, kun tarve vaatii.
- 43:26 Veljeksiä ei tarvinnut ollenkaan opettaa kunnioittamaan Joosefia, jotenkin he ymmärsivät sen itse. Näin käy viimeistään ikuisuudessa paatuneimmallekin jumalankieltäjälle. Parempi olisi käydä jo tässä elämässä.
- 43:27 Joosef oli huolissaan isästään. Isä oli rakastanut häntä.
- 43:28 Veljesten nöyryys on ihan sydämeen käypää, kun he nimesivät oman isänsäkin Joosefin palvelijaksi ja päälle päätteeksi varmuuden vuoksi vielä heittäytyivät maahan Joosefin eteen. Jos veljekset myydessään Joosefin olisivat saaneet nähdä tämän kaiken edeltä käsin kuin filminä, he eivät ikinä olisi uskoneet olevansa sen näytelmän pääosan esittäjiä. Ihminen on ajan vanki ja hetken lapsi, hän ei pysty hahmottamaan ja hallitsemaan ajan ja tapahtumien kulkua.
LXX:n mukaan veljekset sanoivat isästään vielä: Se mies on Jumalan siunaama.
- 43:29 Joosef toivotti pikkuveljelleen Benjaminille parasta: Jumalan armoa.
- 43:30 Joosef oli korkeassa asemassaankin ja kaiken kokemansa jälkeen tunne-elämältään herkkä ihminen. Sekin on esikuvaa meidän Mestaristamme, Jh 11:33s, Lk 19:41s.
Verbi <kaamar> = '(nif) liikuttua, järkyttyä; halkeilla kuumuudesta' esiintyy 4x: 1Ms 43:30; 1Kn 3:26; Val 5:10; Hos 11:8.
<cheder> tarkoittaa 'sisähuonetta, kammiota, pimeää huonetta', siis huonetta, jonne kukaan ei nähnyt. Ehkä se oli Joosefin rukouskammio. Sinne hän meni itkemään Herran eteen kiitollisena siitä, että 22 vuoden painajainen oli ohi.
Muiden veljien näkeminen ei ollut tehnyt Joosefiin sellaista vaikutusta kuin nyt Benjaminin näkeminen. Vaan Benjamin ei ollutkaan myymässä häntä Egyptiin.
- 43:31 Joosef osasi myös harjoittaa itsehillintää. Ennen kaikkea siinä mielessä, ettei hän hautonut kostoa. Vrt 1Ms 45:1.
Verbi <'aapaq> = '(hitp) hillitä itsensä, rohkaista itsensä' esiintyy 7x (1Ms 43:31; 45:1; 1Sm 13:12; Est 5:10; Jes 42:14; 63:15; 64:11) ja LXX:n vastine <egkrateuomai> UT:ssa 2x: 1Kr 7:9, 9:25, sekä substantiivi <egkrateia> = 'itsehillintä' 4x: Apt 24:25, 2Pt 1:6 ja Gal 5:23, joka osoittaa, että itsehillintä on Hengen hedelmä, vaikka onkin olemassa itsehillintää, joka lähtee kokonaan vääristä vaikutteista, Est 5:10. Ks myös Tm 3:13 selitys.
- 43:32 Kauhistus = <too'eevaah>, 177x BHS:ssa, kuvaa moraalista ja uskonnollista kieltoa. Tämä kielto koski egyptiläisillä kaikkia vierasmaalaisia, jotka luettiin saastaisiksi. Näin kertoo mm. Herodotos egyptiläisten suhtautuneen kreikkalaisiin. Ks. 1Ms 46:34, 2Ms 8:26. Egyptiläiset kartoivat

heprealaisia, Jumalan valittua kansaa, mutta Jeesus ei karttanut syntisiä, vaan Hän oli syntisten ystävä, Mt 9:11, 11:19. Siitä Häntä moittivatkin uskonnolliset ihmiset.

- 43:33 Veljekset joutuivat ihmettelemään, kuinka on mahdollista, että heidän ikäjärjestyskin tiedetään näin tarkkaan.
- 43:34 Joosef osoitti suosiota veljilleen, mutta Benjamin sai kaikkea oikein Porvoon mitalla. Siinä ei ollut hänen ansiotaan, se oli syntymälahjaa, että hän oli Joosefin veli. Samoin uuden liiton uskovat saavat osakseen Jumalan hyvyttä armosta. Armosta he ovat pelastuneet ja saaneet uudestisyntyä Jumalan lapsiksi, ja Jumalan armo kantaa heitä läpi tämän elämän.
Syökää, ystävät, juokaa ja juopukaa rakkaudesta sanotaan Laulujen laulussa, Ll 5:1. Veljekset saivat jo vähän esimakua, mutta tässä vaiheessa he varmaankin halusivat juopua unohtaakseen ankean asemansa.
- 44:1 Huoneenhaltija (VT 1933) eli taloudenhoitaja (VT 1992, 1993, JRT) oli korkea virkamies, joka oli vastuussa palatsin sisäisistä asioista. Tämä virka oli myös Israelin ja Juudan valtakunnassa, ks. esim. 1Kn 4:6, 18:3, Jes 36:3.
Veljet saivat viljaa niin paljon kuin tarvitsivat ilman rahaa ja hintaa.
- 44:2 Nuorimmaisesta tehtiin syyllinen aivan ilman hänen omaa syytään. Näinhän myös Kristuksesta tehtiin syyllinen ilman omaa syytään, ja Hän sai kuolemantuomion meidän syntiemme takia.
- 44:3 Veljet huokasivat helpotuksesta, hyvinhän tässä lopulta kävi.
- 44:4 Minkä tähden olette palkinneet hyvän pahalla? Ks. Snl 17:13, 1Sm 25:21s, Ps 35:12, 38:20, 109:5, Jer 18:20, Rm 12:17, 1Ts 5:15, 1Pt 3:9. Ikävä kysymys vastattavaksi, varsinkin kun veljet olivat aloittaneet tuon toiminnan jo yli 20 vuotta sitten. Ja vielä ikävämpi, kun Joosef oli koko ajan palkinnut heille pahan hyvällä, mutta nyt hän otti heidät vastuuseen teoistaan ja siihen hänellä oli nyt valta. Muistakaamme, että ylösnousseella Herrallamme Jeesuksella Kristuksella on kaikki valta niin taivaassa kuin maan päällä, ja me joudumme, myös uskovaiset, vastaamaan hänelle teoistamme, 2Kr 5:10, Rm 14:10, Snl 20:8. Niin, kannattaako pettää veljeään?
- 44:5 Salaisten tiedusteleminen (VT 1933, 1993) eli ennustaminen (JRT) tapahtui katsomalla vesi-, viini- tai öljytippamuodostumia maljassa. Tällaista ennustamista harjoitettiin Egyptissä ja Mesopotamiassa, ks. 3Ms 19:26. Tämä vastaisi kait Suomen oloissa kahvinporoista ennustamista.
- 44:6 Luotettava palvelija teki sen tehtävän, jonka Joosef oli hänelle antanut.
- 44:7 Tämähän on aivan mieletöntä! Eiväthän Jaakobin (= petturin!) pojat tekisi sellaista.
Interjektio <chaaliilaah> = 'pois se (että), ei tule kuuloonkaan' esiintyy 21x: 1Ms 18:25; 44:7,17; Jos 22:29; 24:16; 1Sm 2:30; 12:23; 14:45; 20:2, 9; 22:15; 24:7; 26:11; 2Sm 20:20; 23:17; 1Kn 21:3; 1Ak 11:19; Job 27:5; 34:10. LXX:n vastine ilmaukselle on <mee genoito>, jota Paavali käyttää kirjeissään hyvin tehokkaasti 14x: Rm 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1,11; 1Kr 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14, samoin myös juutalaiset kuultuaan Jeesuksen vertauksen, joka ei ollenkaan miellyttänyt heitä, Lk 20:16.
- 44:8 Me olemme olleet vähässä rehellisissä, kuinka sitten voisimme pettää paljossa, oli veljien perustelu. Kuulostaa uskottavalta ja raamatulliselta, Mt 25:21, Lk 16:10. Mutta Joosef tiesi, että veljet olivat olleet nimenomaan paljossa petollisia, kyllä he pystyisivät olemaan vähässäkin petollisia. Tätä lainalaisuutta veljet eivät vielä ymmärtäneet, he olivat sokeita sille. Ihminen on hyvin helposti sokea omille virheilleen, Mt 7:3s, Lk 6:41s.
- 44:9 Ihmiselle näkyy olevan hyvin mieluista langettaa kuolemantuomioita silloin, kun hän arvelee itse olevansa tuomion ulkopuolella, 1Ms 31:32. Mutta entä jos syyllisyys onkin sitä laatua, että se

kuuluukin tuon tuomion piiriin? Jeesus opetti meitä varovaisuuteen, Mt 7:1s. Tuomiovalta onkin annettu Hänelle, Jh 5:22,30, 8:16.

44:10 Veljien tuomio oli ankara. Se hyväksyttiinkin mutta lievennettyinä.

44:11 Nyt alkoi syyllisten etsintä tai paremminkin syyttömyyden toteaminen, näin ainakin veljet luulivat.

44:12 Tämän ei pitänyt olla mahdollista, vaan se oli. Tätä temppua on sen jälkeen käytetty maailman sivu, ja useimmiten syyttömän lavastamiseksi syylliseksi, jotta hänet voidaan kivittää, ampua, hirttää, teila, tappaa miekalla, kaasulla, sähkötuolilla, myrkkynuuskella, nälkään tms. riippuen siitä, kuinka sivistynyt ympäröivä tuomioyhteisö on. Haluaisitko sinä kuolla sivistyneesti vai raa'asti? Eikö vain, että me haluaisimme elää. Nytpä Joosef ei käyttänytään tätä temppua saadakseen Benjaminin lavastettua syylliseksi, vaan ottaakseen velipojistaan selvän, löytyykö heistä minkäänlaista tajua omasta syyllisyydestä. Tähän asti ei vielä ollut löytynyt, he kun vakuuttelivat Joosefille kirkkain silmin, ettei sinua ole enää olemassakaan. Kumma kun Joosef ei ottanut uskoakseen...

44:13 Nyt otti ohraleipä, tajusivat veljet. He olivat kaulaansa myöten suossa ja oikeastaan jo umpisukelluksissa. Tässä ei auta mitkään selittelyt, laki ja tuomiovalta olivat kokonaan Egyptin hallitsijan puolella. Tulevaisuus näytti perin synkältä. Pahinta oikeastaan olisikin, jos tuo arvon herra heittäytyy niin jalomieliseksi, että ottaa Benjaminin orjakseen ja toivottaa heille kaikille muille rattoisaa kotimatkaa ja viekäähän pojat terveisiä vanhalle isällemme! Sitä surkeutta he eivät halunneet nähdä enää toista kertaa, se oli jo kerran nähty yli 20 vuotta sitten, eikä se ollut uusinnan arvoinen näytelmä. Mutta Joosefin mielestä oli.

Vaatteiden repäiseminen oli syvän surun merkki, yleensä kuoleman yhteydessä.

Jos Jaakobin pojat osasivat kiroilla, he varmasti tekivät sen. Vai ymmärsivätkö se sittenkin kääntyä sydämessään elävän Jumalan puoleen, joka oli varjellut heitä kaikesta huolimatta tähän päivään asti. Kirouksista ei ollut apua, ne olivat jo heidän päällään, mutta ehkäpä se Jumala, jota Abraham, Iisak ja Jaakob olivat palvelleet, voisi auttaa?

44:14 Pojista oli tullut oikein polvirukoilijoita lyhyessä ajassa. Se tekisi hyvää meille kaikille.

44:15 Pojat eivät vielä tienneet millaisen miehen kanssa he olivat tekemisissä.

44:16 Nyt alkoi veljien puheessa olla syvällistä totuutta: Jumala on paljastanut palvelijoidesi syyllisyyden. Tämä on hyvä ottaa meidän jokaisen vakavasti. Jumala tuntee meidän syyllisyytemme paremmin kuin me itse, ja mikä vielä kohti käyvämpää: Jumala tuntee juuri minun syyllisyyteni paremmin kuin minä itse. Tätä osoittaa tämä Vanhan Testamentin esikuva. Veljet yrittävät selvittää helpommalla ja jäädä kaikki orjiksi.

44:17 Joosef ei ottanut kuuleviin korviinsa veljien ehdotusta. Riittää kun Benjamin jää hänen luokseen, muut saavat mennä rauhassa kotiin isänsä luo. Mutta entä kun heillä ei ole rauhaa vaan syyllisyys...? Veljistä näytti, että Benjaminilla olisi yhtä ankea tulevaisuus Egyptin orjamarkkinoilla kuin Joosefilla oli aikoinaan ollut, mutta Joosefin ansiosta Benjaminilla olisi päinvastoin ollut erittäin valoisa tulevaisuus Egyptissä oman vanhemman veljensä luona. Näin on uuden liiton uskovienkin suhteen. Monet luulevat, että uskoon tulleella ihmisellä on synkkä tulevaisuus, kun ei saa enää tehdä syntiä, mutta asia on päinvastoin. Jeesuksen seurassa on kirkas tulevaisuus ikuisuudessa ja jo tässäkin elämässä. Kukapa haluaisi ryypiskellä enää sikojen kaukalosta, kun on päässyt elävän veden lähteen ääreen sammuttamaan janonsa.

44:18 Juuda osoittautui jälleen veljessarjan johtajaksi. Ja syytä olikin hänen astua esiin, koska hän oli nokkamiehenä tekemässä päätöksen Joosefin myymisestä. Juudan puheissa on nyt kokonaan toinen sävy kuin Dootanin kaivolla, 1Ms 37:26-27, mutta hän tuskin pystyi ajatusmaailmassaan

yhdistämään näitä tilanteita. Ihmisen käsityskyky on kovin vajavainen elämän syyseuraussuhteiden ratkomisessa. Joosefin oli paljon helpompaa nähdä nuo suhteet.

- 44:19 Juuda päätti kertoa koko jutun juurta jaksain saadakseen sotkun selvitetyn. Jumala tahtoo meistä totuuden salatuimpaan saakka, Ps 51:6, myönsi Daavidkin lankeemustensa jälkeen.
- 44:20 Joosef näki, että Juuda on tosissaan, että hän todellakin luulee Joosefin kuolleen. Siitä ei ollut kuitenkaan tullut mitään siunausta vaan ongelmallinen tilanne koko perheeseen. Kaikki kärsivät asiasta, mutta kukaan ei voi sitä enää selvittää. Tällaista saa syntyä aikaan ihmisen elämässä.
- 44:21 Loppuosa sm: Tahtoisin asettaa silmäni (yksikkö) hänen päälleen. Ilmeisesti Joosef vihjasi, että Benjamin olisi varmemmassa turvassa hänen hoidossaan kuin veljien silmälläpidon alla. Ties vaikka myyvät hänet Jaakobin kuoltua Baabeliin!
- 44:22 Benjaminin arvo isän silmissä oli suuri.
- 44:28 Joosefin kohtalo alkaa selvitä: varmaan hänet on raadeltu kuoliaaksi, kun ei miestä ole enää näkynyt, eivätkä veljet tienneet hänestä muuta kuin, että löysivät siekaleiksi revityn viitan, joka oli veren tahrима. Kukaan ei voinut sanoa viimeistä sanaa, varmuutta kuinka asia oli. Veljet paketoivat pahan omantuntonsa sisimpäänsä ja sulkiivat suunsa, miehiä kun olivat mielestään, tosiasiasa sääliittäviä reppanoita. Jaakob ehkä sisimmässään elätteli toivetta, että Joosef sittenkin olisi elossa. Mutta aika kului, toivo heikkeni. Luultavasti Iisak, joka vielä oli hengissä, rukoili loppuun asti Joosefin puolesta. Kun sitten Joosefin kohtalo kääntyi, loppui Iisakin esirukoustehtävä, ja hän pääsi pois. Kenties hän viimeisinä sanoinaan vakuutteli pojalleen Jaakobille, että Jumala antaa sinun vielä nähdä Joosefin.
- 44:29 Tuskalla (VT 1933, 1993), murheen murtamana (VT 1992, JRT) = sm: pahaa kokeneena. Veljistä tuntui varmaankin karmealta, kun Jaakob puhui Benjaminista kuin ainoasta pojastaan murheensa keskellä. Syyllisyys ja alemmuuskompleksi eivät ole hyvä yhdistelmä.
- 44:31 Pojat ymmärsivät, ettei vanhan isän terveyden kanssa ole leikkimistä. Sydän voi pakahtua suuresta murheesta ja edessä on hautajaiset, joihin he itse olisivat tosiasiasa syyllisiä.
- 44:32 Kaiken kovuudenkin takana Juudalla on jonkinlainen käsitys syyllisyydestä, tosin vain ehdollisena tähän tapaukseen liittyvänä. Hänestä ei ole miestä tunnustamaan, että hän on kantanut syyllisyyttä sydämessään jo yli 20 vuotta. Niinhän ovat tehneet muutkin veljet. Onko jaettu syyllisyys helpompi kantaa? Sitä voisi kysyä natsiupseereilta, Stalinin joukoilta, CIA:n väeltä, terroristiporukoilta jne., mutta onko heidän vastauksiinsa luottamista?
- 44:33 Tämä olisi Juudan kannalta ehdottomasti helpompi ratkaisu, vaan eri asia, suostuuko Egyptin hallitsija siihen. Ihminen mielellään haluaisi itse sovittaa omilla teoillaan omat syntinsä, päästäkseen jonkinlaiseen sisäiseen tasapainoon ja säilyttääkseen omanarvontuntonsa. Mutta entäs kun syntivelka onkin niin suuri, ettei se mitenkään ole mahdollista? Tämän osoitti esim. Jeesuksen kertomus velallisista, Mt 18:21s.
- 44:34 Surkeus (VT 1933, 1993), murhe (VT 1992), tuska (JRT) = sm: paha. Miksi Juuda sanoi näin? Koska hän oli jo kerran nähnyt sen surkeuden, kun he ilmoittivat isälleen, että Joosef oli kuollut.
- 45:1 Joosef oli hengellinen mies, joka osasi harjoittaa itsehillintää, 1Ms 43:31, mutta hän ei ollut kova- vaan helläsydäminen mies, joka tässä hetkessä murtui kyyneliin. Veljillä oli ollut kova sydän Joosefia kohtaan, mutta Joosefilla oli hellä sydän veljiään kohtaan kaiken jälkeenkin.
- 45:2 Joosef murtui syvällä sydämessään, ja koska kaikki oli hänen sielunelämässään kohdallaan, se tuli näkyviin ulospäinkin.

- 45:3 Minä olen Joosef kuului veljien korviin ei ainoastaan Egyptin hallitsijan arvovallalla, vaan Jumalan antamalla hengellisellä arvovallalla. Sen edessä veljet eivät voineet sanoa mitään. Ks. Hes 16:63, Job 39:36-38, Sak 2:13.
- 45:4 Joosefin sydämellisyys: hän halusi veljensä lähelleen.
- 45:5 Eräänlainen lähetysstrategia tämäkin, mitä veljet olivat tehneet Joosefille. Herrallamme Jeesuksella on toisenlainen lähetysstrategia, Jh 20:21. Joka tapauksessa Jumala vaikutti kaiken parhain päin.
- 45:6 Joosef oli nyt n. 39-vuotias, 22 vuotta oli kulunut aikaa siitä, kun hänet myytiin.
- 45:7 Jumala käytti Joosefia tällä tavoin pitääkseen Jaakobin perheen hengissä. Juuda myi Joosefin, joka varmisti Juudan sukukunnan jatkumisen. Myöhemmin Messias syntyi Juudan sukukunnasta, Mt 1:1s, Lk 3:23,33.
Jakeen loppu on sm: suureksi pelastukseksi, joka selvästi viittaa Messiaaseen.
- 45:8 Joosef saattoi nyt sanoa näin, koska hän oli nähnyt Jumalan johdatuksen omin silmin. Jumala käänsi ihmisten kovasydämisyyden ja tyhmyydenkin voitoksi. Eipä ihme, että veljet olivat hiljaa...
Faraon neuvonantajaksi = sm: isäksi faraolle, ks. Jes 22:21.
- 45:9 Benjaminin menettämisen surusanoman sijaan veljille annettiin kotiin viemiseksi ilosanoma: Joosef elää! Pahinta odottava Jaakob saisikin parasta. Sellaista on Jumalan armo. Tämä on vain kalpea esikuva siitä, mitä merkitsee se, että Jeesus Kristus on ylösnoussut, ja Hän elää.
- 45:10 Goosenin maakunta oli Niilin alajuoksun itäpuolella oleva maakunta ja sama kuin Ramseksen maakunta, ks. 1Ms 47:6,11.
Joosefilla oli valmiina asuinalue koko suvulle Egyptin parhaasta osasta. Niin myös Herra Jeesus on valmistanut meille asuinsijan Isän kotiin, Jh 14:1s.
- 45:11 Vielä viisi vuotta nälänhätää, mutta kukaan ei kuole.
- 45:12 Poikien oli pakko uskoa, kun näkivät omin silmin.
- 45:13 Joosef joutui lähtemään isänsä kodista Egyptiin monella tapaa häväistynä, mutta nyt nähtiin Jumalan antama kunnia. Messiaskin oli ensin häväisty, Jes 53:3s, mutta sitten kirkkaudella ja kunnialla seppelöity, Hpr 2:9.
- 45:14 Itku kuvasi syvää iloa yli 20 vuoden eron jälkeen. Itkemmekohän mekin uskovaiset ensin kotona Herran luona, kun näemme Hänet ja kaikki rakkaamme, joista kuolema oli meidät erottanut?
Varmaankin, koska sanotaan, että Herra pyyhkii pois kaikki kyyneleet meidän silmistämme, Jes 25:8, Ilm 7:17, 21:4.
- 45:15 Tämä oli todellista veljesrakkautta. Nyt veljetkin pääsivät jo ääneen.
- 45:16 Joosef oli niin arvostettu mies faraon hovissa, että hänen sukulaisistaankin riemuittiin. Meidänkin on nykyään syytä riemuita jokaisesta uskovaisestä Herramme Jeesuksen tähden. Niinhän taivaassakin riemuitaan, Lk 15:7,10.
- 45:17 Sanas <be'iir> =1. karja, 2. juhta, esiintyy 6x: 1Ms 45:17; 2Ms 22:4; 4Ms 20:4, 8, 11; Ps 78:48. Siitä johdetaan adj <ba'ar>, ks Ps 49:11, ja verbi <baa'ar>, ks Ps 94:8.
- 45:18 Nälänhädän ja elämän ankeuden tilalle oli luvassa parasta, mitä Egyptissä on. Herra todellakin käänsi Jaakobin kohtalon, Job 42:10, Ps 14:7, 126:1.
- 45:19 Enää ei Jaakobin tarvitse lähteä jalkapatikassa niin kuin nuorena miehenä pakoon Mesopotamiaan.

- 45:20 Eikä tarvitse säälitellä ja ottaa mukaan kaikkia kimpsuja ja kampsuja, jääkööt kanaanilaisille. Egyptissä on paremmat taloustavarat.
- 45:21 Sydän kylmänä olivat pojat tulleet Egyptiin, mutta nyt he saivat lähteä iloiten ja riemuiten. Varmasti he lauloivat matkallaan ylistyslauluja elävälle Jumalalle.
LXX:n mukaan Joosefin antamat vaunut eivät olleet sotilasvaunuja vaan ainakin kaksiakselisia kuljetusvaunuja, Liddell–Scott: <hamaxa> = nelipyöräinen, kaksiakselinen vaunu erotuksena sotavaunusta <harma>, jossa oli yksi akseli ja kaksi pyörää.
- 45:22 300 hopeasekeliä oli n. 3,5 kg hopeaa. Orjan hinta on myöhemmin annetun lain mukaan 30 sekeliä, 2Ms 21:32. Joosef myytiin 20 sekelistä – sekin aivan myöhemmin annetun lain mukaisesti, 3Ms 27:5. Kun meidän Herramme Jeesus Kristus myytiin, hänestä ei maksettu miehen hintaa, vaan naisen ja orjan hinta, 3Ms 27:3–4, Sak 11:12–13, Mt 26:15, 27:9. Hänhän tuli lunastamaan niin miehet, naiset kuin orjatkin. Joosef sen sijaan lahjoitti veljelleen Benjaminille eri kertaluokkaa olevan rahamäärän. Tämä on kalpea esikuva siitä, että meidät on ostettu kalliisti: meitä ei ole ostettu kullalla ja hopealla vaan Kristuksen kalliilla verellä. Me olemme kallisarvoisia Jumalan silmissä.
Juhlapuku (VT 1933, 1993, LLL), vaatekerta (JRT, RK 2012) = <chalifoot šemaaloot> = sm: vaihtovaatteet, (2+6x BHS:ssa, /<chalifoot begaadiim>). Juhlapuvun ajatus tulee siitä, että melko kirjaimellisesti sanonta tarkoittaa vaihtovaatteita. Tämän voi kuvitella tarkoittavan sitä, että tavalliset vaatteet vaihdettiin parempiin ennen juhlaa. Vaatteiden vaihtaminen kyllä kuuluu oleellisesti juhla valmisteluihin. Kun veljet olivat muuttuneet sisäisesti, myös vaatteet vaihdettiin. Samoin uskoon tullut saa Herran Jeesuksen ansiosta puhtaan sydämen ja vanhurskauden vaatteet, jotka ovat todellinen juhlapuku.
- 45:23 Joosef käytti kuninkaallista anteliaisuutta, 1Kn 10:13.
- 45:24 Joosef tunsu vanhastaan veljensä: kaiken hyvän keskellä riitaisuus oli heidän ominaispiirteensä. Vihamielisyys, riitaisuus, kiivaus, viha, juonittelu, eripuraisuus ja kateus ovatkin lihan teoissa aivan keskeisellä sijalla, Gal 5:19-21. Miehelle on kunniaksi karttaa riitaa, Snl 20:3, mutta uskovienkin joukossa on vasta vähän niitä, jotka ovat jo kasvaneet (täyteen) miehuuteen Kristuksessa, 1Kr 3:3, 2Kr 12:20, 1Tm 6:4. Olemme vajavaisia, mutta kasvusuunta on oikea, kun Jumalan armo saa kasvattaa meitä, Tt 2:11–13.
- 45:26 Valehtelijoita ei uskota silloinkaan, kun he puhuvat totta. Jaakobia oli jo tuohon päivään mennessä petetty niin monta kertaa, ettei hän enää oikein ollut nenästä vedettävissä. Varsinaista hirtehisuumoria: yli 20 vuotta sitten kuollut poikani on Egyptin valtiasta. Pojat joko hupsivat tai puhuvat lämpimikseen, tuumaili ukko.
- 45:27 Sanoma, että Joosef on elossa, oli niin syvälinen, että kun Jaakob uskoi sen, se ei vaikuttanut ainoastaan hänen tunnetilaansa vaan paljon syvemmälle: hänen henkensä elpyi. Niin myös evankeliumi Jeesuksesta vaikuttaa ihmisen olemuksen syvimpään osaan, henkeen. Kun ihminen tulee uskoon, hän syntyy uudesti, ylhäältä, eli Pyhästä Hengestä, Jh 3:3s. Silloin ihmisestä, joka aiemmin oli hengellisesti kuollut, tulee hengellisesti elävä, hän pääsee elämään Jumalan yhteydessä, Ef 2:1s.
- 45:28 Nyt minulla on kyllin... Enempää ei Jaakob voinut toivoa enää ajalliselta eläältä. Herra tyydytti hänen sielunsa kaipauksen hyvyydellään, Ps 103:5.
- 46:1 Vanha mies lähti vielä reissuun koko omaisuus mukanaan, mitään ei raskinut jättää Kanaanin maahan, vaikka Egyptissä kyllä tavaraa piisasi faraon lupauksen mukaan. Ehkä sillä kaikella oli tunnearvoa Jaakobille, mutta tosiasiaa vain ihmiset olivat tärkeitä, he olivat se siunaus, jonka Jumala oli Jaakobille luvannut, 1Ms 28:14, 35:11.
Beerseba oli historiallinen paikka Jaakobin suvulle, 1Ms 21:31s, 22:19, 26:23s, 28:10, ja siellä Jaakob halusi uhrata Herralle.

- 46:2 Näky = <mar'ot> ilmaisee profeetallista näkyä. Sitä käytetään Samuelin, Hesekielin ja Danielin näyistä. 12x BHS:ssa, esim. 1Sm 3:15, Hes 1:1, Dan 10:7.
Näyssä Jumala puhuttelee Jaakobia tällä nimellä kahteen kertaan, eikä nimellä Israel. Ehkäpä Jaakob ymmärsi, että koko hänen elämänsä oli varjostanut petollisuus, nimeä myöten, mutta nyt se petoksen kierre oli katkeamassa, kiitos Jumalalle! Kierteen katkaisemiseksi Joosef, hänen rakkain poikansa, joutui maksamaan kovan hinnan.
- 46:3 Jumala rohkaisi Jaakobia, tämän ei tarvinnut pelätä. Jaakobilla oli jo 12 poikaa, mutta Egyptissä se lisääntyminen vasta alkaakin, lupasi Herra. Ja Jumalan lupaus toteutui, 2Ms 1:7. Tämä oli se todellinen siunaus, jonka Jumala hänelle lupasi ja antoi, tätä siunausta Jaakob ei saanut petoksella vaan Jumalan armosta.
- 46:4 Herra lupasi olla Jaakobin kanssa niin mennessä kuin Egyptissäkin ja vielä tuoda Jaakobin takaisin sieltä. Se toteutui vasta Jaakobin jälkeläisten kohdalla, 2Ms 14:21s, mutta Jaakobin ruumis vietiin jo aiemmin pois Egyptistä Kanaanin maahan, 1Ms 50:4s. Mutta Jaakob itse oli jo silloin paremmissa majoissa.
Joosefin käsi sulkee sinun silmäsi = sm: Joosef panee kätensä sinun silmillesi. Tämä tapa, jonka myös Homeros mainitsee, oli lähisukulaisen velvollisuus kuoleman jälkeen. Tämä oli turvallinen tieto Jaakobille. Hän tiesi kuolevansa rauhassa, kun Joosef tulisi olemaan hänen lähellään.
- 46:5 Jaakobin ei tarvinnut jäädä Beersebaan. Siellä oli kyllä vettä, 1Ms 26:33, mutta ei leipää, koska kova nälänhätä oli kaikkialla.
- 46:6 Omaisuus oli Jaakobin perheelle sen verran rakasta, että se piti viedä mukana. Olisikohan tarvinnut?
- 46:7 Heprealaiset sukuuettelot ovat yleensä hyvin mieskeskeisiä, niin tämäkin. Luettelossa mainitaan pojat ja heidän jälkeläisensä, mutta vaimot vain yhtenä könttänä 'miniät'. Tyttäret mainitaan, mutta ei heidän jälkeläisiään. Ja kun tuossa 66 jälkeläisen joukossa mainitaan vain tytär Diina ja Asserin tytär Serah, voidaan arvella, että naispuolisista jälkeläisistä vain he olivat naimattomia ja lähtivät mukaan Egyptiin. Kanaanilaismiehille naitetut tai naitautuneet tyttäret ja poikien tyttäret jäivät Kanaanin maahan miehensä hallintaan niin kuin tapa oli. Heillä oli kanaanilaisperheet ja nälkä vieraana.
- 46:8 Nämä pääsivät nälkää pakoon Egyptiin.
- 46:9 Ruubenilla oli 4 poikaa.
- 46:10 Raamattu ei kerro, mistä kaikkialta Jaakobin pojat hankkivat itselleen vaimot, mutta ainakin Juudalla ja Simeonilla oli kanaanilainen vaimo, 1Ms 38:2, ja ilmeisesti vaimoja myös muista kansoista. Simeonilla oli 6 poikaa.
- 46:11 Leevillä oli 3 poikaa. Heidän jälkeläisilleen tuli myöhemmin pappis- ja pyhäkönhoitotehtävät, 2Ms 28:1s, 3Ms 8:1s, 4Ms 1:47s, 8:5s.
- 46:12 Juudalla oli kaiken kaikkiaan 5 poikaa, ja hänen perheellään oli kirjava historia. Kaksi vanhinta kuoli, kun eivät olleet Herralle mieluisia, kolmas jäi eloon, ja kaksi nuorinta syntyivät miniästä, 1Ms 38:1s. Juuda eli silloin pahassa lankeemuksessa ja varmaan myös omantunnon tuskissa. Juuri hän, kenties Daanin yllyttämänä, keksi myydä Joosefin Egyptiin.
Peres oli ilmeisesti tullut isäänsä, koskapa hän jo noin nuorella iällä (alle 20-vuotiaana) oli ehtinyt hankkia 2 poikaa. Voimakas sukuvietti, jota jotkut pitävät erheellisesti ainoana miehisyyden mittana, on näköjään periytyvä ominaisuus. Sehän on ainoastaan fyysinen ominaisuus, miehen (tai myös naisen) sielullisista ja hengellisistä ominaisuuksista se ei kerro mitään. Toivottavasti Peres oli isäänsä viisaampi. Ainakin hänen sukunsa mainitaan voimakkaasti lisääntyneenä ja siunattuna, Rt 4:12.
Ehkäpä Peres ymmärsi ottaa opikseen isänsä virheistä, ja hän näki, että on parempi elää niin kuin

Joosef eikä niin kuin Juuda. Poika voi ottaa opikseen ei ainoastaan isänsä viisaudesta, vaan myös virheistä. Messias syntyi Peresin pojan Hesronin jälkeläisistä, Mt 1:3, Lk 3:33.

- 46:13 Isaskarilla oli 4 poikaa. MT mainitsee Isaskarin kolmannen pojan nimeksi Joob, mutta LXX ja samarialainen Pentateukki "Jasub. Ks. 4Ms 26:24.
- 46:14 Sebulonilla oli 3 poikaa.
- 46:15 Leeasta polveutui edellä luetellut 33 henkeä, joista kaksi oli jo kuollut. Leea itsekin oli jo kuollut, ja Jaakob oli haudannut hänet samaan hautaan, johon Abraham ja Saara sekä Iisak ja Rebekka oli haudattu, 1Ms 49:29s.
- 46:16 Gaadilla oli 7 poikaa.
- 46:17 Asserilla oli 5 poikaa, tyttö ja 2 pojanpoikaa eli yhteensä 7 jälkeläistä.
- 46:18 Silpasta eli Leean orjattaresta polveutui 16 henkeä.
- 46:19 Raakel sai 2 poikaa. Hänen elämänkaarensa jäi lyhyeksi.
- 46:20 Joosefilla oli 2 poikaa.
- 46:21 Benjaminilla oli 10 poikaa. Osa lapsista saattoi olla kaksosia tai jopa kolmoset, koska Benjaminkin oli vielä suht nuori mies.
- 46:22 Raakelista polveutui 14 henkeä.
- 46:23 Sm: Daanin pojat olivat Husim (monikollinen ilmaus). LXX mainitsee nimeksi Hasum ja 4Ms 26:42 Suuham. Jostakin syystä Daanilla ei ollut tässä suhteessa siunausta elämässään. Ks 1Ms 49:17.
- 46:24 Naftalilla oli 4 poikaa.
- 46:25 Bilhasta eli Raakelin orjattaresta polveutui 7 henkeä.
- 46:26 Jaakobin miniöistä ei tässä yhteydessä mainita kuin Joosefin vaimo Aasenat, joka oli valmiiksi Egyptissä. Messiaan sukuuettelossa mainitaan Taamar, Mt 1:3.
- 46:27 Tähän jakeeseen viittaa UT:ssa Apt 7:14, mutta LXX:n mukaan, että Jaakobin perheen jäseniä oli 75. Miksi sitten tämä ero MT:n ja LXX:n, ja toisaalta VT:n ja UT:n välillä? Onko Raamattu ristiriitainen? Ei ole. Noh, eikö Herran Henki, joka on Raamatun kirjoittanut, tiennyt oikeaa lukua? Tiesi, mutta ehkäpä Hän halusi osoittaa meille tämän kautta, että sukuuetteloiden laatiminen tässä ajassa on aina vajavaista, mutta Jumala kyllä tietää totuuden. Ks. Esr 2:62, Neh 7:64, Apt 19:7, 1Tm 1:4, Tt 3:9, Ilm 7:9, 21:27, Lk 10:20. Tärkeintä onkin, että ihmisen nimi on kirjoitettuna taivaissa Karitsan elämäkirjaan, silloin pääsee iankaikkiseen Jumalan valtakuntaan.
- 46:28 Juuda oli jälleen veljessarjan johtaja, hän sai mennä ilmoittamaan Joosefille koko suvun tulosta Egyptiin. Aika hauskaa, että mies, joka myi Joosefin Egyptiin, sai nyt ensimmäisenä tulla hänen luokseen. Eikä syytettynä vaan armahdettuna.
- 46:29 Riemullinen oli isän ja pojan tapaaminen 22 vuoden jälkeen. He itkivät ilosta kauan. Joosef varmaankin sitä, kuinka Jumala oli johdattanut häntä, ja hän oli saanut elää Jumalan tahdossa vaikeuksienkin keskellä, niin että Herra käänsi kaiken voitoksi. Jaakob, joka oli jo vanha mies ja jonka elämäkokemus oli paljon mittavampi, itki varmaankin ennen kaikkea sitä, että Jumala oli ollut uskollinen hänelle, petturille, ja antanut hänen saada nähdä poikansa Jumalan mielen mukaisena hallitsijana. Valtava taakka putosi Jaakobin sydämelä, kun hän sai nähdä, ettei Joosef sittenkään tuhoutunut hänen itsensä ja koko suvun petollisuuden takia. Ei vaan Joosef Jumalan välikappaleena

sai pelastaa koko petollisen suvun nälkäkuolemalta. Joosefin elämä onkin väkevä esikuva Messiaasta, meidän Herrastamme Jeesuksesta, joka lihansa puolesta polveutuu Juudasta.

- 46:30 Ilo oli niin suuri, että Jaakob, ei vaan Israel, oli valmis kuolemaan. Hän tiesi, ettei hänelle tässä ajassa voi enää tapahtua mitään parempaa. Parasta on jo päästä kotiin Herran luo. Jaakob oli nuoruudessaan ollut nimensä mukainen luikuri, mutta Jumalan koulussa hänestä oli kasvanut mies, joka sai kunnianimen Israel. Ja hän sai nähdä, että vaikka pojissa oli monta isänsä kaltaista luikuria, niin oli sentään yksi mies jo nuoruudestaan asti, vaikka toki lapsuudessaan Joosefkin oli lapsellinen. Kukapa ei olisi. Luulen, että suurinta tyydytystä miehelle tuo hänen elämänsä lopulla se, kun hän saa nähdä pojistaan kasvaneen kunnan miehiä ja tytöistään kelpo naisia, jotka pelkäävät Herraa ja karttavat pahaa, 1Ms 18:19, Job 1:1, Snl 10:1, 13:1, 14:26, 15:20, 17:21,25, 20:1, Srm 11:9s, 12:12s.
- 46:31 Joosef tunnusti veljensä faraon edessä isänsä perheeksi. Niin Herra Jeesuskin tunnustaa omansa taivaallisen Isän edessä, Mt 10:32.
- 46:32 Paimenien tehtävä on hoitaa laumaa.
- 46:33 Ammatti = <ma'aseh> = teko, toimi.
- 46:34 Paimenen tehtävä oli israelilaisten keskuudessa tärkeä. Niin se on nykyäänkin Jumalan valtakunnan työssä. Mutta egyptiläisille se on kauhistus, niin silloin kuin nytkin. Ei pidä ollenkaan ihmetellä, että Jumalan valtakunnan työntekijöitä ei tämä maailma arvosta. Meidän ylipaimenemme Jeesus naulittiin ristille, eivätkä opetuslapset voi olettaa, että heille kävisi sen paremmin.
- 47:2 Viisi oli merkityksellinen luku egyptiläisille erityisesti lahjojen yhteydessä, ks. esim. 1Ms 43:34, 45:22.
- 47:3 Ks. 1Ms 46:33.
- 47:4 Veljet tiesivät, koska isä oli sen kertonut heille, että Egypti ei ole heidän kotimaansa, vaan he asuvat siellä vain tilapäisesti, 1Ms 46:4. Mutta tämäkin vaihe kuului Jumalan johdatukseen Israelin kansan kohdalla.
- 47:6 Farao halusi antaa Joosefin suvulle parasta, sillä ilman Joosefia heille kaikille olisi käynyt huonosti. Kunnan työmiehille oli Egyptissäkin heti vastuunalaisia tehtäviä.
Paras osa = <meeitaab> (6x): 1Ms 47:6,11, 2Ms 22:4, 1Sm 15:9,15.
- 47:7 Toivottaa siunausta = <beereekh> = 1. siunata (subjektina Jumala ja objektina ihminen), 2. kiittää, ylistää (subj. ihminen ja obj. Jumala), 3. toivottaa siunausta (subj. ja obj. ihminen), 4. toivottaa siunausta kohdattaessa, tervehtiä (siunauksen toivotuksin), 5. toivottaa siunausta erottaessa, jättää jäähyväiset.
Jaakob halusi toivottaa faraolle parasta, mitä tiesi: Kaikkivaltiaan Jumalan siunausta, niin tullessaan kuin pois lähtiessään, jae 10.
- 47:8 Jaakob oli ilmeisesti ulkonäöltäänkin kunnioitusta herättävä vanhus, koskapa farao halusi tietää hänen ikänsä. Jaakobilla oli jo harmaat hapsset, se tuotiin ilmi kolmeen kertaan, 1Ms 42:38, 44:29,31, ja sanoohan Herran sana, että harmaat hapsset ovat kunnian kruunu ja vanhusten kaunistus, Snl 16:31, 20:29. Tuo kunnian kruunu saadaan vanhurskauden tiellä. Ihmekö sitten, jos nykyään nuoretkin ihmiset haluavat valkaista tukkansa, mutta se on jo outoa, kun vanhenevat ihmiset ja jotkut parturitkin nyppivät harmaita hiuksia kuin täitä päästä.
- 47:9 Jaakob oli jo toki miehen iässä, mutta 10 vuotta sitten (siis niihin aikoihin, kun Joosef nostettiin vankikuopasta hallitsijaksi) hänen isänsä Iisak oli kuollut 180-vuotiaana, 1Ms 35:28. Abraham oli kuollut 115 vuotta aiemmin (siis Jaakobin ollessa 15-vuotias) 175-vuotiaana. Heihin nähden Jaakob oli vielä keskenkasvuinen.

130-vuotiaan miehen elämäkokemuksella hän saattoi esittää arvion elämänsä vuosista. Hän tunnusti olevansa muukalainen täällä maan päällä niin kuin hänen isänsäkin olivat olleet. Olihan Jumala kutsunut Abrahamin parempaan valtakuntaan kuin mitä tässä maailmassa on. Näin on myös Uuden Liiton uskovien suhteen, Hpr 11:8–16.

- 47:10 Jaakob jätti faraolle jäähyväiset siunauksen toivotuksin. Hän oli viisas mies.
- 47:11 Ramseksen maakunta on ilmeisesti sama kuin Goosenin maakunta tai osa sitä. Tai sitten saman alueen myöhempi nimitys.
- 47:12 Joosefin unet toteutuivat, koska ne olivat Jumalasta.
- 47:14 Nälänhädän keskellä rahalla/ hopealla ei ole muuta arvoa kuin se, että sillä saa leipää. Raha = <keseḫ> = hopea, maksuväline. Lyötyjä metallirahoja ei ollut ennen kuin Lyydian kuninkaat alkoivat niitä valmistaa. Ensimmäiset metallirahat lyötiin n. 650 eKr.
- 47:15 Kansa vapautui rahahuolista, mutta nälkä jäi.
Verbi <'aapas> = 'loppua, tulla loppu' esiintyy 5x: 1Ms 47:15,16; Ps 77:9; Jes 16:4; 29:20. Näin Raamattu osoittaa, että rahalle, sortajalle ja väkivaltaisille tulee loppu, mutta Aasaf saa kysymykseensä, loppuuko Jumalan armo, vastauksen Jeremian Valitusvirsistä, Val 3:22–23.
- 47:16 Sanaa leipä ei ole erillisenä MT:ssä, mutta kylläkin LXX:ssa, samarialaisessa Pentateukissa ja Targumeissa.
- 47:17 Karjakin vaihdettiin leipään, koska muuten olisivat nälkään kuolleet sekä karja että omistajat.
Verbi <naahal> = '1. ohjata, johdattaa, 2. elättää pitää hengissä, huolehtia, 3. kuljettaa (aasilla)' esiintyy 10x: 1Ms 33:14, 47:17; 2Ms 15:13; 2Ak 28:15, 32:22; Psa 23:2, 31:4; Jes 40:11, 49:10, 51:18.
- 47:18 Maan omistaminen näkyy olevan ihmiselle niin tärkeätä, että sen vertaa omaan ruumiiseensa. Ainakin kunnon maanviljelijät.
- 47:19 Faraon omaisuutta = sm: faraon orjiksi. Egyptiläiset itse tarjoutuivat leipää vastaan faraon maaorjiksi.
- 47:20 Joosef osti pellot (viljelijöineen, jae 23) faraolle.
- 47:21 Kaupunkeihin voidaan kääntää myös kaupunkien mukaan, kaupungeittain. LXX:ssa on (pienellä hepr. konsonanttien muutoksella): Joosef teki kansasta faraon orjia (VT 1992).
Loppuosa on sm: Egyptin rajan reuna(-aluei)lta sen toiseen reunaan saakka.
- 47:22 Egyptiläiset papit olivat turvanneet asemansa jo ennen Joosefin aikaa. Olivatko he sitten palkkapappeja vai osakesijoittajia, niin joka tapauksessa heidän asemansa oli vankkumattoman pyhä Egyptissä, sitä ei saanut horjuttaa tai asettaa kyseenalaiseksi, vaikka kansa kuolisi nälkään! Tällaisia pappisluokkia eri nimillä ja nimityksillä on esiintynyt läpi ihmiskunnan historian kaikissa yhteiskunnissa ja yhteisöissä. He nauttivat tämän maailmanajan hyvyttä.
- 47:23 Maanviljelijöiden elämässä alkoi uusi vaihe. Maa ei ollut enää heidän omaansa vaan faraon, ja siemenviljankin he saivat faraolta.
- 47:24 Alkoi 20 %:n verotus. Vastaisuudessa olisi helpompi kestää nälkävuodet. Mikäli farao ei tuhlaisi veroviljaa.
Israelin kansalle säädettiin myöhemmin laissa maksettavaksi kymmenykset leeviläisille papeille, eli siis 10%, 3Ms 27:30–32, 5Ms 14:22–29. Näin ollen Egyptissä oli kaksinkertainen verotus Israeliin nähden.

- 47:25 Nälkäkuoleman vaihtoehtona ihminen on valmis nöyrästi tekemään työtä leipänsä eteen. Kylläinen sen sijaan voi polkea hunajaakin ja kieltää Herran, Snl 27:7, 30:9. Niin keltoton ja kiittämätön voi ihminen olla, Snl 29:21, 2Tm 3:2, Snl 29:21.
- 47:26 Joosef pani alulle tuloverotuksen Egyptissä. Tämän päivän länsimainen hyvinvointiyhteiskunnan työtä tekevä jäsen ei siitä paljon kiittele Joosefia, mutta mihin perustuu länsimaiden hyvinvointi? Tuloverotukseen. Rm 13:7.
- 47:27 Israel, koko kansa, oli Jumalan johdatuksessa, ja Jumalan siunaus oli sen yllä. Kansa oli hedelmällinen ja lisääntyi.
- 47:28 Jaakob sai pitää poikaansa Joosefia Kanaanin maassa 17 vuotta ja nyt saman ajan Egyptissä.
- 47:29 Pane kätesi kupeeni alle, ks. 1Ms 24:2,9.
- 47:30 Jaakob tiesi, että Israelin kansa lähtee ajallaan pois Egyptistä. Niinpä hänkin halusi tulla haudatuksi Kanaanin maahan isiensä hautaan.
- 47:31 Jakeen loppu on sm: kumartui sängyn pään päällä. Teon merkitystä ei tunneta varmuudella. Arvellaan, että se voi kuvata rukousta (VT 1933, 1992, 1993), tai että Jaakob kumarsi kiittollisuuden osoituksena tahtonsa täyttymisestä. Daavidin kuolinvuoteella kerrotaan samanlaisesta tapahtumasta, 1Kn 1:47. Molemmat Jumalan miehet kävivät nöyrinä kuolemaan. Sana vuode on LXX:ssa käännetty sanalla sauva perustuen hepr. eri vokaaleihin (<mittaah> = vuode, <matteeh> = sauva). Näin on myös UT:ssa, Hpr 11:21. Ehkäpä Jaakob piti sauvaansa vuoteen pääpuolessa, jolloin molemmat käännökset kuvaavat tilannetta.
- 48:1 Joosef vei poikansa isänsä luo, että tämä siunaisi heidät ennen kuolemaansa. Jumalan siunaus on tarkoitettu jatkumaan sukupolvelta toiselle, Ps 103:17, Snl 14:26, 13:22.
- 48:2 Vanhan miehen voimat alkoivat ehtyä, mutta vielä hän halusi koota voimansa, sanoa sanottavansa ja siunata jälkeläisensä. Sitten hänen elämäntehtävänsä on tehty. Se on miehen teko. Verbin <chaazaq> = 'olla voimakas/ rohkea/ luja, vahvistua' (293x) muoto hitp (= koota voimansa, rohkaista mielensä, vahvistua) esiintyy 27x.
- 48:3 Iisak siunasi poikansa Jaakobin ja rukoili, että Jumala siunaa Jaakobia. Näin myöskin tapahtui, 1Ms 28:3,13-19. Isänsä esikoissiunauksen Jaakob hankki petoksella, mutta Jumalan siunausta hänen ei tarvinnut hankkia petoksella eikä muullakaan konstilla. Jumala siunasi Jaakobin armossaan. Kuolinvuoteellaan Jaakob ei muistanut isältään saamaansa siunausta, joka koski vain ajallisia asioita, vaan Jumalan siunauksen. Luus oli Beetelin muinainen nimi.
- 48:4 Jumalan siunaukseen sisältyi jälkeläisten paljous ja maa, jonka Herra lupasi Israelille. Joukko = <qaahaal> tarkoittaa myös seurakuntaa. Jälkeläisillesi = sm: sinun siemenellesi sinun jälkeesi. Viittaa selvästi Messiaaseen.
- 48:5 Jaakob otti pojanpoikansa Efraimin ja Manassen pojikseen. Ilmestyksenomaisesti hän teki näin myöhempiä aikoja varten, koska Leevin sukukunta erotettiin pappistehtäviin ja pyhäkön palvelukseen.
- 48:6 Joosefilla oli muitakin lapsia, LXX:n mukaan kaikkiaan yhdeksän. Heitä ei kuitenkaan nimetty omiksi sukukunnikseen tai heimoikseen, vaan Joosefista polveutuu kolme sukukuntaa/ heimoa: efraimilaiset, manasselaiset ja joosefilaiset. Myöhemmin jaettaessa luvattua maata mainitaan kaksi heimoa, Jos 14:4, mutta eräässä tärkeässä raamatunkohdassa mainitaan rinnakkain Manassen ja Joosefin sukukunta, Ilm 7:6,8, mutta ei Efraimin sukukuntaa. Ilmeisesti siinä on jokin syvempi viisaus.

- 48:7 Raakelin kuolema oli Jaakobille niin suuri menetys, että hän muisti sen vielä kuolinvuoteellakin.
- 48:8 Israel ei enää suoralta kädeltä tuntenut Manassea ja Efraimia. Niin riisuttiin hänetkin inhimillisistä kyvyistä.
- 48:9 Mutta hengelliset kyvyt olivat vielä tallella, halu siunata nuo rakkaat jälkeläiset.
- 48:10 Iisakin näkö oli hämärtyntä jo ennen kuin Jaakob pakeni Mesopotamiaan. Nyt sama vaiva oli Jaakobilla. Verbi ܠܫܝܢ = <chaabaq> = qal: 1. pitää sylissä/ käsivarsilla – 2Kn 4:16, 2. laskea kädet syliinsä t. pitää kädet/ käsivarret ristissä – Srn 4:5, pi: sulkea syliinsä, syleillä, halata, rutistaa – 1Ms 33:4, 1Ms 29:13. Se esiintyy 13x: 1Ms 29:13; 33:4; 48:10; 2Kn 4:16; Job 24:8; Snl 4:8; 5:20; Srn 3:5; 4:5; Ll 2:6; 8:3; Val 4:5. Asia on tutkimisen avoinen! Ks 1Ms 33:4.
- 48:11 Hämräkin näkö oli Jaakobille parempi kuin ei mitään. Hän ei ollut enää pitkään aikaan uskonut saavansa nähdä Joosefia, mutta Jumala teki mahdottoman mahdolliseksi. Lisäsiunauksena Jaakob näki vielä Joosefin lapsetkin. Herra antaa enemmän kuin ihminen ymmärtää anoakaan, Ef 3:20. Lapsesikin = sm: siemenesikin.
- 48:12 Jaakob rakasti jälkeläisiään. Joosef kunnioitti isäänsä. Suhde isän ja pojan välillä oli kaunis ja sydämellinen.
- 48:13 Joosef asetti esikoisensa Manassen Jaakobin oikealle puolelle esikoissiunausta varten.
- 48:14 Oikea käsi on VT:ssa voiman ja erikoisen siunauksen symboli, ks. esim. Ps 73:23, 137:5. Tässä on esikuva: ristin kautta tuli esikoissiunaus Efraimille, joka oli nuorempi. Ja vieläpä ilman petosta, jota Jaakob itse oli käyttänyt äitinsä ehdotuksesta, 1Ms 27:5-29.
- 48:15 Tämä on Raamatussa ensimmäinen maininta Jumalasta paimenena. Jaakobilla oli jo melkoinen hengellinen näköala: Jumala oli kutsunut hänen isoisänsä Abrahamin. Sen jälkeen siunannut ja johdattanut hänen isäänsä Iisakia. Ja omalla kohdallaan hän oli saanut kokea Jumalan huolenpidon syntymästään saakka.
- 48:16 Jumalan huolenpitoon kuuluu pelastus kaikesta pahasta. Herra on Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin Jumala, vrt. 1Ms 21:12, 2Ms 3:6,15, Mt 2:32, Apt 3:13, 7:32. Verbi lisääntyä = <daagaah> esiintyy vain tässä. Se on mahdollisesti denominaalinen muoto sanasta <daag> = kala(kanta), kalat. Ja meressä hän kyllä kalaa riittää suurina parvina ja lisääntyvät suuresti.
- 48:17 Joosefista näytti, että siunaus menee väärin päin. Hän halusi korjata isänsä virheen, koska ymmärsi, että isän näkökyky on jo hyvin rajoittunut.
- 48:18 Joosef piti Manassea, joka lihan puolesta olikin esikoinen, myös hengellisessä mielessä esikoisena.
- 48:19 Jaakobia vaivasi inhimillinen, fyysinen sokeutuminen, mutta ei hengellinen. Hengessä hän näki enemmän kuin poikansa Joosef, joka oli vasta 56-vuotias. Jumala ohitti jälleen esikoissiunauksen kanavoimisen lihan mukaan, sillä lihahan oli turmellut vaelluksensa jo syntiinlankeemuksessa. Jumalan valinta tapahtui Hänen armonsa mukaan, Rm 9:6s, 11:6. Jumalan siunauksesta veljekset saavat paljon jälkeläisiä. Kansojen paljous = sm: kansojen täyteys.
- 48:20 Sinun nimelläsi toivottaa Israel siunauksen = sm: sinussa (/ sinun ansiostasi) Israel siunaa sanoen. Jaakob lausui tämän samalla sekä Joosefille että hänen pojilleen.
- 48:21 Israelilla oli turva kuolemassakin: Herra on hänen jälkeläistensä kanssa. Kristuksessa meillä on turva tuomiopäivänäkin, 1Jh 2:28, 4:17.

- 48:22 Vuorenharjanne = <šekhem> = sm: olkapää, joka ymmärretään harjanteeksi. Toinen mahdollisuus on, että se voi merkitä myös Sikemin kaupunkia, vrt. 1Ms 33:18-20, luku 34 ja Jos 24:32.
- 49:1 Päivien lopulla = <be'achariit hajjaamiim> käännetään myös aikojen lopulla. Esiintyy 13x BHS:ssa, muut kohdat ovat 4Ms 24:14, 5Ms 4:30, 31:29, Jes 2:2, Jer 23:20, 30:24, 48:47, 49:39, Hes 38:16, Dan 10:14, Hos 3:5, Mka 4:1. Sana <'achariit> = loppu, ääri, pää, lopputulos, tulevaisuus, jälkeläinen (esiintyy 61x BHS:ssa) on eskatologinen termi, jonka täsmällinen merkitys määräytyy tekstiyhteyden mukaan, ks. esim. 4Ms 23:10, 24:20, 5Ms 8:16, 32:29, Job 42:12, Ps 37:37, 73:17, Jes 41:22, 46:10.
- 49:2 Hyvin sanottu. Pojat ovat syntymänsä perusteella Jaakobin (= petturin) poikia, mutta isä on elämänsä ehtoossa Israel, 1Ms 32:28. Pojista ei tule miehiä vielä sen perusteella, että isä kasvoi mieheksi, vaan heidän on jokaisen omalta kohdaltaan käytävä läpi kasvukivut ja kasvettava mieheksi.
- 49:3 Ruuben oli esikoinen lihan mukaan. Arvossa voidaan kääntää myös ylpeydessä. Ylpeys käy todellakin lankeemuksen edellä, Snl 16:18, 11:2, 29:23.
- 49:4 MT:n mukaan hän kuohahti ja hän nousi (yksikön 3.persoonana), mutta JRT:n käännöksessä on yksikön 2.persoonana LXX:n, samarialaisen Pentateukin ja Targumien mukaan. Ruuben oli kuohahteleva ja ailahteleva luonne, Hänellä oli halua hyvään, mutta ei voimaa sen toteuttamiseen eikä pahan vastustamiseen, 1Ms 37:22, Rm 7:18s.
- 49:5 Jälkimmäisen sanan aseet (VT 1933) = <mekheeroot> merkitys on epävarma, sillä se esiintyy BHS:ssa vain tässä. Tarkoittaa mahdollisesti suunnitelmat, hankkeet, aiheet (RKK 1992, LLL). Simeon ja Leevi olivat luonteeltaan aggressiivisia ja väkivaltaan taipuvaisia.
- 49:6 Jaakob oli nähnyt jo sen verran elämää, että hän ymmärsi väkivallan tuovan vain vaikeuksia seurauksenaan. Hänen sydämensä ei yhtynyt nuorten miesten uhoon, joka johti murhatöihin. Kunpa kaikista nuorista miehistä kasvaisi pian miehiä. Mies taipuu Herran tahtoon, eikä omavaltaisuudessaan aiheuta tuhoa ja vielä puolustele sitä. Sydän (VT 1933, 1992, 1993), sisin (JRT), henki (RK 2012, LLL) = <kaavood> = sm: kunnia. Tarkoittaa usein sielua tai ihmisen sisintä. Verbi <jaachad> = 'liittyä, yhdistyä; pi: kiinnittää' esiintyy vain tässä ja Ps 86:11 ja Jes 14:20. Tämän Jaakobin syvällisen ajatuksen vastakohtana ovat jakeet Ps 86:11 ja Apt 4:12. JRT: he katkoivat sonnien jalkajänteet. Siten tehtiin eläimistä liikuntakyvyttömiä. Esiintyy 5x BHS:ssa, Jos 11:6,9, 2Sm 8:4, 1Ak 18:4.
- 49:7 Simeonin ja Leevin viha ja raivo ei tuonut siunausta vaan kirousta. Tästä syystä Simeon ja Leevi eivät saaneet omaan aluetta Israelin maassa, vaan heidän jaeltiin muun kansan sekaan, Jos 19:1-9, 21:1s. Vihan ja väkivallan tuoma kirous onkin nähty läpi ihmiskunnan historian. Mutta ihminen ei näy viisastuvan. Ainoastaan Kristuksessa voidaan saavuttaa rauha, joka katkaisee koston kierteen. Sanat <'ap> = 'viha' ja <'ebraataah> = 'raivo, kiivastus' esiintyvät yhdessä 12x: 1Ms 49:7; Job 40:11; Ps 7:7; 78:49; 85:4; 90:11; Jes 13:9, 13; 14:6; Hos 13:11; Am 1:11; Hab 3:8.
- 49:8 Nimi Juuda tulee sanasta <jaadaah> = kiittää, ylistää ja se muistuttaa sanaa <jooduu> = he ylistävät, vrt. 1Ms 29:35.
- 49:9 Jaakob oli nähnyt, että Juuda oli johtaja veljiensä keskuudessa kuin leijona, muut eivät uskaltaneet häntä häiritä.
- 49:10 Tässä jakeessa on vaikea tekstikohta, jota on selitetty monella tavalla. VT 1933: kunnes tulee hän, jonka se on perustuu vokaalien muutokseen, <šeloo> = hänen. Jotkut tutkijat perustavat käännöksensä tekstinkorjaukseen <mošloo> = hallitsijansa. VT 1993: kunnes hän tulee Siloon ja JRT: kunnes tulee Siilo perustuvat vokalisointiin <šiilooh>. Jälkimmäisessä käännöksessä Siilo

ymmärretään erääksi Messiaan profeetalliseksi nimeksi. Tekstin häntä kansat tottelevat LXX ja samarialainen Pentateukki kääntävät tekstinkorjauksen perusteella hän on kansojen toivo, kun taas Vulgata ja Targumit selittävät tämän Messiaaksi.

Selvästikin tämä jae on ennustus Messiaasta, joka polveutuu Juudasta ja jolla on todellinen hallitsijansauva eli valtikka. Juudan jälkeläisiä sanotaan nykyään juutalaisiksi, ja he tuntuvat olevan isänsä kaltaisia kovasydämiseen tyhmyyteen asti. Kun Messias tuli, niin nimenomaan juutalaiset häntä vastustivat ja naulitsivat hänet ristille laista tietämättömien miesten kätten kautta, Apt 2:23. Valtikka = <šeevet> perusmerkitys on 'keppi, sauva, vitsa', mutta sillä on myös merkitys 'käskijän t. päämiehen sauva, valtikka', joka sopii tähän tekstiyhteyteen. Sama sana esiintyy Ps 23:4.

- 49:11 Arkeologi W. F. Albright toteaa, että «Mari-tekstien aasiuhrikuvauksista löytyvät pohjoisesta Mesopotamiasta samat kolme nuorta asiaa ilmentävää sanaa, jotka näemme Jaakobin siunauksessa, ja vieläpä samassa järjestyksessä. Samoin sanonta rypäleen veri muistuttaa vanhaa ugaritin ilmausta 'puun veri', jota on käytetty viinistä.» Babylonin kuningas Hammurapi valtasi ja hävitti Marin kaupungin 1759 eKr. tai ehkä 1695 eKr. Näin ollen ei ole syytä epäillä, etteikö Jaakobin siunaus olisi kielellisesti katsoen hänen omalta ajaltaan. (Risto Santala, Kristinuskon juuret 1 s. 43)
- 49:12 JRT ja VT 1993 kääntävät tämän jakeen LXX:n mukaan: Hänen silmänsä ovat viiniä tummemmat/kirkkaammat, hänen hampaansa maitoa valkeammat. Tämä toteutuu, kun koko Juudan kansa kääntyy Messiaan puoleen. Hepr. Sana <chakhlili> esiintyy vain tässä ja samoin sen vastine LXX:ssa <kharopos>, joka on muodostettu kr. sanoista ilo ja silmä, siis kirkassilmäinen, eli henkilö, jonka silmän välkkeestä loistaa ilo.
- 49:13 Sebulon oli ilmeisesti syrjään vetäytyvä luonne.
- 49:14 Isaskarissa on ryhtiä, hän on vahvaluinen työjuhta eikä mikään vetelys.
- 49:15 Isaskar oli valmis ottamaan harteilleen vastuuta työstä, mutta hän tarvitsi myös lepoa. Tasapaino tässä suhteessa tuokin ihmisen elämään siunauksen. Monesti käykin niin, että joka taivuttaa hartiansa kantamaan taakoja, saa niitä yllinkyllin, ja kokee lopulta olevansa pakkotyössä. Näin ei tulisi olla, vaan työtä ja vastuuta tulisi jakaa tasaisemmin kaikille. Vaan eivätpä kaikki tahdo taivuttaa harteitaan taakkojen alle, vaikka Jeesus lupasi, että hänen ikeensä on sopiva ja hänen kuormansa on kevyt, Mt 11:28–30.
- 49:16 Nimi Daan merkitsee tuomita, jakaa oikeutta. Nimeään myöten hän vaikuttaa hyvin oikeudenmukaiselta mieheltä päälle päin. Häinkin on yhtenä hankkimassa oikeutta kansalleen, tahi tuomitsemassa kanssaihmissiään. Ei esitaistelijana, sillä siihen ei Daan uskaltaudu, hänhän voi tiukan paikan tullen jäädä yksin.
- 49:17 Daan on kahtiajakoinen persoona. Sisimmältään hän on luikero kuin käärme. Hän on taustavaikuttajana levittämässä myrkkyään. Hän puree alhaalta päin hevosen vuohiseen, jotta hevonen kaatuu ja kuolee, ja siten ratsastaja syöksyy selin maahan. Daanin toiminta on alamaailman hommaa. Tuota ratsumiestä vastaan ei Daan uskalla suoraan käydä, sillä ratsastaja voisi miekalla lyödä käärmeeltä pään poikki. Näin toimi myös se vanha käärme, jota Saatanaksi kutsutaan, taistellessaan Messiasta vastaan, ja pisti Häntä kantapäähän, mutta Messias polki samalla murskaksi käärmeen pään. Vrt Snl 22:10. Daanin heimoa ei mainita yhdessä muiden Israelin heimojen kanssa: Ilm 7:4–8.
- Kyy = <šefifoon> esiintyy vain tässä ja tarkoittaa mahdollisesti sarvi- tai hiekkakyytä. Joka tapauksessa myrkkykäärmettä.
- 49:18 Jaakob oli niin järkyttynyt pojastaan Daanista, että hän tiesi vain yhden asian auttavan: pelastus = <ješuuu>'h> viittaa selvästi Messiaaseen, jonka nimi Jeesus (<ješuuu>') onkin johdettu tästä sanasta. Kahtia jakautunut persoonallisuuskin voi pelastua Jeesuksessa Kristuksessa ja päästä eheytymään.

Pelastuksen ja Jumalan rauhan seurauksena ihminen eheytyy kokonaisuudessaan. Ja sitä me kaikki tarvitsemme, sillä jokainen meistä on synnin seurauksena jollakin tavalla kahtia (tai moninkertaisesti) jakautunut. Jos ei muuten, niin samalla tavoin kuin Paavali, Rm 7:14-25.

Sana pelastus = <ješuuua'h> esiintyy kaikkiaan 78x, Toorassa 4x: 1Ms 49:18, 2Ms 14:13, 15:2, 5Ms 32:15. Eniten se esiintyy Psalmien kirjassa, 45x, ja Jesajan kirjassa, 19x. Ks Ps 3:3 ja Jes 12:2.

- 49:19 Tässä jakeessa on sanaleikki nimestä Gaad, joka varsinaisesti merkitsee hyvä onni (ks. 30:11). Nimittäin hepr. tekstin tässä jakeessa olevasta kuudesta sanasta neljä tulee samasta juuresta <guud> = hyökätä, rosvota: <gad> = hyökätä kimppuun, ahdistaa ja <gedud> = rosvojoukko.
- 49:20 Asser vaurastuu, mutta hän on myös antelias, 1Kn 10:13, Ps 37:21, Snl 11:24, 19:6, 2Kr 9:11, 1Tm 6:18.
Herkut = <ma'adanniim> esiintyy 3x: tämän lisäksi Snl 29:17 ja Val 4:5.
- 49:21 Hän antaa/ tarjoaa kauniita sanoja voidaan kääntää vokaalien muutosten perusteella myös jolla on kauniita vassoja tai jolla on komeat sarvet, tai koko jae voidaan kääntää Naftali on mahtava tammi, jolla on komea oksasto. Ilmeisesti Naftali oli runollinen, taiteellinen sielu, niin kuin esim. kuningas Daavidkin oli.
- 49:22 Joosef on nuori hedelmäpuu, jonka juuret saavat lähteestä veden mutta jonka oksat ulottuvat yli ihmisten tekemien muurien. Joosef on hengellisesti hedelmällinen, eivätkä hänen antamansa hedelmät jää mihinkään rajoitetuille alueille, asia joka varmasti harmittaa muurien tekijöitä ja rajojen vartijoita. Jumala ei piittaa ihmisten tekemistä muureista ja raja-aidoista, sen osoittaa koko Joosefin elämä, joka on esikuvallista Messiaan pelastustyöstä.
Muuri = <šuur> esiintyy 4x: 1Ms 49:22, 2Sam 22:30, Ps 18:30, 92:12. Se voi tarkoittaa myös vihollista tai vainoojaa.
- 49:23 Joosefilla riittää seuraa, hätyyttelijöitä, ammuskelijoita ja ahdistelijoita. Selvä esikuva Messiaasta, jota kaikin tavoin kiusattiin.
Tässä käytetään kolmea verbiä:
1) <maarak> = pi: katkeroittaa, ahdistaa, hätyyttää. Se esiintyy kaikkiaan 16x ja tässä muodossa 3x: 2Ms 1:14 ja Jes 22:4.
2) <raabab> = ampuu nuolia, joka esiintyy vain tässä, mutta sen rinnakkaismuoto <raabaah> jakeessa 1Ms 21:20,
3) samaa verbiä <saatam> = 'vihata, vainota, ahdistaa, osoittaa vihollisuutta/ kantaa kaunaa jtk kohtaan', jota käytetään kohdissa 1Ms 27:41, 50:15, Job 16:9, 30:21 ja Ps 55:4.
- 49:24 Vastustajiensa edessä Joosef ei kova vaan pysyy lujana. Hän ei ole jäykkä eikä kangistu mihinkään kaavoihin vaan pysyy notkeana eli taipuisana ja vahvana. Tämä tapahtuu Jumalan voimasta. Joosef tuli elämässään tuntemaan Jumalan väkevyyden, paimenen mielen ja lujan kallioperustan, joka kestää kaikissa myrskyissä. Kaikki nämä ovat Messiaan ominaisuuksia, 1Kr 1:24, Jh 10:11s, Mt 7:24s.
Jakeen loppupuolella on sana, joka on BHS:ssa vokalisoitu <miššam> = sieltä, mutta se pitänee tässä yhteydessä uskottavammin vokalisoida <miššeem> = nimessä.
- 49:25 Joosef oli jo saanut kokea elämässään siunauksia a) ylhäältä taivaasta niin lapsena kuin nyt aikuisena miehenä, b) syvyydestä alhaalta nuoruudesta aikuisuuteen, kun hän kulki kahden vankikuopan kautta ja c) nisistä ja kohdusta, kun hän Egyptin hallitsijana sai vaimon ja jälkeläisiä. Mutta Jaakob hänen isänsä ymmärsi, etteivät siunauksen ajat ole Joosefin elämässä loppuneet, vaan Jumala jatkaa niitä edelleen.
- 49:26 Jaakob koki saaneensa elämässään suuremmat siunaukset kuin hänen isänsä ennen häntä. Ja nyt hän toivoi, että nuo siunaukset kohtaavat Joosefia. Se olikin oikea toive. Jumalan siunaukset eivät ole vähenevää vaan lisääntyvää laatua halki sukupolvien, 2Kr 4:15.

Ruhtinas = <naaziir> tarkoittaa varsinaisesti nasiiria, eli Jumalalle vihkiytynyttä. LXX kääntää tässä Joosefin olleen veljiensä edelläkävijä eli siinä mielessä johtaja. Tämä ilmaus esiintyy myös 5Ms 33:16, jossa LXX kääntää sen <doksastheis en adelfois> = kirkastettu/kunnioitettu veljiensä joukossa. Joosef vihittiin Jumalan käyttöön myymällä hänet Egyptiin, ja hänen asemansa veljessarjan ruhtinaana perustui Jumalan johdatukseen.

Hengellisessä mielessä Joosef oli veljessarjan ruhtinas. Hän ei ollut sellainen johtaja kuin Juuda, joka oli valmis myymään veljensä ja saattamaan raskaaksi miniänsä, tai Ruuben, joka oli valmis makaamaan isänsä sivuvaimon, tai sellainen johtaja kuin Simeon ja Leevi, jotka olivat panemaan toimeen verilöylyn. Joosef oli nimenomaan todellinen hengellinen johtaja, joka pystyi käyttämään valtaa, Ruuben, Juuda ja muut veljet eivät pystyneet siihen laajemmassa mittakaavassa. Joosef ei koskautunut kokemiaan vääryyksiä vaan antoi anteeksi. Hänellä oli Kristuksen mieli, Rm 8:5s, 1Kr 2:16, Fil 2:5. Tällaisia tulee todellisten hengellisten johtajien tänäänkin.

LXX kääntää kukkulain sijaan tekstinkorjauksen perusteella vuorien.

49:27 Veljessarjan nuorin eli Benjamin oli ilmeisesti kaikista kovin luonne, koska Jaakob vertaa häntä raatelemaan suteen. Leijonakin tappaa syödäkseen, mutta susi voi raadella suuren lauman saman tien ihan huvikseen. Niinpä Benjamin syö jo aamulla riistaa ja illalla joutuu jakamaan saalista, kun ei jaksa enää syödä. Tai sitten illalla jakaa runsasta saalista, jota on niin paljon, että joutuu syömään aamuun asti. Ilmeisesti Benjaminista tuli perheen lellilapsi Joosefin katoamisen jälkeen. Isä-Jaakob, Leea ja orjattaret hellivät tuota pikku ressurua, joka oli menettänyt äitinsä ja isoveljensä. Muita veljiä se hemmottelu varmaan sapetti, mutta he eivät voineet asialle mitään, kun kantoivat pahaa omaatuntoa Joosefin kohtalosta. Tavallaan he kierouttivat Benjaminin luonteen oman kieroutensa vaikutuksesta. Snl 29:21 varoittaa hemmottelusta.

Saulus Tarsolainen oli Benjaminin heimoa ja lihallisen mielensä puolesta toteutti tämän Jaakobin ennustuksen. Mutta Jumala osoitti vanhurskautensa siinä, että Sauluksesta tuli Jeesuksen todistaja, eikä hän enää ollut raatelevainen susi vaan päinvastoin lempeä mies, 1Ts 2:7–8.

49:28 Isä ei käsitellyt poikiaan massana, pentulaumana, vaan hän rakasti heitä jokaista, vaikka pojat olivat erilaisia luonteeltaan ja tavoiltaan. Jaakob siunasi jokaisen poikansa erikseen, henkilökohtaisesti erityisellä, yksilöllisellä siunauksella. Jumala on luonut meidät jokaisen yksilöksi, ja Hän myös siunaa ja kohtaa meitä yksilöinä. Ilm 2:17 osoittaa, että kotona Herran luona, Herra Jeesus antaa kaikille omilleen yksilöllisen lahjan.

49:29 Jaakobille oli tärkeää, että hänet haudataan suvun perintöhautaan.

49:31 Haudassa tuli olemaan kolmen sukupolven miehet vaimoineen. Jaakob oli jo haudannut siihen vaimonsa Leean. Se olikin oikein, Leea oli hänen ykkösvaimonsa, jonka pojasta Juudasta polveutuu Messias.

49:33 Jaakob oli elämäntehtävänsä nyt tehnyt, hän pääsi pois. Onnellinen ja tyytyväinen mies.

50:1 Isän kuolema oli ilmeisesti Joosefille suurin suru. Isän ja Joosefin suhde oli kaikkein syvällisin.

50:2 Ruumiin balsamointi oli egyptiläisten käyttämä tapa muumioida ruumis erityisen menetelmän avulla. Balsamoinnin eri vaiheet veivät 40 – 70 päivää. Balsamointi mainitaan ainoastaan tässä luvussa, jakeissa 2,3 ja 26.

50:5 Kaivanut (VT 1933), teettänyt (VT 1992, 1993), valmistanut (JRT) = sm: louhinut. Siihen aikaan ruumiit haudattiin hautaluoliin.

50:6 Farao ymmärsi Joosefin velvollisuuden isäänsä kohtaan.

50:8 Hautaaminen oli näköjään miesten tehtävä, vaimot ja lapset saivat jäädä kotiin.

- 50:9 Ratsumiehiin lukeutuvat myös ajomiehet, sillä vasta 7. vuosisadalla eKr. ratsumiehet ja ajomiehet olivat erikseen. Joukko = <machaneeh> = sm: leiri, leiriytyvä joukko, 216x BHS:ssa.
- 50:10 Gooren-Aatad = orjantappuroiden puimatanner voidaan käsittää kokonaan erisnimeksi tai Aatadin puimatantereeksi. Paikan täsmällinen sijainti on tuntematon.
- 50:11 Nimi Aabel-Misraim = Egyptin niitty t. keto tai Egyptin suru on johdettu sanoista <'eebel> = suru, surujuhla ja <mitsrajim> = Egypti.
- 50:12 Jaakobin kuoleman jälkeen pojat tekivät niin kuin isä oli määrännyt. Monelle pojalle isän neuvojen toteuttaminen on paljon helpompaa isän kuoleman jälkeen. Mitä se kertoo isä-poika-suhteesta?
- 50:13 Veivät = sm: kantoivat.
Jokainen pojista varmaan samalla mietti, mitä oli isän elämä ja millainen oli meidän välisemme suhde. Kymmenen poikaa joutui painamaan päänsä, kun he muistivat, että tässä viedään miestä, jota me kerran raskaasti petkutimme. Toisaalta he olivat helpottuneita, että petos paljastui, ja Jaakob sai nähdä kadonneen poikansa elossa. Tuo hautajaismatka varmaan kasvatti noita poikia enemmän kuin monet kauniit puheet. Sellainen on ihminen.
- 50:14 Yksi virstanpylväs poikien elämässä oli sivuutettu. He olivat nyt se sukupolvi, jolla oli vastuu varmistaa jumalanpelon siirtymisestä seuraavalle sukupolvelle. Ja toisekseen he olivat nyt se sukupolvi, johon nuoremmat turvaavat ja joka seuraavaksi siirtyy tästä ajasta ikuisuuteen.
- 50:15 Kymmenen veljestä joutuivat nyt vakavasti harkitsemaan tulevaisuutta. He tiesivät, että nyt heidän itsensä on otettava vastuu teoistaan, ei ole enää isää, jonka selän taakse piiloutua. Entäpä, jos Joosef on meidän kaltaisemme mies ja kostaa nyt? Hänellä on siihen valta, emmekä mahda hänelle mitään. Tässä heprea käyttää verbiä <saatam> = 'vihata, vainota, ahdistaa, osoittaa vihollisuutta jtk kohtaan', jota Koehler-Baumgartner pitää verbin <saatan> rinnakkaismuotona. Tuo jälkimmäinen verbihän on johdettu vihollisen nimestä Saatana. Verbi <saatam> esiintyy vain 6x, ensin kohdassa 1Ms 27:41, jossa kerrotaan, kuinka Eesau alkoi vihata veljeään Jaakobia. Seuraavan kerran Jaakob siunauksessaan (1Ms 49:23) sanoo, että Joosefia vihataan ja ahdistetaan. Mutta Joosef hengellisyyden esikuvana ei lähde kostamaan ja toimimaan samalla tavoin kuin Kain tai Eesau tai hänen omat veljensä, vaan Jumalan armon vaikutuksesta väkivallan kierre katkeaa häneen. Sama verbi on vielä kohdissa Ps 55:4, Job 16:9, 30:21. LXX käyttää vastineena verbiä <mneesikakeoo> = 'muistaa kärsimänsä pahuus t. vääräys'. Uudessa liitossa kerrotaan, ettei rakkaus muistele kärsimäänsä pahaa, 1Kr 13.
- 50:16 Heprean mukaan veljet lähettivät Joosefille käskyn, että isä käski ennen kuolemaansa... LXX:n mukaan he menivät Joosefin luo kertomaan, että isä oikein vannotti ennen kuolemaansa... Näin oli Joosefin tietoon tuotu käsky ja vannottus isävainajan nimissä. Vieläkään veljet eivät rohjenneet käsitellä menneitä asioita suoraan Joosefin kanssa vaan he näkivät parhaaksi vedota isävainajaansa! Ehkä he pelkäsivät niin kovasti Joosefia.
- 50:17 Veljet uskalsivat viimeinkin tunnustaa oman syyllisyytensä, mutta eivät suoraan Joosefille vaan ikään kuin isän selän takaa. Onneksi mekin saamme turvautua Kristukseen, Hän on kantanut meidän syntimme ja syyllisyytemme. Emme voisi mennä synteinemme suoraan Pyhän Jumalan eteen, sillä silloin joutuisimme kadotukseen.
Joosef itki, kun hän sai kuulla veljissään tapahtuneen muutoksen. Joosef oli sydämellinen mies isänsä kuoleman jälkeenkin. Hän ei kovettunut eikä katkeroitunut.
- 50:18 Muistivatkohan veljet nyt jo Joosefin unet, ja päättivät totella Jumalaa ja tunnustaa Joosefin hallitsijakseen? Joka tapauksessa he toteuttivat ne unet omalla kohdallaan vapaaehtoisesti, eivät Joosefin pakottamana.

- 50:19 Joosefilla oli lohdutuksen ja rohkaisun sana veljilleen: Älkää pelätkö!
- 50:20 Joosef oli jo kasvanut mieheksi Jumalan koulussa, hän näki asioiden syvemmän ja laajemman merkityksen. Hän näki Jumalan johdatuksen elämässään, ja sen, etteivät mitkään ihmisteot voineet estää Jumalan tahdon toteutumista hänen kohdallaan. Jumala voi kääntää pahankin hyväksi. Joosef oli Jumalan antaman kasvun myötä päässyt ihmisten pahuuden yläpuolelle. Samaa todisti myöhemmin apostoli Paavali, Rm 8:28.
- 50:21 Joosef ei halunnut kostaa pahaa pahalla, vaan halusi palkita hyvällä, koska Jumala oli osoittanut häntä kohtaan näin suuren armonsa, Mt 10:8.
- 50:22 Joosef eli vielä isänsä kuoleman jälkeen n. 54 vuotta Egyptissä. Hän oli varhaiskypsä, hänen ei tarvinnut elää täällä maan päällä kuin 110-vuotiaaksi. Siinä vaiheessa hänen poikansa Efraim ja Manasse olivat n. 75-vuotiaita.
- 50:23 Joosef sai nähdä kohdallaan Jumalan siunauksen: hänellä itsellään oli paljon lapsia, vielä enemmän lastenlapsia ja hän sai nähdä vielä seuraavankin sukupolven syntyvän.
Sanonta syntyi lapsia Joosefin polville merkitsee lapsen omaksi ottamista, 2x BHS:ssa.
Vrt. 1Ms 30:3.
- 50:24 Joosef ilmeisesti kuoli ennen veljiään, ja se oli hyvä se. Nyt veljet voivat puhtaasta sydäimestä surra Joosefin kuolemaa, ei tarvinnut olla epätietoinen Joosefin kohtalosta. Joosef muistutti vielä veljiään Jumalan lupauksesta, etteivät he suinkaan jää tähän kultamaahan, vaan Jumala johdattaa heidät takaisin siihen maahan, jonka Hän on luvannut Israelin jälkeläisille.
- 50:25 Joosefin kuolemaan sisältyy esikuva ylösnousemuksesta. Hänen ruumiinsa odotti haudassa sitä päivää, kun Israel lähtee pois Egyptistä. Silloin hänen luunsa viedään mukana luvattuun maahan. UT:ssa Hpr 11:22 viittaa tähän jakeeseen.
- 50:26 Niin kuoli todellinen mies, joka oli lapsuudestaan asti ollut Herran oma. Hänet haudattiin Egyptiin, ja varmasti veljet häntä haudatessaan ajattelivat, että hyvä, kun tässä luikeroitten suvussa oli edes yksi mies. Senpä takia tässä vielä hengissä ollaankin ja haudataan velipoikaa, tavallaan toista kertaa. Yhden ymmärtäväisen miehen taidolla järjestys kauan pysyy sanoo Herran sana, Snl 28:2, ja Joosefin elämä oli käytännön todistus tuolle sanalle.
Joosefin elämä oli esikuva Messiaasta ja Hänen työstään. Niin oli hänen kuolemansakin. Jos tänä päivänä löydetään Egyptistä Joosefin hauta (sen epäillään jo löytyneenkin), niin sen suhteen on sama tilanne kuin Herramme Jeesuksen haudan: HAUTA ON TYHJÄ!

Toinen Mooseksen kirja, Exodus

Tämän kirjan nimi on hepreaksi <šemoot> = nimet, kirjan alkusanojen mukaan. Latinankielinen nimi Exodus tulee LXX:n käyttämästä nimestä Exodos = ulosmeno, uloslähtö, joka kuvaa Israelin kansan lähtöä ulos Egyptistä. Tämän kirjan pääsisältö onkin toisaalta Israelin kansan vapautus Egyptistä Mooseksen johdolla ja toisaalta jumalanpalveluksen järjestäminen telttamajassa Aaronin johdolla. Nämä molemmat asiat ovat historiallisia Jumalan vaikuttamia tapahtumia, jotka samalla kertovat koko Israelin kansan ja myös yksityisten ihmisten vaelluksesta Jumalan tahdossa tai sallimuksessa tai jopa toiminnasta Jumalan tahtoa vastaan. Samalla ne ovat esikuvia Uuden liiton tapahtumista: Ensiksi siitä kuinka Kristus on valmistanut pelastuksen tien pois synnistä ja maailmasta koko Jumalan kansalle ja jokaiselle yksilöihmiselle. Ja toiseksi siitä kuinka Kristus Pyhän Hengen kautta haluaa vaikuttaa koko Jumalan kansassa ja sen jokaisessa yksilössä hengellistä elämää ja vaellusta Jumalan tahdossa. Päämääränä on luvattu maa – taivasten valtakunta. Lähtekäämme siis matkalle tutkimaan Jumalan sanaa nöyrällä mielellä ja avoimella sydämellä.

SISÄLLYS:

- 1. ISRAELIN VAPAUTUS EGYPTISTÄ.....1 – 18**
- 2. SIINAIN LAKI JA LIITTO.....19 – 24**
- 3. ILMESTYSMAJA AUTIOMAASSA.....25 – 40**

- 1:1 Edellinen kirja (1Ms) kertoi, kuinka Jumala johdatti kansansa Egyptiin Joosefille antamansa viisauden ja vallan avulla. Näin Jaakobin suku pelastui nälkäkuolemalta. Joosef on esikuvana Kristuksesta, joka pelastaa omansa kuolemasta ikuisen elämään. Tämä kirja kertoo, kuinka Jumala johdattaa kansansa ulos Egyptistä, joka on esikuvana tästä maailmasta, ja farao on esikuvana tämän maailman ruhtinaasta.
- 1:2 Nämä olivat Leealle aluksi syntyneet pojat.
- 1:3 Sitten luetellaan Leealle myöhemmin syntyneet kaksi poikaa ja Raakelin toinen poika, veljessarjan kuopus.
- 1:4 Lopuksi luetellaan orjattarien Bilhan ja Silpan pojat.
- 1:5 Tämä lienee ”noin-luku”, koska Stefanos mainitsee lukumääräksi 75, Apt 7:14. Tai sitten Stefanoksen mainitsemaan lukuun ei sisälly Joosef perheeseen, mutta kylläkin veljien vaimot?
- 1:6 Sukupolvi tulee ja sukupolvi menee. Parhaatkin miehet ja naiset tehtyään elämäntyönsä siirtyvät tästä ajasta iankaikkisuuteen. Se on elämän laki tässä ajassa.
- 1:7 Vaikka Joosef oli kuollut jo aikoja sitten, niin Herra teki kansansa hedelmälliseksi. Israelilaiset levittäytyivät ympäriinsä (sm: <šaarats> (29x) = vilisivät, esim: 1Ms 1:20,21, 7:21, 8:17, 9:7), ja kansa lisääntyi suuresti, kun he saivat paljon lapsia. Kuolleisuuskin oli pieni, joten kansan lukumäärä kasvoi hyvin, hyvin (= <me’ood me’ood>) voimakkaasti, joten heitä oli lopulta joka paikassa Egyptin maassa. Näin Jumalan valtakunnan työ ei kaadu ihmisten mukana. Hedelmällisyyden seurauksena on lisääntyminen. Se onkin Jumalan siunaus kansalleen.
- 1:8 Tässä maailmanajassa monet asiat versovat tietämättömyydestä. Niin myös koko tämän kirjan tapahtumaprosessi saa alkunsa Egyptin uuden kuninkaan tietämättömyydestä. Hän ei tiennyt kuka Joosef oli ollut, ja mitä hän oli saanut aikaan Egyptin, Jaakobin suvun ja sen aikaisen maailman hyväksi. Ja mitä suurempi viskaali, sen suuremmat vaikutukset tietämättömyydestä ovat. Kannattaisi näköjään vähän tutustua historiaan, ainakin Jumalan kansan ja nykyään Raamatun historiaan. Mutta Jumala näkyy käyttävän tietämättömyyttäkin keinona suunnitelmansa toteuttamiseen. Eli tompelit eivät kuitenkaan pysty estämään Jumalan tahdon toteutumista kuin enintään omalla kohdallaan.
- 1:9 Egyptin kuningas oli oikeassa: Israel on väkevämpi kuin Egypti. Samoin on Jumalan valtakunta väkevämpi kuin maailma.
- 1:10 Tämä on vihollisen diplomatiaa, oikeaa riivaajien viisautta, Jk 3:15. Verbi <chaakham> (165x) = olla viisas t. ymmärtäväinen, esiintyy vain 2x hitpa’el-muodossa (= toimia viisaasti/ ovelasti, esiintyä viisaana), nimittäin tässä ja Srn 7:16, jossa varoitetaan esiintymästä ylen viisaana, koska seurauksena on tuho. Juuri niin farao toimi. LXX käyttää tässä verbiä <katasofidzomai> = toimia ovelasti t. kavalasti. Se esiintyy tässä ja Apt 7:19.
- 1:11 Tämän maailman viisautta: hallitsijat vaativat, että työnjohtajat rasittavat työntekijöitä. Tästä syntyy väistämättä vastakkain asetteluja, ja työilmapiiri huononee. Sama kaava pätee nykyäänkin. Varastokaupungin Ramses egyptiläinen nimi on <ra’amses>, kun taas farao Ramses II:n egyptiläinen nimi on <ramesses>, joten ne ovat kaksi eri nimeä, eivätkä sama nimi, kuten on oletettu. Ramseksen kaupunki sai nimensä sen nimisestä piirikunnasta, jossa se sijaitsi, eikä suinkaan farao Ramses II:n mukaan, sillä hän hallitsi huomattavasti myöhemmin, ehkä 1200 tai 700 eKr.
- 1:12 Ahdistukset ja vastustukset eivät tee Jumalan kansaa hedelmättömäksi vaan päinvastoin! Ahdistusten keskellä Jumalan siunaus lisääntyi Hänen kansansa yllä, ja sen seurauksena syntyi pelko. Olisivat pelänneet Jumalaa eikä Hänen kansaansa.

- 1:13 Lisääntyvää siunausta vastaan aloitettiin väkivalta, jonka avulla israelilaiset pakotettiin orjatyöhön. Väkivalloin = <beferekh>. Esiintyy 6x: 2Ms 1:13,14, 3Ms 25:43,46,53 (missä Jumala varoittaa, ettei tuollaista toimintaa saa olla Israelin kansan keskuudessa) ja Hes 34:4, jossa profeetta Hesekiel nuhtelee Israelin paimenia juuri tuollaisesta toiminnasta.
- 1:15 Egyptin kuningaskin, joka on esikuva sielunvihollisesta, puhuu ihmisille saadakseen tekemään heidät hänen tahtonsa. Vrt. Fil 2:13.
- 1:16 Egyptin kuningas katsoi olevansa elämän ja kuoleman herra, hän päätti, ketkä syntyvistä vauvoista kuolevat ja ketkä jäävät eloon. Hirmuinen valta. Tällaisista herroja on nykyäänkin, mutta suuren sivistyksensä tähden he tekevät päätökset jo hyvissä ajoin ennen vauvan syntymää. Varsinainen pikakoulutus: farao olisi yhdellä luennolla tehnyt kättilöistä päteviä pyöveleitä. Jos kaikki pojat olisi saatu tapetuksi, niin kaikki tytöt olisi alistettu egyptiläisten orjattariksi. Niinpä nykyäänkin on tärkeää tehdä evankeliumin työtä myös poikien keskuudessa, ettei vihollinen saa heitä hukutetuksi.
- 1:17 Jumalanpelko varjeli kättilöitä jumalattomista teoista.
- 1:18 Viholliskuningas puhui Jumalan kansan kättilöille. Niin se yrittää tehdä nykyäänkin.
- 1:19 Sisukas = <chaajeeh> = elinvoimainen, voimakas, kestävä, sitkeä. Ks. Kol 1:27. Uskovaiset naiset eivät ole niin kuin maailman naiset, vaan he ovat voimakkaita, koska heissä on elämä.
- 1:20 Jumalanpelko vaikuttaa Jumalan kansan lisääntymistä ja Jumalaa pelkäävien menestymistä.
- 1:21 Jumala siunasi kättilövaimoja heidän jumalanpelkonsa vuoksi, sm: teki heille (maskuliinimuoto!) talot/ kodit/ perheet. Siunaus koski laajemminkin israelilaisten koteja ja perheitä.
- 1:22 Farao mobilisoi koko kansansa Jumalan kansaa vastaan. Faraolla oli kuoleman lupaus – samoin myöhemmin Moosekselle, 2Ms 10:28, mutta evankeliumissa ja jumalanpelossa on elämän lupaus, 1Tm 4:8.
- 2:4 Tämä siskotyttö oli ilmeisesti Mirjam, joka esiintyy myöhemminkin veljiensä Mooseksen ja Aaronin rinnalla. Oliko sisaren käyttäytymisen vaikuttimena naisellinen uteliaisuus, äidillinen huolehtivaisuus vai äidin kehoitus? Kenties ne kaikki Jumalan vaikutuksesta.
- 2:5 Jumala käytti kaisla-arkkua, faraon tytärtä ja hovia välikappaleinaan Israelin pelastamiseksi Egyptistä. Ihmeellistä on Jumalan johdatus.
- 2:6 Egyptin faraon tyttärelläkin oli sydäntä sääliä itkevää pientä lasta. Hepr verbin <chaamal> = sääliä, käydä sääliksi, säästää, hennoa, raskia, (41x) vastineena LXX käyttää verbiä <feidomai> = säästää, jättää tekemättä, (10x UT:ssa). Kyse on selvästikin inhimillisen tason säälistä. Kun Jeesus sääli ihmisiä, UT käyttää verbiä <splangkhidzomai> (12x) = käydä sääliksi, sääliä, armahtaa: Mt 9:36; 14:14; 15:32; 18:27; 20:34; Mk 1:41; 6:34; 8:2; 9:22; Lk 7:13; 10:33; 15:20. Tällöin kyse on syvemmästä, jumalallisesta rakkaudesta lähtevästä säälistä. Tämä verbi ei esiinny LXX:ssa. Verbi perustuu sanaan <splangkhnnon> (11x) = 1. sisäelimet, sisälmykset, Apt 1:18, 2. tunteiden keskus ihmisessä, sydän, 2Kr 6:12, 3. hellyys, hellä rakkaus, Fil 1:8. Muut esiintymiskohdat: Lk 1:78; Apt 1:18; 2Kr 6:12; 7:15; Fil 1:8; 2:1; Kol 3:12; Flm 1:7, 12, 20; 1Jh 3:17. Tämä sana esiintyy myös LXX:ssa, mutta varoittavassa mielessä jakeissa Snl 12:10 ja 26:22.
- 2:7 Egyptin ylhäisönaiset eivät nähtävästi olleet mitään suuria imettäjiä, koska heti tarvittiin imettäjä ja vieläpä heprealainenkin kelpasi. Eikö näillä ylhäisönaisilla sitten ollut rintoja, vai eikö lähtenyt maitoa? Todennäköisesti he halusivat pidettyä imetyksestä, jotta rinnat säilyisivät ryhdikkäinä eli siis seksikkäinä. He eivät ymmärtäneet, että Jumala on antanut naiselle rinnat ensisijaisesti vauvan

imetykseen ja vasta toissijaisesti oman aviomiehen hyväiltäviksi. Mutta muut miehet nuolkoot näppejään tai hankkikoot itselleen oman vaimon.

- 2:9 Mooseksen äiti on tiettävästi maailman historian ensimmäinen nainen, jolle on maksettu äidinpalkkaa ja kotihoidontukea! Kun Jumalan valtakuntaan syntyy pieniä lapsia, heitä kannattaa imettää Sanan väärentämättömällä maidolla, 1Pt 2:2, sillä siitä maksetaan palkka, kun Herra ilmestyy omilleen.
- 2:10 Nimi Mooses (hepreaksi <moošeeh>), joka on egyptiä ja merkitsee lapsi tai erikoisesti Niilin lapsi, muistuttaa heprean sanaa <maašaah> = nostaa vedestä. Tämä verbi esiintyy ainoastaan tässä (qal) ja 2Sm 22:17 sekä hif-muodossa jakeessa Ps 18:17, joissa Daavid kertoo, kuinka Herra veti hänet ylös suurista vesistä. Näinhän oli tässäkin tapauksessa, mutta Herra käytti faraon tytärtä välikätenä. Hepreassa ja egyptinkielessä oli paljon yhteisiä tai toisiaan muistuttavia sanoja. Mooses sai elämänsä alkutaipaleella osakseen äidin hellyden ja rakkauden. Vasta sitten kun hän oli kasvanut isommaksi, häntä koulutettiin egyptiläiseen viisauteen. Nykyäänkin pienet lapset tarvitsevat äidin syliä ja hellyyttä, vasta myöhemmin koulutusta.
- 2:11 Orjuuttaja lyö orjaansa, koska hän ajattelee olevansa herra, jolla on oikeus siihen. Näin on aina ollut ja tulee olemaan tässä maailmassa. Kun Paavali sanoi meidän olevan ja myös itse olevansa Kristuksen orja (= <doulos> = orja tai palvelija), hän tarkoitti samalla, että emme ole synnin orjia ja palvelijoita, vaan olemme Jumalan lapsia ja palvelijoita, 1Kr 7:22, Rm 1:1.
- 2:12 Uskon silmä katsoo suoraan eteenpäin, Jeesukseen, mutta Mooses joutui pälyilemään joka suuntaan, koska se, mitä hän aikoi tehdä, ei ollut uskon teko vaan lihan teko. Mooses oli selvästikin oikeudenmukainen, mutta myös äkkipikainen mies nuoruudessaan. Niinpä Jumala kasvatti ja koulutti häntä 40 vuotta autiomaassa, jotta hänestä tuli sopiva mies kansan johtajaksi. Miehen viha ei näet tee sitä, mikä on oikein Jumalan edessä, Jak 1:20.
- 2:13 Nyt tappelivat heimoveljet keskenään! Se ei ole tässä maailmanajassa poikkeus vaan sääntö. Yritäpä olla riitelemättä ja tappelematta veljiesi kanssa läpi elämän. Onnea matkalle... Sana <lammaah> = miksi, mitä varten. Jeesus esitti vastaavanlaisen kysymyksen kirjanoppineille, Mt 9:4.
- 3:7 Heidän tuskansa = <makhoovaaw> (monikko!) esiintyy 16x BHS:ssa. Tärkeää on se, että Jes 53:3-4 ennustetaan Messiaasta, että Hän on tuskien mies ja Hän säilyttää meidän tuskamme (monikko) päälleen.
- 3:9 Myöhemmin Herra varoitti kahteen kertaan, ettei Hänen kansansa saa ahdistaa ja sortaa muukalaisia, koska he itse ovat olleet sorrettavina Egyptissä, 2Ms 22:20, 23:9. Herran kansan on otettava opikseen omista kärsimyksistään eikä kostettava niitä muille. Kosto ja takaisin maksu on Jumalan. Jesaja ennustaakin, että myöhemmin egyptiläiset joutuvat huutamaan sortajiensa vuoksi, Jes 19:20, mutta onneksi egyptiläiset ymmärtävät kääntyä Herran puoleen. Kenties Herran kansan antaman esimerkin mukaisesti! Ks. 1Pt 2:12. Kuinka kovasti egyptiläiset sortavat heitä = sm: sorron jolla egyptiläiset sortavat heitä. Ks 5Ms 26:7.
- 3:10 Tämä oli lähetyskäsky Moosekselle. Ks Mt 28:19–20.
- 3:11 Mooses vähätteli itseään: Mikä minä olen..., koska hän oli ottanut nokkiinsa 40 vuotta aikaisemmin, eikä siten halunnut lähteä vapauttamaan israelilaisia niskureita, mutta Jumala vastasi hänelle: Minä olen sinun kanssasi (seur. jae) ja sanoi vieläpä nimekseen Minä olen! (jae 14). Vrt. Jh 18:5-8, 17, 25. Ks 2Sm 7:18, Apt 11:17, Ps 8:5, 144:3, 1Ak 17:16. Ihmisen itsetunto Jumalan edessä, ks Apt 11:17.
- 3:12 Minä olen sinun kanssasi = <’ehjeeh ‘immaakh> on Jumalan lupaus, joka esiintyy monta kertaa, esim. 2Ms 4:12, 15, 5Ms 31:23, Jos 1:5, 3:7, Tm 6:16. Tämä lupaus tulee täydellisenä voimaan Messiaassa, jonka eräs nimi on Immanuel = Jumala meidän kanssamme. Hetkeä myöhemmin Jumala

sanoi Moosekselle nimekseen <'ehjeeh> = Minä olen.

Jumala ei antanut Moosekselle tunnusmerkkiä, joka olisi viitannut menneisyyteen tai tähän hetkeen, vaan tulevaisuuteen! Se oli uskon koetus, ja siksi Mooses epäuskon miehenä ei ollenkaan vakuuttunut tuosta merkistä.

- 3:13 Mooses oli nopea keksimään vastaväitteitä ja verukkeita. Egyptiläinen viisaus oli tallella 40 vuoden jälkeenkin.
- 3:14 Minä olen se, joka minä olen = <'ehjeeh 'aşer 'ehjeeh> viittaa Jumalan nimeen <JHWH> eli Jahve, vrt. jae 15.
Matemaatikot sanovat, että Jumala määritteli itsensä rekursiivisesti, siis itsensä itsellään. Eikä häntä voitaisi muuten määritelläkään. Kaiken muun minkä tiedämme Jumalasta hän on ilmoittanut Raamatun sanassa ja Jeesuksessa Kristuksessa, Kol 1:19, 2:9.
Sana <'ehjeeh> merkitsee minä olen, <jahweeh> = hän on. Jahve-nimen asemesta käytetään käännöksissä sanaa Herra, koska LXX ja UT kääntävät sen sanalla <kyrios> = Herra, esim. Rm 10:13 (vrt. myös Rm 10:9!). Myös juutalaiset ovat vanhastaan lukeneet tämän sanan kohdalla <'adoonaj> = Herra, koska he kokonaan lakkasivat lausumasta nimeä <JHWH>. Näin lienee tehnyt myös Herramme Jeesus, kun Hän synagogassa luki profeetta Jesajan kirjaa, Lk 4:16-19.
Jeesus käytti itsestään nimeä minä olen = kr. <egoo eimi> useita kertoja, mm. Jh 4:26, 6:20, 8:24,28,58, 13:19.
Jakeissa Jh 6:35, 8:12, 10:7,9,11,14, 11:25, 14:6, 15:1 hän ilmoitti tämän nimen sisällön.
- 3:15 Sana <zeekher> = muisto, muistaminen, maininta, nimi. Esiintyy 23x, tämän lisäksi Ps 6:6, 30:5, 97:12, 102:13, 111:4, 112:6, 135:13, 145:7, Snl 10:7, Jes 26:8, Hos 12:6, joissa se on positiivisessa merkityksessä. Negatiivisessa mielessä: 2Ms 17:14, 5Ms 25:19, 32:26, Job 18:17, Ps 9:7, 34:17, 109:15, Srm 9:5, Jes 28:14.
- 3:21 Sana <reeikaam> (16x) = 1. tyhjin käsin, 2. tuloksetta, 3. ilman omaisuutta t. perhettä, 4. syyttä, ilman aihetta: 1Ms 31:42; 2Ms 3:21; 23:15; 34:20; 5Ms 15:13; 16:16; Rt 1:21; 3:17; 1Sm 6:3; 2Sm 1:22; Job 22:9; Ps 7:5; 25:3; Jes 55:11; Jer 14:3; 50:9.
- 3:22 Israelilaiset olivat joutuneet tekemään orjatyötä egyptiläisille, ja nyt Herra lupasi kansalleen palkanmaksun ennen Egyptistä lähtöä.
- 4:6 Pitali t. spitaali -nimitystä käytetään Raamatussa lepran lisäksi useista vaikeista ihotaudeista, joihin sairastuneet eristettiin muista ihmisistä. 3Ms 14:33-57 puhuu vaatteissa ja taloissakin esiintyvistä pitalitarttumista.
- 4:10 Jos Mooses ei ollutkaan vielä puhetaitoinen, niin ainakin looginen ajattelu ja terävä äly olivat hänen vahvuuksiaan. Hän osasi perustella, miksi hän ei ole tehtävään sopiva henkilö. Hän ilmeisesti yritti saada Jumalan muuttamaan mielensä! Myöhemmin Jumalan koulussa Mooseksesta tuli sangen puhetaitoinen mies, 5Ms 32-33.
- 4:13 Mooses oli ensimmäinen, joka keksi, että sittemmin kuuluisaksi tullut 'joku muu' voisi hoitaa homman hänen puolestaan.
- 4:20 Poikansa = <baanaaw> on monikollinen muoto, eli lapsia oli jo ainakin kaksi. 2Ms 18:3-4 kertoo, että Mooses ja Sippora saivat kaksi poikaa, joiden nimet olivat Geersom ja Elieser.
- 4:21 Joihin minä olen antanut sinulle vallan = sm: jotka minä olen pannut sinun käteesi. Mooses sai valtuudet Jumalta ihmeiden tekemiseen. Nykyään monet haluaisivat tehdä niitä omilla valtuuksillaan, tosin väittävät toimivansa Herran nimessä. Jeesus varoitti siitä, Mt 7:21-23.
Ilmaus: minä paadutan hänen sydämensä, tarkoittaa hepreassa (<chizzeeq leeb>) varsinaisesti: vahvistan hänen sydämensä, Ps 27:14. Mutta koska faraon sydämen asenne oli väärä Herran edessä,

hänen sydämensä vahvistuminen vei häntä yhä kauemmaksi Jumalasta vääryyteen. Joka on vähimmässä väärä, on paljossakin vielä enemmän väärä, Lk 16:10, Ilm 22:11. LXX käyttäkin ilmausta <skleerynoo teen kardian> = kovetan sydämen.

- 4:24 Käydä kimppuun = <paagaš> = kohdata. Esiintyy 14x, yleensä myönteisessä merkityksessä, mutta tässä ja Hos 13:8 negatiivisessa merkityksessä.
- 4:25 Mooseksen poikaa (joko toista tai molempia) ei ollut ympärileikattu. Miksi? Ehkä Mooseksen arkailusta, appiukon auktoriteetista tai Sipporan vastustuksesta johtuen. Joka tapauksessa tuossa hetkessä Sippora heti tajusi ja tiesi mistä oli kyse. Hän ei epäröinyt hetkeäkään vaan ympärileikkasi toisen poikansa.
Alkutekstistä ei käy selvästi ilmi, kenen jalkoja Sippora kosketti. Yleensä on tulkittu hänen koskettaneen Mooseksen jalkoja.
- 4:26 Verisulhanen ympärileikkauksen kautta: ympärileikkaus on tässä monikollisena. Nyt sekä Mooses että pojat olivat ympärileikattuja.
- 4:27 Mooses ja Aaron kohtasivat toisensa veljesrakkaudessa. Niin tulee meidänkin tehdä.
- 4:29 Israelilaisten vanhimmat, tutki tarkemmin!
- 4:30 Tässä Mooses noudatti heti Herran antamaa ohjetta: Aaron sai puhua hänen puolestaan.
- 5:1 Viettää juhlaa = <chaagag> esiintyy 16x: 2Ms 5:1; 12:14; 23:14; 3Ms 23:39, 41; 4Ms 29:12; 5Ms 16:15; 1Sm 30:16; Ps 42:5; 107:27; Nah 2:1; Sak 14:16,18,19. Jumalan kansan elämä ei ole jatkuvaa raadantaa niin kuin Egyptissä, vaan siihen kuuluu myös vuotuiset ilojuhlat Herran kunniaksi. Ja tietysti myös viikoittaiset lepopäivät.
- 5:2 Faraoli omasta mielestään niin suuri herra ja hidalgo, että Jumalakin oli hänelle tuntematon käsite. Tällaista ylpeyttä esiintyy läpi historian ja vielä nykyäänkin. Kaikille noille suurille herroille on käynyt lopulta huonosti.
- 5:4 Faraolla oli varsinainen lohdun sana orjuuttamalleen kansalle: Menkää kantamaan taakkojanne!
- 5:5 Tästä alkoi syytösten kierre: faraoli syytti Moosesta ja Aaronia ja laittoi orjapiiskurit asialle rankaisemaan kansaa. Orjapiiskurit syyttivät asettamiaan kansan johtomiehiä, jae 14. Johtomiehet yrittivät syyttää egyptiläisiä ja peiteltysti samalla faraoli, jae 16. Lopulta johtomiehet syyttivät Moosesta ja Aaronia, jae 21. Kaiken päätteeksi Mooses alkoi syyttää Herraa, jakeet 22–23. Mooseksella oli matkan varrella monia epäuskon hetkiä: 2Ms 3:11, 4:10–13, 5:22–23, Apt 7:25–29. Tutki!
- 5:6 Työnteettäjä (VT33) = <noogees> = (työ)vouti (V92, VTS), orjapiiskuri (RK), pakkotyön valvoja (US), slave driver (NIV), task master (KJV), <ergodiooktees> (LXX) tulee verbistä <naagas> = ahdistaa, sortaa, pakottaa työhön. Jumalan kansan keskuudessa on työntekijöitä mutta ei työnteettäjiä tai orjapiiskureita, Egyptissä kylläkin. Länsimainen kapitalismi onkin vissiin keksitty alunperin Egyptissä! Sen vuoksi Jumalan valtakunnan työssä ei pidä apinoida kapitalismia, vaikka uskonnollisella maailmalla siihen hyvät halut onkin.
Ilmeisesti orjapiiskurit olivat egyptiläisiä ja johtomiehet israelilaisia.
Verbi <naagas> esiintyy 23x: 2Ms 3:7; 5:6,10,13,14; 5Ms 15:2,3; 1Sm 13:6; 14:24; 2Kn 23:35; Job 3:18; 39:7; Jes 3:5,12; 9:3; 14:2,4; 53:7; 58:3; 60:17; Dan 11:20; Sak 9:8; 10:4. Tutki tarkemmin!
Sana <šooteer> (25x) = johtomies, esimies, virkamies: 2Ms 5:6,10,14,15,19; 4Ms 11:16; 5Ms 1:15; 16:18; 20:5,8,9; 29:9; 31:28; Jos 1:10; 3:2; 8:33; 23:2; 24:1; 1Ak 23:4; 26:29; 27:1; 2Ak 19:11; 26:11; 34:13; Snl 6:7.

- 5:7 Koota, kerätä = <qaašaš> esiintyy 8x ja muulloin olkien, 2Ms 5:7,12, tai puiden yhteydessä, 4Ms 15:32,33 ja 1Kn 17:10,12, mutta Sef 2:1 kehoittaa kokoamaan ajatukset! Ilmeisesti tuhlaajapoika noudatti tuota profeetta Sefanjan neuvoa, Lk 15:17.
- 5:8 Jumalattoman mielestä Jumalan palveleminen on ajan hukkaa ja suoranaista laiskuutta. Farao oli vakaumuksessaan niin varma, että sanoi sen tässä selän takana ja vähän myöhemmin vasten kasvoja, jae 17.
- 5:11 Farao keksi ns. tulostuullisuuden: työmäärää lisätään, mutta tuotto ei saa vähentyä. Tätä oravanpyörää on sen jälkeen pyöritetty ympäri maailmaa.
- 5:12 Tässä tulee esille kahden sanan merkitysero:
a) <teben> = oljet, olkisirppu (rehuna) 1Ms 24:25, (tiilen raaka-aineena) – 2Ms 5:7. Esiintyy 17x. LXX kääntää sen tässä sanalla <akhyron>, joka esiintyy UT:ssa 2x: Mt 3:12 ja Lk 3:17.
b) <qaš> = oljenkorret, viljankorret, viljan sänki'. Esiintyy 16x. LXX kääntää sen tässä sanalla <kalamee>, joka esiintyy UT:ssa vain kerran, mutta sitäkin tärkeämmässä kohdassa: 1Kr 3:12. Tiilien valmistamiseen tarvittiin olkisirppua, mutta nyt israelilaiset joutuivat etsimään oljenkorsia/viljan sänkeä ja sirppuamaan ne voidakseen tehdä tiiliä. Työmäärä lisääntyi huomattavasti, mutta tuottavuus ei saanut laskea.
Englantilaiset käännökset stubble = sänki. Voi hyvin olettaa, että sirpillä niitettäessä niittäjän mukavuus aiheutti sen, että jäi pitkä sänki. Ehkä ei työn teettäjälläkään ollut mitään sitä vastaan..
- 5:13 Verbi <'uuts> = ahdistaa, hoputtaa, kiirehtiä, pitää kiirettä, esiintyy 10x ja yleensä negatiivisessa merkityksessä, mm. Snl 19:2, 21:5, 28:20 ja 29:20. Kerran se tarkoittaa täyttä totta, 1Ms 19:15. Mutta Joosuan kirjassa kerrotaan, ettei edes auringolla ollut kiirettä! Jos 10:13.
- 5:14 Orjapiiskurit olivat johtomiesten yläpuolella ja kuulustelivat: Mistä syystä ette täytä tiidirektiiviä, joka teille on annettu...?
- 5:15 Johtomiehet yrittivät vedota faragoon: Mitä varten meitä kohdellaan näin?
- 5:16 Yrittivätpä vielä vedota järkisyyhinkin ja osoittaa, että vika on faraon omassa porukassa.
- 5:17 Järkipuhe ei tepsinyt faragoon, koska hänellä oli oma vahva uskonnollinen vakaumuksensa: kuuliaisuus Herralle on laiskuutta.
- 5:18 Farao vastasi sorretun kansan valituksiin kovuudella. Katkeruus kansan keskuudessa varmasti lisääntyi. Ja johtomiehet joutuivat niin sanotusti puun ja kuoren väliin.
- 5:21 Olette saattaneet meidät faraon ... vihoihin = sm: olette tehneet tuoksumme löyhkääväksi hajuksi faraon ... edessä. Samaa verbiä <baa'as> käytetään myöhemmin Niilistä, kun se rupesi haisemaan, 2Ms 7:18,21, 8:10, ja jopa mannasta 2Ms 16:20,24. Verbi esiintyy kaikkiaan 18x.
- 6:3 Kaikkivaltias Jumala = <'eel šaddai> esiintyy 7x, mutta sen lisäksi <šaddai> yksinään 41x. Nimi Herra = hepr. <jhwh>, ks. 2Ms 3:14.
- 6:6 Sorron alta = sm: taakkojen alta, samoin seur. jakeessa.
- 6:9 Kärsimättömyys, tuskaantuminen, tuskastuminen (VT33, RK, LLL) = sm: hengen t. mielen lyhyys, siis pitkämielisyyden ja kärsivällisyyden vastakohta. Se on perin inhimillistä, todistaa myös Job samoin sanoin, Job 21:4, mutta profeetta Miika todistaa toista meidän Herrastamme, Mka 2:7. Kunpa meistä tulisi Kristuksen kaltaisia, joka kärsiessään ei uhannut vaan jätti asiansa sen haltuun, joka oikein tuomitsee, 1Pt 2:23.
Sana <qootser> = lyhyys, esiintyy vain tässä, mutta sen kantaverbi <qaatsar> = olla (liian) lyhyt, esiintyy 14x: 4Ms 11:23; 21:4; Tm 10:16; 16:16; Job 21:4; Ps 89:46; 102:24; Snl 10:27; Jes 28:20;

50:2; 59:1; Mka 2:7; Sak 11:8, ja adjektiivi <qaatseer> = lyhyt 5x: 2Kn 19:26; Job 14:1; Snl 14:17, 29; Jes 37:27.

Sanojen merkitysalueet ovat:

- a) kärsimättömyys, äkkipikaisuus
- b) päivien/ vuosien = elinajan lyheneminen
- c) Herran käsi ei ole lyhyt auttamaan.

- 6:12 Mooses koki olevansa huuliltaan ympärileikkaamaton (2Ms 6:30), vaikka hänet olikin ympärileikattu ulkonaaisesti. Ihminen tai koko kansa voi olla ympärileikkamaton myös korviltaan, Jer 6:10, tai sydämeltään, 3Ms 26:41, Jer 9:25.
- 6:15 Simeonilla oli myös pakanavaimo, kanaanilainen nainen. Vanhan liiton aikana sitä pidettiin pahana, mutta Uuden liiton aikana ei ole väliä, mitä syntyperää ihminen on, koska evankeliumi on tarkoitettu kaikille kansoille ja ihmisille. Paavali sanoikin, ettemme enää tunne ketään lihan mukaan, 2Kr 5:16–17. Evankeliumin mukaan Abrahamin jälkeläisiä ovat Kristuksen omat, jotka pitäytyvät uskoon, Gal 3:7,29.
- 6:30 Tuo oli turha pelko ja epäily Mooseksella. Jumala tiesi, ettei farao kuule missään tapauksessa Mooseksen puhetta ennen kuin on pakko.
- 7:14 Farao oli kovasydäminen (= <kaaveed leev>) mies. Verbi <maa'an> = pi: kieltäytyä, torjua, uhmata, on hyvin voimakas asenteeltaan. Esiintyy 41x, yleensä negatiivisessa mielessä, mutta myös positiivisessa: 1Ms 39:8, 48:19, 1Kn 21:15, 2Kn 5:16. Lisäksi ihminen voi olla niin ahdistunut elämäntilanteessaan, että hänen sielunsa kieltäytyy jopa lohdutuksesta: Ps 77:3, Jer 31:15, tai muusta avusta: Job 6:7, Jer 15:18.
- 7:18 Haista, löyhkätä = <baa'as> esiintyy 18x Tutki tarkemmin.
- 7:28 Mahtoipa olla faraolla romanttinen yö vaimojensa tai jalkavaimojensa kanssa, kun sammakot olivat seurana makuuhuoneessa ja vuoteessa. Se onkin hyvä neuvo aviopareille: ei pidä päästää sammakoita makuuhuoneeseen.
- 8:15 Ennen vanhan liiton asettamista Jumalan sormi toi rangaistuksen, sitten vanhan liiton käskyt kivिताuluihin kirjoitettuina, 2Ms 31:18, 5Ms 9:10, mutta evankeliumin aikana siunauksen ja vapautuksen, Lk 11:20, Jh 8:6s synnin ja vihollisen vallan alta.
- 8:19 Sana <peduut> (4x) = lunastus, pelastus, vapautus: 2Ms 8:19, Ps 111:9, 130:7, Jes 50:2. LXX käyttää tässä sanaa <diastolee> = ero, erotus, erilaisuus. Se esiintyy UT:ssa 3x: Rm 3:22, 10:12, 1Kr 14:7. Tästä syystä eri käännökset eroavat toisistaan.
- 8:24 Farao alkoi ymmärtää, että nyt on hätä kädessä, ja pyysi jo esirukousta puolestaan.
- 9:7 Omaisuuden menettäminen näköjään nosti faraon sydämessä uhman Jumalaa vastaan, kun Jumalan kansa ei ollut kärsinyt samanlaista aineellista tappiota.
- 9:8 Sana <chopen> = koura, esiintyy 6x: 2Ms 9:8; 3Ms 16:12; Snl 30:4; Srn 4:6; Hes 10:2,7, duaalimuodossa, joka tarkoittaa molempien kourien täyttä eli kahmaloa. Valitettavasti tämä vanha suomalainen sana on käynyt vieraaksi nykysuomalaisille. Kahmalo on tilavuudeltaan suurempi kuin kaksi kourallista.
- 9:20 Näillä faraon palvelijoilla oli ymmärrystä, eivätkä he jääneet katsomaan, mitä tapahtuu, vaan pikaisesti veivät suojaan (sm: ajoivat pakoon) niin palvelijansa kuin karjansakin. Herran sanan noudattaminen tuli heille siunaukseksi. Se oli viisautta.

- 9:21 Sen sijaan näiden palvelijoiden sydän ei nöyrytnyt Herran sanan edessä. Niinpä he eivät piitanneet palvelijoidensa elämästä eivätkä karjastaankaan. Se oli tyhmyyttä ja koitui heille tappioksi.
- 9:27 Jakeen loppu voidaan kääntä myös: Herra on vanhurskas, mutta minä ja kansani olemme jumalattomia.
- 9:30 Oliko Mooses pessimisti? Ei, vaan hän tiesi hengessään, mitä tulee tapahtumaan. Mooses oli realisti, hän pani turvansa Jumalan sanaan eikä inhimillisiin toiveisiin.
- 10:2 Jumala on asettanut valtakuntaansa jatkuvuuden lain. Jatkuvuus tästä eteenpäin: 1Ms 18:19, 2Ms 34:7, 5Ms 4:9, 6:2, 11:19, 17:20, 20:18, 29:29, 30:19, 31:12–13,21, Jos 4:21s, Esr 3:9, Ps 103:17, Snl 13:22, 17:6, Hes 3:25, Mt 28:19–20. Tavallaan vastakohtana tälle on 2Kn 17:41. Vrt. 2Ms 10:6, Hpr 13:8.
- 10:3 Tässä oli ongelman ydin: farao kieltäytyi nöyrytmästä Herran edessä. Sama ongelma on nykyäänkin monen ihmisen kohdalla, kun Herra Jeesus kutsuu kääntymykseen ja lähtemään uskon tielle.
- 10:5 Maan pinta = <'eein haa'aarets> = sm: maan silmä, sanonta esiintyy myös 4Ms 22:5,11 ja 2Ms 10:15.
- 10:6 Jatkuvuus muinaisuudesta tähän asti, vrt. 2Ms 10:2, Hpr 13:8.
- 10:7 Faraon palvelijatkin alkoivat jo ymmärtää, että he joutuvat perikatoon tällä menolla, ja pelkästään faraon uppiniskaisuuden takia.
- 10:10 Farao alkoi olla jo vainoharhainen.
- 10:13 Tuoda = <naasaa'> = sm: kantaa.
- 10:14 Vuoden 2020 alussa itäisessä Afrikassa oli paha heinäsiirakkojen massaparveilu. Silloin havaittiin parvi, joka oli levittäytynyt 40 km * 60 km = 2400 km² alueelle. Neliökilometrillä saattoi olla jopa 150 miljoonaa heinäsiirakkoa (YLE uutiset).
- 10:19 Itätuuli kantoi heinäsiirakkarven meren yli, mutta länsituuli painoi heinäsiirakat Kaislamereen. Kaloilla oli herkkuateriaa pitkäksi aikaa. Kaislameri tarkoittaa VT:ssa tavallisesti Suezinlahtea, joka erottaa Siinain niemimaan Egyptistä. Nimi tarkoittaa myös Siinain niemimaan itäpuolella olevaa Akabanlahtea, esim. 1Kn 9:26. Näin Kaislameri lienee tarkoittanut lisäksi Siinain niemimaata ympäröivää osaa Punaisestamerestä.
- 10:21 Egyptiin tuli varsinainen pimeys: käsin kosketeltava (LLL), siihen voi käsin tarttua (VT 1933). LXX käyttää sanaa <pseelafeestos>. Jumalan valtakunnassa tässäkin suhteessa asia on päinvastainen: kun Jeesus oli ylösnoussut, hän sanoi: Kosketelkaa minua, Lk 24:39, jossa on verbi <pseelafao>.
- 10:28 Farao antoi kuoleman lupauksen. Vrt. 2Ms 1:22 ja tämän vastakohtana 1Tm 4:8, jossa annetaan elämän lupaus!
- 11:8 Miksi Mooses hehkui vihasta? Faraon sydämen paatumuksen vuoksi. Vrt. Mk. 3:5, joka on ainoa kohta, jossa kerrotaan Herramme Jeesuksen katsoneen vihassa ihmisiin. Nimittäin fariseuksiin murheellisena heidän sydämensä paatumuksen vuoksi. Paatumusta kohtaa Jumalan viha, joten älä paaduta sydäntäsi Herran edessä.
- 12:2 Uudenvuodenpäivä oli kevätpäiväntasauksen jälkeinen uudenkuun päivä.
- 12:3 Tämä karitsa on esikuva Jumalan Karitsasta, joka tuli ottamaan pois maailman synnin, Jh 1:29.
- 12:4 Verbi <kaasas> = laskea, lukea mukaan, arvioida, (LXX: <synarithmeo>) esiintyy vain tässä.
- 12:7 Karitsan verta ei sivelty kynnykselle tallattavaksi.

- 12:11 Pääsiäisuhri: heprean sana <pesach> = pääsiäinen muistuttaa verbiä <paasach> = mennä ohi, jättää väliin, säästää, vrt. jae 2Ms 12:13.
Pääsiäisen vietto: Jos 5:10, ym, tutki!
- 12:26 Pienet lapset ovat uteliaita, myös hengellisten asioiden suhteen. Silloin heitä on opastettava oikeaan suuntaan.
- 12:27 Herra on säätänyt jatkuvuuden lain, Herran sanaa ja Jumalan tahtoa on julistettava ja selitettävä seuraaville sukupolville jo lapsesta pitäen.
- 12:38 Sekakansa = <'eerev> esiintyy 6x: Neh 13:3, Jer 25:20, 32:24, 50:37, Hes 30:5 ja tässä. Jakeessa 4Ms 11:4 esiintyy ainoan kerran sana <'asafsuf> = hylkyväki, joka samaistetaan yleensä sekakansaan. UT:n aikana samarialaisia pidettiin sekakansana, joita juutalaiset hylkivät, Jh 8:48, mutta Jeesuksen suhtautuminen heihin oli toisenlainen, Jh 4:7s, Lk 10:33s, Lk 17:16, Apt 1:8. Ja apostolit noudattivat Jeesuksen käskyä ja julistivat evankeliumia Samariassa, Apt 8:1,5,9,14,25. Ks myös Mt 15:21–28, Mk 7:24–30.
- 12:44 Rahalla ostettu = sm: hopealla ostettu. Tämä viittaa esikuvallisesti sovitukseen ja vanhurskautukseen, kuinka synnin orjasta voi tulla Jumalan lapsi.
- 12:46 Tässä on ennustus Messiaasta, joka toteutui Golgatan ristillä, Jh 19:36.
- 13:2 Jokainen, joka tulee esikoisena äitinsä kohdusta (= <kol peter rekhem> = sm: jokainen joka avaa kohdun. Ilmaus esiintyy 11x: 2Ms 13:2, 12(2x), 15; 34:19(2x); 4Ms 3:12; 18:15; Hes 20:26.
- 13:4 Aabib = vihreä tähkä, 6x VT:ssa, oli ensimmäisen kuukauden kanaanolainen nimi. Myöhemmin juutalaiset omaksuivat Babyloniasta tälle kuukaudelle nimen niisan, Neh 2:1, Est 3:7. Aabib/niisan alkoi kevätpäiväntasauksen jälkeisenä uudenkuun päivänä. Egyptistä lähtö eli exodus tapahtui kuun 14. ja 15. päivän välisenä yönä, joka oli siten täyden kuun aikaa, jolloin yö oli valoisa.
- 13:9 Laki = <tooraah> = laki, opetus, neuvo, ohje, varsinkin viiden Mooseksen kirjan eli Pentateukin hepr. nimitys.
- 14:3 Farao luuli tietävänsä, kuinka Jumala johdattaa kansaansa: suoraan hänen saaliikseen. Mutta Herralla ei ole turmion vaan rauhan ajatukset kansaansa kohtaan, Jer 29:11. Myöhemmin samanlaisiin harhaluuloihin lankesi kuningas Herodes, Mt 2:7–15. Aikaisemmin Mooseskin oli luullut, nimittäin veljiensä ymmärtävän jotakin hänen tehtävästään, Ap 7:25. Turha oli sekin luulo.
Harhailevat = sm: ovat hämmentyneet/ hämmennyksissään. Se oli faraon luulo ja ajatus. Vähän hätäinen oli hänen johtopäätöksensä ja ajatuksensa: erämaa on saartanut heidät...
Verbi <buukh> = olla hämmästynyt, kuljeskella hämmästyksissään, esiintyy vain tässä ja Est 3:15 ja Jl 1:18.
- 14:4 Jumalan tuomioissa ilmenee Hänen kunniansa. Egyptiläiset tulivat tietämään, että Herra on Jumala, tuomion kautta, mutta israelilaiset taas pelastuksen kautta. Kumpaa kautta sinä tahdot tunnustaa Jeesuksen herruuden, Fil 2:11?
- 14:5 Farao ja hänen palvelijansa tulivat mielenmuutokseen, heidän sydämensä kääntyi, mutta väärään suuntaan.
- 14:7 Sotavaunuissa oli kolme sotilasta, ajaja, taistelija ja kilvenkantaja. Vaunusoturi = <šaališ> (13x) tulee juuresta <šlš>, josta tulee myös lukusana kolme. Profeetta Hesekiel sanoo Assurin vaunusotureista, että he ovat kaikki sankareita ja mainioita miehiä, Hes 23:23 (VT 1938)!
- 14:8 Rohkein mielin = <bejad raamaah> = sm: käsi korkealla. Sama ilmaus on myös jakeissa 4Ms 15:30, 33:3 ja 5Ms 32:27.

- 14:11 Tämä oli israelilaisten ensimmäinen napina/ nurina Egyptistä lähdön jälkeen. Pelastunut, mutta pelästynyt joukko oli hautajaistunnelmissa: hautaanhan tässä ollaan matkalla...ja kuolemaanhan tänne on tultukin.
Apostoli Tuomas syvällisen huumorin miehenä kenties vihjasi tähän tapaukseen, Jh 11:16.
- 14:12 Varsinaista jälkiviisautta.
- 14:13 Herra antoi kansalleen pelastuksen, mutta egyptiläisistä ei yksikään pelastunut, ks. jae 2Ms 14:28.
Pelastus = <ješuu'aah> (78x) viittaa pelastajamme Jeesuksen nimeen.
- 14:14 Pelastuksen siunaus on, että Herra sotii meidän puolestamme.
Hyvä neuvo kaikille niskuroijille ja kapinoitsijoille: Ja te olkaa hiljaa!. Vrt. Gal 5:12.
- 14:15 Mooses menetti malttinsa jo tässä ensimmäisessä napinassa/ nurinassa ja alkoi huutaa myös Herralle.
Perin inhimillistä.
- 14:20 Jumalan voima ja johdatus oli pimeys toisille ja valo toisille. Näin on myös evankeliumin suhteen,
2Kr 4:1–6.
- 14:22 Vedellä on ihmeellisiä ominaisuuksia sekä kemiallisesti että fysikaalisesti, mutta tähän tarvittiin jo
Jumalan ihmettä, että vesi oli muurina kokonaiselle kansalle.
- 14:23 Rohkeita poikia olivat koko faraon sotajoukko, suorastaan tyhmänrohkeita, kun noin vain ajoivat
keskelle merta. Sotilaan ei sovi ajatella mitään vaan totella sokeasti oli vissiin tuonkin armeijan
tunnuslause. Ja tuhoonhan se johtikin. Tyhmyys ja rohkeus eivät sovi yhteen.
- 15:2 Pelastus = <ješuu'aah> (78x) viittaa pelastajamme Jeesuksen nimeen. Herra itse tuli pelastukseksi
kansalleen. Tämä on esikuvallista ja viittaa siihen, että Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme,
Jh 1:1ss.
- 15:11 Ihme = <pelee'> (13x): 2Ms 15:11; Ps 77:12,15; 78:12; 88:11,13; 89:6; 119:129; Jes 9:5; 25:1;
29:14; Val 1:9; Dan 12:6.
- 15:13 Jumala johdattaa lunastamaansa kansaa armossaan. Tämä on samalla esikuvallista Uuteen liittoon,
jossa Kristus on meidän lunastajamme, 1Kr 1:30.
- 15:15 Sanan mahtimies = <'ajil> perusmerkitys on pässi, mutta sitä käytetään kuvaannollisesti
mahtimiehistä ja jonkin sortin sankareista. Samoin Hes 17:13, 31:11 ja 2Kn 24:15. Joidenkin
kansojen mahtimiehet ja sankarit ovatkin pässejä, noin kuvainnollisesti.
- 15:18 Aina ja ikuisesti = <'oolaam waa'ed>. Ilmaus esiintyy 22x: 2Ms 15:18; 1Ak 16:36; 29:10; Ps 9:6;
10:16; 21:5; 41:14; 45:7, 18; 48:15; 52:10; 103:17; 104:5; 106:48; 119:44; 145:1f, 21; Jer 7:7; 25:5;
Dan 12:3; Mka 4:5.
- 15:20 Sana <mechoolaah> = karkelo, piiritanssi, esiintyy 8x: 2Ms 15:20; 32:19; Tm 11:34; 21:21; 1Sm 18:6; 21:12;
29:5; Ll 7:1. Ks myös Val 5:15, Lk 15:25.
- 15:23 Nimi Maara merkitsee katkera, kitkerä, karvas.
- 15:24 Tämä oli israelilaisten toinen napina/ nurina.
- 15:25 Puu viittaa esikuvallisesti Golgatan ristinpuuhun: Jeesuksen sovitustyön ansiosta ihmissydämeen
tulee synnin karvauuden tilalle elävän veden virrat.
Herra koettelee elämän matkan aikana niin yksilöitä kuin koko kansaakin, haluammeko seurata
Herraa koko sydämestämme.
- 15:26 Tämä vaatimus ja lupaus on osoitettu koko kansalle.

- 16:2 Tämä oli israelilaisten kolmas napina/ nurina.
- 16:3 Aika kultaa muistot, sanotaan. Niin kävi nytkin ja varsin nopsasti: Egyptin orjuus muistui mieliin juhla-ateriana! Ja nykyhetken rinnalla kuolemakin tuntui paremmalta vaihtoehdolta. Lyhyt on ihmisen muisti ja ymmärrys.
- 16:12 Iltahämärissä = <beein haa'arbajiim> (11x) = sm: kahden illan välissä, tarkoittaa auringon laskun ja pimeän välistä lyhyttä aikaa. Esiintyy 2Ms 12:6; 16:12; 29:39,41; 30:8; 3Ms 23:5; 4Ms 9:3,5,11; 28:4,8.
- 16:14 Sana <mechuspaas> = rapea, esiintyy vain tässä. Sen arvellaan olevan juuren <chsp> pu'al'al partisiippi tai juuren <chsps> pu'al partisiippi. Ilmeisesti manna oli kuin lumihitaleet maassa. Sana <kefoor> = kuura, huurre, härmä, esiintyy 3x: tässä ja Job 38:29, Ps 147:16.
- 16:15 Manna = <man> (14x): 2Ms 16:15,31,33,35(2x); 4Ms 11:6,7,9 9; 5Ms 8:3, 16; Jos 5:12(2x); Neh 9:20; Ps 78:24. Manna on selvä esikuva Messiaasta, Jeesus sanoi olevansa elämän leipä, Jh 6:31s.
- 16:16 Oomer = <'oomer> on translitteroitu VT 1933 käännöksessä goomer. Esiintyy 6x, vain tässä luvussa. Se oli kymmenesosa eefaa eli n. 3–4 litraa.
- 16:20 Muutamat halusivat osoittaa Moosekselle, ja samalla Herralle, että jos he eivät nurise, niin ovat tottelemattomia. Näin on nykyäänkin. Mitähän siunausta siitä on?
- 16:27 Muutamat olivat taas tottelemattomia ja huomasivat, ettei siitä ollut heille mitään hyötyä tai siunausta.
- 16:29 Jumala antoi Israelin kansalle sapatin lepopäiväksi, siunaukseksi eikä vaatimukseksi. Nykyään urheilijatkin ymmärtävät, kuinka tärkeää on oikea harjoittelun ja levon suhde.
- 16:31 Nimi manna johtuu kysymyksestä <man (hu)> = mitä (tämä on)?, ks. jae 15. Herra ei antanut kansalleen karvasta vaan maukasta ja ravitsevaa ruokaa. Tämä on esikuvallista Uudesta liitosta, kun Jeesus kertoi olevansa elämän leipä, Jh 6:30–58.
- 17:2 Tämä oli israelilaisten neljäs napina/ nurina.
Syyttää = <riib 'im> = riidellä jtkk vastaan, syytellä jtkk.
Nurina, tottelemattomuus, syyttely – ne eivät ole Hengen hedelmää eivätkä Jumalan mielen mukaista, vaan ihmisen lihallisen mielen tuotosta. Vrt Gal 5:16–26.
- 17:3 Kansa alkoi epäillä Mooseksen tarkoituksia. Se oli janon seurausta. Jo pienillä lapsilla on ns. janokiukku, mutta se asettuu äidinmaidolla, 1Pt 2:2, tai raikkaalla vedellä, Jh 7:37, Snl 25:25.
- 17:4 Ei paljon puutu, että = sm: vielä vähän, niin.
- 17:5 Mene kansan edellä: tässä käytetään verbin <'aabar> imperatiivin y.2.m. –muotoa, joka esiintyy 6x: 2Ms 17:5; Jos 1:2; 2Sm 15:22; 19:34; Snl 4:15; Hes 9:4.
- 17:6 Muualla Raamatussa sanotaan, että ihmiset ovat Herran edessä (esim Ps 19:15, 95:6, 116:9, Kol 1:10, Jk 4:10), mutta nyt sanotaan, että Herra seisoo kalliolla Mooseksen edessä. Tämä on samalla esikuvallista: Mooses edustaa lakia ja Vanhaa liittoa, ja hänen tuli lyödä kalliota. Kallio on Kristus, 1Kr 10:4. Kun häntä lyötiin ruoskimalla ja naulitsemalla ristille Golgatalla, hän avasi meille pelastuksen lähteet = elävän veden virrat.
- 17:7 Nimi Massa merkitsee koetus, kiusaus, ja Meriba = riita, kiista. Sanonta Massan päivänä viittaa Massan tapahtumiin, Ps 95:8, samoin Hpr 3:7–9, jossa Pyhä Henki varoittaa ihmisiä paaduttamasta sydäntään, kun Jumala puhuu.
Riidan ja kiusauksen aihe: Onko Herra meidän keskellämme vai ei? Mutta mikä olikaan tilanteen kehityskulku

tätä ennen? 2Ms 3:10,14ss, 4:1–9,27–31 12:29–50. Jumala oli ilmoittanut nimekseen: Minä Olen. Miksi siis epäillä? Tämä on samalla esikuvallista: eräs Messiaan nimistä on Immanuel = Jumala meidän kanssamme.

17:8 Amalek on esikuva vanhasta ihmisestämme, lihallisesta mielestämme, joka taistelee meitä vastaan.

17:9 Joosua joukkoineen olivat miekkamiehiä.

17:10 Mooses, Aaron ja Huur olivat esrukoilijoita.

17:11 Mooseskin oli vain ihminen, ja hänen kätensä väsyivät. Mutta silloin luotettavat veljet olivat hänen rinnallaan ja tukivat häntä tässä hengellisessä taistelussa.

17:12 Mooseksen kädet pysyivät lujina/ vakaina/ luotettavina.

Verbi <taamakh> = tarttua jhnk, pitää kiinni jstk, saada kiinni jstk, pysyä jssk, tukea (21x).

17:13 Näin nujerrettiin Amalek ja samalla tavoin nujerretaan myös meissä synnin ruumis, Rm 6:6.

Miekka on esikuva Uuden liiton taisteluaseesta, Hengen miekasta, joka on Jumalan sana, Ef 6:17.

17:15 Herra on minun lippuni = LXX: Herra on minun pakopaikkani.

17:16 Jakeen alkuosa on sanottu hyvin lyhyesti (<kii-jad 'al kees jah> = sm: totisesti käsi Herran valtaistuimen päällä/ valtaistuinta kohti), ja se voidaan kääntää monella tavalla. Esim.

a) Minä nostan käteni Herran istuinta kohden: Herra sotii... (VT 1933)

b) Herra on vannonut sotivansa ... (= Herra on nostanut kätensä istuimensa ylle ja sotii...) (monet engl.)

c) Koska he (= amalekilaiset) ovat nostaneet kätensä Herran valtaistuinta vastaan, Herra sotii...

d) Herran lipun voimalla/ vuoksi Herra sotii...

e) Kätkeyllä kädellään / salaisella voimallaan Herra sotii... (LXX)

Amalekia vastaan sukupolvesta sukupolveen.

Lisäksi tämä voi viitata myös Messiaaseen, joka on Herran käsi ja on Herran valtaistuimella,

Ilm 3:21, 22:1,3.

18:3 Ks. selitystä jakeeseen 2Ms 2:22.

18:4 Nimi Elieser merkitsee Jumalani on apu.

18:8 Vaikeus = <telaa'aah> esiintyy vain 4x: 2Ms 18:8; 4Ms 20:14; Neh 9:32; Val 3:5.

18:18 Verbi <naabal> (20x) = 1. kuihtua, lakastua, 2. kuivua, murentua, 3. väsyttää, uuvuttaa: 2Ms 18:18; 2Sm 22:46; Job 14:18; Ps 1:3; 18:46; 37:2; Jes 1:30; 24:4 (2x); 28:1,4; 34:4 (3x); 40:7,8; 64:5; Jer 8:13; Hes 47:12. Homonyymi <naabal> = qal: toimia tyhmästi, pi: kohdella halveksivasti, häpäistä, hitp: menettää järkensä, esiintyy 5x: 5Ms 32:15; Snl 30:32; Jer 14:21; Mka 7:6; Nah 3:6.

19:5 Tämä lupaus on ehdollinen: jos te nyt kuuntelette minun ääntäni ja pidätte minun liittoni, teistä tulee minun oma kansani, pappisvaltakuntani ja pyhä kansani. Näin ei kuitenkaan koskaan käynyt Vanhan liiton aikakaudella, vaan tämä on esikuvallista Uudesta liitosta, jossa nämä lupaukset toteutuvat Jumalan kansalle Jeesuksen Kristuksen kuuliaisuuden ja ansion tähden, 1Pt 2:4–10. Samalla Herra ilmoitti, että koko maa on hänen.

19:7 Antoi heille tiedoksi = sm: asetti heidän eteensä.

19:8 Tämä on Vanhan liiton peruseriaate: kansa lupasi – jokainen yksilö omalta kohdaltaan – tehdä kaiken minkä Herra sanoo. Tästä syystä Vanha liitto ei voi pelastaa ihmistä, koska kukaan ei ole tuota lupausta voinut täyttää, paitsi ainoastaan ihminen Kristus Jeesus, joka tulikin perustamaan Uuden liiton.

- 19:24 Herra ei tahdo musertaa omiaan eikä pappejaan (jae 22), Mt 12:20, vaan sielunvihollisen, Rm 16:20. Vanhassa liitossa kansa ei voinut päästä lähelle Herraan, mutta Uudessa liitossa olemme päässeet lähelle Kristuksessa, Ef 2:13.
- 20:5 Tämä on Jumalan tahdon vastaisen elämän syvä ongelma ja pahuuden kierre: isien pahat teot kostautuvat eli aiheuttavat rangaistuksen seuraaville sukupolville, mutta kuitenkin ehdollisena. Nimittäin, jos seuraavat sukupolvet jatkavat isiensä viitoittamaa väärää tietä. Mutta jos he kääntyvät pois pahoilta teiltään, he saavat osakseen armon.
- 20:12 Ilmaus: elää kauan, (sm: pidentää päivien määrää) esiintyy 17x: 2Ms 20:12; 5Ms 4:26,40; 5:16,33; 6:2; 11:9; 17:20; 22:7; 25:15; 30:18; 32:47; Jos 24:31; Tm 2:7; Snl 28:16; Srn 8:13; Jes 53:10.
- 20:15 Käsky on selvä, älä varasta toisen omaa. Ks 2Kn 11:2.
- 20:16 Ilmaus <'eed šeqer> = väärä todistus, väärä todistaja, esiintyy 10x: 2Ms 20:16; 5Ms 19:18 (2x); Ps 27:12; Snl 6:19; 12:17; 14:5; 19:5,9; 25:18. Vrt 5Ms 5:20.
Väärästä todistajasta käytetään myös ilmausta <'eed chamas>, joka esiintyy 3x: 2Ms 23:1; 5Ms 19:16; Ps 35:11.
LXX käyttää vastinetta <martys adikos>, joka esiintyy 7x: 2Ms 23:1; 5Ms 19:16,18; Ps 26:12; 34:11; Snl 6:19; 14:5.
- 20:24 Jonka minä pyhitän nimelleni = sm: jossa muistutan nimestäni.
- 21:2 Sana <chofšii> = (orjuudesta, veronmaksusta t. sorron alta) vapautettu, vapaa, esiintyy 17x: 2Ms 21:2,5,26,27; 5Ms 15:12,13,18; 1Sm 17:25; Job 3:19, 39:5; Ps 88:6; Jes 58:6; Jer 34:9,10,11,14,16.
Sana <chinnaam> = (adv.) 1. ilmaiseksi, korvauksetta, 2. turhaan, 3. syyttä, perusteettomasti, esiintyy 32x: 1Ms 29:15; 2Ms 21:2,11; 4Ms 11:5; 1Sm 19:5, 25:31; 2Sm 24:24; 1Kn 2:31; 1Ak 21:24; Job 1:9, 2:3, 9:17, 22:6; Ps 35:7,19, 69:5, 109:3, 119:161; Snl 1:11,17, 3:30, 23:29, 24:28, 26:2; Jes 52:3,5; Jer 22:13; Val 3:52; Hes 6:10, 14:23; Mal 1:10.
- 21:14 Ks. 2Ms 30:29, 1Kn 1:50–53, 2:28–35, sotapäällikkö Jooabin tapaus.
- 21:20 Rangaista = sm: kostaa, samoin seuraava jae.
- 21:22 Sana <'aasoon> = vakava t. hengenvaarallinen onnettomuus, esiintyy 5x: 1Ms 42:4,38, 44:29, 2Ms 21:22,23. Jaakob vanhana miehenä pelkäsi onnettomuutta, joka voisi hänen lapselleen tapahtua, ja siksi hän pyrki ennalta ehkäisemään sellaisen tilanteen. Sen sijaan nuoremmat miehet hurjuudessaan eivät välttämättä osaa ajatella aiheuttamiaan seuraamuksia: tappelun seurauksena voi sivullinen kärsiä kohtalokkaasti.
- 21:25 Sana <kewijjaah> = palovamma esiintyy vain tässä. Se tulee verbistä <kuuh> = polttaa (Jer 23:29 mahdollisesti qal part. <kooweeh> sanan <kooh> sijasta), nif: palaa, kärventyä, Snl 6:28, Jes 43:2.
Sana <petsa'> = haava, esiintyy 8x: 1Ms 4:23; 2Ms 21:25; Job 9:17; Snl 20:30; 23:29; 27:6; Jes 1:6.
Sana <chabbuuraah> (7x) = ruhje, haava, mustelma: 1Ms 4:23; 2Ms 21:25; Ps 38:6; Snl 20:30; Jes 1:6; 53:5.
- 21:27 Lyö hampaan suusta = sm: saattaa putoamaan hampaan.
- 21:32 Tämä on samalla esikuvallista Messiaasta, hänestä maksettiin 30 hopearahaa, orjan hinta. Samalla nähdään, että orjien ja orjattarien suhteen oli voimassa tasa-arvo, molemmista maksettiin sama hinta! Aikoinaan Neuvostoliitossa sanottiin, että tasa-arvo toteutui ainoastaan vankileireillä, siellä miehet ja naiset olivat tasa-arvoisia. Ja nuo vangithan olivatkin orjatyövoimaa. Vrt 3Ms 27:2–4.
- 21:37 Sakkeus viittasi tähän lakiin lampaan varastamisesta, kun hän keskusteli Jeesuksen kanssa, Lk 19:8.

- 22:23 Jumala auttaa sorrettuja, jos he huutavat Häntä avukseen, eivätkä itse lähde kostamaan lihan käsivarrella.
- 22:24 Sortajat, jopa heidän perheensä, joutuvat kärsimään.
- 22:31 Jumalan sanan linja näkyy olevan, ettei pyhää pidä heittää koirille, Mt 7:6, vaan saastaista. Ja pyhä kansa älköön syökö saastaista, vaan pyhää!
- 23:7 Juutalaiset rikkoivat tätäkin käskyä Pilatuksen edessä vaatiessaan Jeesuksen surmattavaksi, Apt 2:23, 3:14–15, 5:30–32, Jk 5:6.
- 23:15 Kolme kertaa varoitetaan, ettei Herran eteen saa tulla tyhjin käsin, 2Ms 23:15, 34:20, 5Ms 16:16, vaan oli tuotava uhri. Tämä on esikuvallista Uutta liittoa varten, jossa Herramme Jeesus Kristus on antanut puolestamme täydellisen uhrin, johon Jumalan lapset saavat vedota. Vrt Ef 5:2, joka osoittaa, että Kristus on myös lahja meidän puolestamme Jumalalle.
- 23:25 Nämä lupaukset on annettu kokonaiselle kansalle. Yksityistä ihmistä, joka sairastaa, ei voi tämän perusteella syyllistää.
Kun palvelemme ja ylistämme Herraa, niin Hän siunaa ruokamme ja juomamme. Me voimme kiittää niistä, onhan jokapäiväinen leipä yksi Jumalan siunauksista.
- 23:27 Kauhu = <'eimaah> esiintyy 17x: 1Ms 15:12; 2Ms 15:16; 23:27; 5Ms 32:25; Jos 2:9; Esr 3:3; Job 9:34; 13:21; 20:25; 33:7; 39:20; 41:6; Ps 55:5; 88:16; Snl 20:2; Jes 33:18; Jer 50:38.
- 23:28 Sana <tsir'aah> (= mahd. herhiläiset = LXX <sfeekia> = engl. hornet) esiintyy myös 5Ms 7:20 ja Jos 24:12.
- 23:29 Eräs lainalaisuus luomakunnassa on, että tyhjiö pyrkii täyttymään. Sen vuoksi evankeliumia kannattaa viedä kaikkialle ja julistaa sitä kaikille ihmisille, etteivät kaikenlaiset harhaopit pääse valtaamaan alaa. Ks Mt 28:19.
- 23:30 Kunnes olet tullut kyllin lukuisaksi = sm: kunnes olet tullut hedelmälliseksi.
- 23:31 Kaislameri tarkoittaa Punaistamerta, filistealaisten meri Välimerä.
- 24:1 Lain aikakaudella israelilaisten oli pysyttävä taempana, he eivät voineet päästä lähelle. Vasta Kristuksessa Jumalan valtakunta tuli lähelle, Mk 1:15, ja Hänessä uskovat pääsevät lähelle Jumalaa, Ef 2:13 ja Fil 4:5.
Hepr teksti antaa ymmärtää, että kansan vanhimpia oli enemmänkin (sm: 70 Israelin vanhimmista, näin useimmat engl. ym. käännökset), mutta nämä 70 oli valittu heidän joukostaan. Samoin on sanottu jakeessa 9.
- 24:2 Lain aikakaudella ainoastaan Mooses välimiehenä sai lähestyä Jumalaa. Ihmisenä hän ei ollut sen kummempi kuin muutkaan, sillä Hoorebin vuoren juurella Herra oli kieltänyt häntäkin tulemasta lähemmäksi, 1Ms 3:5. Mooses on kansan välimiehenä esikuva Kristuksesta, joka ainoana on saattanut lähestyä Jumalaa oman vanhurskautensa varassa, koska Hän ei ollut syntiä tehnyt. Uskovaiset pääsevät Hänessä lähelle Jumalaa Hänen antamansa lahjavanhurskauden varassa, Rm 3:23–26, Ef 2:13.
- 24:3 Yksityisen ihmisen ja koko kansankin on helppo luvata tehdä kaikki, mitä Herra on puhunut. Toteuttaminen onkin sitten eri asia. Loppujen lopuksi vain yksi on voinut toteuttaa tuon lupauksen, ihminen Jeesus Kristus.
- 24:8 Tämän Vanhan liiton Jumala teki Israelin kansan kanssa. Se liitto ei kestänyt, koska Israel on rikkonut sen jo alun pitäen. Uuden liiton Jumala on tehnyt Poikansa kanssa, sen vuoksi se liitto kestää iankaikkisesti.

- 24:11 Sana <'aatsiil> = valittu, johtaja (= <epilektos> LXX:ssa) esiintyy vain tässä. Johannes todistaa evankeliumissaan, että Jumalaa ei ole kukaan milloinkaan nähnyt, mutta Ainutsyntynen Jumala, joka on Isän rinnalla, on hänet ilmoittanut, Jh 1:18. Vrt Jes 6:1, Jh 12:41.
- 25:2 Altis sydän, ks 2Ms 35:5.
- 25:17 Armoistuin = hepr <kappooret>. Sana tulee peittämistä ja sovittamista tarkoittavasta juuresta <kaafar>. Armoistuin on toisaalta liitonarkun kansi, toisaalta sovituksen paikka. Ks 2Ms 25:17–22, 30:6, 3Ms 16:2,13–15, 4Ms 7:89. LXX käyttää vastineena sanaa <hilasteerion>, joka esiintyy UT:ssa Hpr 9:5 ja Rm 3:25.
- 25:30 Pyhät leivät = sm: kasvojen leivät (näkyleivät, VT-1933). Ilmeisesti kysymys on Jumalan kasvoista, joiden eteen leivät asetettiin. LXX käyttää vastineina <artous tees protheseoos> (= esille pannut leivät) tai <enoopious artous> (= face to face breads). Saman tapainen ilmaus on 2Ms 33:11, kun Herra puhutteli Moosesta kasvotusten.
- 25:31 Lampunjalka on esikuva Jumalan seurakunnasta, Ilm 2:12–20. Se piti tehdä puhtaasta kullasta, samoin siihen liittyvät työkalut, pihdit ja karstakupit.
- 25:40 Jumala itse antoi Moosekselle mallit ja ohjeet kuinka lampunjalka tuli tehdä. Sama pätee Jumalan seurakunnan rakennustyöhön.
- 26:21 Jokainen lauta seisoi perustalla, joka oli hopeaa ja kaksiosainen. Tämä on esikuva Herramme Jeesuksen hankkiman sovituksen kahdesta puolesta: Hänet tapettiin meidän rikostemme tähden ja herätettiin kuolleista meidän vanhurskauttamisemme tähden, Rm 4:25. Tälle tosiasialle perustuu jokaisen uskovan elämä.
- 28:3 Taitajia = <chakhmee-leev> = sm: sydämeltään viisaita. Esiintyy 11x: 2Ms 28:3; 31:6; 35:10, 25; 36:1,2,8; Job 37:24; Snl 10:8; 11:29; 16:21. Vrt 2Ms 35:35. Kaikessa työssä todellinen, syvälinen taito tulee sydämen viisaudesta. On inhimillistä viisautta, mutta parasta on Jumalan antama hengellinen viisaus.
- 28:12 Ylipappi Aaron kantoi olkapäillään Israelin poikien nimiä muistuttaakseen Herraa oman kansansa heimoista. Tämä esikuva toteutuu Uudessa liitossa, kun Herramme Jeesus rukoilee meidän puolestamme, Jh 17:1–26, Hpr 7:25, ja myös Pyhä Henki rukoilee sydämessämme, Rm 8:26.
- 28:15 Oikeudenjakamisen rintakilpi = <choošēn mišpaat> = sm: oikeuden/ tuomion rintakilpi. Sen sisälle laitettiin uurim ja tummim, jae 30. Ks myös 5Ms 33:8.
- 28:18 Sanan <jahalom> merkitys on epävarma, siksi käännös kalsedoni sopii hyvin, koska se sisältää monia jalokivilajeja. Sana esiintyy 3x: 28:18, 39:11, Hes 28:13.
- 28:21 Jokaista nimeä varten oli oma arvokas jalokivi, ja nämä kivet olivat Aaronin sydämen päällä. Tämä esikuva toteutui Jeesuksessa, joka tuli toisaalta etsimään Israelin huoneen kadonneita lampaita, mutta toisaalta kohtasi jokaisen ihmisen yksilönä, Mt 15:21–28, Mk 10:17–21. Ja tällä on vielä kaunis toteutuma Messiaan valtakunnassa, Ilm 2:17.
- 28:29 Tämä on esikuvallista: meidän ylimmäinen pappimme Jeesus Kristus kantoi sydämensä päällä omiensa nimiä, kun hän ristinkuoleman ja ylösnousemuksen kautta meni kaikkeinpyhimpään eli Isän luo Jumalan taivaaseen. Näin mys esirukoilijoiden tulee kantaa sydämensä päällä rakkaitaan ja niitä ihmisiä, joiden puolesta rukoilee.
- 28:30 Jumalanvastausten rintakilpi (VT 1933), oikeudenjakamisen rintakilpi (RK, LLL), jonka sisällä pidettiin uurim ja tummim = <'uuriim wetummiim> = valot ja täydellisyydet oli eräänlainen arpomisväline. Sen avulla kysyttiin Jumalan vastausta. 1Sm 14:41s kertoo todennäköisesti uurimin ja tummimin käytöstä.
- Myös Jumalan lasten asioita tulee esirukoilijan kantaa sydämensä päällä Herran eteen.

- 28:32 Ylipapin kasukka piti tehdä niin, ettei se repeäisi. Myöhemmin Mooses varoitti Aaronia, Eleasaria ja Itamaria, etteivät he saaneet repäistä vaatteitaan, 3Ms 10:6. Lopulta tämä saaädettiin laissa, 3Ms 21:10. Jeesuksen ollessa suuren neuvoston edessä tuomittavana ylipappi rikkoi tätä lakia vastaan, Mt 26:65. Meidän oikean, todellisen ylimmäisen pappimme Jeesuksen paitaa ei revitty, vaan siitä heitettiin arpa Kirjoitusten mukaan, Jh 19:23–24, Ps 22:19.
- 28:36 Ylipappi Aaronin ajatusmaailman tuli olla Herralle pyhitetty. Ks 2Kr 10:5, Fil 4:8, Hpr 12:3, Ps 107:43.
- 28:42 Pellavahousut = <mikhnesees-bad> peittivät alastomuuden, siis hävyn. Esiintyy 5x: 2Ms 28:42; 39:28; 3Ms 6:3; 16:4; Hes 44:18. Jeesus puhui samasta asiasta Laodikean srk:lle, Ilm 3:18.
- 29:7 Ylipappi Aaron, joka on esikuva meidän ylimmäisestä papistamme Jeesuksesta, voideltiin ensin ja sen jälkeen häneen siveltiin uhriverta. Sen sijaan hänen pojilleen, jotka olivat tavallisia pappeja ja siten esikuvana uskovien joukolle, vihkimys tehtiin päinvastaisessa järjestyksessä, ensin siveltiin verta ja sitten voideltiin.
- 29:37 Ks 2Ms 21:14, 1Kn 1:50–53, 2:28–35.
- 29:43 Miksi ilmestysmaja on pyhä paikka? Koska Herran kirkkaus tekee siitä pyhän. Vrt 2Ms 3:5, Jos 5:15, Apt 7:33.
- 29:45 Yksi syy pelastukseen on se, että Herra haluaa asua pelastetun kansansa keskellä. Ja varsinkin sen kiitosvirsien keskellä, Ps 22:4.
- 29:46 Yksi syy pelastukseen on se, että Herra haluaa asua pelastetun kansansa keskellä. Ja varsinkin sen kiitosvirsien keskellä, Ps 22:4.
- 30:29 Ks 2Ms 21:14, 1Kn 1:50–53, 2:28–35.
- 30:32 Voiteluöljy on esikuva Jumalan Pyhän Hengen voitelusta uudessa liitossa. Ks Apt 5:32, 1Jh 2:27.
- 31:2 Jumala kutsui tämän miehen nimeltä tärkeään tehtävään, johtamaan ilmestysmajan rakennustyötä.
- 31:3 Jumala myös varusti Besalelin hengellisellä viisaudella tehtävänsä.
- 31:6 Työ ei ollut yhden miehen työtä, vaan yhteistyötä, ja Herra oli valinnut hänelle avustajat, jotka hän myös varusti tarvittavilla kyvyillä.
- 31:13 Sapatti on merkki Herran ja (luonnollisen) Israelin välillä.
- 31:14 Tämä oli keppihevosenä fariseuksilla ja saddukeuksilla, kun he kääntyivät taistelemaan Herraa Jesusta vastaan, Jh 5:16–18, 9:14. Jeesus ilmoitti olevansa sapatin herra, Mt 12:1–8.
- 31:18 Vanhassa liitossa annettiin Jumalan sormella kirjoitetut lain kivitaulut. Uuden liiton välimies Jeesus ajoi Jumalan sormella ulos riivaajia, Lk 11:20. Hän osoitti, että Jumalan valtakunta on tullut ihmisten luo ja hän on tullut tekemään tyhjäksi Paholaisen teot, 1Jh 3:8.
- 31:16 Sapatti on vanhan liiton merkki. Liitto oli tarkoitettu ikuiseksi, mutta Israelin kansa rikkoi sen monella tapaa.
- 32:1 Puhe: 'tee meille jumalia, jotka kulkevat meidän edellämme', osoittaa, että kansa halusi yhden Jumalan tilalle monia jumalia. Uskonnollisuuden peruserä on, että ihminen luo itselleen jumalia. Hengellisyys taas on Jumalan Pyhän Hengen työtä, joka perustuu Jeesuksen Kristuksen evankeliumiin. Epäjumalien palvonta versoo tietämättömyydestä. Tämä oli israelilaisten viides napina/ nurina, oikein kapina.
- 32:4 Piirrin = <cheret> = kaiverruskynä, taltta. Esiintyy vain tässä ja Jes 8:1. LXX käyttää vastineena sanaa <graafis>. Ylipappi Aaron ryhtyi graafikoksi.

Hepreassa <'egel> = nuori sonni, mullikka. Sonnipatsas oli kanaanilaisten hedelmällisyydenjumalan symboli. Ja siitä tuli nyt Israelin kansan virallinen epäjumala. Vrt 3Ms 17:7.

Aaron sanoi sm: Nämä ovat sinun jumalasi, jotka ovat johdattaneet sinut Israel... Eli hän käytti monikkomuotoa ilmeisesti saadakseen puheelleen ja teoilleen jonkinlaista majesteettisuutta.

Myöhemmin kuningas Jerobeam keksikin tehdä kaksi kultaista vasikkaa, siis oikean tuplajumalan, 1Kn 12:28.

32:5 Aaron yritti vielä epätoivoisesti vääntää tämän epäjumalan palveluksen Herran juhlaaksi. Niitä ei kuitenkaan voi yhdistää.

32:7 Herra sanoo nyt Israelin kansaa Mooseksen kansaksi.

32:9 Niskurikansa = <qešee-'ooref> tarkoittaa jäykkäniskaista kansaa, jonka niska ei taivu Herran edessä nöyryyteen ja kuuliaisuuteen. Esiintyy 6x: 2Ms 32:9, 33:3,5, 34:9, 5Ms 9:6,13 (ja saman tapainen 5Ms 31:27 ja Snl 29:1). LXX:n vastine on <skleerotrakheelos> = niskuri, uppiniskainen. Se esiintyy lisäksi jakeissa Snl 29:1 ja Apt 7:51.

32:10 Tämä uhkaus oli tosiasiaassa koetus Moosekselle, miten Mooses suhtautuu tähän asiaan. Mooses ei vielä ymmärtänyt, että Herra ei tuhoa koko kansaa, koska hän oli antanut profeetallisessa hengessä Jaakobin kautta lupauksen, että Messias syntyy Juudan heimosta, 1Ms 49:10. Samanlaiseen koetukseen joutui myöhemmin kuningas Hiskia, Jes 38:1-8.

32:11 Sanonta <chillaah et penee jahweeh> = anoa armoa Herralta, etsiä Herran mielisuosiota, esiintyy mm: 2Ms 32:11; 1Sm 13:12; 1Kn 13:6; 2Kn 13:4; 2Ak 33:12; Ps 119:58; Jer 26:19; Dan 9:13; Sak 7:2, 8:21,22; Mal 1:9.

Mooses sanoo Israelin kansaa Herran kansaksi.

32:12 Ilmaus <nicham 'al haaraa'aah> = kadut suunnittelemaasi onnettomuutta, esiintyy 6x: 2Ms 32:12; 1Ak 21:15; Jer 18:8; Hes 14:22; Jl 2:13; Jna 4:2.

32:13 Jälkeläiset = <zera'> = sm: siemen.

32:17 Joosua oli vielä nuori ja kokematon, hän luuli ilman muuta, että metelöinti tarkoitti sotaa.

32:18 Mooseksen aistit olivat kokemuksesta harjaantuneet erottamaan voittohuudon ja tappion valituksen mielettömästä metelöinnistä. Tämän vastakohtana oli myöhemmin musiikki ja karkelo, kun tuhlaajapoika palasi takaisin kotiin, Lk 15:25.

LXX lisää, että laulu oli viinin vaikutuksesta alkanutta eli humalaisten hoilotusta.

32:19 Nyt syttyi Mooseksenkin viha, kun hän omin silmin näki, mikä meno on käynnissä.

32:20 Kansa joutui kirjaimellisesti nielemään katkeran kalkin tämän iloittelun päätteeksi. Myöhemmin Mooses muisteli tätä tekoaan hyvänäkin tekona, 5Ms 9:21. Kansa saattoi olla eri mieltä, mutta ei auttanut.

32:23 Aaron vähätteli omaa osuuttaan tapahtuneessa lankeemuksessa tyyliin: En se minä ollut, vaan nuo muut... Samanlainen on luonnollisen ihmisen laulu lapsuudesta vanhuuteen.

32:24 Aaron lausui tässä ensimmäisenä ihmisenä maailmassa kehitysoopin perusajatuksen! Kaikki harhaopit näyttäivät syntyvän israelilaisten lankeemuksissa.

32:29 Tässä on pyhityksen ja sen tuoman siunauksen kaava: pahan poistaminen ei vielä pelkästään tuonut Jumalan siunausta leeviläisille (Herran omille, jae 26), vaan lisäksi tarvittiin Herralle vihkiytyminen.

33:1 Sinun jälkeläisillesi = sm: sinun siemenellesi.

- 33:6 Israelilaiset lähtivät rikkaina Egyptistä, 2Ms 12:35–36. Heidän rikkaudestaan ensin meni osa epäjumalan tekoon, 2Ms 32:2–4. Siitä ei tullut siunausta heille vaan päinvastoin, 2Ms 32:20. Nyt jouduttiin luopumaan lopuistakin koruista. Ne tarvittiinkin parempaan käyttöön, ilmestysmajan valmistamiseen, 2Ms 35:4ss.
Tässä toteutui se Herran sana, jonka myöhemmin kuningas Salomo kirjoitti, Snl 17:16.
- 33:7 Ilmestysmaja = <'oohel moo'eed> = sm: kohtaamisen teltta (tent for assembly/ meeting), esiintyy n. 140x. Ilmaus: leirin ulkopuolelle, viittaa esikuvallisesti Kristuksen kärsimiseen uskonnollisen leirin ulkopuolella ja Jumalan kansan vaellukseen tämän maailman leirin ulkopuolella, Hpr 13:11–14.
Jolla oli kysyttävää Herralta = sm: joka etsi Herraa.
- 33:11 Herra puhui Mooseksen kanssa kasvotusten, ja Mooses toimi välimiehenä Herran ja Jumalan kansan välillä. Hän on samalla esikuva Uuden liiton välimiehestä Jeesuksesta Kristuksesta, Gal 3:19–20; 1Tm 2:5; Hpr 8:6; 9:15; 12:24. Välimies = <mesitees> (7x) esiintyy myös jakeessa Job 9:33, jossa Job valitti kovaa kohtaloaan ja sitä, ettei hänellä ollut ketään välimiestä, jotta olisi voinut käydä oikeutta Herran kanssa. Myöhemmin Herra kutsui profeetta Jesajan kautta kansaansa oikeuden käyntiin kanssaan, Jes 1:18, esikuvana Uudesta liitosta.
- 33:12 Mooseksen rukouksessa on selvä epätoivon vivahde: hän kokee saaneensa Herralta tehtävän, jota ei ymmärrä ja joka on hänelle ylivoimainen.
- 33:13 Epätoivoisen ihmisen rukous on usein epälooginen: Jos siis todella olen saanut armon...jotta saan armon.
Mooses haluaa myös tehdä selväksi, että kansa (<goj>, jota käytetään yleisesti (pakana)kansoista) ei ole hänen kansansa vaan Herran kansa (<'am> jota käytetään erityisesti Israelin kansasta). Mooses ymmärsi kokemuksesta, että tämä kansa on luonnoltaan niskurikansa niin kuin mikä tahansa pakanakansa, mutta koska Herra on valinnut sen omakseen, sillä on erityisasema Jumalan suunnitelmissa. Kukapa kansan johtaja haluaisi niskoilleen niskurikansan?
- 33:14 Herran kasvot on esikuvallinen viittaus Messiaaseen.
- 33:19 Paavali lainaa tätä ja selittää Jumalan armoa mm. Rm 9:14–18.
- 33:21 Herra osoitti Moosekselle suojakallion, johon viittaa Ps 94:22, 89:27. Mooses itse viittasi jäähyväislaulussaan 5Ms 32 kallioon 8x.
- 34:6 Totuus = <'emet> = totuus, luotettavuus, uskollisuus. Tämä viittaa samalla Messiaaseen, Jh 1:14.
- 34:13 Asera-karsikko tai Asera-paalu oli Asera-jumalattarelle pyhitetty (ehkä karsittu) puunrunko tai paalu. Sen varsinainen merkitys on tuntematon, mutta se ehkä edusti jumalatarta itseään. Asera oli kanaanilaisten hedelmällisyydenjumalatar ja todennäköisesti alkuaan sama kuin Astarte. Ks. esim. 1Kn 15:13.
- 34:20 Herra sääti, ettei hänen kasvojensa eteen pidä tulla tyhjin käsin. Jeesuksen vertauksessa kelvottomat viinitarhan vuokraajat toimivat juuri noin, Lk 20:10–11, Mk 12:3. Mutta ymmärsivätköhän ihmiset viittauksen tähän lain kohtaan? Ainakin kirjanoppineiden olisi pitänyt ymmärtää.
Uudessa liitossa köyhimmänkään ihmisen tai kurjimmankaan syntisen ei tarvitse tulla Jumalan eteen tyhjin käsin, koska Jeesus Kristus on antanut itsensä meidän puolestamme lahjaksi ja uhriksi Jumalalle, Ef 5:2.
- 34:22 Sadonkorjuujuhla on todellinen ilo- ja riemujuhla, kun vuoden työn ja vaivannäön hedelmät saadaan talteen ja nähdään Jumalan siunaus ajallisessa elämässä. Siitä on osoituksena psalmit Ps 8, 81 ja 84. Myöhemmin Samuel syntyi vuoden vaihteessa, 1Sm 1:20, ja aramilaiset hyökkäsivät Juudaan aina Jerusalemiin asti, 2Ak 24:23. Edellinen tapahtuma tuli siunauksena ja jälkimmäinen rangaistuksena.
- 34:26 Tämä on esikuvallista sille, mitä Paavali sanoi Korintin seurakunnalle, 1Kr 16:1–2.

- 34:29 Jotka Herraan katsovat, säteilevät iloa, kirjoitti myöhemmin Daavid pakomatkoillaan, Ps 34:6. Vrt Lk 9:29, 24:4. Tämä kaikki on vähäistä sen rinnalla, kun apostoli Johannes näki Jeesuksen, jonka kasvot ovat kuin aurinko, kun se paistaa täydeltä terältä, Ilm 1:16.
- 34:30 Luonnollinen ihminen pelkää Jumalan pyhyyttä ja sen ilmenemistä.
- 34:35 Paavali viittaa tähän 2Kr 3:7–11, kun hän osoittaa Uuden liiton yliveraisuutta Vanhaan liittoon nähden.
- 35:5 Jokainen, joka sydäimestään haluaa = sm: jokainen, jonka sydän on altis. Sana <naadiib> = 1. valmis, halukas, altis, vapaaehtoinen, 2. valmis jakamaan omastaan, jalo, jalosukuinen, 3. ylhäinen. Esiintyy 26x: 2Ms 35:5,22; 4Ms 21:18; 1Sm 2:8; 1Ak 28:21; 2Ak 29:31; Job 12:21; 21:28; 34:18; Ps 47:10; 83:12; 107:40; 113:8 (2x); 118:9; 146:3; Snl 8:16; 17:7,26; 19:6; 25:7; Ll 6:12; 7:2; Jes 13:2; 32:5,8. Sana tulee verbistä <naadab> = innostaa, kannustaa, hitp: toimia vapaaehtoisesti, lahjoittaa vapaaehtoisesti. Verbi esiintyy 17x: 2Ms 25:2; 35:21,29; Tm 5:2,9; 1Ak 29:5,6,9 (2x),14,17 (2x) ; 2Ak 17:16; Esr 1:6; 2:68; 3:5; Neh 11:2.
- 35:13 Jakeen loppu sm: kasvojen leivät. Kyse on Herran kasvojen eteen asetettavista leivistä.
- 35:34 Näille kahdelle miehelle Herra antoi kyvyn opettaa muita, että työ ja taito laajenisi kansan keskuudessa ja että sillä olisi jatkuvuus. Jumala onkin asettanut valtakuntaansa ja seurakuntaansa jatkuvuuden lain.
- 35:35 Viisaudella = <chokhmat-leeb> = sm: sydämen viisaudella. Esiintyy ainoastaan tässä. Vrt 2Ms 28:3. Herra on armoittanut jotkut ihmiset monipuolisesti lahjakkaiksi. Heidän tulee käyttää lahjakkuutensa Herran työn palvelukseen, silloin tuo kaikkinaisen viisaus on siunaukseksi heille itselleen ja koko Jumalan seurakunalle.
- 36:2 Näillä miehillä oli viisas sydän, koska Herra oli antanut viisauden heidän sydämeensä (hepr teksti sm). Myöhemmin kuningas Salomo kirjoitti tästä asiasta Snl 2. Viisauden ja taidon lisäksi tarvittiin sydämen halu palevella Herraa.
- 36:5 Nuo viisaat rakentajat eivät olleet korruptoituneita, he eivät laittaneet ylimääräistä osaa omiin taskuihinsa, vaan ilmoittivat, että nyt on kaikkea enemmän kuintarpeeksi.
- 36:7 Tuo oli autuas tilanne, kaikkea oli riittävästi ja jopa ylikin. Kunpa lähetystyössäkin tulisi tällainen tilanne! Vastaavanlainen tilanne oli, kun Jeesus teki ns. ruokkimisihmeen, Mt 14:13–21, 15:32–39.
- 37:6 Armoistuin = <kappooret> (27x) (= <hilasteerion> LXX:ssa ja UT:ssa, (27+1+2)x) oli liiton arkin kansilevy. Se oli puhdasta kultaa ja sen yllä oli kaksi kerubia kasvokkain. Tämä on esikuva Messiaasta, joka maailmalle sovituksen ja Jumalan armon, Rm 3:25. Myös Hpr 9:5 viittaa tähän.
- 38:8 Naisten peilit pääsivät parempaan käyttöön.
- 39:30 Tämä on esikuvallista sille minkä Paavali kirjoitti 2Kr 10:5 ja Fil 4:8 ja edelleen Hpr 12:3.
- 40:38 Messiaan nimi Immanuel tarkoittaa: Jumala meidän kanssamme.

Kolmas Mooseksen kirja, Leviticus

Tämän kirjan nimi on hepreaksi kirjan ensimmäisen sanan mukaan <wajjikraa'> = hän kutsui ja tarkoittaa siis sitä, että Herra kutsui Mooseksen ja puhui hänelle. Juutalaisen kirjallisuuden Talmudin (= oppiminen, opetus) vanhempi osa Mišna (= toistaminen, kertaus; nuorempi osa on Gemara = täydennys) antaa tälle kirjalle kolme nimeä: <toorat kohaniim> = pappien laki, <seefer kohaniim> = pappien kirja ja <toorat hakkorbaniim> = uhrilaki. Latinankielinen nimi Leviticus tulee LXX:n käyttämästä nimestä Leuitikon = leeviläiskirja.

Sisällys:

UHRILAKI	1 – 17
PYHYTTÄ TÄHDENTÄVÄT LAIT	18 – 22
HERRAN MÄÄRÄÄMÄT JUHLA-AJAT	23 – 25
JUMALAN SIUNAUS	26 – 27

- 1:1 Tämän kirjan nimi hepreaksi on <wajjiqraa> (= ja kutsui) kirjan ensimmäisen sanan mukaan.
- 1:2 Uhripalvelun kautta Jumala tahtoi osoittaa kansalleen a) synnin vakavuuden, b) pyhyytensä, c) sijaiskärsijän välttämättömyyden ja d) syntien anteeksiantamuksen.
- 1:8–9 Polttouhri oli kokonaisuhri, se poltettiin kokonaan alttarilla uhrina Herralle. Siitä ei annettu mitään osuutta papille eikä uhraajalle. Aikoinaan Herra halusi Abrahamilta Iisakin polttouhriksi, 1Ms 22:2. Koska Abraham oli kuuliainen Herralle, Iisakin sijaan uhrattiin pässi polttouhriksi, 1Ms 22:13.
- 1:14 Metsäkyyhkyen lienee turturikyhykynen, Streptopelia turtur.
- 2:2 Osa ruokauhrista poltettiin alttarilla Herralle, ja siitä osasta käytettiin nimeä <azkaaraa>, joka on tässä käännetty sanalla muistouhriosa. <azkaaraa> tulee heprean sanajuuresta <zaakhar>, joka tarkoittaa muistamista. Ajatus voi olla se, että tällä uhrilla muistutettiin Herraa. Herran muistuttamisesta puhutaan monessa kohdassa Mooseksen kirjoissa, esim. 2Ms 28:29.
- 2:11 Tämä on esikuvallista: Herralle ei kelpaa uhriksi hapan eikä imelä mielenlaatu.
- 4:11 Sana <pereš> = mahan sisäto, rapa, esiintyy 7x: 2Ms 29:14; 3Ms 4:11; 8:17; 16:27; 4Ms 19:5; Mal 2:3.
Ks myös 1Ak 7:16 kommenttia.
- 7:18 Sana <pigguul> = käyttökeltvottomaksi tullut, pilaantunut uhriliha, saastunut liha, esiintyy 4x: 3Ms 7:18, 19:7, Jes 65:4, Hes 4:14.
- 7:37 Vihkiäisuhri = <milluu’iim> = vihkeminen jhnk tehtävään, esiintyy 11x: 2Ms 29:22,26,27,31,34; 3Ms 7:37, 8:22,28,29,31,33.
- 8:1 Luvuissa 8 ja 9 tulevat erikoisesti ilmi a) Sanan arvovalta (8:5, 9:6), b) veren arvo (8:15,19,23-24), c) Hengen voima (8:10-12,30), d) parhaan uhraaminen Herralle (8:16,25-28) ja e) Jumalan kirkkaus (9:23-24).
- 8:8 Ks. selitystä 2Ms 28:30.
- 8:12 Aaron oli ylimmäisenä pappina esikuva Kristuksesta, ja sen vuoksi hänet voideltiin ennen syntiuhria ja verenvuodatusta (jae 15), mutta hänen poikansa, jotka pappeina ovat esikuvana uskovaisista, vasta sen jälkeen (jae 30). Kristus voideltiin Pyhällä Hengellä ennen Golgataa, meidät vasta sen jälkeen, kun olemme saaneet syntimme anteeksi Kristuksen veressä.
- 10:1 Tämä oli kuudes napina/ nurina: Naadab ja Abihu olivat ilmeisesti juovuksissa, koska tämän jälkeen Herra kielsi alkoholin käytön papeilta (jakeet 8-11), kun he menevät ilmestysmajaan.
- 10:3 Aaron oli viisaasti vaiti, vaikka järkytys oli hänelle suunnaton. Tai ehkä juuri siksi hän meni aivan mykäksi.
Verbi <daamam> (30x) = 1. olla hiljaa/ vaiti/ ääneti, 2. olla liikkumatta/ paikoillaan.
- 10:6 Ks 3Ms 21:10 ja Mt 26:65, jossa ylipappi rikkoi tätä käskyä.
- 10:10 Maallinen = <chol> = 1. epäpyhä, pyhäkköön sopimaton, 2. maallinen, tavallinen, arkinen, 3. yleiseen käyttöön tarkoitettu. Esiintyy 7x: 3Ms 10:10; 1Sm 21:5,6; Hes 22:26; 42:20; 44:23; 48:15.
- 11:2 Tässä luvussa tehdään ero puhtaiden ja saastaisten eläinten välillä, jotta israelilaiset saattoivat erottaa ne toisistaan (jae 47). Tämä on samalla esikuvallista erottaen elävän hengellisyiden ja lihallisen uskonnollisuuden. Puhtauden ratkaisee (jae 3):
a) märehtiminen ja halkinaiset sorkat eli
b) sisäinen elämä ja ulkonainen vaellus eli
c) Sanan syöminen ja sulattaminen sekä sen mukaan vaeltaminen eli
d) rakkaus ja vanhurskauden tekeminen, 1Jh 3:10.
Saastaiseksi sen sijaan jäävät (jakeet 4–8):
a) farisealaisuus, jossa yritetään vaelttaa ulkonaisesti hyvin, mutta sisällä on saastaa = sika, ja

b) muu uskonnollisuus, jossa harrastellaan Sanan tutkimista, mutta ei vaelleta sen mukaan = kameli, tamaani ja jänis.

Vesieläimillä evät auttavat liikkumaan eteenpäin ja suomukset suojelevat ulkoisen maailman vaikutuksilta (jakeet 9–12).

Saastaisia ovat lisäksi (jakeet 13–47):

a) petolinnut, jotka syövät lihaa eläkseen siitä,

b) kaikkiruokaiset linnut,

c) siivelliset selkärangattomat, jotka matelevat maassa, poislukien heinäsiirakat,

d) käpälillä kävijät, joilla on kynnet, ja

e) maassa matelevat pikkueläimet.

Niinpä ei uskovienkaan pidä

a) elää lihan mukaan,

b) syödä mitä tahansa, Apt 15:28–29,

c) olla maailmallisia ja velttoja, Rm 12:11,

d) kynsiä ja raadella muita eikä

e) kiinnittää mieltään siihen, mikä on alhaalla maassa, vaan siihen, mikä on ylhäällä taivaassa.

11:6 Eläintieteessä jäniseläimiä pidettiin aiemmin jyrsojen lähisukulaisina, mutta nykyään ne luetaan omaan Lagomorpha-lahkoonsa. Jänis on kuitenkin märehijä siinä merkityksessä, että se tekee kahdenlaista ulostusta, joista toisen se pureksii ja nielee uudelleen.

11:10 Hebrean sanaa <jaam> = meri, samoin kuin kreikan sanaa <thalassa>, käytetään myös suurista järvistä kuten Kinneretin (Gennesaretin) järvestä.

11:17 Sana <janšoop> (3x) on käännetty kissapöllöksi, koska se on kansanomaisen nimitys useammalle pöllölle ja koska ei varmuudella tiedetä, mikä pöllö on kyseessä: 3Ms 11:17; 5Ms 14:16; Jes 34:11.

11:18 B-1776 käyttää pelikaanista vanhaa nimitystä ruovonpäristäjä B-1642:n mukaisesti.

11:33 Koska meillä on aarre saviastioissa, 2Kr 4:7, on astian oltava puhdas. Jos se saastuu, on sen murruttava, jotta se voidaan muovata uudelleen, Jer 18:4.

13:2 Ks. selitystä 2Ms 4:6.

13:45 Nykyään välillä näyttää, että länsimaissa jotkut ns. taiteilijat ovat ohjeeseen tällaisen elämäntavan. Ja onpa heillä seuraajia muiltakin elämäniloilta.

14:2 Pitalitautisen puhdistaminen puhuu esikuvallisesti syntisen armahtamisesta.

14:4 Setri on mahtava puu, mutta isoppikorsi on vähäpätöinen, 1Kn 4:33. Nämä edustavat kahta äärilaitaa: kaikki on asetettu riippuvaiseksi Jeesuksen ristinkuolemasta, Rm 8:19-23.

14:5 Teurastettava lintu kuvaa Kristusta, saviastia Jeesuksen ihmisyyttä ja raikas vesi Jumalan sanaa, Meidän Herramme oli täynnä armoa ja totuutta, Jh 1:14.

14:7 Pitalinen kuvaa syntistä, joka puhdistetaan veren kautta, toinen lintu uskovaa, joka pääsee veren kautta vapauteen, Gal 5:1, taivaallisiin, Ef 2:6, ja ylösnousemiseen kuolleista, Rm 6:1-7.

14:48 Tartunta on hävinnyt = sm: tartunta on parantunut. Verbi <raapaa> = parantaa esiintyy 67x, ja sen nif'al-muoto parantua, korjaantua, tulla ehjäksi 17x, esim. 3Ms 14:3, 2Kn 2:22, Jes 53:5, Jer 17:14, Hes 47:8,9,11. Todellinen parantuminen tulee Messiaan lunastustyön ansiosta kuten Jes 53:5 osoittaa.

16:8 Nimen Asasel merkitys on epäselvä. Erään tulkinnan mukaan kyseessä on Jahven vastustaja, erämaassa oleskeleva demoni, joka samaistuisi lähinnä Perkeleeseen. Nimen on ajateltu merkitsevän luopunutta, hajottavaa ja vahvaa henkeä. Myöhäisjuutalaisessa teologiassa Asaselia pidetään langenneista enkeleistä suurimpana.

- 16:14 Etupuolelle voidaan kääntää myös itäpuolelle/ itään päin/ itää kohti. Ilmestysmajan oviaukon suunta oli itään päin eli Aaron tuli pyhimpään idästä päin ja seiso i armoistuimen itäpuolella. Hepr sana <qedem> tarkoittaa sekä itää että etupuolta.
- 16:16 Jumalallinen (eli ilmestysmaja) oli keskellä inhimillistä (eli Israelin kansan) saastaisuutta. Samoin Jeesus tuli syntisten ihmisten keskuuteen etsimään ja pelastamaan sitä mikä on kadoksissa. Ja näin on tänäkin päivänä, Jumalan kansa elää tämän maailman keskuudessa.
- 16:22 Tästä tulee kansan kielen ilmaus syntipukki, syytöksen kohde, jonka syyksi pannaan ikävyyksiä t. vahinkoa aiheuttaneet asiat.
- 17:7 Metsänpeikko (VT1933), vuohipukki (RK, LLL) = <saa'iir> = 1. karvainen, 2. vuohipukki, 3. karvainen paholainen. Sana tulee verbistä <saa'ar> = 1. olla karvainen 2. olla tukka pystyssä, kauhistua. Sana (homon. 3) esiintyy 4x: 3Ms 17:7, 2Ak 11:15, Jes 13:21, 34:14. Käännös vuohipukki tarkoittaa epäjumalaa, jota kuvattiin vuohipukin muotoisilla patsailla. Ks 2Ms 32:4.
- 17:11 Sielu voidaan kääntää myös elämä.
- 18:9 Ks 3Ms 20:17.
- 18:20 Sana <šekhoobet> esiintyy 4x: 3Ms 18:20,23, 20:15, 4Ms 5:20. Tutki tarkemmin, tässä on hieman eri ilmaus kuin muissa kohdissa!
- 18:21 Molok oli kanaanilaisten kansojen palvoma epäjumala, jolle saatettiin uhrata lapsiakin, vrt. 2Kn 23:10 ja Jer 32:35. Israelissa oli ihmisuhrit kielletty kuolemanrangaistuksen uhalla, ks. jae 20:2. Jumala ei ole hyväksynyt kuin yhden ainoan ihmisuhrin, oman Ainosyntyisen Poikansa Jeesuksen Kristuksen antaman uhrin Golgatan ristillä meidän syntiemme vuoksi.
- 18:23 Luonnonvastainen teko = <tebel> esiintyy vain tässä ja 3Ms 20:12.
- 18:25 Verbi <qii'> = oksentaa, esiintyy 9x: 3Ms 18:25,28(2x); 20:22; Job 20:15; Snl 23:8; 25:16; Jer 25:27; Jna 2:11. Jeesus sanoi tämän kaltaisen varoituksen sanan Laodikean seurakunnalle, Ilm 3:16.
- 19:4 Sana <'eliil> = 1. hyödytön, merkityksetön, turha, 2. epäjumala, esiintyy 20x: 3Ms 19:4; 26:1; 1Ak 16:26; Job 13:4; Ps 96:5; 97:7; Jes 2:8,18,20(2x); 10:10,11; 19:1,3; 31:7(2x); Jer 14:14; Hes 30:13; Hab 2:18; Sak 11:17.
LXX:n vastine on <eidoolon>, josta tulee sana idoli. Evankeliumin tarkoitus on, että ihminen kääntyy epäjumalista elävän ja todellisen Jumalan puoleen, 1Ts 1:9.
- 19:14 Jumalanpelkoon ei kuulu tehdä pilaa kenenkään vajavaisuuksista.
Este = <mikhsol> = este joka saa kompastumaan, esiintyy 14x: 3Ms 19:14; 1Sm 25:31; Ps 119:165; Jes 8:14; 57:14; Jer 6:21; Hes. 3:20; 7:19; 14:3,4,7; 18:30; 21:20; 44:12.
- 19:15 Ilmaus <naasaa' paaniim> (19x), jolla on useita merkityksiä, mm. olla puolueellinen: 1Ms 19:21; 32:21; 3Ms 19:15; 5Ms 10:17; 28:50; 1Sm 25:35; 2Sm 2:22; 2Kn 5:1; 9:32; Job 11:15; 22:8; 32:21; 34:19; Snl 6:35; 18:5; Jes 3:3; 9:14; Mal 1:8; 2:9
Verbi <haadar> (6x) = 1. pitää parempana, olla puolueellinen, pitää jkn puolta, suosia, 2. (pass.part.) komea, upea, nif: olla arvostettu, hitp: pitää itseään parempana, kerskailla: 2Ms 23:3; 3Ms 19:15, 32; Snl 25:6; Jes 63:1; Val 5:12.
- 19:16 Sana <raakhiil> = parjaus, panettelu; parjaaja, panettelija, esiintyy 6x: 3Ms 19:16; Snl 11:13; 20:19; Jer 6:28; 9:3; Hes 22:9.
- 19:17 Tämä neuvo on annettu katkeroitumisen estämiseksi. Vääryyden kärsimisen jälkeen on parempi nuhdella hengellisesti kuin katkeroitua lihallisesti ja (ks. seur. jae)
- 19:18 (ks. ed. jae) kaikkein paras on rakastaa lähimmäistään niin kuin itseään. Tämä onkin toiseksi tärkein käsky laissa, ja UT lainaa tätä jaetta peräti 8x: Mt 5:43, 19:19, 22:39, Mk 12:31, Lk 10:27, Rm 13:9, Gal 5:14, Jk 2:8, ja lisäksi Jeesus antoi tämän käskyn oman esimerkkinsä mukaisesti, Jh 15:12, 13:34.

- 19:20 Sana <biqqooret> = rangaistus, hyvitysvaatimus, esiintyy vain tässä. Kysymys voi olla ruoskimisesta. Tai voi olla myös niin, että mies maksoi korvauksen hyvitysmaksuna.
- 20:2 Ks. selitystä jakeeseen 3Ms 18:21.
- 20:17 Niinpä Abrahamkin olisi ollut lain tuomion alainen, 1Ms 20:12, Rm 4:1.
- 21:10 Ylipappi Kaifas ei noudattanut tätä kieltä tuomitessaan Jeesusta, Mt 26:65.
- 20:21 Jakeen alku sm: jos mies ottaa veljensä vaimon.
Tästä syystä Johannes Kastaja nuhteli neljännesruhtinas Herodesta, Mt 14:3s.
- 21:12 Sana <neezer> (25x) tarkoittaa toisaalta vihkimystä ja nasiiriksi vihkiytymistä (13x luvussa 4Ms 6) ja toisaalta kruunua ja (ylipapin) otsakorua.
- 23:10 Uutislyhde t. ensilyhde = <'oomer reešiit> = <dragma aparkheen> (LXX) esiintyy vain tässä. Paavali viittaa uutislyhteeseen t. ensilyhteeseen jakeessa Rm 11:16, tosin viittaus voi olla myös uutisleipään eli ensimmäiseen leipään.
- 23:15 Jakeet 15-16: Tätä juhlaa kutsutaan nimillä leikkuujuhla, 2Ms 23:16, viikkojuhla, 5Ms 16:10, uutisen päivä, 4Ms 28:26, ja helluntai(päivä), Apt 2:1.
- 23:40 Käännöksissä on kahta mallia: ihania puiden hedelmiä ja ihanien puiden hedelmiä. Kyllä heprea näyttäisi hahmottuvan pikemmin jälkimmäisen kannalle. Edellinen tulkinta edellyttäisi, että sanaa <haadaar> = koristus, ihanuus, kaunistus, kunnia, kirkkaus, loisto, olisi käytetty adjektiivina. Ehkä ihanapuu viittaa johonkin tiettyyn
- 25:43 Tämä on samalla oivallinen neuvo kaikille seurakunnan johtajille eli paimenille. Hengellinen hallitseminen onkin Pyhän Hengen antama armolahja, eikä pelkkä inhimillinen kyky, 1Kr 12:28.
- 26:1 Hepr. <even maskiit> = kuvakivi. Tämän selitetään tarkoittaneen kohokuvia.
- 26:8 Kertolaskuopin mukaan 100 (eli 20 kertaa 5) sotilasta ajaisi pakoon $20 \times 100 = 2.000$ vihollista, mutta Jumalan siunauksen johdosta määrä onkin vielä 5 kertaa suurempi eli 10.000. Tämä osoittaa sen, että Jumalan tahdon tiellä yhteistyössä on siunaus. Vrt tottelemattomuuden vaikutus: 3Ms 26:17,36–37.
- 26:13 Sana <qoomemijjuut> = pystyssä päin, selkä suorana esiintyy vain tässä. Kun Herra särki kansansa hartioilla olleen ikeen, heidän ei tarvinnut enää kulkea selkä kyyryssä vaan he pääsivät kulkemaan selkä suorana ja pystyssä päin. Ei kuitenkaan ylpeinä vaan sydämeltään nöyrinä. Tämä on esikuvallista sille mikä tapahtuu Uudessa liitossa, Lk 21:28, Rm 14:4 ja Ef 6:13.
- 27:4 Tähän hintaan myytiin meidän Mestarimme, Mt 27:3-10. Häntä ei arvioitu miehen (ks. ed. jae), vaan naisen arvoiseksi ja samalla myös orjan ja orjattaren arvoiseksi, 2Ms 21:32. Tämä teksti osoittaa, että tässä ajassa naista ei arvosteta miehen vertaiseksi. Tämä johtuu siitä, että maailma on syntiinlankeemuksen jälkeen synnin vallassa. Samalla tämä osoittaa sen, että Herra Jeesus arvioitiin maailman silmissä vain naisen arvoiseksi, ja Hän itse halusi tulla naisen arvoiseksi, koska Hän rakastaa kaikkia, niin miehiä kuin naitakin. Niinpä Kristuksessa ei olekaan miestä ja naista eriarvoisina, vaan molemmat ovat yhtä kalliita Jumalalle, Gal 3:26-28. Näin Jumalan sana osoittaa, että miehen ja naisen samanarvoisuus voi toteutua vain Kristuksessa.

Neljäs Mooseksen kirja, Numeri

Tämän kirjan nimi hepreaksi on <bemidbar> = autiomaassa ja se kuvaa Israelin kansan vaellusta autiomaassa kohden luvattua maata. Latinankielinen nimi numeri tulee LXX:n käyttämästä nimestä <arithmoi> = luvut, lukumäärät, laskemiset. Tuon nimen taustalla on kaksi väestönlaskentaa eli katselmusta luvuissa 1 ja 26.

Sisällys:

VANHA SUKUPOLVI, 1 – 14

AUTIOMAAVAELLUS, 15 – 25

UUSI SUKUPOLVI LUVATUN MAAN RAJOILLA, 26 – 36

1:1

- 1:19 Tämä väestönlaskenta tehtiin reilu vuosi sen jälkeen, kun israelilaiset olivat lähteneet Egyptistä. Toinen väestönlaskenta tehtiin lähes 40 vuotta myöhemmin, kun Israel oli Jordanin varrella Jerikon kohdalla, Se on kerrottu 4Ms 26:1–51.
- 3:12 Tulevat esikoisena äitinsä kohdusta = sm: avaavat äidinkohdun (VT-1933). Samoin 2Ms 13:2, 12,13,15; 34:19,20; 4Ms 3:12; 18:15; Hes 20:26.
- 4:4 Ilmaus <qode haqqodaa'im> (22x) = pyhistä pyhin, kaikkein pyhin, erityisen pyhä: 2Ms 26:33s; 3Ms 21:22; 4Ms 4:4, 19; 18:9s; 1Kn 6:16; 7:50; 8:6; 1Ak 6:34; 2Ak 3:8, 10; 4:22; 5:7; 31:14; Esr 2:63; Neh 7:65; Hes 41:4; 42:13; 44:13.
- 4:14 Mustasukkaisuus voi perustua todellisiin tai epätodellisiin tapahtumiin perustuviin epäilyksiin. Siksi tarvittiin laki ja opetus mustasukkaisuudesta, 5Ms 5:30.
- 5:12 Pettää = <saataah> (6x) = kääntyä pois jstk, lähteä väärälle tielle, luopua, langeta: 2Ms 5:12,19,20,29 ja Snl 4:15, 7:25. Uskottomuuden lähtökohta on se, että sydän kääntyy väärälle tielle. Snl 4:15 kehottaakin kääntymään pois pahalta tieltä.
- 5:14 Mustasukkaisuutta on karkeasti kahta sorttia: aiheellista ja aiheetonta. Vaikeus onkin niiden erottamisesta käytännön tilanteissa.
- 5:17 Pyhä vesi muuttui katkeraksi kirovedeksi synnin tekijälle, mutta synnistä saastumattomalle se ei aiheuttanut mitään vaivaa. Samoin on Jumalan sanan laita, toisille se koituu pelastukseksi, toisille tuomioksi, Jh 3:17–18, 9:39.
- 7:89 Armoistuin = <kappooret> (27x). Sana tulee peittämistä ja sovittamista tarkoittavasta juuresta <kaapar>. Armoistuiumella tarkoitetaan liitonarkun kantta, joka toimi sovituksen paikkana.
- 8:11 Sm: heiluttakoon Aaron leeviläisiä heilutuksena Herran edessä. Luultavasti hän käski leeviläisten huojuua edestakaisin tai heiluttaa käsiään kaikkeinpyhimmän edessä.
- 9:8 Mooses oli todellinen hengellinen johtaja, hän ei tehnyt omavaltaisia ratkaisuja, vaan halusi tietää, mikä on Herran tahto. Tästä tunnistaa oikean kansan johtajan, Herran asettaman paimenen.
- 10:31 Oppaaksi = sm: silmiksi.
- 10:32 Hoobabin jälkeläiset mainitaan Luvatus maan asukkaina (Tm 1:16 ja 4:11), ja siitä päätellen Hoobab lähti israelilaisten mukaan, vaikka tämä kohta jättääkin asian avoimeksi.
- 11:1 Tämä oli seitsemäs napina. Kansa tuskitteli eli kärsimättömyydestä napisi (VT 1776) eli the people complained about their hardships (NIV). Verbi <'aanan> = 'tuskitella, vaikeroida, valittaa' esiintyy vain 2x: tässä ja Val 3:39. Onneksi Val 3:40–41 antaa lääkkeen tuohon vaivaan. Tämän tuskittelun teki reunimmainen/ uloimmainen/ äärimmäinen osa leiriä eli siis ne, jotka olivat kauimpana Herrasta. Joillakuilla on ihmeellinen halu etsiä elämässään rajoja: katsoa kuinka kauaksi voi mennä ja silti sanoa olevansa kristittyjä. Jotkut menevätkin sitten liian pitkälle, niin kuin nämä israelilaiset. Heille tuli myös tuomio: kuluttava tuli, Hepr. 12:28-29. (Muista: kahden vasikan tapaus Harmaasalolla kesällä 1973.)
- 11:3 Nimi Tabeera merkitsee palaminen, palo, palopaikka, ja se muistuttaa sanaa <ba'ar> = syttyä.
- 11:4 Tämä oli kahdeksas napina. Hylkyväki (VT1933), sekakansa (RK2012), joutoväki (LLL) (= <asafsu>, esiintyy vain tässä) himoineen sai israelilaisetkin antautumaan lihan himojen valtaan. LXX käyttää sanaa <epimiktos>, joka tulee verbistä <epimignyymi> = sekoittaa. Sanat <epimiktos>

ja <symmiktos> esiintyvät yhteensä 6x: 2Ms 12:38, 4Ms 11:4, Neh 13:3, Jer 25:20, 50:37 ja Hes 30:5, ja ne ovat vastineena myös hepr sanalle <'eerev> = sekakansa.

- 11:13 Vaikeuden ja masennuksen hetkellä Mooses katsoi vain omiin mahdollisuuksiinsa ja ymmärsi, ettei hänestä ole tuohon tehtävään. Niin tekivät myöhemmin opetuslapsetkin, Mt 15:33, Mk 8:4.
- 11:14 Masentunut ja epätoivoinen Mooses ajatteli olevansa aivan yksin.
- 11:15 Vaikeudet olivat niin suuret, että Mooses näki kuoleman paremmaksi vaihtoehdoksi kuin elämän. Niin teki myöhemmin profeetta Eliakin, 1Kn 19:4, ja profeetta Joona, Jna 4:3, jonka vaikuttimet tosin eivät olleet yhtä jalot, vaan hän suuttumuksen aiheuttama mielipaha.
- 11:20 Ette enää siedä sen hajua ja se iljettää teitä = sm: se tulee ulos nenästä ja on teille oksetukseksi. Hepr. <zaaraa> = pahoinvointi, kuvotus, oksetus, ja LXX kääntääkin sen osuvasti sanalla <kholera>, josta tulee suomen kieleenkin sana kolera. Ylensyönti ei ole siunaukseksi.
- 11:21 Nyt oli Mooseskin epäuskoinen, koska hän näki vain omat mahdollisuutensa ja oman rajallisuutensa (jakeet 11-15), mutta hän ei ruvennut julistamaan epäuskoa kansalle, vaan purki sydämensä epäuskon Herran edessä. Heikot hetkensä ne on uskon sankareillakin, mutta silloin on parasta mennä valittamaan Herran edessä. Ks 1Sm 27:1, Lk 7:19.
Mooseksen ajatuksenjuoksu oli kyllä aika erikoinen. Hän tavallaan rupesi nuhtelemaan Herraa: Sinä sanot... Ikään kuin Herra ei olisi ymmärtänyt tilanteen realiteetteja. Samoin tekivät myöhemmin opetuslapset, kun he ihmettelivät Jeesuksen kysymystä tungeksivan väkijoukon keskellä, Mk 5:31.
- 11:22 Mooses oli siinä oikeassa, että heidän karjansa ei riittäisi ruokapöytään kuukaudeksi. Mutta Mooses-parka ei ollenkaan aavistanut, kuinka paljon meressä on kalaa. Herra ei kuitenkaan ruvennut sitä hänelle selittämään.
- 11:23 Herra antoi nyt Moosekselle oikein yksityisen oppitunnin siitä, että Jumalalle on kaikki mahdollista.
- 11:24 Kansalle Mooses sen sijaan julisti Herran sanat, koska Herra lupasi vastata sanastaan. Ja niinhän Hän aina tekee.
- 11:33 Tämä ei tapahtunut heti vaan kuukauden päätteeksi, kun liha ei vielä ollut loppunut. Napinan ja ylensyönnin päätteeksi tuli rangaistus. Monikin asia jota aluksi kiivaasti tavoitellaan, ei lopulta tuo siunausta, Snl 20:21. Mutta Jumalan tahdon mukainen rukous ja anominen tuo siunauksen, ja enemmänkin kuin ymmärrämme anoakaan, Ef 3:20.
- 11:34 Nimi Kibrot-Hattaava merkitsee hillittömyyden/ himon/ halun haudat.
- 12:1 Tämä oli yhdeksäs napina. Mirjam ja Aaron hyökkäsivät Moosesta vastaan, joka oli nöyrä mies.
- 12:2 Tämä on tyypillistä lihallisen mielen toimintaa. Mirjamin ja Aaronin hyökkäyksen todellinen syy oli Mooseksen vaimo, mutta he pukivat hyökkäyksensä hyvin hengelliseen muotoon. Tämä ei ollut nöyryyttä, joka on hengellinen ominaisuus, vaan nöyristelyä, joka on lihallinen ominaisuus.
- 12:3 Mooses oli virheistään huolimatta nöyrä mies. Nöyrä = <'aanaaw> = nöyrä, ahdistettu, vaivattu. Esiintyy 19x: 4Ms 12:3; Ps 9:19; 10:17; 22:27; 25:9; 34:3; 37:11; 69:33; 76:10; 147:6; 149:4; Jes 11:4; 29:19; 32:7; 61:1; Am 2:7; 8:4; Sef 2:3.
- 12:4 Herra yllätti riitapukarit ja puuttui puheeseen. Sana <pit'oom> (25x) = äkisti, yllättäen, äkkiarvaamatta: 4Ms 6:9; 12:4; Jos 10:9; 11:7; 2Ak 29:36; Job 5:3; 9:23; 22:10; Ps 64:5, 8; Snl 3:25; 6:15; 7:22; 24:22; Srn 9:12; Jes 29:5; 30:13; 47:11; 48:3; Jer 4:20; 6:26; 15:8; 18:22; 51:8; Mal 3:1.
- 12:8 Se että Mooses saa katsella Herran muotoa, viittaa Messiaan näkemiseen, sillä apostoli Johannes kirjoitti: Jumalaa ei ole kukaan milloinkaan nähnyt. Ainutsyntyinen Jumala, joka on Isän rinnalla, on

hänet ilmoittanut, Jh 1:18. Herran muodon katseleminen esiintyy myös jakeessa Ps 17:15, joka viittaa vanhurskaiden ylösnousemukseen.

- 12:10 Lumi = <šeleg> esiintyy 20x: 2Ms 4:6; 4Ms 12:10; 2Sm 23:20; 2Kn 5:27; 1Ak 11:22; Job 6:16; 9:30; 24:19; 37:6; 38:22; Ps 51:9; 147:16; 148:8; Snl 25:13; 26:1; 31:21; Jes 1:18; 55:10; Jer 18:14; Val 4:7.
Ilmeisesti Mirjam oli tämän napinan alulle panija ja pysyi kovasydämisenä Moosesta kohtaan, koska rangaistus kohtasi häntä. Aaron tyhmyyksissään lähti tukemaan häntä.
- 12:11 Verbi <jaa'al> (nif) = olla tyhmä, toimia tyhmästi. Esiintyy 4x: 4Ms 12:11; Jes 19:13; Jer 5:4; 50:36. Aaron ymmärsi nöyrytyä ja tunnustaa, että he toimivat tyhmästi.
- 12:14 Verbi sylkeä = <jaaraq> esiintyy vain 3x, tässä kahdesti ja 5Ms 25:9. LXX käyttää tässä vastineina kahta verbiä <ptyoo> ja <emptyoo>, ks Mk 7:33.
- 13:17 Nimi Joosua = <jehoošuaa'> = Herra on pelastus t. Herra pelastaa on sama kuin Messiaan nimi, ja se on johdettu verbistä <jaaša'> = pelastaa. Hoosea = <hoošea> = pelastus.
- 13:29 Anakin jälkeläiset eli anakilaiset olivat voittamattoman jättiläiskansan maineessa, vrt. 5Ms 2:10 ja 9:2. Anak merkitsee pitkäkaulainen. Egyptiläisissä loitsutauluissa on tavattu nimiä, jotka viittaavat muinaisiin anakilaisiin, ja egyptiläiset muistopatsaat kuvaavat heitä kookkaiksi ja kauniiksi ihmisiksi.
- 13:30 Verbi <haasaah> esiintyy vain 2x ja sen merkitys on (pi:) vaieta, olla hiljaa, Neh 8:11, ja (hif:) hiljentää, tyynnyttää, vaientaa, rauhoittaa, 4Ms 13:30. Arvellaan että verbi on johdos interjektioista <has> = hys!, hiljaa! Tämä esiintyy 6x: Tm 3:19; Am 6:10; 8:3; Hab 2:20; Sef 1:7; Sak 2:17. Kaaleb oli hengellinen mies, hän ymmärsi jo nyt sen, minkä profeetta Sakarja myöhemmin kirjoitti, Sak 2:17: Vaiti Herran edessä, kaikki liha!
- 13:32 Sana <dibbaah> (9x) = 1. huhu, kuulopuhe, 2. huono maine, 3. parjaaminen, pahanpuhuminen, panettelu: 1Ms 37:2; 4Ms 13:32; 14:36,37; Ps 31:14; Snl 10:18; 25:10; Jer 20:10; Hes 36:3.
Sana <middaah> tarkoittaa yleisesti pituusmittaa ja esiintyy 55x. Ilmaus <'iiš middaah> tarkoittaa kookasta miestä (monikossa kookasta väkeä), se esiintyy 5x: 4Ms 13:32; 2Sm 21:20; 1Ak 11:23; 20:6; Jes 45:14. Tässä kohdassa LXX käyttää vastinetta <hypermeekees>, joka esiintyy ainoastaan tässä ja tarkoittaa erittäin pitkää. Yllättävää kyllä, Goljatista ei käytetä tätä ilmausta, hänestä ilmoitetaan pituusmitta joka kyllä puhuu puolestaan, 1Sm 17:4.
- 13:33 Kymmenellä vakoilijalla oli alemmuuskompleksi jättiläisten rinnalla. He perustelivat näkemystään ikään kuin asiantuntijalausunnolla, jättiläisten mielipiteellä.
- 14:1 Tämä oli todellakin kymmenes napina (jae 22): oikein kokonaisvaltainen kääntyminen takaisin Egyptiin (jae 4).
- 14:4 Varsinainen demokratialiike: Herra ei saa olla meidän johtajamme vaan valitsemme itse oman johtajan ja lähdemme päinvastaiseen suuntaan kuin on Jumalan tahto.
- 14:9 Joosua ja Kaaleb olivat jo nähneet matkan varrella sen verran paljon, että he ymmärsivät mikä on pahinta: kapina Herraa vastaan. Se tuo varman tuhon. Ja niin tuli kapinoijille käymäänkin niin kuin nähdään jakeissa 20–35.
Heidän varjelijansa = sm: heitä (suojaava) varjo. Sana <tseel> esiintyy 53x, esim Ps 17:8, 36:8, 57:2, 91:1, 121:5, Ll 2:3, Jes 49:2, 51:16.
- 14:14 Näkyvällä tavalla = sm: silmästä silmään. Sama ilmaus on myös jakeessa Jes 52:8.

- 14:16 Mooses hädissään rukoilee lapsenmielisesti ja ajattelee, että tämä tilanne on jo uhka Jumalan kunnialle ja voimalle. Ja ehkä samalla pelkäsi, että Israelin kansa ja hän itsekkin menettää maineensa muiden kansojen silmissä.
- 14:22 Tämä oli todellakin kymmenes napina (ks. jae 1): oikein kokonaisvaltainen kääntyminen takaisin Egyptiin (ks. jae 4).
- 14:25 Kaislameri tarkoittaa tässä Akabanlahtea, samoin jakeessa 4Ms 21:4.
- 14:34 Jakeen loppu on vaikea kääntää tarkasti.
- 14:44 Tämä oli jo yhdestoista napina. Uppiniskaisuus/ korskeus = <'aafal> = sm: olla uhkarohkea/ tyhmänrohkea/ korskea/ yltiöpäinen. Tämä ei ollut uskonrohkeutta, vaan tyhmänrohkeutta! Sana esiintyy myös Hab 2:4.
- 14:45 Horma = tuho sijaitsee lähellä Beersebaa.
- 15:30 Tahallaan = sm: rohkein mielin. Vrt 2Ms 14:8.
- 15:32 Tämä oli kahdestoista napina: sapatin rikkominen.
Verbi <qaašaš> = pol: koota, kerätä, qal: koota t. pitää yhtä, hitpol: kokoontua t. mennä itseensä, esiintyy 8x. Egyptin orjuudessa Israelin kansa joutui keräämään pehkuja tiilien tekoon pakon edessä faraon käskystä, 2Ms 5:7,12. Nyt tuo mies keräsi polttopuita sapatina vastoin Herran käskyä. Myöhemmin profeetta Elian aikana Sarpatin leski keräsi viimeiset polttopuut ennen nälkäkuolemaa, 1Kn 17:10,12. Lopulta profeetta Sefanja käski häpeämätöntä kansaa menemään itseensä, kokoamaan ajatuksensa ja kokoontumaan yhteen, Sef 2:1, ennen kuin heidät yllättää Herran vihan päivä, ja kehotti kansaa etsimään Herraa.
- 16:2 Tämä oli kolmastoista napina.
Nimimiehet = <'anšei šeem> tarkoittaa kuuluisia miehiä, ja ilmaus esiintyy tämän lisäksi jakeissa 1Ak 5:24, 12:21.
- 16:3 Koorahin joukko oli saanut tarpeekseen Mooseksesta ja Aaronista kansan johtajina. Heidän mielestään oli aika vaihtaa johtajia. Tietenkään he eivät ilmaisseet minkäänlaista halua johtopaikoille.
- 16:7 Nyt alkoi Mooseskin saada tarpeekseen kapinoivista leeviläisistä.
- 16:21 Sana <rega'> (22x) = hetki, tuokio, silmänräpäys: 2Ms 33:5; 4Ms 16:21; 17:10; Esr 9:8; Job 7:18; 20:5; 21:13; 34:20; Ps 6:11; 30:6; 73:19; Jes 26:20; 27:3; 47:9; 54:7,8; Jer 4:20; 18:7, 9; Val 4:6; Hes 26:16; 32:10.
- 16:22 Sm: Jumala, kaiken lihan henkien Jumala.
- 16:30 Vanhan liiton aikana Herra teki ennenkuulumattoman teon, ankaran rangaistuksen kapinoitsijoille ja pilkkaajille. Jeesus uuden liiton tuojana teki myös ennenkuulumattomia tekoja osoittaakseen Jumalan armoa ja hyvyyttä ihmisille, Mt 9:33, Mk 2:12, Jh 9:32.
- 17:2 Tuli piti ravistaa (hepr. <zaaraah> = sirotella, ripotella, levittää, hajottaa, viskata viljaa) hiilipannuista kauas eli hehkuvat kekäleet piti hajottaa niistä kauas. Koorah joukkoineen näet toi vierasta tulta Herran eteen, 4Ms 16:18. Tässä viitataan selvästi myös vieraaseen tuleen <'eeš zaaraah> kuten LXX asian kääntääkin. Myöskään syrjäinen = <'iiš zaar> eli vieras mies ei saanut lähestyä Herran alttaria tullakseen suitsuttamaan, se oli Aaronin ja hänen poikiensa tehtävä, joten Koorah joukkoineen teki kaksinkertaisen synnin.

- 17:3 Noista syntisistä hepr. teksti käyttää ilmaisua <hachattaa'iim haa'elleeh benafšootaam>. Osa käännöksistä kääntää sen tarkoittavan 'noita syntisiä, jotka menettivät henkensä (sielunsa)' ja osa 'niitä, jotka tekivät syntiä omaa sieluaan vastaan'. Molemmat näkökannat ovat mahdollisia. Nuo miehet olivat syntisiä sielussaan. Kapina Herraa vastaan oli itänyt heidän sielussaan jo pitkään, nyt se oli puhjennut kukkaan ja tullut näkyviin. Me ihmiset näemme toisistamme vain ulkonaisen olemuksen ja teot, Jumala näkee sydämen ja sen vaikuttimet ja ajatukset. Tästä kaikesta tuli yksi varoittava esimerkki kansalle.
- 17:6 Tämä oli neljästoista napina, joka tuli jo seuraavana päivänä edellisestä.
- 17:11 Mooses oli nähnyt jo tarpeeksi, mitä aiheuttaa, kun tuodaan Herran eteen vierasta tulta. Siksi hän käski Aaronin virittää tuli alttarilta hiilipannuun ja mennä nopeasti kansan keskuuteen toimittamaan sovitus. Mooses ymmärsi uskossa sen, minkä Paavali kirjoitti myöhemmin: Jos me olemme uskottomat, pysyy kuitenkin hän uskollisena; sillä itseänsä kieltää hän ei saata, 2Tm 2:13. Mooses ymmärsi, ettei Jumala toimi omaa tultansa vastaan.
- 17:12 Aaron ei ainoastaan rientänyt vaan kirjaimellisesti juoksi, mitä hepr. <ruuts> ja kr. <trekhoo> merkitsevätkin. Ylimmäinen pappikin osaa juosta tiukan paikan tullen, virka-asema ei häntä siitä estä. Jos Aaron oli nyt pikajuoksija, niin myöhemmin profeetta Elia oli varsinainen maratoonari ja apostolit Pietari ja Johannes keskimatkojen pinkojia. Parempi juosta Jumalan tahdossa kuin maleksia maailmassa, Job 1:7.
Apostoli Paavali sanoi omasta elämästään: Unhottaen sen, mikä on takana, ja kurottautuen sitä kohti, mikä on edessäpäin, minä riennän kohti päämäärää, voittopalkintoa, johon Jumala on minut taivaallisella kutsumisella kutsunut Kristuksessa Jeesuksessa.(Fil 3:13–14). Ja loppusuoralla hän saattoi sanoa: Minä olen hyvän kilvoituksen kilvoitellut, juoksun päättänyt, uskon säilyttänyt.(2Tm 4:7). Uskonvaellus on elämän mittainen maraton. Ja onneksi tällä maratonilla on juottoasemia joka päivälle.
- 17:23 Herra todisti valitsemiensa työntekijöiden puolesta. Niin Hän tekee tänäänkin.
- 17:25 Hepr. teksti puhuu kapinallisista ja LXX kääntää sen sellaisiksi, jotka eivät tahdo kuu(nne)lla. VT-1933 käyttää sanaa uppiniskaiset. Asia voitaisiin ehkä hieman ylikääntää ilmaisulla kovakorvaiset kapinoitsijat. Jumala antoi heille merkin muistutukseksi, etteivät he joutuisi tuohon.
- 17:28 Ns. kansan yleinen mielipide menee helposti laidasta laitaan. Ensin tuli ilmi kapinamieliala, mutta rangaistuksen jälkeen puhkesi esiin pelko: Kuolee, joka lähestyy Herran asumusta! Onko meidän kaikkien kuoltava?
- 18:19 Suola edustaa lupauksen ja liittojen yhteydessä pysyvyyttä, vrt. 3Ms 2:13 ja 2Ak 13:5.
- 19:16 Ks 2Kn 13:21 ja Mt 23:27,29, Lk 11:44.
- 20:2 Tämä oli viidestoista napina.
- 20:8 Hepr teksti sanoo tarkkaan ottaen, että kallio antaa vettä. Tm 6:21 kertoo, että kalliosta nousi tuli. Paavali paljastaakin tämän esikuvan: kallio on Kristus, 1Kr 10:4.
- 20:12 Tämä aiheutti syvän vamman Mooseksen sieluun. Hän palasi asiaan useamman kerran, 4Ms 20:12, 27:12–14, 5Ms 1:37, 3:23–26, 4:21–22, 31:2. Hän oli suostunut, tosin vastahakoisesti, lähtemään Egyptiin Herran käskystä johdattamaan Israelin kansan ulos Egyptistä luvattuun maahan, mutta nyt kävikin ilmi, että hän ei pääse sinne. Niin kuin ei vanha kansakaan, joka oli jatkuvasti kapinoinut Herraa vastaan.
Tämä oli Jumalan suunnitelma, jossa toteutui esikuvallisesti Uuden liiton periaate: Mooses lain edustajana pystyi tuomaan kansan luvattun maan rajalle, mutta hänen seuraajansa Joosua vei kansan

Jordanin yli perille asti. Laista on tullut meille kasvattaja Kristukseen, Gal 3:21–26, mutta pääsemme Jumalan lapsiksi ainoastaan uskon kautta Kristuksessa. Tutki tarkemmin!

20:13 Nimi Meriba merkitsee riita.

20:14 Sana vaiva = <telaa'aah> (5x): 2Ms 18:8, 4Ms 20:14, Neh 9:32, Val 3:5 ja Mal 1:13.
Se tulee verbistä <laa'aah> (19x) = väsyä, kyllästyä, luopua tekemästä jtk.

20:17 Valtatie t. Kuninkaan valtatie on ikivanha kulkureitti Akabanlahdelta Kuolleenmeren ohi Damaskoon.

20:18 Edomin ja Israelin suhteet: tutki! Ks profeetta Obadjan kirja.

20:29 Israelin seurakunta oli monet kerrat noussut kapinaan Moosesta ja Aaronia vastaan. Mutta nyt Aaronin kuoltua koko kansa kunnioitti häntä ja itki 30 päivää. Kannattaisi kunnioittaa kaikkia veljiä ja sisaria jo heidän eläessään, niin ei tarvitsisi itkeä niin paljon jälkikäteen.

21:3 Nimi Horma = tuho, ja se muistuttaa sanaa <cherem>, joka merkitsee julistettu tuhottavaksi Herralle kuuluvana uhrina t. tuhon omaksi vihitty.

21:4 Tämä oli kuudestaista napina.

21:5 Manna oli kylläkin maultaan erinomaista, mutta ajallinen ihminen kyllästyy lopulta kaikkeen. Niinpä mannakin oli nyt surkeaa ruokaa. Vanhassa joululaulussa lauletaan lopuksi: Oi jospa ihmisellä ois joulu ainainen. Kuinkahan moni jaksaisi viettää joulua jatkuvasti?

21:6 Myrkkykäärmeitä = <naachaaš serapiim> = sm: polttavia käärmeitä.

LXX kääntää: tappavia käärmeitä.

Käärme <naachaaš> (31x) = (myrkky)käärme: 1Ms 3:1,2,4,13,14; 49:17; 2Ms 4:3; 7:15; 4Ms 21:6,7,9; 5Ms 8:15; 2Kn 18:4; Job 26:13; Ps 58:5; 140:4; Snl 23:32; 30:19; Srn 10:8,11; Jes 14:29; 27:1; 65:25; Jer 8:17; 46:22; Am 5:19; 9:3; Mka 7:17.

Ja käytetäänpä tätä sanaa myös miehen nimenä, 1Sm 11:1s. Mitähän vanhemmat ovat oikein ajatelleet, kun ovat antaneet pojalle tuollaisen nimen?

21:8 Myrkkykäärme = sm: polttava (käärme).

Tämä on esikuvallista evankeliumista, ja Jeesus viittasi tähän tapaukseen, Jh 3:14–15. Jeesus tehtiin synniksi, 2Kr 5:21, ja naulittiin ristille, jotta syntiset voivat pelastua uskomalla häneen.

21:14 Tämä on ainoa säilynyt katkelma muuten kadonneesta Herran sotien kirjasta. Ja tässäkin viitataan ainoastaan Mooabin rajaseutuun.

21:16 Sana <beer> merkitsee kaivo.

21:17 Palkitsen sinut = sm: osoitan sinulle suurta kunniaa, samoin 4Ms 24:11.

21:19 Bileam tiesi jo ennestään mitä Jumala puhui hänelle, mutta nyt hän halusi tietää, millaisen lisäilmoituksen Jumala antaisi hänelle: ehkäpä Herra on muuttanut mielensä!

21:24 Ammonilaiset olivat varustaneet rajansa vahvasti, koska olivat nähneet, että amorilaiset olivat sotaista kansa, joka halusi vallata muiden alueita. Hehän olivat tunkeutuneet ammonilaisten ja mooabilaisten välille, 4Ms 21:26.

21:26 Jumala oli sallinut amorilaisten vallata maata mooabilaisilta ammonilaisten rajan viereltä, jotta israelilaisille oli kulkuväylä noiden kahden kansan välimaastossa. Herra näet ei antanut Israelille mooabilaisten eikä ammonilaisten maata, 5Ms 2:9,18,19, he kun polveutuivat Lootista. Samoin kuin

ei myöskään Eesaun jälkeläisten maata, 5Ms 2:5, hän kun oli Jaakobin veli. Ei kannata taistella veljiä, serkkuja eikä edes pikkuserkkuja vastaan.

- 21:29 Kemos oli Mooabin kansallisjumala, mooabilais-iljetys, 1Kn 11:7. Kemos mainitaan myös kuuluisassa Meesan kivessä.
- 22:4 Verbi <laachakh> = nuolla, juoda kuiviin, kaluta, ahmia, ahmaista, esiintyy BHS:ssa vain 6x, tässä kahdesti. Härästä puhuttaessa käytetään perusmuotoa qal, mutta Israelista puhuttaessa intensiivimuotoa pi'el. Baalakin pelokas ajatus oli, että nyt tuo sakki ahmaisee kaiken putipuhtaaksi ympäriltämme niin kuin härkä ahmii kedon vihannuuden.
- 22:5 Nimi Bileam voi viitata babylonialaiseen epäjumalaan Beel (= 'omistaja, herra' suhteessa orjiin) tai Amma, tai verbiin <baala'> = 'niellä'. Siten nimi voi merkitä a) kansan Beel/herra, b) Amma on herra/omistaja tai c) ahmatti, niin kuin se arabiassa tarkoittaaakin. Todennäköisesti nimi viittaa kaikkiin noihin vaihtoehtoihin. Beel mainitaan VT:ssa 3x (Jes 46:1, Jer 50:2, 51:44) joista viimeinen kohta osoittaa Beel-jumalan olleen ahmatin, joka sai Herralta tuomionsa. Mielenkiintoista on se, että Franz Delitsch Uuden Testamentin käännöksessään rinnastaa Zeuksen ja Beelin, Apt 14:12,13. Riivaajat ja epäjumalat ovat samoja pahan voimia, vain nimet vaihtelevat halki aikakausien.
- 22:12 Nyt Bileam tiesi Jumalan tahdon: älä lähde heidän mukaansa, ja: Israelin kansa on siunattu.
- 22:20 Nyt Jumala salli Bileamin lähteä, koska tämä sitä halusi, mutta kielsi tekemästä muuta kuin mitä Herra sanoo. Monessa asiassa ihmisen mieli haluaa livetä Jumalan tahdon tieltä sallimuksen tielle. Niinpä ihmismieli kysyykin monesti: mitä pahaa siinä on että... Pitäsi mieluummin kysyä: mitä hyvää ja siunausta on siitä että...
- 22:22 Sana <saataan> = 'vastustaja, estäjä, syyttäjä' (ja erisnimenä Saatana) esiintyy yhteensä 27x.
- 22:23 Aasi meni peltoon. Ehkä Bileaminkin olisi pitänyt olla siellä työssä, kylvämässä siementä, Lk 8:5ss.
- 22:25 Aasi painautui viinitarhan kiviaitaa vasten. Ehkä Bileaminkin olisi pitänyt olla työssä viinitarhassa, Mt 21:28 ss., eikä viinitarhojen välillä.
- 22:26 Tie kapeni koko ajan. Enää ei ollut tilaa väistyä, vaan oli pakko kohdata Herran enkeli kasvoista kasvoihin.
- 22:27 Aasi polvistui Herran enkelin edessä. Ehkä Bileaminkin olisi pitänyt olla rukouksessa Herran edessä.
- 22:28 Herran edessä mykkä juhtakin sai puhekyvyn, 2Pt 2:16! Joten kyllä Herra voi antaa aivan tavalliselle uskovaistellekin sanat todistaa Hänestä, joten älä arkaile ollenkaan!
- 22:29 Bileamilta oli jäänyt miekka pois matkasta. Paha juttu profeetalle, jos Hengen miekka eli Jumalan sana ei ole mukana matkassa. Enkelillä sen sijaan oli paljastettu miekka kädessä (j. 23,31).
- 22:31 Herran edessä avautuivat harhaan menneen profeetan silmät.
- 22:32 Estämään sinua = sm: vastustajaksi, vrt 4Ms 22:22.
Verbi <jaarat> = 'olla liukas/ vaarallinen, t. toimia ajattelemattomasti' esiintyy vain tässä ja mahdollisesti jakeessa Job 16:11 (ellei verbi ole siinä kohdassa <raataah>).
- 22:34 Vähän ontuva tuo Bileamin selitys: minä olen tehnyt syntiä, sillä en tiennyt että sinä seisot tiellä. Bileam oli valmis nyt palaamaan takaisin, kun alkoi olla jo hänen oma henkensä kyseessä.
- 22:35 Jumala salli kuitenkin Bileamin jatkaa tuolla tiellä eteenpäin, mutta varoitti häntä puhumasta muuta kuin mitä Herra puhuu.

- 22:38 Bileam esiintyy todella hurskaana miehenä, suorastaan Jumalan äänitorvena: hän puhuu vain sen, minkä Jumala pistää hänen suuhunsa puhuttavaksi. Kunpa hän olisikin tehnyt niin, mutta Raamattu todistaa toista, 2Pt 2:15, Jda 11.
- 23:8 Bileam ei varsinaisesti siunannut Israelia niin kuin Baalak väitti (jae 11), vaan ainoastaan ei suostunut kiroamaan sitä.
- 23:10 Ilmeisesti Bileam pelkäsi kuolevansa tällä reissulla enkelin kohtaamisen jälkeen (4Ms 22:31–33), joten hän toivoi itselleen hyvää kuolemaa, eutanasian esiastetta.
- 23:20 Nyt Bileam siunasi Israelia, koska Herra sanoi niin hänelle.
- 23:23 Tässä Bileam lausuu syvän viisauden, jonka Herra puhui hänelle. Noituus, taikuus tai mitkään vihollisen juonet eivät tehoa Jumalan kansaan silloin, kun Herran kansa kulkee Jumalan tahdossa.
- 23:25 Nyt Baalak näki hyväksi tehdä ns. poliittisen nahkapäätöksen, älä kiroa kunhan vain et siunaa.
- 23:26 Bileam antoi saman lupauksen kuin Israelin kansa silloin, kun Jumala teki heidän kanssaan vanhan liiton, 2Ms 24:3. Ei pitänyt Israelin kansa tuota lupaustaan eikä myöskään Bileam. Ei tosin kukaan muukaan ole sitä pystynyt pitämään, paitsi yksi: Herramme Jeesus Kristus täytti Jumalan lain ja tahdon täydellisesti. Mutta hän tulikin Uuden liiton välimieheksi.
- 23:27 Tämä Baalak on esikuva ihmisestä, joka ei millään suostu uskomaan, että Jumala puhuu totta eikä valehtelee. Baalak oli sitä mieltä, että hän on oikeassa, nyt pitäisi jollakin tavalla saada Jumala muuttamaan mielensä. Myöhemmin Jeesus kohtasi paljon tällaisia ihmisiä varsinkin fariseusten, saddukeusten ja kirjanoppineiden joukossa. Nämä ihmiset ovat omasta mielestään oikeassa, täytyy vain saada Jumalan tahto jotenkin väännettyä heidän tahtonsa mukaiseksi.
- 24:3 Näin puhuu Bileam = <ne’um bil’am> = sm: Bileamilta sanottu, Bileamin sana. Herran profeetat käyttivät paljon (n. 360x) ilmaisua <ne’um jhwh> = Herran sana. He toivat esille sen mitä Herra sanoo. Niinpä tämä osoittaa, että Bileam ennustaessaankin puhui omasta mielestään omia sanojaan eli otti kunnian itselleen, vaikka Herran Henki oli hänen yllään. Bileam käyttää tätä sanontaa 4x itseensä sovellettuna, 4Ms 24:3,4,15,16.
- Silmä on avattu: silmä on yksikössä, joten Bileam katsoi asiaa vain toisella silmällä. Toisella hän katseli jo jotakin muuta, 2Pt 2:15, Jda 1:11, Ilm 2:14. Hän oli kaksimielinen mies, epävakainen kaikilla teillään, Jk 1:8, 4:8.
- Yhdellä silmällä ei kykene erottamaan etäisyyksiä, mutta kahdella voi. Tosin Jeesus sanoi, että parempi mennä silmäpuolena elämään sisälle kuin molemmat silmät tallella helvetin tuleen, Mt 18:9. Paavali viittaa Ef 1:18 hengelliseen näkökykyyn, sydämen silmiin, mutta nekin ovat monikossa. Eli paras vaeltaa elämän tietä molemmat silmät tallella ja Jumalan Hengen avaamina.
- 24:7 Agag (8x) lienee ollut yleinen nimi Amalekin kuninkailla, 1Sm 15:8–33. Lisäksi mainitaan agagilainen Haaman (5x): Est 3:1,10; 8:3,5; 9:24, joka oli juutalaisten vihollinen.
- 24:11 Nyt Baalak suuttui ja sanoi, että Herra esti häntä palkitsemasta Bileamia. Tavallaan hänkin tunnusti Herran kuninkuuden.
- 24:13 Bileam edelleen väittää olevansa suurikin hengen mies: minkä Herra puhuu, sen minäkin puhun.
- 24:17 Gesenius-Buhlin sanakirjan mukaan <šeet> ei ole tässä miehen nimi Seet, vaan tarkoittaa sotameteli (VT 1993), saks. Kriegstümmel, engl. tumult = mellakka, meteli, melske, sekasorto, kapina (Green). Niinpä jakeen loppu voidaan kääntää: päälaen kaikilta sotametelin pojilta/ mellakan miehiltä.

- 24:19 Hepr. tekstissä on <mee'iir> = 'kaupungista'. Hepr. kirjoituksessa sanan <see'iir> alkukirjain näyttää lähes samanlaiselta kuin sanan <mee'iir> alkukirjain. Yleensä on ymmärretty tämän sanan tarkoittavan Seiriä, kun Seir mainitaan edellisessäkin jakeessa.
- 24:20 Amalek (39x), ks. 2Ms 17:8–16, 5Ms 25:17–19.
- 24:21 Kansan nimi keeniläiset, 13x VT:ssa, muistuttaa sekä nimeä Kain että heprean sanaa <qen> = pesä. Heimon kantaisä oli ko. Kain. Tm 4:11 mukaan Mooseksen lanko (eli hänen vaimonsa Sipporan veli) Hoobab ja hänen jälkeläisensä olivat keeniläisiä. Tässä on kuitenkin luultavasti kyse muista Midianin keeniläiseen heimoon kuuluvista, eikä Hoobabin suvusta, joka liittyi Juudan heimoon ja asettui asumaan sen alueelle, Tm 1:16.
- 24:24 Kittiläiset tarkoitti alkuaan Jaafetin pojasta Jaavanista polveutuvaa kansaa tai heimoa. Myöhemmin tämä nimi näyttää tarkoittavan Kyproksen Kitionin asukkaita, mutta edelleen nimitys siirtyi tarkoittamaan muitakin Välimeren rantojen kansoja, kreikkalaisia ja roomalaisia. Tässä viitataan kuitenkin ns. merikansoihin, joihin mm. filistealaiset kuuluivat.
- 25:1 Sittim = akasiapuut. Tämä oli seitsemästoista napina:irstaus ja epäjumalanpalvelus. Myöhemmin kerrotaan, ettei Bileam pysynyt sanassaan tehdä ainoastaan se, mitä Herra tahtoo. Hän teki oikein kunnon poliittiset lehmänkaupat, neuvoi, miten Israelin saa lankeamaan ansaan pois Jumalan tahdon ja siunaksen tieltä, 4Ms 31:16, ja sai siten itselleen palkan, sekä Baalakilta että myöhemmin Herralta. UT:n kirjoitukset vahvistavat tämän tiedon, 2Pt 2:15, Jda 1:11, Ilm 2:14.
- 25:3 Israel antautui palvelemaan vieraita jumalia. BHS käyttää tässä verbiä <tsaamad> (nif.) = 'sitoutua jhnk, kantaa jnk iestä, antautua palvelemaan jtk'. LXX käyttää verbiä <teleoo>, jonka merkitys tässä yhteydessä on 'päätyä palvelemaan jtk'. Irstailun ja epäjumalien uhreihin osallistumisen johdonmukainen seuraus oli, että kansa päätyi palvelemaan epäjumalia ja sitoutui lopulta niihin, vaikkei se varmaankaan ollut alkuperäinen tarkoitus Israelilla. Mutta oli kylläkin Mooabilla. Israel meni ansaan, jonka Baalak oli virittänyt sille Bileamin neuvosta, Ilm 2:14, 2Pt 2:15–16, Jda 1:11.
- 25:4 Julkisesti = <neged haššemeš> = sm: vasten aurinkoa. Tarkoittaa auringon ollessa taivaalla, päivänvalossa, julkisesti. Esiintyy tässä ja 2Sm 12:12, jossa Daavidin salassa tekemä rikos tehtiin tunnetuksi päivänvalossa.
- 25:6 Vanhemmat miehet itkivät ja rukoilivat kansan puolesta ilmestysmajan edessä.
- 25:7 Mutta nuori Piinehas (17x) kiivaili Herran puolesta ja kävi suoraan toimintaan.
- 25:12 Rauha = <šaaloom> tarkoittaa kaikinpuolista hyvinvointia. Esiintyy 237x, ks 4Ms 6:26, Jes 53:5.
- 25:15 Naisen nimi Kosbi = <kozbi> voi viitata hepr. juureen <kaazab> = 'valehdella, pettää' tai akkadin kielisiin vastaaviin sanoihin, joiden merkityksinä ovat 'olla pyylevä, rehevä, silmää hivelevä, imarteleva, aistillinen, hekumallinen'. Nimessä voi olla jopa viittaus naisen genitaalisiin. Eli hengellisesti tulkittuna tuossa naisessa ilmeni valheellisuus ja riettaus, ja sellaista yritti joku israelilainen mies kuljettaa leiriin Jumalan kansan keskuuteen. Lisäksi tuon naisen fyysiset ominaisuudet vetosivat miehen lihallisiin vietteihin. Sen sijaan tuon naisen isällä oli hyvinkin hurskas nimi Suur = <tsuur> = kallio, kivi, joka esiintyy hänen nimenään 3x: 4MS 25:15; 31:8; Jos 13:21, ja Saulin suvussa 2x: 1Ak 8:30; 9:36. Vastaava nimi on aramean kielellä <keefaa> ja kreikaksi <petros>, joista ensimmäinen oli apostoli Pietarin alkuperäinen nimi ja toinen Jeesuksen hänelle antama nimi, Mt 16:18, Jh 1:42.
- 25:18 Verbi <naakhal> = toimia kavalasti, pettää, viekotella, vehkeillä, esiintyy 4x: 1Ms 37:18, 4Ms 25:18, Ps 105:25 ja Mal 1:14.

- 26:1 BHS:ssa tämä jae jaettu kahtia, alkuosa on jae 25:19 ja loppuosa jae 26:1. Tässä käännöksessä nämä kaksi jaetta on yhdistetty yhdeksi jakeeksi.
- 26:33 Hepr nimi <noo'aah> on translitteroitu eri tavoin: Nooga (VT-1933), Noa (RKK-1992), Nooa (RK-2012) ja tässä Nooga. Mikään näistä ei vastaa tarkalleen nimen hepreankielistä ääntämystä, koska suomen kielessä ei ole kurkkuäännettä <'ajin>.
- 26:51 Vähennystä lähtötilanteeseen nähden oli 1.820 miestä, ks. 4Ms 1:46 ja 26:62.
- 26:55 Herra määräsi, että maa piti jakaa arpomalla, Snl 16:33. Poliittiselle kähminnälle ei jätetty sijaa.
- 26:62 Lisäystä lähtötilanteeseen oli 1.000 miestä, ks. 4Ms 3:39 ja 26:51.
- 26:65 Mooses oli vielä mukana, mutta hänkin kuolisi eikä pääsisi luvattuun maahan.
- 27:7 Hyviä sisaria nämä Selofhadin tyttäret, sillä Herra todisti heistä, että he puhuvat oikein! Olkoon Jumalan srk:ssa paljon tällaisia sisaria!
- 27:14 Verbin riidellä vastineena LXX verbiä <antiptoo>, joka esiintyy UT:ssa vain Apt 7:51.
- 27:17 Mooses ymmärsi omasta kokemuksestaan, että seurakunnan johtaminen on paimentehtävä. Seurakunnan johtaja ei ole käskyttäjä eikä organisaattori vaan paimen. Seurakuntaa johdetaan niin kuin lammasmaa. Yrittäkääpäs organisoida tai käskyttää lammaskatrasta – mitähän siitä mahtaa tulla? Esikuvana kaikille paimenille on itse Herramme Jeesus, joka on se Hyvä Paimen, joka antoi henkensä lampaidensa edestä.
Nuorempana, noin 40-vuotiaana, Mooses oli luullut, että hän johtaa israelilaiset ulos Egyptistä siellä saadun viisauden avulla. Ja erehtyipä hän luulemaan, että veljetkin ymmärtäisivät sen, Apt 7:25.
Noh, eiväthän veljet ymmärtäneet... 80-vuotiaana Mooses ymmärsi, ettei seurakunnan johtaminen ainakaan häneltä onnistuisi, 2Ms 3:11, 4:10,13. Mutta nyt 120-vuotiaana kuolemansa edellä Mooses ymmärsi, että kyllä se sittenkin Jumalan armon avulla onnistui, joskin hänen osaltaan vajavaisesti. Mutta Jumala vei työnsä päätökseen ja toteutti kansalle antamansa lupauksen.
- 27:20 Näin seurakunta näki, että Joosua on Mooseksen työn jatkaja ja toimii samanlaisella Herran antamalla arvovallalla kuin Mooses.
- 27:21 Ks. selitystä jakeisiin 2Ms 28:15,30.
- 29:7 Kurittakaa itseänne = sm: nöyryyttäkää sielujanne. Ilmaus esiintyy 5x: 3Ms 16:29,31, 23:27,32, 4Ms 29:7.
- 30:3 Perua = sm: häpäistä.
- 31:16 Raamattu ei kerro tarkemmin, miten Mooses sai tietää Bileamin toiminnan. Bileam oli varsinainen luikero: hän esiintyi suurena Herran profeettana, joka ei suostunut kiroamaan Israelia, koska Herra ei sallinut sitä, mutta pois lähtiessään hän neuvoi midianilaisia, miten Israelin voi saada ansaan.
- 31:17 Mooseksen antama käsky on hirvittävän julma, mutta silloin elettiin vanhan liiton aikaa, silmä silmästä ja hammas hampaasta. Valitettavasti tuota linjaa jatketaan vielä nykyäänkin ympäri maailmaa, vaikka nyt eletään armon evankeliumin aikaa.
- 32:6s Mooseskin oli vain vajavainen ihminen ja osoitti nyt olevansa lyhytnäköinen, vedoten entisiin kokemuksiinsa. Uskon tiellä ei pidä tuijottaa liiaksi taaksepäin siihen, mitä ihmiset ovat tehneet vann rohkeasti katsoa eteenpäin siihen, mitä Herra tekee, Jes 43:19, Jer 31:22.
- 32:7 Mooses oli ilmeisen väsynyt ja nyt hän alkoi syytellen puhua gaadilaisille ja ruubenilaisille.
- 32:14 Mooses ei säästellyt sanoja vaan antoi tulla täydeltä laidalta ja täysillä uruilla.

- 32:15 Puheen päätteeksi raskas syytös: loppu on lähellä!
- 32:22 Kun maa on vallattu Herralle = sm: kun maa on kukistettu Herran edessä.
- 32:25 Tässä gaadilaiset ja ruubenilaiset puhuttelevat Moosesta herrakseen osoittaen hänelle kunnioitusta kansan johtajana.
- 32:31 Tässä gaadilaiset ja ruubenilaiset sanovat tekevänsä sen, mitä Herra on käskenyt. He eivät vetoa vain Mooseksen puheisiin, mitä Mooses on käskenyt, vaan tunnustavat että Mooses välitti heille Herran käskyn. Tai sitten Herra oli puhunut heille asiasta ennen kuin he esittivät asian Moosekselle.
- 32:41 Jaairin leirikylät esiintyy 6x: 4Ms 32:41; 5Ms 3:14; Jos 13:30; Tm 10:4; 1Kn 4:13; 1Ak 2:23.
- 33:3 Rohkein mielin = <bejad raamaah> = sm: käsi korkealla. Sama ilmaus on myös jakeissa 2Ms 14:8, 4Ms 15:30, 33:3 ja 5Ms 32:27.
- 33:4 Herran tuomio kohtasi egyptiläisten jumalia, ja sen seurauksena myös noiden epäjumalien palvojia. Samoin uudessa liitossa tuomio on valmistettu Paholaiselle ja hänen enkeleilleen, ja sen seurauksena myös hänen palvelijoilleen, Mt 25:41. Herran palvelijat saavat osakseen armosta ikuisen elämän, mutta Jumalan armon hylkääjät ikuisen rangaistuksen, Mt 25:31–46.
- 33:55 Sana <seekh> = oka, piikki, esiintyy vain tässä. LXX käyttää vastineena sanaa <skolops>, jota Paavali käyttää jakeessa 2Kr 12:7.
Sana <tсеним> (mon.) = piikki, oka, esiintyy tässä ja Jos 23:13. LXX käyttää vastineena sanaa <bolis> = keihäs, joka esiintyy joissakin UT:n kreik teksteissä jakeessa Hpr 12:20.
- 34:5,6 Meri ja Suuri meri tarkoittavat molemmat Välimeriä.
- 35:6 Turvakaupungit mainitaan 20x: 4Ms 35:6–32, Jos 20:2–3, 21: 13–38, 1Ak 6:42,52. Ne ovat esikuva pelastuksesta Jeesuksessa Kristuksessa, jonka turviin syntinen saa paeta joutumatta tuomituksi synneistään. Sanan arvellaan tulevan juuresta <qaalat> = ottaa haltuunsa, hyväksyä, joka ei esiinny VT hepreassa mutta kylläkin keskiaikaisessa hepreassa ja juutalaisarameassa. Samasta juuresta tulee myös nimi Kelita, Esr 10:23, Neh 8:7, 10:11.
- 35:19 Tämä ns. verikosto on vieläkin voimassa monissa kulttuureissa, koska niissä ei tunneta Jeesusta Kristusta eikä evankeliumia. Uudessa liitossa ei pidä lähteä itse kostamaan, vaan jättää asiat Herran eteen, hänen on kosto, Rm 12:17–19; 1Pt 3:9.
- 35:25 Tämä on esikuvallista Uuden liiton ylimmäisestä papista, Jeesuksesta, jonka ristinkuoleman ansiosta olemme päässeet pois tuomion alta.

Viides Mooseksen kirja, Deuteronomium

Tämän kirjan nimi hepreaksi on <debaariim> = sanat, joka on otettu kirjan alkusanoista. Latinankielinen nimi deuteronomium tulee LXX:n käyttämästä nimestä deuteronomion (= toinen laki), joka tarkoittaa Mooseksen kautta annetun lain toistamista eikä suinkaan jotakin toista lakia jo annetun lisäksi, ja tuon nimen taustalla on ilmeisesti ajatus jakeesta 5Ms 17:18, jossa puhutaan pappien hallussa olevan lain jäljentämisestä kuninkaalle. Tätä käskyä ei muuten toteutettu kuten myöhemmin paljastuu kuningas Joosian yhteydessä, 2Ak 34:8ss. Tämä laiminlyöminen olikin suuri tappio sekä Israelin että Juudan kansalle. Olisi parempi totella ...

Sisällys:

MOOSEKSEN ENSIMMÄINEN PUHE	1 – 4:43
MOOSEKSEN TOINEN PUHE	4:44 – 11
LAIN KÄSKYT JA SÄÄDÖKSET	12 – 26
MOOSEKSEN KOLMAS PUHE	27 – 30
MOOSEKSEN JÄÄHYVÄISET	31 – 34

- 1:1 Aromaa (VT 1933), autiomaa (VT 1992), Arabaa (VT 1993) = <'araabaah> = luult. kuiva t. hedelmätön (maa). Se on vajoamalaakso Gennesaretin järven pohjoispuolelta Jordanin ja Kuolleenmeren molemmin puolin aina Akabanlahdelle ulottuva aroalue tai jokin sen osa.
- 1:5 Verbi <baa'ar> = pi: selittää, opettaa, tehdä helposti ymmärrettäväksi, esiintyy 3x: 5Ms 1:5, 27:8, Hab 2:2. LXX käyttää vastineena verbiä <diasafeoo> = selittää juurta jaksain, antaa perusteellinen selvitys. Se esiintyy myös jakeissa Dan 2:6 ja UT:ssa Mt 13:36, 18:31.
- 1:8 Heidän jälkeläisilleen = sm: heidän siemenelleen, joka on Kristus, ks Gal 3:16–29.
- 1:10 Mooseksen toive oli tuossa hetkessä suorastaan huikea: Israelissa oli pelkästään sotakelpoisia miehiä, yli 20-vuotiaita, jo yli 600.000 ja lisäksi vielä leeviläiset, joten koko kansan väkimäärä täytyi olla yli 2 miljoonaa, 4Ms 26:2,51,62. Mutta toive toteutuu... viimeistään ylösnousemuksessa nähdään, että Abrahamin siementä uskon kautta Jeesukseen Kristukseen on vielä enemmän, Ilm 7:9.
- 1:12 Sana <torach> = kuorma, taakka, ongelma, esiintyy vain tässä ja Jes 1:18. Se tulee verbistä <taarach> = kuormittaa, joka esiintyy vain Job 37:11. Ihmiset kuormittavat ja rasittavat toisiaan riidoillaan ja Jumalaa muotojumalaisuudellaan, mutta Jumala kuormittaa pilvet kosteudella niin, että ihmiset saavat siunauksen sateita, vieläpä sekä vanhurskaat että väärämieliset, Srn 11:3, Mt 5:45.
Eräs seurakunnan paimen sanoi, ettei Herran työn tekeminen ole raskasta, Mt 11:29–30, vaan ihmisten riidat tekevät paimenen tehtävän raskaaksi. Mooses oli selvästikin väsynyt tuossa tilanteessa.
- 1:13 Jostakin syystä Mooses ei halua mainita tai muistaa, ettei tämä päätös ollut hänen omansa vaan hänen appensa Jetro neuvoi häntä tekemään näin, 2Ms 18:13–27. Oliko Mooseksella jonkinlainen alemmuuskompleksi appensa suhteen? Mene ja tiedä?
- 1:17 Alhaista kuin ylhäistäkin = sm: pientä kuin suurtakin.
- 1:21 Verbi <chaatat>, jonka perusmerkitys on joutua kauhun valtaan, menettää rohkeutensa, esiintyy 55x: 5Ms 1:21; 31:8; Jos 1:9; 8:1; 10:25; 1Sm 2:10; 17:11; 2Kn 19:26; 1Ak 22:13; 28:20; 2Ak 20:15, 17; 32:7; Job 7:14; 31:34; 32:15; 39:22; Jes 7:8; 8:9; 9:3; 20:5; 30:31; 31:4, 9; 37:27; 51:6f; Jer 1:17; 8:9; 10:2; 14:4; 17:18; 21:13; 23:4; 30:10; 46:27; 48:1, 20, 39; 49:37; 50:2, 36; 51:56; Hes 2:6; 3:9; Ob 1:9; Hab 2:17; Mal 2:5.
- 1:28 Anakilaiset = <'anaaqiim> (sm: pitkäkaulaiset) esiintyy 17x: 4Ms 13:22,28,33; 5Ms 1:28; 2:10,11,21; 9:2(2x); Jos 11:21,22; 14:12,15; 15:13,14(2x); Tm 1:20.
LXX käyttää vastineena sanaa <gigantees> = jättiläiset.
Sydämen/ rohkeuden raukeaminen, ks 5Ms 20:8.
Ihmismieli on taipuvainen liioittelemaan asioita: taivaaseen asti linniotettuja kaupunkeja. Ei edes nykyään pystytä rakentamaan sellaisia kaupunkeja, vaikka pilvenpiirtäjät ovat jo melkein kilometrin korkuisia.
- 1:31 Jumalan huolenpitoa seurakunnastaan verrataan kauniisiin ihmissuhteisiin, vrt. 5Ms 8:5 ja Jes 62:5.
- 1:37 Tämä aiheutti syvän vamman Mooseksen sieluun, 4Ms 20:12, 27:12–14, 5Ms 3:23–26, 4:21–22, 31:2. Hän oli suostunut lähtemään Egyptiin Herran käskystä johdattamaan Israelin kansan ulos Egyptistä luvattuun maahan, mutta matkan varrella kävikin ilmi, että hän ei pääse sinne. Niin kuin ei vanha kansakaan, joka oli jatkuvasti kapinoinut Herraa vastaan.
- 1:40 Kapinoinnin tieltä piti kääntyä takasin ja lähteä 40 vuoden sakkokierrokselle.
- 1:41 Verbi <huun> = pitää helppona, ottaa tehtävä kevyesti, ottaa turha riski, toimia kevytmielisesti esiintyy vain tässä. Väki ajatteli, että on helppo duuni mennä ja lyödä viholliset vaikkei Herra olekaan meidän kanssamme.
- 1:43 Verbi <ziid> = olla röyhkeä/ ylimielinen/ julkea esiintyy 10x: 2Ms 18:11; 21:14; 5Ms 1:43; 17:13; 18:20; Neh 9:10,16,29; Jer 50:29, mutta jakeessa 1Ms 25:29 merkityksessä keittää.

Kevytmieisyys ja ylimielisyys näyttävät käyvän käsi kädessä. Onkohan tässä yhtymäkohta Jeesuksen vertaukseen kylväjästä, Lk 8:6,13?

- 2:5 Verbi <gaaraah> = pi: aloittaa riita, provosoida, hitp: nousta vastaan, ryhtyä taistelemaan, esiintyy 14x: 5Ms 2:5,9,19,24; 2Kn 14:10; 2Ak 25:19; Snl 15:18; 28:4,25; 29:22; Jer 50:24; Dan 11:10(2x),25.
Herra antoi Lootin ja Eesaun (ks. j. 22) jälkeläisille samankaltaisen siunauksen kuin Israelille: Hän antoi heille oman maan ja karkoitti viholliskansat heidän tieltään. Kuitenkaan nämä Israelin sukulaiskansat eivät eläneet yhtä lähellä Herraa kuin Hänen oma kansansa. On parempi kuulua Jumalan kansaan kuin uskonnollisiin sukulaiskansoihin.
- 2:7 Tämän saman totesi myöhemmin kuningas Daavid: Ps 23:1, 34:11.
- 2:9 Verbi <tsuur> = ahdistaa, käydä kimppuun esiintyy 4x: 2Ms 23:22, 4Ms 2:9,19, Est 8:11.
- 2:23 Kaftorilaiset tarkoittaa filistealaisia. Kaftor lienee sama kuin Kreeta tai Vähän-Aasian etelärannikko.
- 2:24 Herra kielsi Israelia ryhtymästä taisteluun Eesaun jälkeläisiä, mooabilaisia ja ammonilaisia vastaan. Nyt hän sen sijaan käski ryhtyä taisteluun amorilaisia vastaan.
- 2:27 Jakeissa 27–29 Mooses käyttää puhuessaan verbeistä yksikön ensimmäisen persoonan kohortatiiviä minä tahtoisin... jne. Vasta jakeen 29 viimeinen sana meille on alkutekstissä monikollinen.
- 2:36 Verbi <saagab> = olla liian korkea/ ylitsepääsemätön, olla turvassa, esiintyy 20x. LXX käyttää tässä vastineena verbiä <diafeugoo> = päästä pakoon, joka esiintyy kerran UT:ssa, Apt 27:42.
- 3:11 Rabba on nykyinen Jordanian pääkaupunki Amman.
Sänky on ollut muhkea mitoiltaan: n. Neljä metriä pitkä ja melkein kaksi metriä leveä. On siinä mahtunut isokin mies piehtaroidaan, jos on nähnyt painajaisia. Normaalin kokoisia ihmisiä siihen olisi mahtunut kokonainen perhe nukkumaan. Noin iso sänky onkin pitänyt tehdä raudasta, puinen sänky ei olisi varmaankaan kestänyt, ainakaan kovin pitkään.
- 3:12 Nyt Mooses ei halua muistella sanaharkkaa, joka sisältyi tuohon tilanteeseen, vaan hän toteaa: minä annoin sen maan heille. Tämä on samalla esikuvallista meidän uskonvaelluksestamme: kun olemme päässeet perille kotiin Herran luo, ei meidän elämästämme muistella epäonnistumisia ja nöyryytyksiä vaan kaikkea sitä, minkä Jumala hyvytydessään oli vaikuttanut elämässämme.
- 3:18 Ilmeisesti täältä juontaa juurensa jako miesten ja naisten töihin: miehet käyvät taisteluun ja naiset hoitavat kotosalla lapsia ja karjaa. Mutta rauhan aikana miesten olisi hyvä osallistua varsinkin lasten hoitamiseen ja kasvattamiseen, niin myös karjahoitoon.
- 3:21 Mooses puhuessaan Joosualle: Herra, teidän Jumalanne... osoittaa, että kohta Joosua jatkaa matkaa kansan kanssa ilman Moosesta.
- 3:26 Mooses muistuttaa vieläkin tästä asiasta, joka teki hänen sieluunsa syvän vamman. Hän halusi Herran käskystä johdattaa kansan luvattuun maahan, mutta hän itse ei pääsekään sinne. Ja kuinka hän olisikaan halunnut päästä sinne... Aina eivät ihmisen hartaimmatkaan toiveet toteudu. 5Ms 4:21–22. Riittää jo = <rab lekhaa> = sm: tarpeeksi sinulle.
- 3:28 Mooseksen viimeiseksi tehtäväksi tuli vahvistaa ja rohkaista seuraajaansa Joosuaa.
- 4:4 Sana <daabeeq> = 1. jssk kiinni oleva, jtk koskettava, 2Ak 3:12, 2. jllk uskollinen, jssk kiinni pysyvä, 5Ms 4:4, Snl 18:24, esiintyy vain 3x. See tulee verbistä <daabaq> = liittyä, pysyä uskollisena, tarttua kiinni, joka esiintyy 54x, esim. 1Ms 2:24, Rt 1:14, 2Sm 20:2, Ps 119:31.
- 4:6 Jumalan sanassa on viisaus ja ymmärrys. Ja apostoli Paavali kirjoittaa syvällisen viisauden, 1Kr 1:24: Jeesus Kristus on Jumalan voima ja viisaus.

- 4:7 Tässä on rukouselämän yksi siunaus: rukouksessa Herra on lähellä meitä.
- 4:8 Muiden kansojen lait, säädökset, opetukset, filosofiat ja teologiat ovat ihmistekoa ja inhimillisen ajattelun aikaansaannosta. Ne ovat sitä parempia, mitä lähempänä evankeliumia ne ovat. Ainoastaan Jeesuksen Kristuksen evankeliumi on Jumalan ilmoitus ihmiskunnalle. Ja sen esikuvana ovat Vanhan liiton kirjoitukset.
Vanhurskaat voitaisiin kääntää myös oikeassa olevat.
- 4:9 Jumalan sanaan kuuluu jatkuvuus: evankeliumin tarkoitus on, että ihminen elää koko sydämeästään Jumalan tahdossa, ja opettaa sen tien lapsilleen ja vielä lastensa lapsillekin, ja he edelle seuraaville sukupolville, 1Ms 18:18–19, 5Ms 6:6–7, Snl 1:1s,8s.
- 4:10 Opetus kuului tärkeänä osana jo Vanhaan liittoonkin ja vielä enemmän evankeliumiin, Mt 28:20.
- 4:19 Auringon, kuun, tähtien ja silloin tunnettujen planeettojen palvominen epäjumalina oli yleistä sen ajan Lähi-idässä. Mutta Jumalan kansaa ei ole tarkoitettu kumartamaan luotua, vaan Luojaa, Rm 1:25.
- 4:20 ilmaus <kuur habbarzel> = raudan sulattamiseen tarkoitettu uuni (rautapätsi VT-1933), esiintyy 3x: 5Ms 4:20, 1Kn 8:51, Jer 11:4. Kun tiedämme, että raudan sulamispiste on 1 538 °C, ymmärrämme, että israelilaiset olivat varsinaisessa ahdistuksen helteessä ollessaan Egyptissä orjuudessa.
Vrt 1Pt 4:12, Ilm 7:16.
Sen lisäksi sana <kuur> (6x) = sulatusuuni, ahjo: Snl 17:3, 27:21, Jes 48:10, Hes 22:18,20,22.
- 4:21 Mooses muistuttaa kansaa edelleen siitä, ettei hän itse pääse luvattuun maahan, ja vierittää syyn siitä kansan niskoille, 5Ms 3:26.
- 4:24 Kuluttava tuli = <'eeš 'ookhelaah>. Tutki jakeet: 2Ms 24:17; 5Ms 4:24; 9:3; Job 15:34; Jes 29:6; 30:27,30; 33:11,14; Hes 15:5,7; 19:12; Jl 1:19,20; 2:5; Sak 9:4. Ks myös Hpr 12:29.
Kiivas Jumala = <'eel qannaa'> esiintyy 5x: 2Ms 20:5; 34:14; 5Ms 4:24; 5:9; 6:15. Rinnakkainen muoto <'eel qannoo'> esiintyy 2x: Jos 24:19, Nah 1:2. LXX käyttää ilmausta <theos dzeelootees>.
- 4:37 Heidän jälkeläisensä = sm: hänen siemenensä hänen jälkeensä. Viittaa selvästikin Abrahamiin ja hänen siemeneensä.
- 4:40 Elää kauan on hepr ilmaus <'aarakh jaamiim>, joka esiintyy 17x: 2Ms 20:12; 5Ms 4:26,40; 5:16,33; 6:2; 11:9; 17:20; 22:7; 25:15; 30:18; 32:47; Jos 24:31; Tm 2:7; Snl 28:16; Srn 8:13; Jes 53:10.
- 4:48 Hermonin nimi Siioninvuori = <har siion>, joka on eri nimi kuin Siion = <tsijjoon>, esiintyy vain tässä, aiemmin mainitaan nimet Sirjon ja Senir, 5Ms 3:9.
- 4:49 Aromaani = <jam haa'araabaah> tarkoittaa Kuolluttamerta, jota tavallisesti Vanhassa testamentissa nimitetään Suolamereksi. Nimi esiintyy 5x: 5Ms 3:17; 4:49; Jos 3:16; 12:3; 2Kn 14:25.
- 5:9 Pahojen tekojen ongelma on se, etteivät niiden seuraukset kosketa ainoastaan niiden tekijöitä vaan ne kostautuvat myös seuraaville sukupolville. Ja sama pätee yleisesti jumalattomalle elämälle. Sen seurausvaikutukset eivät kohtaa ainoastaan siinä eläviä vaan myös heidän jälkeläisiään useampaan sukupolveen. Jotkut sanovat tätä seurausten kierrettä sukukiroukseksi. Sanokoot, mutta sellaiset kiroukset koskevat vain jumalattomasti eläviä, niitä jotka vihaavat Herraa.
- 5:10 Herran omien ei tarvitse pelätä mitään sukukirouksia, koska Herra osoittaa armoaan niille jotka häntä pelkäävät jo Vanhassa liitossa. Ja Uudessa liitossa lupaus on vielä monin verroin voimakkaampi, koska Kristuksen veri puhdistaa meidän sydämemme synnistä ja omantuntonne kuolleista teoista, joten kaikenlaiset kiroukset väistyvät. Kun Jumalan Pyhä Henki saa hallita ja johdattaa kristittyä, hän elää armon ja siunauksen alla.
- 5:15 Väkevällä kädellä = <be jad chazaakaah> esiintyy 17x: 2Ms 3:19; 6:182x); 13:9; 32:11; 4Ms 20:20; 5Ms 4:34; 5:15; 6:21; 7:8; 9:26; 26:8; Ps 136:12; Jer 32:21; Hes 20:33,34; Dan 9:15.

Ojennetulla käsivarrella = <bizrooa' netuujaah> (8x): 2Ms 6:6; 5Ms 4:34; 5:15; 26:8; 2Kn 17:36; Ps 136:12; Hes 20:33,34.

Sapatti eli lepopäivä suorastaan määrättiin Israelille, koska he olivat aiemmin eläneet orjuudessa, jossa ei ollut yön eikä päivän rauhaa tai lepoa. Nyt heidät oli vapautettu tuosta orjuudesta ja tämä nautintaoikeus määrättiin heille. Vaan pitivätkös he sapatin kunniassa?

- 5:16 Tämä on ensimmäinen käsky, jota seuraa lupaus, Ef 6:2. Jeesus viittasi tähän käskyyn, jonka fariseukset ja kirjanoppineet olivat tehneet tyhjäksi perinnäissäännöillään – eli omalla uskonnollisella teologiallaan – Mt 15:4, 19:19, Mk 7:10, 10:19, Lk 18:20.
Kauan eläisit, ks 2Ms 20:12.
Menestyisit = <jiitab lekhaa> = sm: sinun kävisi hyvin. Ilmaus esiintyy 8x: 5Ms 4:40; 5:16,29,33; 6:3,18; 12:25,28; 22:7; Jer 38:20.
- 5:17 Jotkut miettivät miten jae pitäisi kääntää (tappaa vai murhata) ja tulkita. Jeesus tulkitsi tämän käskyn syvimmän ajatuksen, Mt 5:21–26.
- 5:18 Jotkut miettivät miten jae pitäisi kääntää (huorin vai aviorikos – itse asiassa molemmat merkitsevät samaa, edellinen on vanhahtava ilmaus) ja tulkita. Jeesus tulkitsi tämän käskyn syvimmän ajatuksen, Mt 5:27–32.
- 5:20 Tämä käsky esiintyy VT:ssa 2x: 2Ms 20:16 ja 5Ms 5:20, mutta Jeesus viittaa siihen 3x: Mt 19:18; Mk 10:19; ja Lk 18:20. Häntä itseään vastaan kyllä todistettiin väärin, Mk14:56–57.
- 5:26 Kukaan ihminen = sm: kukaan kaikesta lihasta.
- 5:27 Me teemme sen mukaan, mitä kuulemme sinulta = sm: me kuulemme ja teemme. Vanhan liiton periaate: Herra puhuu ja ihmiset lupasivat kuulla ja tehdä sen mukaan. Jumala on vanhurskas eli uskollinen liitossaan, mutta ihmiset eivät. Kukaan ei ole pystynyt elämään Vanhan liiton periaatteen mukaan vanhurskaasti, ainoastaan Jeesus Kristus, Ihmisen Poika.
- 5:28 Tässä kohden kansa puhui oikein.
Ks 2Ms 10:29; 4Ms 27:7; 36:5; 5Ms 5:28; 18:17; Job 42:7,8; Ps 58:1; Snl 8:6; 16:13; 23:16; Jes 33:15; 45:19; Jer 8:6; Sak 8:16; Lk 20:21; Jh 13:13; 18:23; Apt 28:25.
- 5:29 Herran pelossa on vahva varmuus ja turva vielä lapsillekin, Snl 14:26, 8:13. Jumalan tahdon tiellä siunauksella on jatkuvuus, seuraaille sukupolvillekin. Ks myös Apt 9:31, 2Kr 7:1, Ef 5:21, Hpr 11:7, 1Pt 1:17, 3:2.
Ilmaus <mii jitteen> (17x) = oi jospa, voi kunpa: 2Ms 16:3; 5Ms 5:29; 28:67; 2Sm 19:1; Job 6:8; 11:5; 13:5; 14:4, 13; 19:23; 23:3; 31:31; Ps 14:7; 53:7; Jer 8:23.
- 5:32 Oikea ja vasen = <jaamiin uusemool> esiintyy 16x: 4Ms 20:17; 22:26; 5Ms 2:27; 5:32; 17:11,20; 28:14; Jos 1:7; 23:6; 1Sm 6:12; 2Kn 22:2; 2Ak 18:18; 34:2; Snl 4:27; Jes 54:3; Dan 12:7.
- 6:2 Jo lain aikana tarkoitus oli, että Jumalan tahdon ja siunauksen tiellä on jatkuvuus halki sukupolvien. Vielä enemmän nyt armon evankeliumin aikakaudella.
- 6:4 Tätä sanotaan Vanhan liiton uskontunnustukseksi. Uuden liiton uskontunnustus on: Jeesus Kristus on Herra.
- 6:7 Jumalan sanaa tulee opettaa seuraavalle sukupolvelle eli ennen kaikkea omille lapsille sen mukaan kuin he kykenevät ymmärtämään. Ja oma hyvä esimerkki puhuu lapsille parhaiten, sillä pienet lapset kyllä huomaavat herkästi vilpistelyn.
- 6:8 Sido ne merkiksi käteesi: ks myös Snl 3:3, 6:21, 7:3, 22:15 ja 2Ms 13:16.
- 6:19 Verbi <haadaf> (11x) = työntää sivuun/ pois/ kumoon, tyrkätä, tönäistä: 4Ms 35:20, 22; 5Ms 6:19; 9:4; Jos 23:5; 2Kn 4:27; Job 18:18; Prov. 10:3; Jes 22:19; Jer 46:15; Hes 34:21.
Herra itse työntää viholliskansat pois, mutta Israelin tehtävä on taistella niitä vastaan.

- 7:1 Verbi <naasal> (7x) = 1. irrottaa, riisua (kengät) 2. ajaa pois, raivata tieltä, 3. irrota (kirveen terä), 4. varista maahan: 2Ms 3:5; 5Ms 7:1,22; 19:5; 28:40; Jos 5:15; 2Kn 16:6.
- 7:6 Israel ei koskaan toteuttanut Vanhan liiton vaatimuksia. Niinpä tämäkin on esikuvallista Uudesta liitosta. Jumalan seurakunta on Herran omaisuuskansa, 1Pt 2:4–10.
- 7:9 Ihmeellinen lupaus: tuhansiin polviin asti!
- 7:14 Herra puhuttelee koko kansaa sanoen: sinä.
Sana hedelmätön = <'aakaar> (12x): 1Ms 11:30; 25:21; 29:31; 2Ms 23:26; 5Ms 7:14(2x); Tm 13:2,3; 1Sm 2:5; Job 24:21; Ps 113:9; Jes 54:1. Muualla se on aina feminiinimuodossa, mutta tässä se on sekä maskuliini- että feminiinimuodossa. LXX käyttää vastineena sanaa <steira>, joka on fem-muoto ja esiintyy UT:ssa 5x: Lk 1:7,36, 23:29, Gal 4:27, Hpr 11:11.
- 7:15 Tämäkin lupaus on annettu koko kansalle sillä ehdolla että kansa noudattaa Herran antamaa lakia. Kuuliaisuuden tiellä on siunaus, mutta tottelemattomuuden tiellä kirous, ks 5Ms 28:60, jossa osoitetaan kuinka siunaus voi kääntyä päinvastaiseksi.
- 7:16 Verbi <chuus> (24x) = 1. surra, 2. sääliä, 3. säästää: 1Ms 45:20; 5Ms 7:16; 13:9; 19:13,21; 25:12; 1Sm 24:11; Neh 13:22; Ps 72:13; Jes 13:18; Jer 13:14; 21:7; Hes 5:11; 7:4,9; 8:18; 9:5,10; 16:5; 20:17; 24:14; Jl 2:17; Jna 4:10,11.
LXX käyttää vastineena verbiä <feidomai> = 1. säästää, olla rasittamatta, 2. pidättäytyä, jättää tekemättä (UT:ssa 10x): Apt 20:29, Rm 8:32, 11:21, 1Kr 7:28, 2Kr 1:23, 12:6, 13:2, 2Pt 2:4,5.
- 7:20 Herran vihollisille on Raamatussa monia lupauksia, mm. herhiläiset (3x): 2Ms 23:28; 5Ms 7:20; Jos 24:12. Tutki lisää esim. Sanalaskujen kirjasta.
- 7:23 Verbi <huum> (6x) = qal (1x): saattaa sekasortoon/ hämminkiin, nif (3x): 1. innostua, hämmästyä, 2. jymistä, järistä (maa), hif (2x): 1. kohista, hälistä, 2. olla sekasortoisessa mielentilassa: 5Ms 7:23; Rt 1:19; 1Sm 4:5; 1Kn 1:45; Ps 55:3; Mka 2:12.
- 7:25 Verbi <jaakee> (8x) = qal: virittää paula/ pyydys/ ansa (linnuille), nif: 1. joutua ansaan, joutua jnk pauloihin, 2. kietoutua, pu: tulla pyydystetyksi, joutua pyydykseen: 5Ms 7:25; Ps 124:7; 141:9; Snl 6:2; Srn 9:12; Jes 8:15; 28:13; Jer 50:24.
- 8:1 Lisääntyminen on siunaus Jumalan tahdon tiellä. Tämäkin koskee koko kansaa.
- 8:2 Nöyryytykset ja koettelemukset tuovat esille mitä on itse kunkin sydämessä. Niin yksilöinä kuin kansanakin. Pietari muistutti tästä valittuja muukalaisia, 1Pt 1:6–7.
- 8:3 Nöyryytyksillä ja koettelemuksilla on tarkoituksensa: ihmisen ymmärrys uskonelämästä syvenee ja vie häntä lähemmäksi Herraa. Ne kuuluvat osana uskonelämään, Ps 90:15, 119:67,71,75. Tutki! Jeesus joutui kokemaan nöyryytyksiä, ja hän viittasikin tähän jakeeseen kiusattuna, Mt 4:4.
- 8:5 Jumala on rakkaus, hän kasvattaa kansaansa ja omiaan tosi rakkaudella. Samoin tulee isän kasvattaa poikaansa rakkaudella. Hpr 12:4–11.
- 8:9 Sana <miskenu> = köyhyys, puute esiintyy vain tässä. Se tulee adjektiivista <miskeen> = puutteenalainen, köyhä, alimpaan sosiaaliluokkaan kuuluva, joka puolestaan esiintyy 4x: Srn 4:13, 9:15(2x),16.
Vaski = <nechošet> voi merkitä sekä kuparia, vaskea että varsinkin pronssia, joka oli kuparin ja tinan seos. Tässä on kyseessä kupari, koska sitä louhitaan kaivoksista.
- 8:15 Sana <tsimmaa'oon> = kuiva, vedetön alue, aavikko esiintyy 3x:
Sana <challaamiis> = kova kivi, piikivi esiintyy 5x: 5Ms 8:15, 32:13, Job 28:9, Ps 114:8, Jes 50:7.
- 8:16 Lopulta = sm: loppuaikanasi. Ilmaus <'achariitekhaa> (4x) = loppuaikasi, tulevaisuutesi: 5Ms 8:16, Job 8:7, Snl 5:11, 19:20. Jobin elämä on selvä esimerkki tästä lupauksesta, kuinka nöyryytysten ja koetusten jälkeen tulee siunauksen aika, Jk 5:10–11, Job 42:12.

- 8:18 Ihminen tekee työnsä ja tehtävänsä, mutta Jumala antaa hänelle kyvyn ja voiman tehdä sen kaiken. Apostoli Paavali tunnusti sen, kun hänestä oli tullut Jeesuksen Kristuksen oma, 2Kr 3:4–6.
- 9:4 Uskonnollisista harhoista ja vääristymistä kaikkein hirvittävin on jumalattomuus. Sillä on historian aikana ollut paljon ilmenemismuotoja ja nimityksiä. Kaikki ne ovat koituneet ihmisille kiroukseksi, mikään niistä ei ole tuonut siunausta. Nykyisin jumalattomuudella on kaksi päähaaraa: itäinen eli marxistis-sosialistinen ja läntinen eli darwinistis-kapitalistinen haara. Ne molemmat ovat tuhonneet suuren määrän ihmisiä, joko aikuisiällä, lapsuudessa tai jo äidinkohdussa. Ainut lääke jumalattomuutta vastaan on Jeesuksen Kristuksen evankeliumi.
- 9:6 Niskurikansa, ks 2Ms 32:9.
- 9:7 Verbi <qaatsaf> (34x) = qal: vihostua, suuttua, raivostua, hitp: vihostua, raivostua, hif: suuttuttaa, vihostuttaa, saada raivostumaan: 1Ms 40:2; 41:10; 2Ms 16:20; 3Ms 10:6, 16; 4Ms 16:22; 31:14; 5Ms 1:34; 9:7f, 19, 22; Jos 22:18; 1Sm 29:4; 2Kn 5:11; 13:19; Est 1:12; 2:21; Ps 106:32; Srn 5:5; Jes 8:21; 47:6; 54:9; 57:16s; 64:4, 8; Jer 37:15; Val 5:22; Sak 1:2,15; 8:14.
- 9:9 Tuo oli mahdollista vain Jumalan läsnäolossa. Ihminen ei selviä ilman vettä kuin parikolme päivää.
- 9:10 Lain kymmenen käskyä oli kirjoitettu Jumalan sormella kivitaluihin, 2Ms 31:18. Jo aiemmin Egyptin tietäjät tunnustivat faraolle, että heitä kohdanneet vitsaukset aikaan sai Jumalan sormi, 2Ms 8:11. Tähtitaivas on Jumalan sormien tekemä, Ps 8:4. Kuningas Belsassar sai nähdä sormet, jotka kirjoittivat sanoman hänen palatsinsa seinälle, Dan 5:5. Jeesus ajoi ulos riivaajia Jumalan sormella, Lk 11:20. Mutta armon evankeliumi on kirjoitettu meidän sydämiimme elävän Jumalan Hengellä, 2Kr 3:3.
- 9:14 Mooses ei siteeraa Jumalan puhetta sanatarkasti, ks 2Ms 32:10. Tutki ja mieti!
- 9:19 Verbi <jaagoor> = pelätä, olla kauhuissaan, esiintyy 5x: 5Ms 9:19; 28:60; Job 3:25; 9:28; Ps 119:39.
- 9:21 Jauhoihin hyvin = <taachoon heetiiv>: hepr teksti antaa ymmärtää, että Mooses piti tätä hyvänäkin tekona kansaa kohtaan. Hän näet heitti tomun vuorelta virtaavaan puroon, mutta jätti nyt mainitsematta, että hän juotti sen kansalle. He saivat kirjaimellisesti maistaa omaa lääkettään. Ehkä se oli tuossa tilanteessa parasta lääkettä, mitä Mooses keksi kansalle antaa.
- 9:24 Aikamoinen tunnustus Jumalan kansalle Mooseksen taholta. Ei ihme, ettei Mooses ollut halukas tällaisen kansan johtajaksi.
- 9:27 Sana <qešii> = kovuus, uppiniskaisuus esiintyy vain tässä. LXX:n vastine <skleerotees> esiintyy UT:ssa kerran, Rm 2:5.
- 11:1 Tässä Mooses puhuu koko kansalle ja antaa käskyn muodossa rakasta ja noudata (yks. 2. pers.). Jo lain noudattamisen lähtökohtana oli rakkaus Herraan, 5Ms 10:12–13, Jos 22:5. Jumalan ilmoitus hänen tahdostaan ja laistaan (Toora) on edennyt seuraavasti:
 1) Herra antoi alunperin lain Mooseksen kautta:
 613 käskyä, joista 365 on muotoa älä tee -käskyjä ja 248 tee-käskyjä,
 2) Daavid rajoitti ne 11 käskyyn, Ps 15
 3) Jesaja rajoitti ne 6 käskyyn, Jes 33:15,
 4) Miiika rajoitti ne 3 käskyyn, Mka 6:8,
 5) Jesaja rajoitti ne uudelleen 2 käskyyn, Jes 33:15,
 6) Habakuk rajoitti ne 1 käskyyn, Hab 2:4,
 7) Jeesus Kristus täytti koko Jumalana lain, Jh 4:34, 6:38, 17:4, 19:30,
 ja Uudessa liitossa Jumala vanhurskauttaa syntisen ihmisen uskosta Jeesukseen Kristukseen ilman lain tekoja, Rm 3:19–31.
- 11:2 Tästä eteenpäin Mooses puhuu kaikille kansan jäsenille ja antaa käskyn monikkomuodossa tietäkää (mon. 2. pers.).

- 11:4 Verbi <tsuuf> = qal: tulvia, hif: panna tulvimaan, saada kellumaan, esiinty 3x: 5Ms 11:4, 2Kn 6:6, Val 3:54. Herra voi laittaa vedet tulvimaan ja raudan kellumaan.
- 11:9 Jälkeläisilleen = sm: siemenelleen. Tämä viittaa Messiaaseen, Gal 3:16.
- 12:7 Ilmaus <mišlach jad> (6x) = mihin käsi on ulottunut, hankittu omaisuus, aikaansaannos: 5Ms 12:7,18; 15:10; 23:21; 28:8,20.
Kerran esiintyy myös sana <mišlach šoor> = paikka johon karja ajetaan, laidun, Jes 7:25.
- 12:8 Ilmaus <jaa aar be'eenee> (39x) = se, mikä on oikein jnk mielestä: 2Ms 15:26; 5Ms 12:8,25,28; 13:19; 21:9; Jos 9:25; Tm 17:6; 21:25; 2Sm 19:7; 1Kn 11:33,38; 14:8; 15:5,11; 22:43; 2Kn 10:30; 12:3; 14:3; 15:3,34; 16:2; 18:3; 22:2; 2Ak 14:1; 20:32; 24:2; 25:2; 26:4; 27:2; 28:1; 29:2; 34:2; Snl 12:15; 21:2; Jer 26:14; 34:15; 40:4,5. Tutki tarkemmin!
- 12:15 Mielin määrin = <be khol-awwat nafsekhaa> (7x): 5Ms 12:15,20,21; 18:6; 1Sm 23:20; Jer 2:24; Hos 10:10.
Muuriesi = sm: porttiesi, samoin jae 21.
- 12:23 Veri on sielu uhrieläimillä, mutta näin ei ole ihmisillä vaan sielu on jotakin enemmän, 1Ms 2:7. Sen todistavat Uuden liiton kirjoitukset: 1Kr 15:50, 1Pt 1:9.
- 12:30 Verbi <naaqaš> esiintyy 5x ja sen merkitys on: qal: kietoa, sitoa kiinni, Ps 9:17, nif: kietoutua, jäädä kiinni, 5Ms 12:30, pi: virittää ansa, Ps 38:13, 109:11, hitp: virittää ansa, 1Sm 28:9.
- 12:31 Jumalattomuudelle ja uskonnollisille harhoille tunnusomaista on elämän ja ihmisten tuhoaminen.
- 13:1 Lain käskyihin eli Tooraan, ja laajemmin Jumalan sanaan, ei saa lisätä mitään eikä siitä saa vähentää mitään. Myöhemmin fariseukset olivat mestareita keksimään kaikenlaisia lisäsäntöjä, ja heillä on ollut paljon seuraajia erilaisissa uskonnollisissa oppisuunnissa. Samoin saddukeukset osasivat vähentää ja pienentää lakia oman mielensä mukaiseksi, ja heilläkin on ollut paljon seuraajia. Molemmat ryhmittymät vastustivat Jeesusta. Puhumattakaan herodilaisista, jotka olivat maailmanmielisiä ja vain nimellisesti Jumalan kansaa, eli eivät juuri piitanneet lain käskyistä.
- 13:6 Väärän profeetan tuomio oli ankara.
- 13:7 Verbi <suut> (18x) = hif: 1. vietellä, johtaa harhaan, 2. houkutella pois jstk, 3. yllyttää jtkk vastaan: 5Ms 13:7; Jos 15:18; Tm 1:14; 1Sm 26:19; 2Sm 24:1; 1Kn 21:25; 2Kn 18:32; 1Ak 21:1; 2Ak 18:2, 31; 32:11, 15; Job 2:3; 36:16, 18; Jes 36:18; Jer 38:22; 43:3.
Vaimosi, joka on rinnallasi/ sylissäsi = <'eešet cheekekhaa> on myös jakeessa 5Ms 28:54.
- 13:14 Ilmaus <ben belijja'al> = kelvoton mies (sm: poika), esiintyy 9x: 5Ms 13:14; Tm 19:22; 20:13; 1Sm 2:12; 10:27; 25:17; 1Kn 21:10, 13; 2Ak 13:7.
Rinnakkainen muoto <'iiš (hab)belijja'al> = kelvoton mies esiintyy 5x: 1Sm 25:25; 2Sm 16:7, 20:1; 1Kn 21:13; Snl 16:27.
Sen sijaan feminiinimuoto <bat belijja'al> = kelvoton nainen, esiintyy vain kerran, 1Sm 1:16.
Sana <belijja'al> (27x) = 1. tyhjänpäiväisyys, kelpaamattomuus, pahuus, 2. kelvoton: 5Ms 13:14; 15:9; Tm 19:22; 20:13; 1Sm 1:16; 2:12; 10:27; 25:17, 25; 30:22; 2Sm 16:7; 20:1; 22:5; 23:6; 1Kn 21:10, 13; 2Ak 13:7; Job 34:18; Ps 18:5; 41:9; 101:3; Snl 6:12; 16:27; 19:28; Nah 1:11; 2:1.
- 13:15 Jos on varmasti totta, ks 5Ms 17:4, Snl 12:19. Luulojen ja kuulopuheiden perusteella ei saanut ruveta tekemään päätöksiä. Samaa tarkoittavan varoituksen antoi apostoli Paavalikin Timoteukselle, 1Tm 5:21.
- 14:5 Sana <zemer> esiintyy vain tässä ja se on käännetty monin tavoin: villivuohi (LLL, RK), mäkikauris (B 1776), antilooppi (RKK 1992).
LXX käyttää sille vastinetta <kameelopardalis> (1x) = kamelipantteri eli kirahvi.
- 14:27 Muuriesi = sm: porttiesi. Samoin seuraavassa jakeessa.

- 14:29 Jumalan kansan tulee osoittaa laupeutta vähäosaisille. Se tuo Jumalan siunauksen.
- 15:1 Vapautus = <šemittaah> (5x): 5Ms 15:1,2,9, 31:10. Se tulee verbistä <šaamat> = qal: 1. pudottaa, työntää alas, 2. luopua, 3. jättää velka perimättä, vapauttaa velanmaksusta, 4. jättää kesannolle, 5. kompastella t. vikuroida, nif: tulla työnnetyksi alas, syöstyksi, hif: luopua, olla perimättä (maksua) (9x): 2Ms 23:11; 5Ms 15:2,3; 2Sm 6:6; 2Kn 9:33(2x); 1Ak 13:9; Ps 141:6; Jer 17:4.
- 15:4 Sana köyhä = <'evjoo> esiintyy 61x.
- 15:5 Lupaus ettei kansan keskuudessa ole köyhiä toteutuu, jos kansa noudattaa tarkoin Herran lakia. Näin ei ole koskaan ollut, ja se sanotaankin heti perään, 5Ms 15:11, ja sen vahvisti myös Jeesus, Mt 26:11, Mk 14:7, Jh 12:8.
- 15:6 Verbi <'aabat> = qal: 1. lainata, ottaa lainaa panttia vastaan, 2. ottaa pantti, lainan vakuus, hif: antaa lainaksi panttia vastaan, esiintyy 5x: 5Ms 15:6(2x),8(2x), 24:10.
- 15:8 Sana <machsoor> = puute, köyhyys, esiintyy x: 5Ms 15:8; Tm 18:10; 19:19f; Ps 34:10; Snl 6:11; 11:24; 14:23; 21:5, 17; 22:16; 24:34; 28:27. Se tulee verbistä <chaasar> = vähentyä, olla liian vähän, olla jnk puutteessa. Herran omille on kuitenkin lupauksia, Ps 23:1, 34:11, Snl 13:25, 31:11.
- 15:9 Anteliaisuus ei saa olla itsekästä.
- 15:11 Jeesus vahvisti tämän asian todeksi, Mt 26:11, Mk 14:7, Jh 12:8, ja se on kirjoitettu kolmeen kertaan evankeliumeihin. Ja näin on aina ollut ihmiskunnan historiassa.
- 15:12 Tässä mainitaan sekä heprealainen mies että nainen veljenä. Tämä on esikuvallista Uuden liiton aikaan, olemme kaikki yhtä Kristuksessa, Gal 3:26–29.
- 15:13 Sana <reeqam> (16x) = 1. tyhjin käsin, 2. tuloksetta, tyhjänä, 3. ilman perhettä/ omaisuutta, 4. syyttää: 1Ms 31:42; 2Ms 3:21; 23:15; 34:20; 5Ms 15:13; 16:16; Rt 1:21; 3:17; 1Sm 6:3; 2Sm 1:22; Job 22:9; Ps 7:5; 25:3; Jes 55:11; Jer 14:3; 50:9.
- 15:14 Lahjaksi olette saaneet, lahjaksi antakaa, kehotti Jeesus opetuslapsiaan, Mt 10:8.
- 15:16 Kirkastusvuorella Pietari tunnusti, että heidän oli hyvä olla Jeesuksen seurassa, Mt 17:4, Mk 9:5, Lk 9:33.
- 15:18 Jumalan tahdon mukainen toiminta tuo siunauksen.
- 16:8 Sana <'atseret> = juhlapäivä, juhla, juhla kokous, esiintyy 11x: 3Ms 23:36; 4Ms 29:35; 5Ms 16:8; 2Kn 10:20; 2Ak 7:9; Neh 8:18; Jes 1:13; Jer 9:1; Jl 1:14; 2:15; Am 5:21.
- 16:10 Siunauksen seurauksena on vaapahtoinen anteliaisuus. Samaan kehotti Paavali seurakuntia, 1Kr16:1–2.
- 16:15 Siunauksen seurauksena tulee todellinen ilo.
- 16:19 Oikeassa olevien asiat tai: vanhurskaiden sanat.
- 17:12 Sana <zaadoon> (11x) = julkeus, röyhkeys, pöyhkeys: 5Ms 17:12; 18:22; 1Sm 17:28; Snl 11:2; 13:10; 21:24; Jer 49:16; 50:31s; Hes 7:10; Ob 1:3. Se tulee verbistä <ziid>, joka on seuraavassa jakeessa.
- 17:13 Verbi <ziid> = uhitella, olla röyhkeä/ julkea/ ylimielinen, esiintyy 10x: 2Ms 18:11; 21:14; 5Ms 1:43; 17:13; 18:20; Neh 9:10, 16, 29; Jer 50:29, tosin jakeessa 1Ms 25:29 merkityksessä keittää.
- 17:14 Näin tapahtuikin profeetta Samuelin aikana, mistä Samuel, joka oli Jumalan asettamana Israelin tuomarina, pahastui kovin, 1Sm 8:1–9.
Tämä vaara on ollut läpi koko historian: Jumalan kansasta osa haluaa matkia ympärillä olevia kansoja, heimoja, kulttuureita jne. Näin oli myös apostolien aikana, Apt 6:1, 21:20, Gal 2:11. Jeesus

varoitti opetuslapsiaan tällaisista hapatuksista, Mt 16:6–12, Mk 8:15, Lk 12:1, samoin apostoli Paavali, Rm 12:1–2.

- 17:15 Tämä asia harmitti kovasti juutalaisia jo ennen Jeesuksen syntymää, koska silloin Juudeaa hallitsi kuningas Herodes, joka oli tiettävästi idumealainen. Lieventävä asianhaara oli se, etteivät juutalaiset olleet asettaneet häntä kuninkaakseen vaan Rooman senaatti. Kun Jeesus syntyi, hän oli, ei ainoastaan juutalaisten, vaan koko Israelin kuningas, Mt 2:2, Jh 1:49. Myöhemmin kuitenkin juutalaiset huusivat Pilatukselle, ettei heillä ole kuningasta vaan keisari, Jh 19:15.
- 17:16 Salomo oli viimeinen yhtenäisen Israelin kuningas, ja juuri hän rikkoi näitä säädöksiä vastaan ja aiheutti valtakunnan jakaantumisen, 1Kn 10:14–29, 11:1–14, 2Ak 9:13–28.
- 17:17 Salomo lienee tehnyt kaikkien aikojen Maailman ennätyksen vaimojen lukumäärässä, 1Kn 11:1–3, ja se koituikin hänen kohtalokseen.
- 17:18 5. Mooseksen kirja on saanut kreikan- ja latinankielisen nimensä tästä jakeesta. Hepr. <mišnee hattooraa> = lain jäljennös t. kaksoiskappale on kreikannettu sanalla <deuteronomion> = toinen laki ja se on edelleen latinaksi deuteronomium. Kyseessä on siis hieman epätarkka käänös, sillä kyseessä ei ole toinen (uusi) laki, vaan alkuperäisen jäljennös.
- 17:20 Ettei hänen sydämensä ylpistyisi hänen veljiään kohtaan = ettei hänen sydämensä nousisi veljiensä yläpuolelle. Ilman Jumalan sanan opetusta ja sen noudattamista ihminen on vaarassa ylpistyä sydämessään eli tulla ylimieliseksi muita ihmisiä kohtaan. Nöyryys on hengellistä, mutta ylpeys ei ole, Mt 11:29.
- 18:5 Seisoisivat palvelemassa = <la'amod lešareet>, ks 4Ms 3:6, 16:9, 5Ms 10:8, 17:12, 18:5, 1Kn 8:11, 1Ak 23:30, 2Ak 5:14, 29:11, 31:2.
- 18:10 Panee poikansa tai tyttärensä kulkemaan tulen läpi. Tämä jumalaton teko esiintyy muualla: 2Kn 16:3, 17:17, 21:6, 23:10, 2Ak 33:6, Hes 20:31. Kenelläkään ei ole oikeutta laittaa lapsiaan tulen poltteeseen sen enempää fyysisesti, psyykkisesti kuin hengellisestikään. Ei lapsia saa kasvattaa ahdistuksella ja pelolla, vaan rakkaudella ja totuudella. Sen sijaan kristityn elämään kuuluvat ahdistukset ja koetukset, koska Jumala kasvattaa lapsiaan meidän tosi parhaaksemme, 1Pt 1:6–7, Snl 17:3, Ilm 3:18. Mutta Herra antaa profeetta Jesajan kautta lunastamalleen kansalle lupauksen, Jes 43:1–7. Myös apostoli Pietari kirjoittaa lohdullisia sanoja valituille muukalaisille, 1Pt 4:12–19.
- 18:13 Sana <taamiin> = täydellinen, nuhteeton, moitteeton, virheetön, esiintyy 91x. Jeesus antoi samanlaisen kehotuksen omilleen, Mt 5:48.
- 18:17 Ks 5Ms 5:28.
- 18:18 Tämä on ennustus Messiaasta, Apt 3:22, 7:37.
- 18:22 Verbillä <guur> on kolme homonyymia:
1) asua muukalaisena (81x),
2) hyökätä jnk kimppuun (8x),
3) pelätä, tuntea oma pienuutensa, kunnioittaa (10x): 4Ms 22:3; 5Ms 1:17; 18:22; 32:27; 1Sm 18:15; Job 19:29; 41:17; Ps 22:24; 33:8; Hos 10:5.
Väärää profeettaa ei tarvitse pelätä eikä kunnioittaa.
- 19:8,9 Jakeiden 8–9 ajatuskokonaisuus on ilmaistu hepreaksi ovelasti – seuraus on ensin ehdollisena jakeessa 8 ja syy (eli peruste) todellisena jakeessa 9. Tuo peruste ei vain koskaan toteutunut. Käänös on helpompi tehdä niin, että jakeen peruste laitetaan ehdolliseksi.
- 19:16 Väärä todistaja <'eed chaamaas> (3x): 2Ms 23:1; 5Ms 19:16; Ps 35:11.
LXX käyttää vastinetta <martys adikos>, joka esiintyy 7x: 2Ms 23:1; 5Ms 19:16, 18; Ps 26:12; 34:11; Snl 6:19; 14:5, ja joka on vastineena myös hepr ilmaukselle <'eed šeqer>, joka puolestaan

esiintyy 10x: 2Ms 20:16; 5Ms 19:18; Ps 27:12; Snl 6:19; 12:17; 14:5; 19:5, 9; 25:18. Sen vastineena LXX:ssa on myös <pseudees martys> = valheellinen/ väärä todistaja, joka esiintyy 6x: Snl 6:19; 19:5,9; 21:28; 24:28; Apt 6:13. Hepr ilmaukset <'eed kaazaav> ja <'eed chinnaam> esiintyvät molemmat vain kerran, Snl 21:28, 24:28. Tutki tarkemmin!

- 19:19 Aikoa = <zaamam> (13x): 1Ms 11:6; 5Ms 19:19; Ps 17:3; 31:14; 37:12; Snl 30:32; 31:16; Jer 4:28; 51:12; Val 2:17; Sak 1:6; 8:14,15. Aikomuksiin liittyy monesti negatiivinen vivahde, ei kuitenkaan aina.
Tässä tulee ilmi hengellinen lainalaisuus, jonka Jeesus sanoi muodossa: millä mitalla te mittaatte, sillä teille mitataan, Mk 4:24, ja Paavali: mitä ihminen kylvää, sitä hän niittääkin, Gal 6:7–8.
- 19:20 Lain ankaruuden tarkoitus oli estää pahan leviäminen ja sen pois kitkeminen kansan keskuudesta. Jeesus Kristus kohtasi omalla kohdallaan lain ankaruuden kaikkien meidän puolestamme, että kuka ikinä häneen uskoo, saa syntinsä anteeksi eikä joudu tuomittavaksi. Sen jälkeen uskova saa elää uutta elämää, ei enää pahuudessa ja ilkeydessä vaan puhtaudessa ja totuudessa, 1Kr 5:8.
- 19:21 Laki on ankara lakia rikkonutta kohtaan. Vanha venäläinen kansanviisaus sanoo: armo susille merkitsee julmuutta lampaille.
- 20:3 Verbi <raakhakh> (8x) = qal: 1. olla pehmeä/ suloinen, 2. olla herkkä/ arka, pu: tulla pehmitetyksi (haava), hif: tehdä herkäksi/ araksi, lannistaa: 5Ms 20:3; 2Kn 22:19; 2Ak 34:27; Job 23:16; Ps 55:22; Jes 1:6; 7:4; Jer 51:46.
Verbi <chaafaz> (9x) = qal: hätäntyä, nif: juosta hätäntyneenä pakoon: 5Ms 20:3; 1Sm 23:26; 2Sm 4:4; 2Kn 7:15; Job 40:23; Ps 31:23; 48:6; 104:7; 116:11.
Verbi <'aarats> = qal: 1. pelästyä, säikähtää, säikkyä, 2. pelästyttää, kauhistuttaa, nif: olla pelottava, hif: herättää pelkoa, osoittaa pelkoa, esiintyy 15x: 5Ms 1:29; 7:21; 20:3; 31:6; Jos 1:9; Job 13:25; 31:34; Ps 10:18; 89:8; Jes 2:19, 21; 8:12f; 29:23; 47:12.
- 20:4 Herra pelastaa kansansa taisteluissakin.
- 20:5 Verbi <chaanakh> = 1. vihkiä t. ottaa käyttöön, 2. opastaa, kouluttaa jk jhnk, esiintyy 5x: 5Ms 20:5 (2x); 1Kn 8:63; 2Ak 7:5; Snl 22:6.
- 20:7 Verbi <'aaras> (11x) = pi: kihlata itselleen, mennä kihloihin, pu: tulla kihlatuksi, olla kihlattu: 2Ms 22:15; 5Ms 20:7; 22:23,25,27,28; 28:30; 2Sm 3:14; Hos 2:21(2x),22.
LXX käyttää vastineena verbiä <mneestuoo> (11x): 5Ms 20:7; 22:23,25,27,28; Hos 2:21,22; Mt 1:18; Lk 1:27; 2:5.
- 20:8 Jumalan kansalla ei ollut sotapakkoa vaan arkailijat saivat palata kotiinsa.
Menettää rohkeutensa = <maasas levaavoo> (= sydän sulaa t. menee veteläksi t. raukeaa pelosta), esiintyy 7x: 5Ms 1:28; 20:8; Jos 2:11; 5:1; 7:5; Jes 13:7; 19:1.
- 20:10 Sotatilanteessakin tuli ensiksi tarjota rauhaa. Mikäli rauha ei vastapuolelle kelvannut, vastuuseen omalla hengellään piti laittaa vain (sotakuntoiset) miehet. Naisia ja lapsia ei saanut surmata vaan ottaa sotasaaliiksi Israeliin.
- 20:18 Epäjumalien palvelemiseen ei kuulu ainoastaan iljettävät teot, vaan myös se, että niitä pyritään opettamaan muille ja niin levittämään iljettävyyttä. Synti pyrkii lisääntymään vastavoimana Jumalan armolle, 2Kr 4:15.
- 21:6 Ilmeisesti Pontius Pilatus halusi toimia tämän säädöksen mukaan juutalaisten edessä tuomitessaan Jeesuksen kuolemaan, Mt 27:24. Hän omalta puoleltaan vieritti vastuun juutalaisille, jotka sen sanoivatkin ottavansa kantaakseen.
- 21:11 Kaunisvartaloineen = <jefet-tooar> (6x): 1Ms 29:17; 39:6; 41:18; 5Ms 21:11; 1Sm 25:3; Est 2:7.

- 21:13 Jo Vanhan liiton sotalaieissa otettiin huomioon sotavangiksi jääneen naisen tunne-elämä. Häntä ei saanut ottaa pakolla heti vaimoksi vaan hänen täytyi antaa ensin surra ja sopeutua uuteen elämäntilanteeseen.
- 21:14 Eron tapauksessakaan tuota vaimoa piti kohdella inhimillisesti.
Verbi <'aamar> = hitp: kohdella tylysti, esiintyy tässä ja 5Ms 24:7.
- 21:17 Miehuuden ensihedelmä = <reešiit 'oon> (4x): 1Ms 49:3; 5Ms 21:17; Ps 78:51; 105:36.
- 21:18 Verbi <saarar> (17x) = olla tottelematon/ uppiniskainen/ niskoittelija: 5Ms 21:18, 20; Neh 9:29; Ps 66:7; 68:7, 19; 78:8; Snl 7:11; Jes 1:23; 30:1; 65:2; Jer 5:23; 6:28; Hos 4:16; 9:15; Sak 7:11.
- 21:23 Tämä puuhun ripustaminen tarkoitti tässä vaiheessa hirttämistä. Myöhemmin ilmeisesti persialaiset keksivät ristiinnaulitsemisen, jonka sitten Aleksanteri Suuri levitti valloittamilleen alueille. Roomalaiset oppivat tuon julman teloitustavan karthgolaisilta. Kristus tuli kiroukseksi meidän edestämme, kun hänet ripustettiin puuhun eli ristiinnaulittiin Golgatalla, Gal 3:13.
- 22:1 Verbi <'aalam> = qal: peittää, salata, nif: olla peitetty/ salassa, hitp: kätkeytyä, piiloutua, vetäytyä syrjään, olla auttamatta, hif: 1. peittää salata, pitää piilossa, olla paljastamatta, 2. kääntää katseensa muualle, olla tietämättä, esiintyy kaikkiaan 27x. Hitp-muoto esiintyy 6x: 5Ms 22:1,3,4; Job 6:16; Ps 55:2; Jes 58:7. Lain mukaan ihminen ei saa piiloutua eikä vetäytyä syrjään ja niin ollen jättää auttamatta tilanteessa, jossa hän näkee apua tarvittavan. Sama sanotaan Uudessa liitossakin, Jk 4:17, Lk 12:47.
- 22:5 Laki osoittaa perustavaa laatua olevan eron luomistyön pohjalta: naiset pukeutuvat kauniisti, vaatteisiin, mutta miehet, köriläät, kaiken maailman kampppeisiin! Ja tarkoitus on, että sukupuolten ero tulee esille myös pukeutumisessa.
- 22:18 Tässä kurittamisessa oli ilmeisesti ruoskimisesta kyse. Ks Snl 10:13, 26:3. Onhan se häpeällistä, jos aikuinen mies tarvitsee piiskaa! Joten sopii harkita, miten käyttäytyy ja mitä suustaan päästelee. Myöhemmin apostoli Paavali joutui harkitsemaan vitsan käyttöä kokonaista seurakuntaa kohtaan, 1Kr 4:21.
- 22:19 Monet miehet tässä maailmanajassa sanovat, että vaimolle pitää olla kuri. Mooseksen laki asettaa aviomiehelle kurin, mutta jostakin syystä tätä ei kovin usein tuoda esille.
- 22:22 Tämän lainkohdan perusteella kuningas Daavidin ja Batseban olisi pitänyt kuolla, 2Sm 11:4. Herra kuitenkin armahti heidät, mutta teosta koitui Daavidille suuri määrä vaikeuksia. Heidän sijastaan kuolemaan joutui heettiläinen Uuria, joka on samalla esikuva kärsivästä Messiaasta.
- 22:23 Jakeissa 23–27 Mooseksen laki tekee karkean jaon raiskauksista, Jakeissa 23–24 ei ole kyse todellisesta raiskauksesta, vaikka nainen niin väittäisikin, ja silloin molemmat ovat syyllisiä. Jakeissa 25–27 on kyse todellisesta raiskauksesta ja silloin mies on syyllinen mutta nainen ei.
- 23:2 Verbi <paatsa'> = haavoittaa, vahingoittaa, musertaa, esiintyy 3x: 5Ms 23:2; 1Kn 20:37; Ll 5:7. Sana <šaafekhaah> = virtsaputki, siitin, esiintyy vain tässä.
- 23:3 Sana <mamzeer> = kielletystä suhteesta syntynyt, sekarotuinen/ sekasikiö, esiintyy vain tässä ja Sak 9:6.
- 23:4 Tämä oli lain tuoma kirous mooabilaisille ja ammonilaisille. Myöhemmin Jumala osoittaa armonsa siinä, että mooabilainen Ruut tuli sukulunastuksen kautta Booaksen vaimoksi ja siten Jeesuksen esi-äidiksi, Rt 1:15s, 4:10s, Mt 1:5. Näin Ruutista tuli yhdessä miehensä Booan kanssa yksi sukupolvi Jeesuksen sukuuetteloon. Tämä oli esikuvallista siitä, että Jumalan armon evankeliumi on tarkoitettu kaikille kansoille, ei pelkästään Israelille niin kuin Mooseksen laki, Mt 28:18–20, Apt 10:34–48, 15:6–21.

- 23:5 Hepr paikannimi <'aram-naharajim> = Aram-Naharaim esiintyy 5x: 1Ms 24:10; 5Ms 23:5; Tm 3:8; 1Ak 19:6; Ps 60:2. Sen kr vastine LXX:ssa on Mesopotamia, joka esiintyy myös UT:ssa Apt 2:9, 7:2.
- 23:6 Kuin liitävä lintu, kuin lentävä pääskynen on aiheeton kirous: ei se toteen käy, Snl 26:2. Herra muuttaa aiheettomat kiroukset siunaukseksi omilleen.
- 23:7 Tässä on varoitus epäraamatullisesta menestysteologiasta.
- 23:8 Tämä on hyväksi opiksi kaikille rasismiin taipuvaisille.
- 23:14 Tämä on esikuva siitä, että saastaiset ja haisevat asiat pitää haudata pois haisemasta, eikä niitä pidä levitellä. Myöhemmin Jerusalemissa oli Lantaportti, josta oli vain yhdensuuntainen liikenne, nimittäin ulospäin. Saasta vietiin kaupungista ulos.
- 23:15 Ilmaus <šuuw min achareei> = palata takaisin jstk, kääntyä pois jstk, vetäytyä pois jstk, esiintyy 4x: 4Ms 32:15; 5Ms 23:15; 1Sm 24:2; 2Sm 11:15. Jumalan kansan ei pidä kääntyä pois seuraamasta Herraa, ettei Herra kääntyisi pois heistä. Näinhän kävi aiemmin, 4Ms 14:39–45, kun tuli tappio Horman seutuvilla.
- 23:17 Vieraiden kansojen orjuuttamien ihmisten tuli saada turvapaikka Jumalan kansan keskuudessa. Se on hyvä neuvo myös tämän päivän Jumalan srk:lle.
- 23:18 Pyhäkköportot ja pyhäkköpojat olivat nais- ja miespuolisia temppeliprostituoituja. Sellainen toiminta ei sovi Jumalan kansalle, vaan se kuuluu epäjumalien palvomiseen liittyvään haureuteen, joka aina lopuksi koituu noiden kansojen tuhoksi.
- 23:19 Sana <'etnan> (12x) = porton palkka: 5Ms 23:19; 1Ak 4:7; Jes 23:17f; Hes 16:31, 34, 41; Hos 9:1; Mka 1:7, ja kerran muodossa <'etnaah> jakeessa Hos 2:14. Ks 1Ak 4:7 ja Hos 2:14 kommentit. Koiran hinta: ilmeisesti tästä syystä ylipapit eivät voineet laittaa Juudas Iskariotin palauttamia rahoja temppelirahastoon, Mt 27:6. Juudas oli heille ikään kuin koira, jonka avulla he metsästivät saalista. Näin he samalla osoittivat noudattavansa tunnontarkasti lain pienimpiä koukeroita ja myönsivät maksaneensa Jeesuksen surmaamisen.
- 23:20 Verbi <naašakh> = qal lainata korkoa vastaan, hif: periä korkoa, esiintyy 5x, tässä ja seuraavassa jakeessa sekä kerran jakeessa Hab 2:7.
- 23:26 Tämän mukaan Jeesuksen opetuslapset tekivät, mutta fariseukset yrittivät senkin kieltää perinnäissäännöllään, Mt 12:1s.
- 24:1 Kyse ei saanut olla mistään pikku jutusta, sillä sana häpeällinen = <'erwaah> on hyvin voimakas. Se esiintyy 54x, esim. 1Ms 9:22,23, 2Ms 20:26, 28:42, 3Ms 18:6s, 20:11s, Jes 47:3, Hes 16:36,37. LXX käyttää vastinetta <askheemoon> (3x) = hävettävä, sopimaton, joka esiintyy tämän lisäksi vain 1Ms 34:7 ja UT:ssa 1Kr 12:23. Fariseukset aikanaan tenttasivat Jeesusta tästä kysymyksestä, Mt 19:3–12. Heillä oli näet kaksi koulukuntaa, joista toinen oli hyvin liberaali avioeron suhteen, toinen tiukempi. Molemmat koulukunnat olisivat mielellään päässeet syyttämään Jeesusta. Mutta eivät päässeet, kun Jeesus esitti heille terveen opetuksen avioliitosta.
- 24:3 Vanhan liiton aikana lain mukaan vain mies saattoi kirjoittaa erokirjan eli erota vaimostaan. Uuden liiton aikana näin ei enää ole vaan nykyään molemmat voivat erota, Mk 10:12, 1Kr 7:10–11. Se ei kuitenkaan ole Jumalan tahto, sen sanoi jo profeetta Malakia, Mal 2:16.
- 24:4 On saastunut/ tullut saastaiseksi: verbi <taamee'>, jonka perusmerkitys on olla saastainen, esiintyy kaikkiaan 162x, mutta tässä esiintyy ainoan kerran hyvin harvinainen hotpa'el-muoto (8x BHS:ssa), joka voitaisiin kääntää: on saastutautunut.
- 24:5 Lain mukaan miehen tulee olla iloksi vaimolleen. Niin kuin vaimon miehelleen, Snl 12:4, 31:10.
- 24:7 Verbi <'aamar> = hitp: kohdella tylysti, esiintyy tässä ja 5Ms 21:14.
- 24:19 Armeliaisuudessa on siunaus.

- 24:22 Useaan kertaan Israelin kansaa käsketään muistamaan, mistä Herra on heidät pelastanut: 5Ms 5:15; 8:2,18; 15:15; 16:12; 24:18,22.
- 25:2 Tuomarin oli oltava läsnä katsomassa, kun hänen langettamansa tuomio pantiin täytäntöön. Jos hän oli tuominut syyttömän, hän joutui katsomaan silmästä silmään syytöntä, joka joutui hänen päätöksensä takia kärsimään väärän tuomion. Tämä olisi terveellistä tänä päivänäkin. Varsinkin sotatilassa, kun esikuntapöytien äärestä langetetaan teloitustuomioita.
- 25:4 Paavali lainaa tätä jaetta 2x: 1Kr 9:9; 1Tm 5:18.
- 25:5 Jo ennen lain antamista mies nimeltä Oonan oli varsinainen luikero tämän asian suhteen. Hän kyllä yhtyi veljensä Eerin leskeen Taamariin, mutta keksi käyttää ns. keskeytettyä yhdyntää, jottei Taamar tullut raskaaksi, 1Ms 38:8–10. Edelleen jotkut luikerot selittäjät, kun eivät löytäneet Raamatusta mitään kohta, joka puhuisi itsetyydytyksestä, keksivät pistää sen toiminnon Oonanin kontrolle ja antoivat ko. toiminnolle nimen onanointi. Olisikohan Oonan ilahtunut moisesta nimen väärinkäytöksestä?
- 25:9 Ehkäpä tässä on syy, miksi Jeesus sylki erään sokean silmille ennen kuin paransi hänet, Mk 8:23. Itsekäs ihminen ei halua rakentaa veljensä huonetta, koska se tapahdu hänen omaksi hyväkseen. Epäitsekäs ihminen ajattelee myös toisten eikä ainoastaan omaa parastaan. Tämä viittaa myös häpeän tuottamiseen tuolle itsekkäälle veljelle, 4Ms 12:14.
- 25:11 Verbin <naatsaah> (11x kaikkiaan) = qal: hävittää, tuhota, (1x: Jer 4:7) nif: 1. tapella, 2. tulla hävitetyksi, hif: taistella (3x: 4Ms 26:9, Ps 60:2), nif'al-muoto esiintyy 10x: 2Ms 2:13; 21:22; 3Ms 24:10; 5Ms 25:11; 2Sm 14:6; 2Kn 19:25; Jes 37:26; Jer 2:15; 4:7; 9:11; 46:19. Jumalan kansan keskuudessa on näköjään aina tapeltu jossain määrin, se kun on perin inhimillistä. Paavali varoittikin tästä asiasta Galatian uskovia, Gal 5:15s. Sana <mebuusiim> = (miehen) sukupuolielimet, esiintyy vain tässä. Sana tulee verbistä <buuš> = hävetä, joutua häpeämään. Mehän peitämme sukupuolielimemme häveliäästi. Meillä ei ole oikeutta eikä lupaa tarttua toisten ihmisten häpeällisiin asioihin ja ilkkua niillä. Päinvastoin, rakkaus peittää kaikki rikkomukset, Snl 10:12, 17:9. LXX:n kääntäjät ovat olleet perin häveliäitä ja kääntäneet tämän hepr. sanan kreik. vastineella <didymoi> = kaksoset! Tarkoittivat varmaan miehen kiveksiä, joita on normaalisti kaksi.
- 25:16 Paavali teroittaa samaa asiaa Timoteukselle, 2Tm 2:19.
- 25:17 Amalek on esikuva meidän lihallisesta mielestämme, vanhasta ihmisestä. Se ei pelkää Jumalaa, sen todisti myöhemmin Paavali, Rm 8:5–9. Tätä samaa taktiikkaa yritti myöhemmin käyttää Ahitofel kuningas Daavidia vastaan, mutta Herra esti sen, 2Sm 17:1–3,14,23. Sana <'aajeef> (17x) = väsynyt, nälkäinen, nääntynyt, janoinen: 1Ms 25:29s; 5Ms 25:18; Tm 8:4s; 2Sm 16:14; 17:29; Job 22:7; Ps 63:2; 143:6; Snl 25:25; Jes 5:27; 28:12; 29:8; 32:2; 46:1; Jer 31:25. Sana <jaagee'a> (3x) = väsynyt, uupunut: 5Ms 25:18; 2Sm 17:2; Srn 1:8, sekä kerran muodossa <jaagii'a> jakeessa Job 3:17.
- 25:18 Jumalanpelko ei ole lihallisen mielen mukaista vaan röyhkeä heikompien kimppuun hyökkääminen.
- 25:19 Vanha ihminen ei peri Jumalan valtakuntaa, vaan sen muistokin pyyhitään pois. Kiitos Jumalalle!
- 26:2 Sana <tenee'> = kori esiintyy 4x: 5Ms 26:2,4, 28:5,17. Korilla vietiin Jumalan antamien siunausten ensihedelmät kiitosuhriksi paikkaan, jonka Herra valitsi nimensä asuinsijaksi, 1Kn 14:21, Ps 132:13. Eli siis Jerusalemiin. Jakeissa 28:5,17 luvataan tälle korille joko siunaus tai kirous.
- 26:7 Sanat <'onii> = ahdinko, kurjuus, ja <'aamaal> = vaiva, raskaus, esiintyvät 36x ja 55x. Tutki tarkemmin! Sana <lachats> = painostus, sorto, ahdistus, esiintyy 12x: 2Ms 3:9; 5Ms 26:7; 1Kn 22:27; 2Kn 13:4; 2Ak 18:26; Job 36:15; Ps 42:10; 43:2; 44:25; Jes 30:20. Paavali todisti myöhemmin uskoville: "Monen ahdistuksen kautta meidän pitää menemän sisälle Jumalan valtakuntaan", Apt 14:22.

- 27:2 Verbi <siid> = valkaista t. sivellä kalkilla, esiintyy vain tässä ja jakeessa 4. LXX käyttää vastineena verbiä <koniaoo> = kalkita, valkaista, joka esiintyy 3x: 5Ms 27:2,4; Snl 21:9 ja UT:ssa 2x: Mt 23:27; Apt 23:3.
- 27:6 Kivet pitivät olla kokonaisia, hakkaamattomia ja muotoilemattomia, siis ehjiä luonnonkiviä. Herralle tehtävä alttari ei saanut olla arkkitehtoninen luomus, vaan sen tuli kuvata Jumalan tahdon toteuttamista sydämen yksinkertaisuudessa. Tule sellaisena kuin olet Herran Jeesuksen luo, äläkä yritä kaunistella tai parannella itseäsi! Herra parantaa ja kaunistaa sinut pelastuksella! Näin tapahtui ns. alkuseurakunnassa, Apt 2:41–47.
- 27:8 Verbi <baa'ar> = selittää, opettaa, tehdä selvästi, esiintyy 3x: 5Ms 1:5; 27:8; Hab 2:2.
- 27:9 Verbi <saakhat> = hif: vaieta, pysytellä hiljaa, esiintyy vain tässä.
LXX käyttää vastineena verbin <sioopao> = vaieta, olla hiljaa, imperatiivia vaikene/ (ole) hiljaa, jota käyttivät myöhemmin
- 1) Mooabin kuningas Eglon ennen kuin sai miekan mahaansa,
 - 2) profeetta Elisa, joka ei oikein ollut puhetuulella, 2Kn 2:3,5,
 - 3) leeviläiset, jotka Esran ja Nehemian ohella lohduttivat ja rohkaisivat kansaa, ja
 - 4) Herramme Jeesus, joka pelokkaiden opetuslapsien herättyä hänet tyynnytti myrskyn ja rauhoitti pelokkaita opetuslapsiaan, Mk 4:39.
- 27:15 Aamen = <'aameen> = luja, tosi, varma, luotettava on sana, jota käytetään vahvistussanana niin VT:ssa kuin UT:ssa.
- 27:16 Verbi <qalaah> (6x) = nif: tulla häväistyksi, kärsiä häpeää, hif: häpäistä, kohdella häpäisevästi: 5Ms 25:3; 27:16; 1Sm 18:23; Snl 12:9; Jes 3:5; 16:14. Ainoastaan tässä jakeessa on hif'il-muoto. Myöhemmin kuningas Salomo varoitti ketään kohtelemasta halveksivasti vanhempiaan, Snl 19:26, 30:17.
LXX käyttää vastineena verbiä <atimazoo> = halveksia, joka esiintyy UT:ssa 7x: Mk 12:4, Lk 20:11, Jh 8:49, Apt 5:41, Rm 1:24, 2:23, Jk 2:6.
- 27:18 Verbi <šaagaah> (21x) = qal: harhailla, eksyä, erehtyä, hoiperrella, hif: johtaa harhaan, eksyttää: 3Ms 4:13; 4Ms 15:22; 5Ms 27:18; 1Sm 26:21; Job 6:24; 12:16; 19:4; Ps 119:10, 21, 118; Snl 5:19s, 23; 19:27; 20:1; 28:10; Jes 28:7; Hes 34:6; 45:20.
Jo aiemmin Mooses varoitti laittamasta kompastusta sokean eteen, 3Ms 19:14. Jobilla oli toisenlainen suhtautuminen sokeisiin, Job 29:15. Jeesus paransi monta sokeaa, Mt 9:27s.
Väärät profeetat, opettajat ja todistajat voivat johtaa ihmisiä harhaan pois oikealta tieltä, Mt 23:13s, 24:4–5, Apt 13:6–12, 2Kr 11:4–15, 1Tm 4:1–5, Tt 3:10–11. Mutta sitten on niitäkin tapauksia, joissa jotkut yrittävät harhauttaa ihmisiä oikealla tiellä, Apt 15:4–31, 21:20, Gal 2:1–5, 11–14, 1Tm 1:3–7, 2Tm 2:23–26.
- 27:19 Väärämieliset tuomarit ja lakimiehet ovat kirouksen alaisia.
- 27:20 Häpäisee isänsä = sm: nostaa isänsä helmaa. Vrt 1Ms 9:18–23, Ilm 3:17–18.
- 27:22 Tämän mukaan Abrahamkin oli lihansa puolesta kirouksen alainen, 1Ms 20:12, Rm 4:1s.
- 27:24 Salamuraajat ovat kirouksen alaisia.
- 27:25 Palkkamurhaajat ja -soturitkin ovat kirouksen alaisia.
- 28:1 Jotkut haluavat nykyään poliittis-uskonnollisista syistä korottaa nykyisen Israelin muiden kansojen yläpuolelle jonakin erinomaisena kansana, mutta heidän pitäisi muistaa tämän jakeen sisältämä ehto.
- 28:2 Siunaukset saavuttavat Israelin vasta Messiaan valtakunnassa. Ja silloinkin vain jäljelle jääneen jäännöksen, Jes 35:10, 51:11. Sen sijaan kiroukset ovat avuttaneet Israelin niin kuin tässä luvussa luvataankin, 5Ms 28:15,45. Sen todistaa myös Paavali, Rm 9:31, 11:7, 2Ts 2:16.

- 28:3 Kedolla voidaan kääntää myös pellolla, samoin jakeessa 16.
- 28:5 Sana <tenee> = kori esiintyy 4x: 5Ms 26:2,4, 28:17.
Sana <miš'eret> = taikinakaukalo, -tiinu, esiintyy 4x: 2Ms 7:28; 12:34; 5Ms 28:5, 17.
- 28:8 Jakeen loppuosa = sm: Hän siunaa sinua siinä maassa, jonka Herra, sinun Jumalasi, antaa sinulle.
- 28:17 Sana <tenee> = kori, ks 5Ms 26:2,4, 28:5.
- 28:29 Sana <'afeelaah> = pimeys, synkeys, esiintyy 10x: 2Ms 10:22; 5Ms 28:29; Snl 4:19; 7:9; Jes 8:22; 58:10; 59:9; Jer 23:12; Jl 2:2; Sef 1:15. Jeesus varoitti tästä asiasta Vuorisaarnassaan, Mt 6:23. Mutta Jeesuksessa Kristuksessa toteutuu myös profeettojen ennustama lääke tähän vaivaan, Mt 4:16, Jes 9:1, 42:7, 2Sm 22:29, Ps 18:29.
- 28:30 Verbi maata on: 1) ketiiv <šaagal> = raiskata, maata, olla sukupuoliyhteydessä, ja 2) qeree' <šaakhav> = 1. nukkua, levätä, 2. maata, olla sukupuoliyhteydessä.
Verbi <šaagal> esiintyy 4x: 5Ms 28:30; Jes 13:16; Jer 3:2; Sak 14:2.
- 28:34 Verbi <šaaga> = pu: menettää järkensä, tulla hulluksi, olla mielipuoli, hitp: käyttäytyä mielipuolisesti/ järjettömäksi, esiintyy 7x: 5Ms 28:34; 1Sm 21:15,16; 2Kn 9:11; Jer 29:26; Hos 9:7.
- 28:35 Kuningas Daavidin poika oli komea mies jalkapohjista päälakeen asti, mutta silti ryhtyi kapinalliseksi, 2Sm 14:25. Hurskas Job joutui Saatana koeteltavaksi ja sai osakseen pahoja paiseita jalkapohjista päälakeen asti, mutta Jumala käänsi lopuksi hänen kohtalonsa, Job 2:7, 42:10–17, Jk 5:11. Myös hurskas kuningas Hiskia joutui koeteltavaksi ja sai pahan paiseen, johon oli kuolla, Mutta Jumala paransi hänet, 2Kn 20:1–11, Jes 38:1–22.
- 28:37 Sana <šeniinaah> = ivailun/ pilkan kohde, esiintyy 4x: 5Ms 28:37; 1Kn 9:7; 2Ak 7:20; Jer 24:9.
Sana tulee verbistä <šaanah> = teroittaa, joka esiintyy 8x: 5Ms 32:41; Ps 45:6; 64:4; 73:21; 120:4; 140:4; Snl 25:18; Jes 5:28.
- 28:38 Verbi <chaasal> = syödä, ahmia, esiintyy vain tässä.
- 28:50 Tuimakatseinen = sm. kovanaamainen esiintyy myös Dan 8:23. LXX:n vastine on <anaidees> = häpeämätön, jumalaton. Nykyään näitä kovanaamoja on joka kansakunnassa omasta takaa. Miksiköhän?
Ilmaus <naasaa' paaniim> esiintyy 19x, nimittäin 1Ms 19:21; 32:21; 3Ms 19:15; 5Ms 10:17; 28:50; 1Sm 25:35; 2Sm 2:22; 2Kn 5:1; 9:32; Job 11:15; 22:8; 32:21; 34:19; Snl 6:35; 18:5; Jes 3:3; 9:14; Mal 1:8; 2:9. Tässä kohdassa LXX:n vastine on <thaumadzo prosoopon>. Ajatuksena on vanhuksen kunnioittaminen.
- 28:54 Oma vaimo = <'eešet cheekoo> = sm: sylinsä vaimo, sylissä oleva vaimo. Sama ilmaus on jakeessa 5Ms 13:7, ja tähän viitataan myös jakeessa 2Sm 12:8, kun profeetta Naatan nuhteli Daavidia.
- 28:59 Pitkällinen = sm: luotettava, uskollinen, kestävä, varma.
- 28:60 Sana <madweeh> = sairaus, tauti, esiintyy 2x: tässä ja 5Ms 7:15, joka on täsmälleen päinvastainen asia tälle jakeelle, nimittäin kuuliaisuuden tiellä koittava siunaus.
- 29:9 Israel oli jo suuri kansa ja niin myös sen 12 heimoa. Niinpä tarvittiin Mooseksen ja myöhemmin Joosua avuksi paljon ja monenlaisia johtavia veljiä: päämiehet, vanhimmat, johtomiehet. He olivat nimenomaan avustajia kansan johtamisessa eivätkä ylipäälliköitä.
Tämä on samalla esikuvallista Jumalan seurakunnasta, joka palvelee todellista johtajaamme Herraa Jeesusta Kristusta, Mt 23:11, Lk 22:26.
- 29:17 Sana <roo'sh> (12x) = 1. myrkyllinen kasvi, 2. myrkky: 5Ms 29:17; 32:32s; Job 20:16; Ps 69:22; Jer 8:14; 9:14; 23:15; Val 3:5, 19; Hos 10:4; Am 6:12.
LXX käyttää vastineena sanaa <kholee> = sappi, myrkky, katkeruus. Se on UT:ssa jakeissa Mt 27:34 ja Apt 8:23.

Sana <la'anaah> = 1. koiruoho, maruna, 2. karvaus, esiintyy 8x: 5Ms 29:17; Snl 5:4; Jer 9:14; 23:15; Val 3:15, 19; Am 5:7; 6:12. LXX käyttää vastineena sanaa <pikria> = sappi, myrkky, katkeruus. Se on UT:ssa jakeissa Apt 8:23, Rm 3:14, Ef 4:31, Hpr 12:15.

29:18 Sana <šeriruut> = kovuus, paatumus, uppiniskaisuus, esiintyy x: 5Ms 29:18; Ps 81:13; Jer 3:17; 7:24; 9:13; 11:8; 13:10; 16:12; 18:12; 23:17.

Sana <raaweeh> = huolellisesti/ runsaasti kasteltu, esiintyy 3x: 5Ms 29:18; Jes 58:11; Jer 31:12.

29:19 Kiroukset lankeavat/ laskeutuvat hänen päälleen. Verbi <raabats> = 1. maata, levätä, 2. väijyä, vaania, esiintyy 30x. Kiroukset vaanivat ja suorastaan lepäävät Herrasta luopuneen ja epäjumalien palvelemiseen kääntyneen ihmisen yllä.

Fariseukset ja saddukeukset myöhemmin toivoivat, että Jeesuksen nimi ja muisto pyyhittäisiin pois taivaan alta (Risto Santala, Kristinuskon juuret 2, s. 31). Näin ei ole kuitenkaan käynyt vaan päinvastoin. Kuningas Daavidilla oli kokonaan toinen asenne, hän pyysi, että Herra pyyhkii pois hänen syntinsä, Ps 51:1,9, samoin Nehemialla, Neh 13:14. Herramme Jeesus antoi siunatun lupauksen omilleen, Ilm 3:5. Vrt myös Apt 3:19, Kol 2:14, Ilm 7:17, 21:4.

29:20 Sm: Herra erottaa hänet onnettomuuteen kaikista Israelin heimoista.

29:21 Jakeissa 21-23 Mooses koikkelehtii puheessaan ja tekee pitkän virkkeen, niin kuin puheissa usein käy, kun ruvetaan selittämään monia asioita peräkkäin ja liitetään ne yhteen.

29:28 Profeetta Jesaja vahvisti myöhemmin, että Herra on salattu Jumala, Jes 45:15, ja apostoli Johannes sanoi evankeliuminsa alussa, ettei kukaan ole milloinkaan nähnyt Jumalaa, mutta Ainutsyntyinen Poika on hänet ilmoittanut, Jh 1:18.

30:1 Vrt. tuhlaajapoika, Lk 15:17 ja Salomon rukous, 1Kn 8:47, 2Ak 6:37.

30:3 Kääntää sinun kohtalosi voidaan kääntää myös: kääntää sinun vankeutesi, tai: palauttaa sinun vankisi.

30:16 Tämä on samalla esikuvallista evankeliumista: Jumalan tahto, lupaus ja siunaus Jumalan kansalle on elämä ja lisääntyminen.

30:20 Verbin <daabaq> eräs merkitys on: riippua kiinni jssk, vrt 5Ms 11:22, Jos 22:5, Ps 63:9, 91:14, Rm 7:21, 12:9.

31:2 Tämä samainen Mooses ilmoitti, että ihmisen elinpäivät ovat 70–80 vuotta, Ps 90:10. Ja hän itse eli 120-vuotiaaksi! Siinäpä meille terveiden elintapojen vaalijoille haastetta. Vielä viimeisinä hetkinään Mooses muistuttaa kansaa, ettei Herra salli hänen mennä luvattuun maahan. Se oli selvästi syvä vamma hänen sielussaan.

31:3 Mooses Vanhan liiton ja lain edustajana ei voinut viedä kansaa luvattuun maahan Jordanin yli, mutta Joosua, jonka nimi sekä hepreaksi että kreikaksi on sama kuin Herramme Jeesuksen nimi, johti kansan perille. Tämä on selvä esikuva Vanhan ja Uuden liiton erosta.

31:12 Kansan opettaminen oli tärkeä asia, ja se oli pappien ja kansan vanhinten vastuulla.

31:13 Jumalan sanan ilmoituksessa on tärkeää jatkuvuus: myös seuraavat sukupolvet tulee opettaa pelkäämään Herraa ja noudattamaan Jumalan sanaa. Eikä sanan opetus tähtää hetkellisyyteen, vaan koko ihmisen elämänkaareen.

31:16 Ilmaus mennä lepoon isiensä luo esiintyy enimmäkseen (37x) Kuningasten kirjoissa ja Toisessa Aikakirjassa, mutta myös tässä sekä 1Ms 47:30.

31:17 Jumala puhuu toisaalta koko Israelin kansasta ja toisaalta kansan jäsenistä, sen vuoksi tekstissä ovat persoonapronominit se ja he.

Riistettäväksi = sm: syötäväksi, kulutettavaksi.

- 31:20 Ihmisluonnon, siis ihmisen lihallisen mielen, yksi ongelma on, että se hyvin halukkaasti ottaa vastaan Jumalan siunaukset ja käyttää ne itsekkäästi omaksi edukseen – lihoakseen! Tämä johti lopulta Jerusalemin tuhoon, Hes 16:49. Sama ongelma ilmeni myöhemmin Korintin seurakunnassa, 1Kr 4:8. Jeesuksen opetus ajallisista siunauksista oli toisenlainen, Jh 6:12.
- 31:21 Sanan <jeetser> eräs merkitys on ajatustapa, taipumus, aikomus. Ks myös 1Ms 6:5, 8:21, 1Ak 28:9, 29:18, Ps 103:14.
- 31:23 Mooseksen tilanne on samankaltainen kuin myöhemmin Pietarin tilanne, Jh 21:20–22. Hän joutui vierestä katsomaan ja kuulemaan, kun Herra antoi Joosuan tehtäväksi sen, minkä hän itse olisi halunnut tehdä, mutta ei saanut sitä osakseen. Lihallinen mieli olisi tullut kateelliseksi, mutta hengellinen mieli ymmärsi, että niin on parempi. Herra tietää, mikä on itse kullekin meistä parhaaksi, ja ennen kaikkea mikä on on koko Jumalan kansalle parhaaksi. Me olemme vain ansiottomia palvelijoita ja teemme sen, mikä meidän osallemme on annettu, Lk 17:7–10. Sillä tavoin voimme vaelttaa niissä hyvissä teoissa, jotka Herra on jo edeltä valmistanut meidän tehtäväksemme, kun olemme pelastuneet armon avulla, Ef 2:8–10.
Herran lupaus Joosualle oli varma: Minä olen sinun kanssasi. Saman lupauksen Jeesus antoi ylösnoustuaan kuolleista koko Jumalan seurakunnalle, Mt 28:20. Ja Paavali myöhemmin lisäsi, että tämä lupaus jatkuu iankaikkisuudessa, 1Ts 4:13–18.
- 31:24 Sana <tooraah> tarkoittaa toisaalta Vanhan liiton opetusta ja toisaalta Vanhan liiton lakia, jae 26.
- 31:27 Mooseksen tilanne on samankaltainen kuin myöhemmin Paavalin tilanne, Apt 20:29–31. Uppiniskaisuus, ks 2Ms 32:9.
- 32:1 Mooseksen puhelahjat olivat palanneet Herran koulussa! Alunperin hän oli hyvin lahjakas ja korkeasti koulutettu mies, Apt 7:22, mutta töppäilyjensä jälkeen hän ei enää luottanut inhimillisiin kykyihinsä, 2Ms 4:10, vaan hän vakuutti, että hänellä on hidas puhe ja kankea kieli. Mutta kun hän antautui Jumalan käyttöön, Herra kasvatti ja koulutti häntä, ja hänen kykynsä olivat parhaassa mahdollisessa käytössä. Loppusuoralla hän piti tämän mahtavan puheen Pyhässä Hengessä. Tällaista on miehen kasvatus ja kasvu Herran koulussa.
- 32:2 Tässä oleva sana opetus = <leqach> esiintyy 9x: 5Ms 32:2; Job 11:4; Snl 1:5; 4:2; 7:21; 9:9; 16:21, 23; Jes 29:24.
Sana <se’iiriim> = (mahd.) vihma, tihkusade, esiintyy vain tässä.
- 32:6 ‘Joka sinut loi’ voidaan kääntää myös ‘joka on sinut hankkinut/ ostanut.
- 32:8 Ilmaus <benee jisrael> voi tarkoittaa israelilaisia tai Israelin eli Jaakobin poikia.
Käännös kullekin oman jumalan on todella omituinen tulkinta Qumranin tekstin ja kreikankielisen Septuaginta-käännöksen sanatarkasta lukutavasta Jumalan poikien luvun mukaan. Osa Septuagintan käsikirjoituksista kääntää Jumalan enkelien luvun mukaan. Hepreankielisen tekstin myöhempi lukutapa on israelilaisten luvun mukaan.
- 32:10 Otti hänet hoiviinsa = sm: asettui hänen ympärilleen. Tämä kuvaa hyvin Jumalan sanan lupauksia: Ps 32:10; 89:8; 125:2. Ks myös Pietarin varoitus, 1Pt 5:8.
Verbin <biin> (= ymmärtää) polel-muoto esiintyy vain tässä. Se voi tarkoittaa opettaa ymmärtämään tai huolehtia, pitää huolta. LXX käyttää vastinetta <paideuoo> = kasvattaa.
Silmäterä esiintyy myös jakeissa 5Ms 32:10; Ps 17:8; Snl 7:2; Val 2:18; Sak 2:8.
- 32:15 Jesurun, joka merkitsee vilpitön, rehellinen, on Israelin runollinen lempinimi, ja se muistuttaa sanaa <jaašaar> = suora. Ks. myös jakeet 5Ms 33:5,26. Itsekkäälle mielenlaadulle siunaukset koituvat tappioksi. On väärää hengellistä kasvua eli tosiasiassa lihallista paisumista, jos Jumalan siunauksen seuraksena yksilökristitty tai seurakunta alkaa äksyillä! Pois se meistä!
Tässä esiintyy ensimmäisen kerran sana <’elooah> = Jumala, kaikkiaan 57x VT:ssa, Jobin kirjassa 41x.

Verbi <naabal> = qal: toimia tyhmästi, pi: kohdella halveksivasti, häpäistä, hitp: menettää järkensä, esiintyy 5x: 5Ms 32:15; Snl 30:32; Jer 14:21; Mka 7:6; Nah 3:6.

Homonyymi <naabal> = 1. kuihtua, lakastua, 2. kuivua, murentua, 3. väsyttää, uuvuttaa, esiintyy 20x: 2Ms 18:18; 2Sm 22:46; Job 14:18; Ps 1:3; 18:46; 37:2; Jes 1:30; 24:4 (2x); 28:1,4; 34:4 (3x); 40:7,8; 64:5; Jer 8:13; Hes 47:12.

Sana <ješuu'aah> = apu, pelastus, turva, voitto, pelastusteko, ja viittaa selvästi Messiaaseen ja hänen nimeensä Jeesus. Sana esiintyy VT:ssa 78x.

32:20 Sana <tahpuukhaah> = vääryys, kierous, kavaluus, esiintyy 10x: 5Ms 32:20; Snl 2:12, 14; 6:14; 8:13; 10:31f; 16:28, 30; 23:33.

32:22 Verbi <qaadach> = sytyttää, syttyä, esiintyy 5x: 5Ms 32:22; Jes 50:11; 64:1; Jer 15:14; 17:4.

32:25 Surmaa = sm: tekee lapsettomaksi. Ks Val 1:10. Ihmiselle kaikkein suurin menetys tässä elämässä on menettää oma(t) lapsensa.

32:29 Todellinen viisaus ei ole ainoastaan lyhytnäköistä, vaan se ymmärtää katsoa myös kauas, mihin kaikki lopulta johtaa. Sanotaankin, että ero poliitikon, valtiomiehen ja uskovaisen välillä on se, että poliitikko ajattelee vaalikauden tähtäimellä, valtiomies sukupolven tähtäimellä ja uskovaisten iankaikkisuustähtäimellä.

32:36 'Tuomitsee kansansa voidaan kääntää myös 'hankkii oikeuden kansalleen. Tuomioita on kahta sorttia: syylliseksi tuomitseminen tai syyttömäksi julistaminen. Siksi Herran omien ei tarvitse pelätä Jumalan tuomioita, koska Kristuksessa meidät on vanhurskautettu eli julistettu syyttömiksi ennen tehtyihin synteihin.

Ilmaus <'aatsuur we'aazuul> esiintyy 5x: 5Ms 32:36; 1Kn 14:10; 21:21; 2Kn 9:8; 14:26. Sen merkitys kiinnipidellyt ja vapaat voi olla: a) orjat ja vapaat t. b) sotapalveluksessa olevat ja vapautetut t. c) lapset ja aikuiset. Tässä teksti yhteydessä se on käännetty: kaikki tyystin.

32:37 Turvallisuuden tunne on tärkeä asia ihmiselle ja hänen persoonallisuutensa kehitykselle jo pienestä pitäen. Daavid osoittaa, että se oli tärkeä hänellekin, vaikka hän olikin jo aikuinen ja rohkea mies, voideltu Israelin kuninkaaksi. Tässä on kuitenkin malliesimerkki siitä, kun ihmiset etsivät turvaa väärästä paikasta tai vääristä asioista.

Verbi <chaasaah> (37x) = etsiä pakopaikka, paeta jnk turviin, turvata jhk: 5Ms 32:37; Tm 9:15; Rt 2:12; 2Sm 22:3,31; Ps 2:12; 5:12; 7:2; 11:1; 16:1; 17:7; 18:3,31; 25:20; 31:2,20; 34:9,23; 36:8; 37:40; 57:2; 61:5; 64:11; 71:1; 91:4; 118:8; 141:8; 144:2; Snl 14:32; 30:5; Jes 14:32; 30:2; 57:13; Nah 1:7; Sef 3:12.

32:38 Sana <sitraah> = suoja, turva, piilopaikka, kätköpaikka, esiintyy vain tässä.

32:43 Hänen kansansa (VT 1933, 1992) perustuu MT:n vokalisointiin <'ammoo>, LXX:n <meta tou laou autou> = Hänen kansansa kanssa (VT 1993) perustuu vokalisointiin <'immoo>, joka on ilmeisesti oikea tulkinta, koska UT:ssa Rm 15:10 lainaa tätä jätettyä LXX:n mukaan.

Tämä on samalla ennustus Messiaasta, joka tuo sovituksen ristinkuolemallaan ja ylösnousemuksellaan.

32:46 Kielten ajattelutavoissa on eroavuuksia, niin tässäkin kohden. Suomalainen sanoo: painakaa sydämiinne kaikki ne sanat. Hepr. teksti sanoo: pankaa sydämenne kaikkiin niihin sanoihin. Jälleen tulee ilmi jatkuvuus, Jumalan sanan opetus seuraavalle sukupolvelle.

32:47 Vanhan liiton lain sanat lupaavat pitkän siunauksellisen elämän kuuliaisille. Jeesuksen Kristuksen evankeliumi lupaa iankaikkisen elämän uskoville.

32:48 Ilmaus <be'etsem hajjoom> = juuri sinä päivänä, sinä samana päivänä, esiintyy 14x: 1Ms 7:13; 17:23,26; 2Ms 12:17,41,51; 3Ms 23:21,28,29,30; 5Ms 32:48; Jos 5:11; Hes 24:2; 40:1.

- 32:50 Sinä kuolet vuorella, jolle nouset = sm: Ja kuole siellä vuorella, jolle nouset. Kuulostaa tragikoomiselta inhimilliseltä kannalta, mutta Moosesta odotti parempi osa kuin ajallinen luvattu maa.
- 32:52 Vielä kerran Herra muistuttaa, ettei Mooses pääse tuohon ihanaan, luvattuun maahan, 1Ms 34:4.
- 33:1 Ilmaus <'iis-(haa)'eloohiim> = Jumalan mies esiintyy kaikkiaan 76x. Sitä käytetään seuraavista henkilöistä:
 Mooses, 5Ms 33:1, Jos 14:6, 1Ak 23:14, 2Ak 30:16, Esr 3:2, Ps 90:1,
 Maanoahille ilmestynyt enkeli, Tm 13:6,8,
 nimeltä mainitsematon Jumalan mies, 1Sm 2:27,
 Samuel, 1Sm 9:6–10,
 Semaja, 1Kn 12:22, 2Kn 11:2,
 nimeltä mainitsematon Jumalan mies, 1Kn 13:1–31, 2Kn 23:16–17,
 Elia, 1Kn 17:12,18,24, 2Kn 1:9–13,
 nimeltä mainitsematon Jumalan mies, 1Kn 20:28,
 Elisa, 2Kn 4:7 – 13:19 (29x),
 Daavid, 2Ak 8:14, Neh 12:24,36,
 nimeltä mainitsematon Jumalan mies, 1Ak 25:7,9,
 Haanan, Jer 35:4.
 Vrt 1Tm 6:11 jossa Paavali sanoo Timoteusta Jumalan ihmiseksi.
 Mooseksesta käytettiin tätä ilmausta hänen elämänsä loppusuoralla ja kuoleman jälkeen. Elia ei tästä arvonimestä ylpistynyt. UT:ssa Jaakob kertookin, että Elia oli yhtä vajavainen kuin mekin, Jak 5:17.
 Ja Elisa taasen on kirkas esikuva Jeesuksesta.
- 33:5 Jesurun, hepr <Ješurun>, Israelin lempinimi; tulee sanasta <jaašaar> = suora, oikeamielinen.
- 33:6 Ilmaus <metee mispaar> = vähäinen joukko, muutama mies, esiintyy 6x: 1Ms 34:30; 5Ms 4:27; 33:6; 1Ak 16:19; Ps 105:12; Jer 44:28.
- 33:8 Tummin ja uurim, ks selitystä 2Ms 28:15,30.
 Sana <chaasiid> = 1. uskollinen, Jumalalle antautunut, 2. armollinen, esiintyy ensimmäisen kerran tässä, kaikkiaan 32x: 5Ms 33:8; 1Sm 2:9; 2Sm 22:26; 2Ak 6:41; Ps 4:4; 12:2; 16:10; 18:26; 30:5; 31:24; 32:6; 37:28; 43:1; 50:5; 52:11; 79:2; 85:9; 86:2; 89:20; 97:10; 116:15; 132:9,16; 145:10,17; 148:14; 149:1,5,9; Snl 2:8; Jer 3:12; Mka 7:2, siis enimmäkseen Psalmeissa.
 Meribanveden tapahtumat, ks 4Ms 20:10–13. Siellä Aaronkin erehtyi yhdessä Mooseksen kanssa.
- 33:9 Jeesus ilmeisesti viittasi tähän, kun hän puhui häntä seuraaville ihmisjoukoille, Lk 14:25–27, Mt 10:34–39. Vanhassa liitossa leeviläiset joutuivat surmaamaan omia veljiään, jotka antautuivat epäjumalanpalvelukseen. Uudessa liitossa Jeesus antoi henkensä syntisten ihmisten puolesta ja heidän syntiensä takia.
- 33:12 Herran hartioilla voidaan kääntää myös Herran vuorten välissä.
- 33:21 Johtaja = <mechooquee> on myös jakeissa Tm 5:14 ja Jes 33:22.
- 33:22 Verbi <zaanaq> = pi: loikata esiin, syöksyä, rynnätä, esiintyy vain tässä. LXX:n vastine <ekpeedaoo> esiintyy myös jakeissa Apt 14:14, joka kertoo, että Paavali ja Barnabaskin osaisivat rynnätä esiin tarvittaessa.
- 33:26 Tämä Herran majesteettius ilmenee myös jakeissa 5Ms 33:29 ja Ps 68:35, ja on esikuvallista siitä, mikä toteutuu Kristuksessa, Ilm 6:2, 19:11–21.
- 33:29 Israelin kansakin pelastuu vain ja ainoastaan Herrassa.
- 34:4 Lupa sinun siemenellesi minä annan tämän maan esiintyy Toorassa 12x: 1Ms 12:7; 13:15; 15:18; 17:8; 24:7; 26:3,4; 28:13; 35:12; 48:4; 2Ms 33:1; 5Ms 34:4, ja lisäksi jakeissa 2Ak 20:7 ja Neh 9:8.

Kuka on tämä Abrahamin siemen? Apostoli Paavali kertoo sen Pyhän Hengen antamana ilmoituksena, Gal 3:15–29.

Jakeissa 5Ms 1:8 ja 11:9 viitataan Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin siemeneen. Myöhemmin viitataan myös Daavidin siemeneen.

Jotkut haluavat tulkita tämän siemenen, joka tarkoittaa siis Kristusta, tarkoittavan jälkeläisiä, eli israelilaisia, jolloin nämä annetut lupaukset kuuluisivat luonnolliselle Israelille. Tämä on kuitenkin poliittis-uskonnollista teologiaa, jonka tähtäimenä on saada kristitytkin taistelemaan nykyisen, luonnollisen, Israelin puolesta muita vastaan. Ilmeisesti ensimmäisenä tämän tulkinnan esitti Jumalalle Mooses hädän hetkellä, 2Ms 32:13, kun hän pelkäsi kultaisen mullikan tapauksen jälkiselvittelyissä Herran tuhoavan koko kansansa.

Vielä viimeisen kerran Herra muistuttaa Moosekselle, ettei tämä pääse tuohon luvattuun maahan, johon Mooses olisi niin kovasti halunnut päästä. Mutta Herralla oli häntä varten parempaa: Mooses sai siirtyä tämän ajan vaivoista ja ahdistuksista, Ps 90:1–10, iankaikkisuuteen Abrahamin seuraan, Lk 16:19–31. Ja varmasti sinne päästyään hän heti huokaisi: Näin olikin paljon parempi!

- 34:5 Mooseksella oli kuollessaan arvonimi, Herran palvelija. Se olikin korkein arvonimi. Mooses oli todella Sanan mies, hän sai kuolla Herran sanan mukaan. Niin mekin, Hpr 9:27–28.
- 34:6 Jumala ei sallinut Mooseksen haudasta tulla mitään uskonnollista pyhiinvaelluspaikkaa. Emme tiedä myöskään Jeesuksen hautapaikkaa varmuudella. Eikä sillä ole väliäkään, koska Kristus on ylösnoussut!
- 34:7 Sana <leech> = tuoreus, elivoima, esiintyy vain tässä. LXX on ilmeisesti tulkinnut sen sanan <lechii> = leuka(luu), monikoksi, koska vastineena on <khelynia> (neutri, monikko) = leuat, leukaluut! Tavallaan totta sekin, Mooseshan piti päätteeksi valtaiset puheet. Tuo LXX:n sana <khelynion> (neutri, yksikkö) voi tarkoittaa myös pää- tai aivokoppaa (cranium, näin Hipparkhoksen teksteissä), ja totta tietysti sekin, kyllähän Mooseksen järki oli kuin partaveitsi loppuun asti, häntä ei dementia vaivannut.
- 34:9 Viisauden henki on Messiaan yllä oleva Henki, Jes 11:2. Viisauden henki ilmeni jo aiemminkin, 2Ms 28:3, tärkeässä tehtävässä. Ja myöhemmin Stefanoksen yllä, Apt 6:3,10. Herra tahtoo antaa viisauden ja ilmestyksen Hengen kaikille uskojille, Ef 1:17.
- 34:10 Kasvoista kasvoihin tarkoittaa vastavuoroisuutta. Herra tunsikin Mooseksen, mutta myös Mooses sai tuntea Herran, 2Ms 33:11.
- 34:11 Jeesuksen edelläkävijänä Johannes Kastaja oli suurin naisista syntyneistä, Mt 11:7–14, ja enemmän kuin profeetta. Hän ei tehnyt yhtään tunnustekoa, mutta kaiken, mitä hän puhui Kristuksesta, oli totta, Jh 10:41.